

ความเหมาะสมของการกำหนดบทบัญญัติสิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญ
ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พุทธศักราช 2550)

นายเกรียงไกร รอปู้

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต

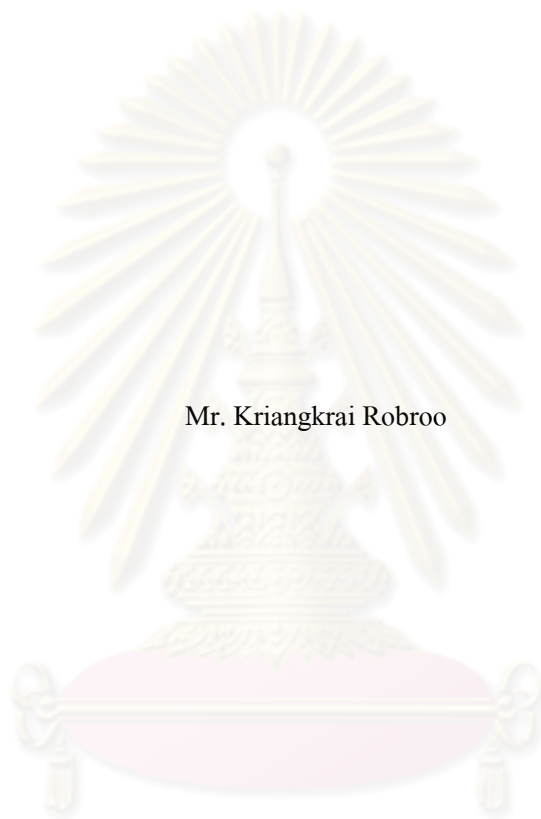
สาขาวิชานิติศาสตร์

คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2553

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

THE APPROPRIATENESS OF STIPULATING PROVISIONS ON THE RIGHT TO
PROTECT THE CONSTITUTION ACCORDING TO THE CONSTITUTION OF THE
KINGDOM OF THAILAND B.E. 2550

Mr. Kriangkrai Robroo

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Laws Program in Laws

Faculty of Law

Chulalongkorn University

Academic Year 2010

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์

ความเหมาะสมของการกำหนดบทบัญญัติสิทธิพิทักษ์
รัฐธรรมนูญ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
(พุทธศักราช 2550)

โดย

นายเกรียงไกร รอบรู้

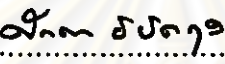
สาขาวิชา

นิติศาสตร์

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. กนิงนิจ ศรีบัวเอี่ยม

คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยรับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิต

..... กณิงนิจ ศรีบัวเอี่ยม
(รองศาสตราจารย์ ดร. ศักดา ธนิตกุล)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร. บวรศักดิ์ สุวรรณไฉ)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. กนิงนิจ ศรีบัวเอี่ยม)

..... กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(ศาสตราจารย์ ดร. สมกิต เลิศไพฑูรย์)

เกรียงไกร รอบรู้ : ความเหมาะสมของการกำหนดบทบัญญัติสิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พุทธศักราช 2550). (*THE APPROPRIATENESS OF STIPULATING PROVISIONS ON THE RIGHT TO PROTECT THE CONSTITUTION ACCORDING TO THE CONSTITUTION OF THE KINGDOM OF THAILAND B.E. 2550*) อ. ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก : ผศ. ดร. คณิงนิจ ศรีบัวเอี่ยม, 194 หน้า.

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มุ่งศึกษาถึงความเหมาะสมของการกำหนดบทบัญญัติสิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พุทธศักราช 2550) ที่มาและเจตนารมณ์ของสิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญ หลักกฎหมายที่สนับสนุนแนวความคิดดังกล่าว สาระสำคัญของการใช้สิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญ ความเหมาะสมและความไม่เหมาะสมของบทบัญญัติ และข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหา

สิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญเป็นสิทธิที่ได้รับการรับรองไว้ในมาตรา 68 และมาตรา 69 ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 แต่เนื้อหาของบทบัญญัติในมาตรา 69 ยังมีขอบเขตกว้างขวาง และยังไม่มีความชัดเจนเพียงพอ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพสำหรับการใช้สิทธิในทางปฏิบัติ จึงควรแก้ไขบทบัญญัติดังกล่าวให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น

อย่างไรก็ตาม บทบัญญัติในมาตรา 69 ยังมีความไม่เหมาะสมอยู่หลายประการ ได้แก่ ปัญหาการบังคับใช้ในทางปฏิบัติเมื่อเกิดการปฏิวัติรัฐประหาร ปัญหาถ้อยคำของบทบัญญัติมีขอบเขตกว้างขวางจนเกินไป และปัญหาความเกี่ยวเนื่องกันระหว่างสิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญกับสิทธิประเภทอื่น จึงมีความจำเป็นต้องออกกฎหมายในระดับพระราชบัญญัติ เพื่อให้เป็นไปตามบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญ มาตรา 69 โดยกำหนดความหมายและลักษณะของการใช้สิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญว่ามีขอบเขตเพียงใด ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชนผู้ใช้สิทธิดังกล่าว

สาขาวิชา.....นิติศาสตร์..... ลายมือชื่อนิติศ.....
ปีการศึกษา.....2553..... ลายมือชื่ออ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก.....

5085955834 : MAJOR LAWS

KEYWORDS : RIGHT / PROTECT THE CONSTITUTION / CONSTITUTION LAW

KRIANGKRAI ROBROO : THE APPROPRIATENESS OF STIPULATING PROVISIONS ON THE RIGHT TO PROTECT THE CONSTITUTION ACCORDING TO THE CONSTITUTION OF KINGDOM OF THAILAND B.E. 2550. THESIS ADVISOR : ASST. PROF. KANONGNIJ SRIBUAIAM, Ph.D. 194 pp.

The objective of this thesis is to study the appropriateness of stipulating provisions on the right to protect the Constitution according to the Constitution of the Kingdom of Thailand B.E. 2550; origin and intention of such right; legal principles supporting the concept of right to protect the Constitution; main contents of how to exercise such right; the appropriateness and inappropriateness of the provisions including suggestions for the solutions of relevant problems.

The right to protect the Constitution is officially recognized in Article 68 and Article 69 of the Constitution of the Kingdom of Thailand B.E. 2550. However, the scope of Article 69 is too broad and its context is unclear. In order to increase the efficiency and the practicality of the application of the right, some provisions should be amended to be much clearer.

In addition, there are some inappropriateness in Article 69, for examples, problems on the practical enforcement of the right particularly happened during the Coup d'état and revolution; problems on the use of wording with too broad scope in the provisions; and problems on the connectivity between the right to protect the Constitution and other kinds of rights. Therefore, it is necessary to enact a new Act to be compatible with Article 69 of the Constitution, by stipulating the definition of the right to protect the Constitution and how to use such right within its scope for the best interest of the people who are the ones who exercise such right.

Field of Study : Laws

Student's Signature *Kriangkrai Robroo*

Academic Year : 2010

Advisor's Signature *Kanongnij*

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วย ยดี โดย ได้รับความเมตตาจาก ศ .กิตติคุณ ดร . บวรศักดิ์ อูวรร ฌ โณ ที่สละเวลารับเป็นประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และ ศ . ดร. สมคิด เลิศไพฑูรย์ ซึ่งรับเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ในโอกาสเดียวกันนี้

ข้าพเจ้าขอกราบขอบพระคุณอย่างสูงต่อ ผศ . ดร. คณิงนิจ ศรีบัวเอี่ยม อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ของข้าพเจ้า ครูผู้ซึ่งให้คำแนะนำ ให้ความช่วยเหลือแก่ข้าพเจ้ามาโดยตลอด แม้ภาระงานท่านค่อนข้างมากก็ตาม แต่ก็ยังเมตตาต่อศิษย์คนนี้เสมอ สิ่งที่ได้รับคือความประทับใจยิ่ง

ขอขอบคุณที่ ๆ และเพื่อนระดับมหาดบัณฑิต ทุกท่านที่ให้ความอนุเคราะห์แก่ข้าพเจ้า โดยเฉพาะคุณปวีณา เมืองคำบุตร พี่สาวผู้ปรารถนาดีและประทับใจประกอบข้าพเจ้าในหลายๆเรื่อง รวมทั้งขอขอบคุณคณาจารย์ เจ้าหน้าที่สำนักงานบัณฑิตศึกษา ของคณะ และเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานต่างๆ ในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยซึ่งให้คำแนะนำตลอดเวลาที่ศึกษาในสถาบันแห่งนี้

กราบรำลึกในความเมตตาของอาจารย์ประไพศรี ปลายวัชระกุล อาจารย์ที่ปรึกษาครั้งเรียนที่โรงเรียนเทพศิรินทร์ และขอระลึกถึงพระ คุณของคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ รวมทั้ง คณาจารย์ ทุกท่าน อาทิ ผศ. สุรวุฑ กิจกุล อ. ยศ นาคะเกษ รศ. นเรศร์ เกษะประกร ผศ. ศิริชัย มงคลเกียรติศรี ผศ. ดร. อรรษา สิงห์สงบ รศ. อุดมศักดิ์ สินธิพงษ์ อ. ธัญลักษณ์ นามจักร อ. รัชดาพร สังวร อ . บุญยศิษย์ บุญโพธิ์ อ . อรุณชา สวัสดิ์ชัย อ. อัศววัฒน์ เลาว์ณย์ศิริ คุณอริยา ไกรจิต และที่ขาดมิได้ คือ ผศ. วนิตา แสงสารพันธ์ ครูผู้วางรากฐานทางด้านกฎหมายมหาชน ให้แก่ข้าพเจ้า ไว้เป็นอย่างดี และขอขอบคุณอาจารย์ประจำแผนกกิจกรรมนักศึกษา มหาวิทยาลัยกรุงเทพ ทุกท่านที่ห่วงใยไต่ถามถึงความเป็นไปของข้าพเจ้าอยู่เสมอ

ขอขอบคุณในความรักและผูกพันจากเพื่อนพี่น้องโร งเรียนเทพศิรินทร์ และคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ ที่ไม่เคยห่างหาย โดยอย่างยิ่ง คุณจักรกฤต เก่งระดมยิง ผู้เป็นทั้งครูและพี่ของข้าพเจ้า สอนแนวทางการดำเนินชีวิตทุกด้านตั้งแต่เรียนชั้นปีที่ 1 เรื่อยมา

ข้าพเจ้ากราบทำนุชาพระคุณบิดา มารดาผู้ให้กำเนิด ผู้เป็นที่ สุดของชีวิตและคอยชี้แนะแนวทางอันถูกต้องเสมอมา ขอขอบคุณกำลังใจเปี่ยมล้นจากครอบครัว ญาติ พี่น้องทุกท่าน และรำลึกถึงคุณวีระ ครอบรู้ ต้นแบบของความภาคภูมิใจที่เกิดมาเป็นคนในตระกูล “ครอบรู้” คุณชาติตรี - วันวิภา ครอบรู้ ลูกพี่ผู้ปรารถนาดีต่อหลาน และสุดท้ายนี้ ขอถวายคุรุสัการะแด่เสด็จในกรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์ที่ข้าพเจ้าเคารพยิ่ง และพระคุณครูอาจารย์ รวมทั้งผู้มีพระคุณทุกท่าน

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญภาพ	ฑ
บทที่	
1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย	6
1.3 สมมติฐานของการศึกษาวิจัย	6
1.4 ขอบเขตของการวิจัย	6
1.5 วิธีการศึกษาวิจัย	6
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย	7
2 ความเบื้องต้นเกี่ยวกับสิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญของไทย	8
2.1 ที่มาและแนวคิดเรื่องสิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญของไทย	8
2.1.1 บริบททางการเมืองไทยก่อนรับแนวความคิดเรื่องสิทธิพิทักษ์ รัฐธรรมนูญมาใช้ : ก่อนรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540	8
2.1.1.1 เหตุการณ์ปฏิวัติรัฐประหารและกบฏในราชอาณาจักรไทย ในฐานะจุดเริ่มต้นของรัฐธรรมนูญฉบับแรกและสาเหตุของการ ยกเลิกรัฐธรรมนูญฉบับต่างๆ : ที่มาของการบัญญัติสิทธิพิทักษ์ รัฐธรรมนูญ	8
2.1.1.2 การยอมรับประกาศและคำสั่งของคณะปฏิวัติรัฐประหารให้มีผล บังคับใช้เป็นกฎหมาย	22

ก. แนวคิดทางทฤษฎีภายใต้อิทธิพลคำสอนของสำนักกฎหมายฝ่ายบ้านเมือง	23
ข. ความคิดเห็นของนักวิชาการที่ยอมรับประกาศและคำสั่งคณะปฏิวัติรัฐประหารเป็นกฎหมาย	25
ค. คำพิพากษาศาลฎีกาที่ยอมรับประกาศและคำสั่งคณะปฏิวัติรัฐประหารเป็นกฎหมาย	26
2.1.1.3 ผลกระทบที่เกิดขึ้นในทางกฎหมายภายหลังการปฏิวัติรัฐประหาร	28
ก. การยกเลิกรัฐธรรมนูญฉบับเดิมและองค์กรของรัฐที่มีอยู่.....	29
ข. การประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับใหม่และการจัดตั้งองค์กรของรัฐขึ้นใหม่	30
ค. ผลกระทบต่อการแก้ไขเปลี่ยนแปลงบทบัญญัติแห่งกฎหมาย	33
ง. ผลต่อการเปลี่ยนแปลงสิทธิ เสรีภาพ หน้าที่และสถานภาพของบุคคล	35
2.1.2 บริบททางการเมืองไทยภายหลังรับแนวความคิดเรื่องสิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญมาใช้ : หลังประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540	38
2.1.2.1 การทำรัฐประหารยึดอำนาจจากรัฐบาลในช่วงที่มีการใช้รัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2540	42
2.1.2.2 การเลือกตั้งในช่วงที่มีการใช้รัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2540 มิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม	45
2.1.3 ที่มาและเจตนารมณ์ของสิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540	49
2.1.3.1 ที่มาของสิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540	49
ก. การปฏิวัติรัฐประหาร และกบฏในประเทศไทย	50
ข. อิทธิพลแนวความคิดว่าด้วยสิทธิการต่อต้านขัดขวางตามรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน.....	51
ข.1 ที่มาและเจตนารมณ์ของแนวความคิดเรื่องสิทธิการต่อต้านขัดขวางตามรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน	51

ข.2	สาระสำคัญของบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับสิทธิ	
	การต่อต้านขัดขวาง	54
	ข.2.1 บทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ	54
	ข.2.2 บทบัญญัติแห่งกฎหมาย	57
ข.3	ตัวอย่างคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธ์	
	สาธารณรัฐเยอรมันที่เกี่ยวข้องกับแนวความคิด	
	ในเรื่องสิทธิการต่อต้านขัดขวาง	60
2.1.3.2	เจตนารมณ์ของสิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญ ตามรัฐธรรมนูญแห่ง	
	ราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540	62
2.1.4	ที่มาและเจตนารมณ์ของสิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญ ตามรัฐธรรมนูญ	
	แห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550	67
2.1.4.1	ที่มาของสิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญ ตามรัฐธรรมนูญแห่ง	
	ราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550	67
	ก. การปฏิวัติรัฐประหาร และกบฏในประเทศไทย	69
	ข. การเลือกตั้งมิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม	70
2.1.4.2	เจตนารมณ์ของสิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญ ตามรัฐธรรมนูญแห่ง	
	ราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550	72
	ก. ต่อต้านการปฏิวัติรัฐประหาร และกบฏ	73
	ข. ต่อต้านการเลือกตั้งที่มีมิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม	75
2.2	ความหมายและสถานะของสิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญ ตามรัฐธรรมนูญแห่ง	
	ราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550	79
2.2.1	ความหมายของ “สิทธิ” ตามรัฐธรรมนูญ	79
2.2.2	ความหมายของ “เสรีภาพ” ตามรัฐธรรมนูญ	82
2.2.3	ความหมายของ “สิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญ (Rights to Protect	
	Constitution)”	84
2.2.4	ประเภทสิทธิและเสรีภาพและสถานะของสิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญ ...	85
2.2.4.1	สิทธิและเสรีภาพพิจารณาตามอาการที่ใช้	85
2.2.4.2	สิทธิและเสรีภาพพิจารณาตามผู้ทรงสิทธิตามรัฐธรรมนูญ	86
2.2.4.3	วิเคราะห์สถานะของสิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญตามการแบ่ง	
	ประเภทสิทธิและเสรีภาพรูปแบบต่างๆ	89

3	หลักการและทฤษฎีที่สนับสนุนแนวความคิดเรื่องสิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญ.....	93
3.1	หลักนิติรัฐ (Legal State) เฉพาะส่วนที่สนับสนุนแนวความคิดเรื่องสิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญ	93
3.1.1	หลักการสำคัญของหลักนิติรัฐ	95
3.1.1.1	หลักการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน	95
3.1.1.2	หลักการความชอบด้วยกฎหมายของการกระทำของรัฐ	96
3.1.1.3	หลักการแบ่งแยกอำนาจ	96
3.1.2	วิเคราะห์หลักนิติรัฐที่สนับสนุนเจตนารมณ์สิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญ	97
3.1.2.1	หลักนิติรัฐที่สนับสนุนเจตนารมณ์ในด้านการต่อต้านการปฏิวัติรัฐประหาร	98
3.1.2.2	หลักนิติรัฐที่สนับสนุนเจตนารมณ์ในด้านการต่อต้านการเลือกตั้งที่มีได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม	100
3.2	ทฤษฎีสัญญาประชาคมหรือเจตจำนงร่วมของประชาชน (Social Contract) เฉพาะส่วนที่สนับสนุนแนวความคิดเรื่องสิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญ	100
3.2.1	แนวความคิดของทฤษฎีสัญญาประชาคมหรือเจตจำนงร่วมของประชาชน	101
3.2.2	วิเคราะห์ทฤษฎีสัญญาประชาคมหรือเจตจำนงร่วมของประชาชนที่สนับสนุนเจตนารมณ์สิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญ	104
3.2.2.1	ทฤษฎีสัญญาประชาคมหรือเจตจำนงร่วมของประชาชนที่สนับสนุนเจตนารมณ์ในด้านการต่อต้านการปฏิวัติรัฐประหาร ..	105
3.2.2.2	ทฤษฎีสัญญาประชาคมหรือเจตจำนงร่วมของประชาชนที่สนับสนุนเจตนารมณ์ในด้านการต่อต้านการเลือกตั้งที่มีได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม	106
3.3	ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดทางรัฐธรรมนูญ เฉพาะส่วนที่สนับสนุนแนวความคิดเรื่องสิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญ	106
3.3.1	ความเบื้องต้นเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญ	107
3.3.2	หลักรัฐธรรมนูญนิยม (Constitutionalism)	107
3.3.2.1	ความเป็นมาของหลักรัฐธรรมนูญนิยม	107
3.3.2.2	จุดมุ่งหมายของหลักรัฐธรรมนูญนิยม	108
	ก. การรับรองและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน	108
	ข. ตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ	109

ก. ส่งเสริมความมีเสถียรภาพของรัฐบาล	109
3.3.3 หลักความเป็นสูงสุดของรัฐธรรมนูญ (Supremacy of the Constitution)	111
3.3.3.1 ที่มาของหลักความเป็นสูงสุดของรัฐธรรมนูญ	111
3.3.3.2 สาระสำคัญของหลักความเป็นสูงสุดของรัฐธรรมนูญ	112
ก. กำหนดให้บทบัญญัติแห่งกฎหมายอื่นใดมีอาจขัดหรือแย้งกับ รัฐธรรมนูญ	112
ข. กำหนดให้มีองค์กรตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของ กฎหมายและการกระทำอื่นใด	113
ค. กำหนดให้การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญกระทำได้ยากกว่าการ แก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายทั่วไป	114
3.3.4 วิเคราะห์ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดทางรัฐธรรมนูญที่สนับสนุน เจตนารมณ์สิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญ	116
3.3.4.1 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดทางรัฐธรรมนูญที่สนับสนุน เจตนารมณ์ในด้านการต่อต้านการปฏิวัติรัฐประหาร	116
3.3.4.2 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดทางรัฐธรรมนูญที่สนับสนุน เจตนารมณ์ในด้านการต่อต้านการเลือกตั้งที่มีได้เป็นไปโดย สุจริตและเที่ยงธรรม	118
3.4 ทฤษฎีอารยะขัดขืน (Civil Disobedience) เฉพาะส่วนที่สนับสนุน แนวความคิดเรื่องสิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญ	119
3.4.1 สาระสำคัญของทฤษฎีอารยะขัดขืน	119
3.4.2 วิเคราะห์ทฤษฎีอารยะขัดขืนที่สนับสนุนเจตนารมณ์สิทธิพิทักษ์ รัฐธรรมนูญ	121
3.4.2.1 ทฤษฎีอารยะขัดขืนที่สนับสนุนเจตนารมณ์ในด้านการต่อต้าน การปฏิวัติรัฐประหาร	121
3.4.2.2 ทฤษฎีอารยะขัดขืนที่สนับสนุนเจตนารมณ์ในด้านการต่อต้าน การเลือกตั้งที่มีได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม	122
4 ขอบเขต ข้อจำกัดและผลของการใช้สิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญ : ศีษาร์รัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550	123
4.1 ขอบเขตของการใช้สิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญตามมาตรา 68	123

4.1.1	ผู้ทรงสิทธิตามมาตรา 68	123
4.1.2	ลักษณะวิธีการใช้สิทธิตามมาตรา 68	126
4.1.3	บุคคลและข้อเท็จจริงที่ได้รับผลจากการใช้สิทธิตามมาตรา 68	128
4.2	ขอบเขตของการใช้สิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญตามมาตรา 69	134
4.2.1	ผู้ทรงสิทธิตามมาตรา 69	134
4.2.2	ลักษณะวิธีการใช้สิทธิตามมาตรา 69	135
4.2.3	บุคคลและข้อเท็จจริงที่ได้รับผลจากการใช้สิทธิตามมาตรา 69	138
4.3	เปรียบเทียบขอบเขตของการใช้สิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญ ตามมาตรา 68 และ มาตรา 69	140
4.4	ข้อจำกัดการใช้สิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญตามมาตรา 28 วรรคแรก บททั่วไป หมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย	143
4.4.1	ใช้สิทธิและเสรีภาพได้เท่าที่ไม่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล อื่น	143
4.4.2	ใช้สิทธิและเสรีภาพโดยไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐธรรมนูญ	145
4.4.3	ใช้สิทธิและเสรีภาพโดยไม่ขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชน	146
4.5	ผลในทางกฎหมายที่เกิดจากการใช้สิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญ	148
4.5.1	ผลในทางกฎหมายที่เกิดจากการใช้สิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญตาม มาตรา 68	148
4.5.1.1	การถูกสั่งให้เลิกการกระทำซึ่งเป็นความผิดตามมาตรา 68	148
4.5.1.2	การถูกดำเนินคดีอาญา	149
4.5.1.3	การถูกวินิจฉัยยุบพรรคการเมือง และถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง	152
4.5.2	ผลในทางกฎหมายที่เกิดจากการใช้สิทธิตามมาตรา 69	159
5	บทวิเคราะห์ความเหมาะสมของการกำหนดบทบัญญัติเรื่องสิทธิพิทักษ์ รัฐธรรมนูญ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550	161
5.1	ความเหมาะสมของการกำหนดบทบัญญัติเรื่องสิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญ ตาม มาตรา 68	161
5.1.1	การรักษาสิทธิในการมีส่วนร่วมของประชาชนในทางการเมือง	161
5.1.2	การบัญญัติให้ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจพิจารณาการกระทำตาม มาตรา 68 วรรคแรก	163
5.1.3	การใช้สิทธิตามมาตรา 68 ไม่กระทบกระเทือนต่อการดำเนิน	

คดีอาญา	165
5.2 ปัญหาความไม่เหมาะสมของการกำหนดบทบัญญัติเรื่องสิทธิพิทักษ์	
รัฐธรรมนูญ ตามมาตรา 69	167
5.2.1 การปฏิวัติรัฐประหาร	167
5.2.2 ถ้อยคำในบทบัญญัติมีความหมายกว้างขวางจนเกินไป	168
5.2.3 ไม่มีองค์กรทำหน้าที่ตรวจสอบการใช้สิทธิเบื้องต้น	170
5.2.4 ปัญหาข้อกฎหมายเรื่องความเกี่ยวเนื่องกับการใช้สิทธิเสรีภาพ	
ประเภทอื่น	172
5.3 แนวทางการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ สำหรับบทบัญญัติเรื่องสิทธิพิทักษ์	
รัฐธรรมนูญ	175
5.3.1 ความจำเป็นในการคงบทบัญญัติเรื่องสิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญ	175
5.3.2 ความคิดเห็นในการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ สำหรับบทบัญญัติ	
เรื่องสิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญ	177
6 บทสรุปและข้อเสนอแนะ	179
6.1 บทสรุป	179
6.2 ข้อเสนอแนะ	183
รายการอ้างอิง	186
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์	194

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	วงจรรูปาทวีของการเมืองไทย	21
2	ที่มาและเจตนารมณ์เรื่องสิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญ ตามรัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2540 เปรียบเทียบกับรัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2550	79
3	หลักการและทฤษฎีที่สนับสนุนแนวความคิดเรื่องสิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญ	94
4	ขอบเขตของการใช้สิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญ ตามมาตรา 68	134
5	ขอบเขตของการใช้สิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญ ตามมาตรา 69	140
6	การเปรียบเทียบขอบเขตการใช้สิทธิตามมาตรา 68 และมาตรา 69	141

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ภายหลังจากเหตุการณ์ยึดอำนาจเมื่อวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2475 โดยกลุ่มบุคคลที่เรียกตัวเองว่า “คณะราษฎร” ได้เปลี่ยนแปลงการปกครองของประเทศจาก “ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ (Absolute Monarchy)” หรือที่เรียกว่า “ระบอบราชาธิปไตย” ซึ่งอำนาจปกครองสูงสุดอยู่ที่พระมหากษัตริย์ มาสู่ “ระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (Constitutional Monarchy)” ซึ่งมีหลักการที่ว่าอำนาจธิปไตยทั้งปวงเป็นของประชาชน โดยมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขของประเทศ

ผลที่ได้จากการปฏิวัติในครั้งนั้น ไม่ใช่เพียงแต่ระบอบการปกครองประเทศเท่านั้นที่มีการปรับเปลี่ยนทั้งระบบ แต่ ยังได้สร้างรัฐธรรมนูญฉบับแรกของประเทศไทยขึ้นมา อีกด้วย โดยยึดถือรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดในการปกครองประเทศ แม้รัฐธรรมนูญฉบับแรกดังกล่าวจะไม่ได้มีจุดเริ่มต้นมาจากความปรารถนาของคนส่วนใหญ่ในประเทศ แต่มาจากความต้องการของบุคคลเพียงกลุ่มเดียวก็ตาม แต่นั่นเอง ก็คือ จุดเริ่มต้นของประชาธิปไตยในประเทศไทย

นอกจากนี้ แนวความคิด รัฐธรรมนูญนิยม ยังมีการ ขยายวงกว้างมาจากชาติตะวันตก ความคิดที่จะจำกัดอำนาจของผู้ปกครอง แนวความคิดการคุ้มครอง สิทธิเสรีภาพ และการสร้างเสถียรภาพให้แก่รัฐบาลเหล่านี้คือ สารสำคัญที่ทำให้แนวความคิดรัฐธรรมนูญนิยมกลายเป็นแนวความคิดที่ประเทศต่างๆทั่วโลกให้ความสำคัญและนำไปใช้กันอย่างแพร่หลาย

ประเทศไทย ได้รับทฤษฎีทางกฎหมายเข้ามาจากต่างประเทศเป็นจำนวนมาก ทฤษฎีที่สอดคล้องกับ การปกครองระบอบประชาธิปไตยที่ชัดเจนมากทฤษฎีหนึ่ง คือ ทฤษฎีความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญ โดยถือว่า รัฐธรรมนูญ เป็นกฎหมายสูงสุดของแผ่นดินและ เป็นกรอบกติกาที่ใหญ่และสำคัญที่สุดของประเทศ ก่อนที่จะตรากฎหมายลำดับรองลงมาเพื่อขยายความ รัฐธรรมนูญในภายหลัง ดังนั้น กฎหมายทั้งหลายจึงไม่อาจที่จะขัด หรือแย้งกับรัฐธรรมนูญได้ มิฉะนั้นกฎหมายที่มีลำดับศักดิ์ต่ำกว่ารัฐธรรมนูญจะไม่สามารถบังคับใช้ได้ และ จะถูกยกเลิกเพิกถอนไปในที่สุด

อย่างไรก็ตาม ข้อเท็จจริงและ สภาพทางการเมือง มักจะใช้ เป็นเครื่องมือชี้วัดความเป็นไปของประเทศไทยเสมอ หลังจากการปฏิวัติ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2475 แล้ว ประชาธิปไตยที่คณะราษฎรปรารถนาจะให้เกิดขึ้นก็ยังไม่ปรากฏผลอย่างเป็นทางการ แต่สิ่งที่ตามมาคือการแย่งชิงอำนาจกันเองภายในคณะราษฎร ระหว่างสายทหาร กับสายพลเรือนในรูปแบบของการทำรัฐประหาร ด้วยเหตุนี้การรัฐประหาร ในครั้งนั้นจึงกลายเป็นเรื่องยืนยันได้เป็นอย่างดีถึงความขัดแย้งทางการเมือง เพื่อช่วงชิงการเป็นผู้ถือครองอำนาจรัฐของคณะราษฎรด้วยตนเอง

“การรัฐประหาร (Coup d'état)” คือ การยึดอำนาจการปกครองประเทศจากผู้มีอำนาจในการบริหารราชการแผ่นดินตามที่รัฐธรรมนูญบัญญัติไว้ และแทบทุกครั้งที่มีการทำรัฐประหารเพื่อยึดอำนาจจากรัฐบาล ผลที่ตามมาคือการยกเลิกรัฐธรรมนูญที่ใช้ อยู่ในขณะนั้น โดยให้ใช้ประกาศหรือคำสั่งของคณะรัฐประหารเป็นกฎหมายของประเทศแทนรัฐธรรมนูญและกฎหมาย ที่ใช้อยู่ในขณะนั้น การทำรัฐประหารจึงไม่ใช่วิถีทางแห่งประชาธิปไตย และไม่ใช่ว่าได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศตามครรลองของรัฐธรรมนูญ

เมื่อได้ศึกษาข้อเท็จจริงในประวัติศาสตร์ทางการเมืองการปกครองไทยนับตั้งแต่ พ.ศ. 2475 เป็นต้นมา จะเห็นได้ว่าประเทศไทยผ่านการปฏิวัติ รัฐประหาร หรือความพยายามในการยึดอำนาจที่

กระทำการไม่สำเร็จซึ่งเรียกว่า “กบฏ” มานับสิบครั้ง โดยสรุป รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยที่ได้รับ การ สถาปนาขึ้น โดยคณะรัฐประหาร และที่ได้มาจากความเห็นชอบของประชาชน จนถึงปัจจุบันมีจำนวนทั้งสิ้น 18 ฉบับ * การยกเลิกและประกาศใช้รัฐธรรมนูญบ่อย ครั้งเช่นนี้ก่อให้เกิด ความไร้เสถียร ภาพของประเท ทศขึ้นในหลายๆด้าน เช่น ด้าน การปกครอง เศรษฐกิจ และ การ ต่างประเทศ ดังจะเห็นได้จาก การที่นานาประเทศต่อต้านการรัฐประหารที่เกิดขึ้น

การปฏิวัติรัฐประหาร ยึดอำนาจ กลายเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ เพราะ การรัฐประหารมิได้ ขึ้นอยู่กับสภาวะของบ้านเมืองในขณะนั้นเสมอไป แต่ มีความเกี่ยวเนื่อง โดยตรงกับ อำนาจ และ ความต้องการในการเข้าถึงอำนาจ หากคราวใดผู้ใดมีความต้องการอำนาจ ก็หาสาเหตุทำการปฏิวัติ รัฐประหาร โดยไม่จำเป็นที่บ้านเมืองต้องเกิดภาวะวิกฤติ ขึ้นเสียก่อน ซึ่งผลที่ตามมา คือ ประชาชน ต้องประสบปัญหาต่างๆ โดยเฉพาะด้านการดำรงชีวิตและการครองชีพ

ภายหลังเหตุการณ์ ปฏิวัติครั้งที่ 10 เมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2534 จึงได้เกิด แนวความคิดที่จะปฏิรูปการเมืองไทยให้มีประสิทธิภาพ ไม่ยึดติดกับการเมืองแบบเดิม ที่มีแต่การ

* รัฐธรรมนูญของไทยซึ่งได้ประกาศใช้ทั้งสิ้น 18 ฉบับ ได้แก่ ฉบับแรก “พระราชบัญญัติธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว พ.ศ. 2475”, ฉบับที่ 2 “รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พ.ศ. 2475”, ฉบับที่ 3 “รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2489”, ฉบับที่ 4 “รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พ.ศ. 2490”, ฉบับที่ 5 “รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2492”, ฉบับที่ 6 “รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2475 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2495”, ฉบับที่ 7 “ธรรมนูญปกครองราชอาณาจักร พ.ศ. 2502”, ฉบับที่ 8 “รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2511”, ฉบับที่ 9 “ธรรมนูญปกครองราชอาณาจักร พ.ศ. 2515”, ฉบับที่ 10 “รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2517”, ฉบับที่ 11 “รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2519”, ฉบับที่ 12 “ธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พ.ศ. 2520”, ฉบับที่ 13 “รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2521”, ฉบับที่ 14 “ธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พ.ศ. 2534”, ฉบับที่ 15 “รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2534”, ฉบับที่ 16 “รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540”, ฉบับที่ 17 “รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พ.ศ. 2549”, ฉบับที่ 18 “รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550”

ช่วงชิงอำนาจ การทุจริต การเอื้อประโยชน์ และในที่สุดเมื่อปี พ.ศ. 2540 จึงมีการประกาศใช้ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ที่ได้รับการขนานนามว่าเป็นรัฐธรรมนูญฉบับประชาชน และความพยายามที่จะแก้ปัญหาทางการเมืองในอดีตถูกทำเป็นรูปธรรมมากขึ้นในรูปของบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญ มีการกำหนดองค์กรเพื่อการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐขึ้นมาหลายองค์กร เช่น คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา เป็นต้น

ความพยายามและ แนวความคิดที่ต้องการยุติการปฏิบัติ รัฐประหารขึ้นในประเทศไทย ได้นำไปบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2540 เช่นกัน ซึ่งต่อมาเมื่อมีการยกเลิกรัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าว โดยคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และได้มีการ บังคับใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 แนวคิดนี้ได้นำไปบัญญัติไว้ในหมวดสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย โดยเรียกว่า “สิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญ”

เจตนารมณ์ที่เด่นชัดที่สุด ของสิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญของไทย คือ การต่อต้านการ ปฏิบัติ รัฐประหาร ซึ่งเกิดขึ้นบ่อยครั้งในประเทศ ไทยและเป็นสาเหตุหลักในการ ทำลายเสถียรภาพของ ประเทศในทุกครั้งที่มีการรัฐประหาร อย่างไรก็ตาม สิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญ มีการบัญญัติโดยใช้ถ้อยคำที่ไม่ชัดเจน สามารถตีความได้อย่างกว้างขวาง แต่สาระสำคัญ ของการบัญญัติสิทธิคือการ ให้สิทธิแก่ประชาชนชาวไทย ในการต่อต้าน ซึ่งการกระทำใดๆ โดยสันติวิธีซึ่งการกระทำนั้นมีผล ให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศที่ไม่ได้เป็นไปตามวิถีทางแห่งรัฐธรรมนูญ ซึ่งหากเป็นเช่นนี้แล้วอาจตีความได้ กว้างกว่า เพียงแค่ การต่อต้านการ ทำรัฐประหารเพียงอย่างเดียว ด้วยเหตุผลดังกล่าว นำมาสู่การขยายเจตนารมณ์ของสิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญ ตามรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ให้กว้างขวางมาก ขึ้นกว่าเดิม กล่าวคือ ให้ รวมถึงการเลือกตั้ง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาที่ปราศจากความสุจริตเที่ยงธรรมอีกด้วย

อย่างไรก็ดี การใช้สิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญในทางปฏิบัติอาจเป็นไปได้ยากมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในแง่ของการต่อต้านการปฏิวัติ รัฐประหาร เนื่องจากการปฏิวัติ รัฐประหาร ที่ทำการสำเร็จ ทุกครั้งนั้น เป็นเพราะ คณะปฏิวัติ รัฐประหารเป็นผู้กุม กำลังทหารส่วนใหญ่ หาใช่รัฐบาล ซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาในสถานการณ์ปกติไม่ ดังนั้น การใช้สิทธิต่อต้านคณะ ปฏิวัติ รัฐประหารอย่างชัดเจนของประชาชนเพื่อปกป้องรัฐธรรมนูญจึงเป็นไปได้ยาก นอกจากนี้ หลังจากที่ทำการปฏิวัติ รัฐประหารสำเร็จ ลงอำนาจการบริหารประเทศจะตกอยู่กับคณะ ปฏิวัติ รัฐประหารทั้งสิ้น ดังนั้น หากคณะปฏิวัติ รัฐประหาร ต้องการ ออกประกาศ หรือคำสั่งไปในทิศทางใด ก็ย่อมทำได้ แม้แต่การ จัดทำรัฐธรรมนูญให้มีบทบัญญัติเช่นไรก็สามารถทำได้เช่นกัน ซึ่งรวมไปถึงการ ยกเลิกรัฐธรรมนูญฉบับที่ใช้บังคับในขณะนั้น ด้วย ผลคือ เมื่อรัฐธรรมนูญ ฉบับเดิม ถูกยกเลิก บทบัญญัติเรื่อง สิทธิ พิทักษ์รัฐธรรมนูญที่ได้รับการรับรองอยู่ในรัฐธรรมนูญฉบับเดิมก็ย่อมสิ้นสภาพไปด้วย

การใช้สิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญยังมีปัญหาทางกฎหมาย ว่าวลีที่ว่า “การต่อต้านโดยสันติวิธี ซึ่งการกระทำใดๆที่เป็นไปเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ ” นั้นได้แก่การต่อต้านโดยวิธีใดบ้าง ? และ “การได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศที่ไม่เป็นไปตามวิถีทางแห่งรัฐธรรมนูญ ” นั้นมีความหมายรวมถึงการกระทำอย่างไรบ้าง ? ความหมายที่ปราศจากขอบเขตนี้นำมาสู่ปัญหาในการใช้สิทธิของประชาชน

จากสภาพการณ์ของบทบัญญัติที่มีถ้อยคำกว้างขวางจนเกินไป และยังไม่มีความหมายที่ตรา ขึ้นเพื่อขยาย ความใน รายละเอียดเรื่องสิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญ ซึ่งก่อให้เกิดปัญหา ความไม่ มีประสิทธิภาพเพียงพอ ในการใช้สิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญในทางปฏิบัติจึงนำมาสู่ ข้อเสนอแนะให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ในเรื่องสิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญ ให้มีความชัดเจนยิ่งขึ้น

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาถึงพัฒนาการทางประวัติศาสตร์การเมืองการปกครองไทย ในแง่การใช้อำนาจ ปฏิวัติรัฐประหาร รวมทั้งผลกระทบที่เกิดจากการปฏิวัติรัฐประหาร
2. เพื่อศึกษาถึงความหมาย ขอบเขต ข้อจำกัด บาง ประการของการใช้สิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญ
3. เพื่อเสนอสภาพปัญหาของการใช้สิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญในความเป็นจริง และนำเสนอแนวทางในการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2550 มาตรา 69 ให้มีความชัดเจนยิ่งขึ้น

1.3 สมมติฐานของการวิจัย

สิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญเป็นสิทธิที่ได้รับการรับรองไว้ใน มาตรา 68 และมาตรา 69 ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 แต่เนื้อหาของบทบัญญัติในมาตรา 69 ยังมีขอบเขตกว้างขวาง และยังไม่มีความชัดเจนเพียงพอ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพสำหรับการใช้สิทธิในทางปฏิบัติ จึงควรแก้ไขบทบัญญัติดังกล่าวให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

การจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ มุ่งศึกษาถึงประวัติศาสตร์ทางการเมืองการปกครองของไทย ที่มีการปฏิวัติรัฐประหารอย่างต่อเนื่อง ส่งผลกระทบต่อพัฒนาระบอบประชาธิปไตย ปัญหาการทุจริตการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา อัน นำมาสู่การบัญญัติสิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญ ประกอบกับการศึกษาความหมายและประสิทธิภาพการนำสิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญไปใช้ในความเป็นจริง

1.5 วิธีการศึกษาวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดย วิจัยเชิงเอกสาร (documentary research) โดยค้นคว้า รวบรวมข้อมูลจากหนังสือ ตำราทางวิชาการ วารสารวิชาการ และสืบค้นข้อมูลทางประวัติศาสตร์

การเมืองการปกครองของไทยเป็นสำคัญเพื่อทราบความเป็นมาของเรื่องที่วิจัย นำมาวิเคราะห์ข้อมูลสรุปและเสนอแนะแนวความคิดเห็น ของผู้เขียน ที่มีต่อสิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญเพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นต่อไป

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. ทำให้ได้รับทราบถึงประวัติศาสตร์การเมืองการปกครอง ของไทย อันเกี่ยวเนื่อง กับกฎหมายมหาชนด้านรัฐธรรมนูญ
2. ทำให้ทราบถึงทฤษฎีและแนวความคิดทางกฎหมายมหาชนที่เกี่ยวข้องกับสิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญ
3. ทำให้ทราบถึงความหมาย ขอบเขต วิธีการ ประสิทธิภาพและปัญหาที่เกิดจากการอ้างสิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญ และเพื่อเกิดประโยชน์ในการศึกษาหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาต่อไป

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 2

ความเบื้องต้นเกี่ยวกับสิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญของไทย

สิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญของไทยตามที่ได้รับการบัญญัติรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญ ของไทย นั้น ไม่ใช่สิทธิที่ได้รับการคุ้มครองมาอย่างยาวนานทำนองเช่นเดียวกับสิทธิเสรีภาพประการอื่น แต่ เพิ่งจะ เริ่มให้ความรับรอง สิทธิพิ ทักษ์รัฐธรรมนูญนี้แก่พลเมือง ไทยตามรัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 เป็นครั้งแรก อย่างไรก็ตาม สำหรับวงการกฎหมายระดับโลก เรื่อง สิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญก็มีใช้เรื่องแปลกใหม่ เพราะสิทธิลักษณะ นี้ได้ปรากฏในรัฐธรรมนูญของ เยอรมันมานานแล้วเช่นกัน เพียงแต่ ประเทศไทย เพิ่งจะเริ่ม นำแนวคิดดังกล่าวมาแก้ไขปรับปรุงให้ เข้ากับสภาพสังคมของไทยและบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญในชื่อของ “สิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญ”

2.1 ที่มาและแนวคิดเรื่องสิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญของไทย

2.1.1 บริบททางการเมือง ไทยก่อนรับแนวความคิด เรื่องสิทธิพิทักษ์ รัฐธรรมนูญ มาใช้ :
ก่อนรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540

การจะทราบถึงแนวความคิดพื้นฐานรวมถึงความเป็นมาของสิทธิพิทักษ์รัฐ ธรรมนูญใน ประเทศไทยนั้นจะต้องศึกษาถึงบริบทในทางการเมืองไทยเป็นสำคัญ เพราะหากศึกษาถึงทฤษฎีทาง กฎหมายมหาชนที่เป็นฐานของสิทธิดังกล่าวแต่เพียงอย่างเดียวก็จะไม่สามารถ ทราบถึงปรัชญาของ แนวความคิดดังกล่าวได้เลย เพราะ ลักษณะทางการเมืองของประเทศไทยนั้น มีความเป็นเอกลักษณ์ มีลักษณะที่แตกต่างไปจากประเทศ อื่น ส่งผลให้ สิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญของไทย มีลักษณะบาง ประการที่มีลักษณะเฉพาะตัว

2.1.1.1 เหตุการณ์ปฏิวัติรัฐประหารและกบฏในราชอาณาจักรไทย ในฐานะ

จุดเริ่มต้นของรัฐธรรมนูญฉบับแรกและสาเหตุของการยกเลิกรัฐธรรมนูญฉบับต่างๆ : ที่มาของการบัญญัติสิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญ

นักวิชาการมักจะมีความเห็นว่าการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของประเทศไทยมีคุณภาพด้อยกว่าประชาธิปไตยในประเทศทางตะวันตก การเข้าถึงประชาธิปไตยในฐานะของอุดมการณ์ก็ไม่เท่ากับบางประเทศ ส่วนหนึ่ง มีผู้กล่าวว่าการก่อเกิด รูปแบบการปกครอง แบบประชาธิปไตย (Democracy) ในประเทศไทย นั้นมิได้เกิดจากจิตใจ หรือสำนึก ของประชาชนเองที่เรียกร้อง ประชาธิปไตย หากเกิดจากควา มประสงค์ของก ลุ่มบุคคลเพียงกลุ่มเดียวในนาม “คณะราษฎร” ที่ได้ทำการยึดอำนาจและเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อปี พ.ศ. 2475 ซึ่งเหตุการณ์การเปลี่ยนแปลงการปกครองโดยคณะราษฎรได้ กลายมาเป็นจุดเริ่มต้นของระบอบประชาธิปไตยที่ ไม่ค่อยมั่นคงนักของประชาธิปไตย ในระยะเวลาต่อมา ศาสตราจารย์ ดร. วิษณุ เครืองาม ได้แสดงทัศนะ ในเรื่องนี้ ไว้ว่า “เมื่อการเปลี่ยนแปลงการปกครองสำเร็จลงนั้น สังคมไทยยังไม่พร้อม ยิ่งกว่านั้นลักษณะบางอย่างของสังคมไทย เป็นอุปสรรคต่อการปกครองในระบอบใหม่เป็นอันมา ก’ หลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นต้นมา ได้มีการแย่งชิงอำนาจและเป็นใหญ่กันหลายครั้งหลายหน เป็นเหตุให้มีการช่องสุ่มผู้คน และสมัครพรรคพวกแตกแยก ... ครั้งแรกก็แยกออกเป็นกลุ่ม นายทหารและพลเรือน ต่อมาแม้ในกลุ่มทหารก็ขัดแย้งกันเอง จนนำไปสู่การปฏิวัติรัฐประหารไม่รู้จักจบสิ้น การปฏิวัติรัฐประหารแต่ละครั้ง เป็นการทำลายพัฒนาการทางการเมือง ให้กลับไปตั้งต้นใหม่ ระบบรัฐสภาหยุดชะงัก ... ระบบการพิจารณาพิพากษาคดีโดยศาลยุติธรรมต้องขาดตอนลงหลายครั้ง พรรคการเมืองไม่มีโอกาสพัฒนา ...”²

หลักฐานทางการเมืองที่ยืนยันถึง ความไม่มั่นคงของ ระบอบการปกครอง ระบอบประชาธิปไตย ที่อำนาจธิปไตยเป็นขอ งประชาชน ได้แก่ ประกาศคณะปฏิวัติ ประกาศคณะรัฐประหารนับร้อยฉบับหลังการยึดอำนาจการปกครองประเทศสำเร็จที่สามารถใช้บังคับในฐานะ

¹ ในปี พ.ศ. 2475 ประเทศไทยมีผู้รู้หนังสือประมาณร้อยละ 30

² วิษณุ เครืองาม, กฎหมายรัฐธรรมนูญ, พิมพ์ครั้งที่ 3 (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติบรรณการ , 2530), หน้า 199.

เป็น กฎหมายของบ้านเมือง รวมถึงรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยที่ จัดทำขึ้น โดยคณะ รัฐประหาร โดยเหตุการณ์เหล่านี้ยังคงปรากฏขึ้นในสังคมการเมืองไทยตลอดมาตั้งแต่ พ.ศ. 2475 จนถึงปัจจุบัน

ในทางวิชาการด้านกฎหมายมหาชนและรัฐศาสตร์ การปฏิวัติรัฐประหาร และกบฏ มีความหมายที่แตกต่างกันออกไป ดังนี้

(1) การปฏิวัติ * (Revolution) หมายถึง การยึดอำนาจโดยวิธีการที่ไม่ ถูกต้องตามรัฐธรรมนูญเป็นการใช้ความรุนแรงทาง การเมืองเพื่อเปลี่ยนแปลงสังคมอย่างเบ็ดเสร็จ โดยมีวัตถุประสงค์อยู่ที่การเปลี่ยนแปลงการเมืองการปกครอง อุดมการณ์ทางการเมือง วัฒนธรรม วิถีชีวิต ระบบเศรษฐกิจ ความเชื่อทางศาสนา และระบบสังคมโดยรวม ³ กล่าวอีกนัย ก็คือ ลักษณะ การยึดอำนาจที่มีผลเป็นการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการปกครองรัฐ เช่น การปฏิวัติจากการปกครอง ระบอบราชาธิปไตยมาสู่ระบอบประชาธิปไตย หรือสังคมนิยม เป็นต้น

(2) รัฐประหาร (Coup d'état) หมายถึง การกระทำที่เป็นการใช้กำลังเพื่อ เปลี่ยนแปลงฝ่ายบริหาร ฝ่ายนิติบัญญัติ โดยไม่ได้เป็นไปตามกรอบของรัฐธรรมนูญ และการยกเลิก รัฐธรรมนูญโดยไม่มีกฎหมายใดให้อำนาจไว้ ⁴ ดังนั้น การทำรัฐประหารจึงไม่รุนแรงเท่ากับการ ปฏิวัติที่มุ่งเปลี่ยนแปลงถึงรากฐานในการปกครองประเทศ

* บางท่านเรียกว่า “การอภิวัฒน์”

³ อริยพร โพธิโส, “ประวัติการปฏิวัติ รัฐประหาร และกบฏในประเทศไทย,” มูลนิธิ 3, 6 (พฤศจิกายน – ธันวาคม 2549): 87.

⁴ สมชาย ปรีชาศิลปกุล , “หลักนิติรัฐประหาร ,” ใน รัฐประหาร 19 กันยา รัฐประหารเพื่อระบอบ ประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข , (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ฟ้าเดียวกัน , 2550), หน้า 191.

(3) กบฏหรือขบถ (Rebellion) หมายถึง การที่กลุ่มคน ที่พยายามทำการปฏิวัติหรือรัฐประหาร แต่การกระทำไปไม่สำเร็จ จึงได้ชื่อว่าเป็นกบฏ⁵

อย่างไรก็ตาม ลักษณะร่วมกันของการปฏิวัติ รัฐประหาร และกบฏ คือ การมุ่งล้มล้างอำนาจในการปกครองประเทศ และยึดอำนาจอธิปไตยของประเทศเข้าสู่บุคคลผู้กระทำการ โดยหลักการแล้วการกระทำ ต่างๆ ข้างต้น เป็นการกระทำ ที่ไม่ได้เป็นไปตาม กรอบของ กฎหมายและรัฐธรรมนูญ ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเป็นการกระทำความผิดต่อกฎหมายและรัฐธรรมนูญนั่นเอง

การเริ่มต้น การปกครองระบอบประชาธิปไตย โดยมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขเมื่อปี พ.ศ. 2475 นับเป็นครั้งแรกและครั้งเดียวในการเมืองการปกครองไทยที่ ถือว่าเป็นการปฏิวัติ เพราะมีผลเป็นการเปลี่ยนแปลง รูปแบบ การปกครองของประเทศ จากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ โดยคณะราษฎรซึ่งประกอบไปด้วยข้าราชการทหารและพลเรือนระดับกลาง ภายใต้การนำของ นายพันเอก พระยาพหลพลพยุหเสนา (พจน์ พหลโยธิน) เข้ายึดอำนาจจากพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 7 แห่งราชวงศ์จักรี ในเวลา เช้าตรู่ของวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2475 โดยจับกุมบุคคลสำคัญไว้เป็นองค์ประกันและตัวประกัน * และวันเดียวกัน คณะราษฎร ได้มีหนังสือกราบบังคมทูลเชิญพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเป็นกษัตริย์ภายใต้รัฐธรรมนูญการปกครองแผ่นดิน โดยท้ายของหนังสือระบุว่า “ถ้าได้ฝ่าละอองธุลีพระบาทตอบปฏิเสธก็ดี หรือไม่ตอบภายใน 1 ชั่วโมงก็กานับแต่ได้รับหนังสือนี้ก็ดี คณะราษฎรก็จะได้ประกาศใช้

⁵ ชำนาญ จันทร์เรือง . ปฏิวัติ รัฐประหาร หรือกบฏ [Online]. Available from <http://www.pub-law.net> [24 กุมภาพันธ์ 2552]

* ได้แก่ สมเด็จพระเจ้าฟ้าฯ กรมพระนครสวรรค์วรพินิต (อภิรัฐมนตรี เสนาบดีกระทรวงมหาดไทย ผู้สำเร็จราชการรักษาพระนคร) , กรมพระยาดำรงราชานุภาพ (อภิรัฐมนตรี) , สมเด็จพระเจ้าฟ้าฯ กรมพระนริศรานุวัดติวงศ์ (อภิรัฐมนตรี) และนายพลตำรวจโท พระยาอธิการณัฏประกาศ (อธิบดีกรมตำรวจภูธร)

ธรรมเนียมการปกครองแผ่นดิน โดยเลือกเจ้านายพระองค์อื่น ที่เห็นสมควรขึ้นเป็นกษัตริย์แทน”⁶ ในที่สุดพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวก็ทรงตัดสินพระทัยยินยอมตามข้อเสนอของคณะราษฎร ด้วยพระประสงค์ต่อความเรียบร้อยของอาณาประชาราษฎร์ ไม่อยากให้มีการเสียเลือดเนื้อ และพระองค์ทรงมีแนวคิดที่จะเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองมาเป็นประชาธิปไตยอยู่แล้ว อย่างไรก็ตาม ในช่วงระยะเวลาต่อมา พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชหัตถเลขาเกี่ยวกับการสละราชสมบัติ โดยมีข้อความสำคัญตอนหนึ่งว่า “... ข้าพเจ้ามีความเต็มใจที่จะสละอำนาจอันเป็นของข้าพเจ้าอยู่แต่เดิมให้แก่ราษฎรโดยทั่วไป แต่ข้าพเจ้าไม่ยินยอมยกอำนาจทั้งหลายของข้าพเจ้าให้แก่ผู้ใด คณะใด โดยเฉพาะ เพื่อใช้อำนาจนั้นโดยสิทธิขาด และโดยไม่ฟังเสียงอันแท้จริงของประชาราษฎร ...”

ในวันที่ 27 มิถุนายน พ.ศ. 2475 ประเทศไทยมีรัฐธรรมนูญลายลักษณ์อักษรฉบับแรก เรียกว่า “พระราชบัญญัติรัฐธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว พุทธศักราช 2475” พร้อมกับการกำเนิดขึ้นของ “ระบอบประชาธิปไตย ซึ่งมีพระมหากษัตริย์ทรงอยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญ (Constitutional Monarchy)” โดยมีหลักการสำคัญ บัญญัติไว้ในมาตรา 1 ว่า “อำนาจสูงสุดของประเทศนั้นเป็นของราษฎรทั้งหลาย” รัฐธรรมนูญจึงเป็นเครื่องยืนยันถึงรูปแบบการปกครองรูปแบบใหม่ว่าได้เกิดขึ้นแล้วในประเทศไทย

อย่างไรก็ตาม เมื่อเวลาผ่านไป ระยะเวลาหนึ่ง ข้อสรุปที่ว่าประเทศไทยมีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยนั้นเริ่มมีการตั้งคำถาม เนื่องจาก จุดเริ่มต้นของการเปลี่ยนแปลง มาจากการปฏิวัติของคณะราษฎร ไม่ใช่มาจากประชาชนโดยทั่วไป ประกอบกับกาลเวลาได้พิสูจน์ให้เห็นว่าการปฏิวัติในครั้งนั้นมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อหวังแย่งชิงอำนาจ การปกครองจากพระมหากษัตริย์มาสู่คณะตน ไม่ได้แย่งชิงมาให้แก่ราษฎรหรือประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย ที่แท้จริง จึงเป็นต้นเหตุอีกประการหนึ่งของความล้มเหลวทางการเมืองและการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

⁶ ชาญวิทย์ เกษตรศิริ , 2475 การปฏิวัติสยาม ,พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2543), หน้า 128.

ของไทย⁷ ซึ่งหลังจากนั้นเป็นต้นมา การเมืองไทย ก็มีการทำรัฐประหารยึด อำนาจรัฐบาล 11 ครั้ง และมีการก่อกบฏอีก 11 ครั้ง

การทำรัฐประหารครั้งแรกเชื่อ ว่าเป็นการ ทำรัฐประหาร โดยการประกาศพระราชกฤษฎีกาปิดสภาและงดใช้รัฐธรรมนูญบางมาตราในวันที่ 1 เมษายน พ.ศ. 2476 ในสมัยรัฐบาลพระยามโนปกรณ์นิติธาดา แต่หลังจากนั้นไ ม่นาน เมื่อวันที่ 20 มิถุนายน พ.ศ. 2476 นายพันเอกพระยาพหลพลพยุหเสนาพร้อมด้วยทหารบก ทหารเรือ และพลเรือนได้ทำรัฐประหารยึดอำนาจจากรัฐบาลพระยามโนปกรณ์นิติธาดาและบีบบังคับให้ลาออก พร้อมกับส่งเจ้าพระยาพิชัยญาติ (ประธานสภาผู้แทนราษฎร) นำความกราบบังคมทูลพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวเพื่อโปรดเกล้าให้เปิดประชุมสภาผู้แทนราษฎรและตั้งพระยาพหลพลพยุหเสนาเป็นนายกรัฐมนตรี

หลังจากเหตุการณ์ดังกล่าวไม่นาน ระหว่างวันที่ 11-25 ตุลาคม พ.ศ. 2476 พระองค์เจ้าบรมวงศ์เธอฯ ได้ นำกำลังทหารจากนครราชสีมา ในนาม “คณะกู้บ้านกู้เมือง” พยายามเข้ายึดอำนาจจากรัฐบาลโดยชี้แจงเหตุผล หลายประการในการกระทำในครั้งนี้ เช่น สถาบันพระมหากษัตริย์ถูกกระทบกระเทือนอย่างหนัก โดยมีบุคคลกระทำการหมิ่นองค์พระประมุขของชาติ ความไม่พอใจในรัฐธรรมนูญที่คณะราษฎรเป็นผู้กุมอำนาจไว้เพียงผู้เดียว เป็นต้น แต่เหตุการณ์ครั้งนั้นจบลงด้วยความพ่ายแพ้ของฝ่ายกบฏ โดยการปราบปรามอย่างเด็ดขาด รุนแรงของนายพันโท หลวงพิบูลสงครามซึ่งเป็นผู้บัญชาการกองบังคับการผสมปราบปรามกบฏ เหตุการณ์ใน ครั้งนี้ เรียกว่า “กบฏบวรเดช”⁸

⁷ ไพบูลย์ ช่างเขียน, สังคมการเมืองและการปกครองของไทย, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2520), หน้า 119 - 120.

⁸ ชาญวิทย์ เกษตรศิริ, ประวัติศาสตร์การเมืองไทย : 2475 – 2500, พิมพ์ครั้งที่ 3 (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2544), หน้า 148,155.

หลังจากนั้น เหตุการณ์รัฐประหาร และกบฏในประเทศไทยก็เกิดขึ้นอย่าง ซ้ำซาก ในบางปีมีการก่อกบฏถึงสองครั้ง ในบางเหตุการณ์เป็นกรณีที่น่าทึ่งที่ผู้นำคณะรัฐประหารได้รัฐประหารยึดอำนาจจากรัฐบาลของตนเองเพื่อยุติความขัดแย้งทางการเมือง พร้อมเป็นการกระชับอำนาจของตน ดังปรากฏใน เหตุการณ์วันที่ 17 พฤศจิกายน พ.ศ. 2514 เมื่อจอมพลถนอม กิตติขจร ในฐานะหัวหน้าคณะปฏิวัติได้ยึดอำนาจการปกครองประเทศจากรัฐบาลของตนไว้เป็นผลสำเร็จพร้อมกับประกาศยกเลิกรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2511

การก่อรัฐประหารที่ปรากฏขึ้นในประเทศไทยมีทั้งหมด 11 ครั้งซึ่งอาจสรุปได้ดังนี้

1. รัฐประหาร โดยพระยามโนปกรณนิติธาดา (1 เมษายน พ.ศ. 2476)
การทำรัฐประหารในครั้งนี้เรียกว่า “การรัฐประหารโดยพระราชาคณะสงฆ์”^{*}
2. รัฐประหาร โดยพระยาพหลพลพยุหเสนา (20 มิถุนายน พ.ศ. 2476)^{**}

^{*} เกิดขึ้นในช่วงหลังเปลี่ยนแปลงการปกครองมาสู่ระบอบประชาธิปไตยได้ไม่ถึง 1 ปีภายใต้การบริหารประเทศของรัฐบาลพระยามโนปกรณนิติธาดานั้นได้เกิดความแตกแยกขึ้นในรัฐบาลและสภาผู้แทนราษฎร แม้ในคณะราษฎรเองก็เกิดการแบ่งฝักแบ่งฝ่าย ประเด็นสำคัญที่มีการถกเถียง คือ กรณีเค้าโครงเศรษฐกิจของนายปรีดี พนมยงค์ที่มีเนื้อหาต่อไปในทางนิยมลัทธิคอมมิวนิสต์ ในวันที่ 1 เมษายน พ.ศ. 2476 จึงมีพระราชาคณะสงฆ์ให้ปิดประชุมสภาผู้แทนราษฎรและตั้งคณะรัฐมนตรีชุดใหม่ ซึ่งมีผู้รับสนองพระบรมราชโองการถึง 14 นาย เหตุการณ์ครั้งนี้จึงถูกมองว่าเป็นรูปแบบหนึ่งของการทำรัฐประหารโดยรัฐบาล

^{**} ภายหลังจากที่มีพระราชาคณะสงฆ์ปิดสภาผู้แทนราษฎรได้เกิดความตึงเครียดทางการเมืองและถึงขั้นวิกฤติเมื่อ 4 ทหารเสือของคณะราษฎร ได้แก่ พระยาพหลพลพยุหเสนา พระยาทรงสุรเดช พระยาฤทธิอัคเนย์ พระประศาสน์พิทยายุทธ ลาออกจากตำแหน่งทางการเมือง ในวันที่ 20 มิถุนายน พ.ศ. 2476 พระยาพหลพลพยุหเสนาพร้อมด้วยทหารบก ทหารเรือ และพลเรือนได้ยึดอำนาจจากรวมพระยามโนปกรณนิติธาดา และมอบหมายให้เจ้าพระยาพิชัยญาติ ประธานสภาผู้แทนราษฎรนำความกราบบังคมทูลเพื่อโปรดเกล้าฯ ให้เปิดประชุมสภาผู้แทนราษฎร

3. รัฐประหาร โดยพลโทผิน ชุณหะวัณ (8 พฤศจิกายน พ.ศ. 2490)^{*}
4. รัฐประหาร โดยพลเอกผิน ชุณหะวัณ (29 พฤศจิกายน พ.ศ. 2494)^{**}
5. รัฐประหาร โดยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ (16 กันยายน พ.ศ. 2500)^{***}
6. รัฐประหาร โดยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ (20 ตุลาคม พ.ศ. 2501)[†]
7. รัฐประหาร โดยจอมพลถนอม กิตติขจร (17 พฤศจิกายน พ.ศ. 2514)^{††}

^{*} พลโทผิน ชุณหะวัณ ยึดอำนาจการบริหารประเทศจากพลเรือตรีวัลย์ ชำรงนาวาสวัสดิ์ นายกรัฐมนตรี และมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับใหม่แทน รัฐธรรมนูญฉบับนี้รู้จักกันในชื่อ “รัฐธรรมนูญฉบับใต้ร่ม” ซึ่งร่างโดยนาวาเอกกาจ กางสงคราม

^{**} การทำรัฐประหารในครั้งนี้เรียกว่า “การรัฐประหารตนเอง” หรือ “รัฐประหารเงียบ” ภายหลังจาก จอมพล ป. พิบูลสงครามบริหารประเทศภายใต้รัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2492 มาได้ 2 ปีพบว่ารัฐบาลมีอำนาจน้อยเกินไป ไม่สามารถควบคุมสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาได้เท่าที่ควร “คณะบริหารประเทศชั่วคราว” นำโดยพลเอกผิน ชุณหะวัณ ได้ยึดอำนาจ จากจอมพล ป. พิบูลสงคราม ในวันที่ 29 พฤศจิกายน พ.ศ. 2494 แต่เนื่องจากคณะรัฐประหารและนายกรัฐมนตรีคือบุคคลกลุ่มเดียวกัน เหตุการณ์นี้จึงได้รับการขนานนามว่า “การรัฐประหารตนเอง” หรือ “รัฐประหารเงียบ”

^{***} การดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีในบั้นปลายของจอมพล ป. พิบูลสงครามเป็นไปอย่างไม่ราบรื่นนัก ทั้งเสี่ยงทั้งการเลือกตั้งที่สกปรก มีการเดินขบวนของประชาชน และเรียกร้องให้รัฐบาลลาออกทั้งคณะ สถานการณ์ทางการเมืองมีแต่จะย่ำแย่ลง ในวันที่ 16 กันยายน พ.ศ. 2500 คณะรัฐประหารนำโดยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ จึงได้ยึดอำนาจการปกครองจากจอมพล ป. พิบูลสงคราม และส่งผลให้จอมพล ป. ต้องลี้ภัยออกนอกประเทศ แต่การทำรัฐประหารในครั้งนี้ไม่ได้มีการยกเลิกรัฐธรรมนูญแต่อย่างใด

[†] ในขณะที่พลโทถนอม กิตติขจรดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีอยู่นั้นไม่สามารถควบคุมสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ จึงได้ทำรัฐประหารเป็นผลสำเร็จในวันที่ 20 ตุลาคม พ.ศ. 2501 และประกาศยกเลิกรัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2475 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2495 รวมถึงได้ยกเลิกพรรคการเมืองและรัฐสภาลงด้วย

^{††} จอมพลถนอม กิตติขจรได้ ทำการ รัฐประหารยึดอำนาจจากรัฐบาลตนเองเพื่อยุติปัญหาในทางการเมือง และประกาศยกเลิกรัฐธรรมนูญ ฉบับปี พ.ศ. 2511 การบริหารประเทศเป็นไปภายใต้ “สภาบริหารคณะปฏิวัติ” โดยมีจอมพลถนอมเป็นประธานสภา

8. รัฐประหาร โดยพลเรือเอกสงัด ชลออยู่ (หัวหน้าคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน) (6 ตุลาคม พ.ศ. 2519)*
9. รัฐประหาร โดยพลเรือเอกสงัด ชลออยู่ (20 ตุลาคม พ.ศ. 2520)**
10. รัฐประหาร โดยพลเอกสุนทร คงสมพงษ์ (หัวหน้าคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ) (23 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2534)***
11. รัฐประหาร โดยพลเอกสนธิ บุญยรัตกลิน (หัวหน้าคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข) (19 กันยายน พ.ศ. 2549)†

* ในวันที่ 6 ตุลาคม 2519 เกิดเหตุการณ์ล้อมปราบนักศึกษาในธรรมศาสตร์ โดยกล่าวหาว่านักศึกษาเป็นพวกฟีกไฟในลัทธิคอมมิวนิสต์ มีการปราบปราม อย่างรุนแรง และเย็นของวันดังกล่าว คณะทหารในนาม “คณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน” นำโดยพลเรือเอกสงัด ชลออยู่ได้ยึดอำนาจจากรัฐบาล ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช พร้อมทั้งยกเลิกรัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2517

** เมื่อการบริหารประเทศของรัฐบาลนายธานินทร์ กรัยวิเชียรดำเนินมาได้ ระยะหนึ่งก็เกิดความแตกแยกในหมู่ข้าราชการ ประชาชน และปัญหาเศรษฐกิจตกต่ำ คณะทหาร โดยมีแกนนำคือพลเรือเอกสงัด ชลออยู่ได้รัฐประหารยึดอำนาจจากรัฐบาลนายธานินทร์ ในวันที่ 20 ตุลาคม พ.ศ. 2520 พร้อมกับการ ยกเลิกรัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2519

*** คณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (รสช.) นำโดยพลเอกสุนทร คงสมพงษ์ ผู้บัญชาการทหารสูงสุดเข้ายึดอำนาจจากรัฐบาลพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ในวันที่ 23 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2534 โดยอ้างสาเหตุการก่อราษฎรบังหลวงของคณะผู้บริหารประเทศ ข้าราชการการเมืองกดขี่ข้าราชการประจำ ทำลายสถาบันทหารและปัญหาการบิดเบือนคดีล้มล้างสถาบันพระมหากษัตริย์ ซึ่งการทำรัฐประหารดังกล่าว คณะรสช.ได้ประกาศยกเลิกรัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2521

† คณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (คปค.) ยึดอำนาจจากรัฐบาลพันตำรวจโททักษิณ ชินวัตร ด้วยสาเหตุหลายประการ อาทิ สร้างความแตกแยกสามัคคีในบ้านเมือง ครอบงำองค์กรอิสระ และการหมิ่นเหม่ต่อการหมิ่นพระบรมเดชานุภาพ เป็นต้น และในวันดังกล่าว คณะปฏิรูปฯได้ยกเลิกรัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2540

สำหรับเหตุการณ์ในการก่อกบฏซึ่งเป็นความพยายามในการยึดอำนาจการปกครองประเทศไปจากรัฐบาล แต่การกระทำดังกล่าวไม่ประสบผลสำเร็จนั้นเกิดขึ้นในประเทศไทยจำนวนทั้งสิ้น 11 ครั้ง ซึ่งอาจสรุปได้ดังนี้

1. กบฏบวรเดช (11–25 ตุลาคม พ.ศ. 2476) *
2. กบฏนายสิบ (3–10 สิงหาคม พ.ศ. 2478) **
3. กบฏพระยาทรงสุรเดช (29 มกราคม พ.ศ. 2481) ***
4. กบฏแบ่งแยกดินแดน (28 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2491)[†]
5. กบฏเสนาธิการ (1 ตุลาคม พ.ศ. 2491)^{††}

* พระองค์เจ้าบวรเดช ในนาม “คณะกู้บ้านกู้เมือง” ได้นำกำลังทหารพยายามเข้ายึดอำนาจจากรัฐบาลพระยาพหลพลพยุหเสนาด้วยสาเหตุหลายประการ เช่น มีบุคคลกระทำการหมิ่นองค์พระประมุขของชาติ การที่คณะราษฎรกุมอำนาจไว้แต่เพียงผู้เดียวไม่ เป็นประชาธิปไตยอย่างแท้จริง เป็นต้น แต่รัฐบาลได้ตอบโต้ฝ่ายกบฏอย่างรุนแรงจนในที่สุดฝ่ายรัฐบาลเป็นผู้ชนะ

** เป็นการรวมตัวของนายทหารชั้นประทวนจำนวน 11 นาย และพลเรือนอีก 2 นาย โดยมีสิบเอก สวัสดิ์ มะหะหมัด เป็นหัวหน้าเพื่อพยายามยึดอำนาจจากรัฐบาลที่บริหารประเทศไปในเชิงเผด็จการ แต่รัฐบาลได้จับกุมตัวบุคคลที่เกี่ยวข้องในการนี้ได้เป็นผลสำเร็จ และได้ตราพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลพิเศษ พ.ศ. 2478 เพื่อดำเนินคดีแก่กลุ่มกบฏด้วย

*** หลังจากหลวงพิบูลสงครามดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีก็ได้ใช้อำนาจปราบปรามศัตรูทางการเมืองอย่างรุนแรงและเฉียบขาด ในวันที่ 29 มกราคม พ.ศ. 2481 ได้มีการจับกุมพระยาทรงสุรเดช ผู้อำนวยการโรงเรียนรพ้อมมีคำสั่งไล่ออกจากราชการในฐานะคิดก่อการกบฏ พระยาทรงสุรเดชจึงถูกบีบให้ไปอยู่ที่ประเทศเจมรจนเสียชีวิต

[†] เป็นการรวมตัวกันของอดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยบุคคลกลุ่มนี้ได้ร่วมกันฝึกอาวุธและเตรียมทหารเพื่อ พยายามแบ่งแยกดินแดน ภาคอีสานออกเป็นอิสระจากไทย และ พยายามจะสถาปนาให้เป็น “สมาพันธรัฐแหลมทอง”

^{††} ประกอบด้วยนายทหารในกรมเสนาธิการทหาร โดยมี พลตรีสมบุญ ธรรมานุชิต พลตรีเนตร เขมะโยธิน และพลตรีหลวงธรรมากรโกวิทเป็นผู้นำคนสำคัญ สาเหตุในการก่อกบฏครั้งนี้สืบเนื่องมาจากการทำรัฐประหารโดยพลเอกผิน ชุณหะวัณ เมื่อ พ.ศ. 2490 หลังจากนั้นได้มีการเปลี่ยนแปลงในกองทัพบกครั้งใหญ่ทำ

6. กบฏวังหลวง (26 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2492) *
7. กบฏแมนฮัตตัน (24 มิถุนายน พ.ศ. 2494) **
8. กบฏสันติภาพ (8 พฤศจิกายน พ.ศ. 2497) ***
9. กบฏ 26 มีนาคม (26 มีนาคม พ.ศ. 2520) †
10. กบฏยังเติร์ก หรือ กบฏเมษาฮาวาย (1-3 เมษายน พ.ศ. 2524) ††

ให้นายทหารบางคนไม่พอใจกับนโยบายของคณะรัฐประหาร ฝ่ายกบฏต้องการปรับปรุงกองทัพบกที่เสื่อมโทรมในขณะนั้นและไม่ต้องการให้ทหารเข้ามายุ่งเกี่ยวกับการเมือง แต่แผนการครั้งนี้ฝ่ายรัฐบาลจอมพล ป . พิบูลสงครามทราบเรื่องเสียก่อนจึงสามารถจับกุมกลุ่มกบฏไว้ได้

* ก่อนเกิดเหตุการณ์กบฏวังหลวงเล็กน้อย นายปรีดี พนมยงค์ได้ลี้ภัยเข้ามาในประเทศไทยและร่วมมือกับอดีตเสรีไทยร่วมกันวางแผน โค่นล้มรัฐบาลของคณะรัฐประหาร และยึดพระบรมมหาราชวังเป็นกองบัญชาการ แต่ฝ่ายรัฐบาลจอมพล ป . พิบูลสงครามได้มอบหมายให้พล ตริสฤทธิ ธารัตต์เป็นผู้อำนวยการปราบปราม ซึ่งมีการปะทะกันอย่างรุนแรงถึงขั้นใช้อาวุธ จนในที่สุดก็สามารถปราบปรามฝ่ายกบฏได้สำเร็จ นายปรีดี พนมยงค์จึงต้องหลบหนีออกนอกประเทศอีกครั้ง

** เป็นการกระทำของกลุ่มทหารเรือบางกลุ่มที่ไม่พอใจการขยายอิทธิพลของคณะรัฐประหาร และไม่พอใจการที่ทหารบกเข้าไปเกี่ยวข้องกับกิจการต่างๆของทหารเรือ คณะก่อการมีพลเรือตรีทหาร ข้าหรือ (อดีตผู้บังคับการกรมनावิกโยธิน) และพรรคพวก โดยในวันที่ 29 มิถุนายน พ.ศ. 2494 ขณะมีพิธีรับมอบ “เรือขุดแมนฮัตตัน ” จากรัฐบาลสหรัฐอเมริกา นาวาตรีมนัส จารุ ภาได้จับกุมตัวจอมพล ป . พิบูลสงครามและนำไปควบคุมตัวไว้ที่เรือรบหลวงศรีอยุธยา แต่ฝ่ายรัฐบาลนำโดยพลโทสฤทธิ ธารัตต์ทำการปราบปรามกบฏอย่างรุนแรงเด็ดขาดจนทำให้ฝ่ายกบฏพ่ายแพ้ไปในที่สุด

*** กลุ่มบุคคลซึ่งประกอบไปด้วยบุคคลหลายคน อาทิ นายกุหลาบ สายประดิษฐ์ (ศรีบูรพา) นายประสิทธิ์ เทียนศิริ เป็นต้น ได้ถูกจับกุมในข้อหากบฏและยุยงให้เกิดความวุ่นวายทางการเมือง โดยบุคคลที่ถูกกล่าวหาเหล่านี้มีความประสงค์ต่อต้านระบอบเผด็จการ และไม่เห็นด้วยกับการที่รัฐบาลยินยอมทำสัญญาด้านการทหาร การเมือง และเศรษฐกิจกับประเทศสหรัฐอเมริกา

† พลเอกฉลาด หิรัญศิริ อดีตรองผู้บัญชาการทหารบกซึ่งถูกคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดินปลดออกจากราชการได้นำกำลังเข้ายึดอำนาจการปกครองประเทศ แต่พลเรือเอกสงัด ชลออยู่ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมได้นำกำลังทหารปราบปรามอย่างหนัก และพลเอกฉลาด หิรัญศิริได้ถูกประหารชีวิตตามคำสั่ง นายกรัฐมนตรี โดยอาศัยอำนาจจากมาตรา 21 ของรัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2519

11. กบฏทหารนอกประจำการ (8 กันยายน พ.ศ. 2528)*

จากเหตุการณ์ปฏิวัติรัฐประหารที่เกิดขึ้น 11 ครั้งและกบฏที่เกิดขึ้นทั้งหมด 11 ครั้งในประเทศไทยได้ส่งผลให้เกิดความสั่นคลอนต่อความมั่นคงของประเทศและส่งผลต่อหลักการในการปกครองในระบอบประชาธิปไตยเป็นอย่างยิ่ง หากการทำรัฐประหารครั้งใดประสบความสำเร็จในการยึดอำนาจ ปกครอง ก็จะเข้าสู่ระบอบเผด็จการดัง ตัวอย่างบางช่วงในอดีตที่เป็นระบอบเผด็จการทางทหาร ผลที่เกิดขึ้นตามมาคือสภาผู้แทนราษฎรซึ่งทำหน้าที่เป็นตัวแทนของประชาชนถูกยกเลิก องค์กรที่ใช้อำนาจฝ่ายบริหารถูกกำจัด มีการยกเลิกรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับแล้วฉบับเล่า มีการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ครั้งแล้วครั้งเล่า และมีการจัดตั้งสถาบันการเมืองที่มาจากคณะรัฐประหาร ขึ้นใหม่ทั้งหมด ซึ่งบุคลากรในการดำเนินการดังกล่าว ล้วนยึดโยงกับความประสงค์ ของบุคคล ผู้ใช้อำนาจ เพียงเท่านั้น แม้ว่า การทำรัฐประหาร หลายครั้ง จะอ้าง ว่าทำเพื่อประชาชน ก็ตาม แต่โดยเนื้อหาสาระของ การทำรัฐประหาร เองก็เป็นเครื่องมือ ที่ทำลายระบอบประชาธิปไตยอยู่ในตัว

** กลุ่มกบฏยังเติร์ก หรือ กบฏเมษาฮาวาย นำโดยพลเอกสัณฑ์ จิตรปฏิมา รองผู้บัญชาการทหารบกเป็นหัวหน้า ร่วมกับทหารหนุ่มซึ่งมียศพันตรีกลุ่มหนึ่งที่เรียกตัวเองว่า “กลุ่มยังเติร์ก” ได้แก่ พันตรี จำลอง ศรีเมือง พันตรีมนูญ รูปจจร เป็นต้น ได้ใช้กำลังพยายามเข้ายึดอำนาจจากพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ นายกรัฐมนตรี โดยมีการควบคุมจุดสำคัญต่างๆทั่วกรุงเทพมหานคร และอ้างสาเหตุในการปฏิบัติการครั้งนี้เนื่องมาจากความบกพร่องของผู้นำรัฐบาลและรูปแบบการปกครองที่ใช้อยู่ แต่เหตุการณ์จบลงด้วยความพ่ายแพ้ของฝ่ายกบฏ พลเอกสัณฑ์ต้องหลบหนีออกนอกประเทศ ส่วนทหารร่วมก่อการทั้งหมดถูกจับกุมตัวได้ ต่อมาวันที่ 5 พฤษภาคม พ.ศ. 2524 ได้ประกาศพระราชกำหนดนิรโทษกรรมแก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกบฏในครั้งนี้

* เหตุการณ์ดังกล่าวนี้ นำโดยกลุ่มนายทหารนอกประจำการคณะหนึ่ง ได้แก่ พันเอกมนูญ รูปจจร พลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ พลเอกเสริม ฉ นคร พลเอกยศ เทพหัสดิน ณ อยุธยา ร่วมกับนายทหารประจำการส่วนหนึ่ง พยายามยึดอำนาจจากรัฐบาลของพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ และพยายามจะประกาศให้พลเอกเสริม ฉ นคร เป็นหัวหน้าคณะปฏิวัติ แต่กระทำการไม่สำเร็จ ฝ่ายทหารนำโดยพลเอกเทียนชัย สิริสัมพันธ์ พลโทชวลิต ยงใจยุทธ ประสานกับทางรัฐบาลซึ่งมีพลเอกประจวบ สุนทราวงกูร รองนายกรัฐมนตรีรักษาการตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ทำการปราบปรามกลุ่มกบฏเป็นผลสำเร็จ พันเอกมนูญ รูปจจร ผู้นำฝ่ายกบฏจึงต้องลี้ภัยไปอยู่นอกประเทศ

ข้อสรุปของผู้นิยมในอำนาจและการทำรัฐประหาร วงจรที่เกิดขึ้นมักจะเริ่มต้นจากการยึดอำนาจการปกครองประเทศ ตามมาด้วยการ ดัดแปลงรัฐธรรมนูญ ยกเลิกองค์กรของรัฐ บังคับใช้ประกาศคณะรัฐประหารในช่วงระยะเวลาหนึ่ง แทนที่กฎหมายเดิม แล้วจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ขึ้น เพื่อเป็นการลดกระแสการต่อต้าน อำนาจนิยมเผด็จการของประชาชน จำเป็นต้องจัดให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร มีการจัดตั้งรัฐบาล มีการบริหารประเทศ เพื่อให้ทุกอย่างเป็นไปตาม รูปแบบการ ปกครอง ระบอบประชาธิปไตยอีกครั้ง แต่เมื่อใด ที่มีบุคคลอื่นซึ่งมีอำนาจมากพอและเกิดความประสงค์ที่จะครองอำนาจ เสียเอง ผู้นั้นก็จะเป็นผู้นำรัฐประหารและยึดอำนาจจากรัฐบาลในขณะนั้นขึ้นใหม่อีก เป็นปรากฏการณ์ที่ เกิดขึ้นอย่างซ้ำซากดังที่ปรากฏมาแล้วในประเทศไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน จึง มีการขนานนาม วงจร การกระทำดังกล่าว ว่าเป็น “วงจรอุบาทว์” (โปรดดูแผนภาพที่ 1)

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 1 วงจรอุบาทว์ของการเมืองไทย

การก่อกบฏและการทำรัฐประหารในแต่ละครั้งย่อมส่งผลกระทบต่อประชาชนในทุกภาคส่วนและส่งผลกระทบต่อทุกด้าน เช่น ผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชน ผลกระทบต่อระบบกฎหมาย ผลกระทบต่อเสถียรภาพและความน่าเชื่อถือของประเทศ และผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ เป็นต้น สิ่งเหล่านี้จึง กลายมาเป็นปัจจัยสำคัญที่ผลักดันให้เกิดแนวความคิดที่จะต่อต้านการก่อกบฏและ การทำรัฐประหารขึ้น ดังนั้น ประเทศไทยจึง ได้ริเริ่มนำหลักการเกี่ยวกับ “การใช้สิทธิเพื่อ ต่อต้านการ ทำรัฐประหาร ” มาบัญญัติไว้เป็นครั้งแรกใน มาตรา 63 รัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2540 และใน มาตรา 68 และมาตรา 69 รัฐธรรมนูญ ฉบับปี พ.ศ. 2550 โดยใน

รัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2540 ยังไม่มีชื่อเรียกเป็นการเฉพาะ แต่ในรัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2550 เรียกสิทธินี้ว่า “สิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญ” ด้วยเหตุนี้จึงอาจกล่าวได้ว่าเหตุการณ์ปฏิวัติ รัฐประหาร และกบฏที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องในประเทศไทยเป็นจุดเริ่มต้น อันสำคัญของการนำเรื่องสิทธิต่อต้าน การทำรัฐประหารมาบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญไทยเรียกชื่อว่า “สิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญ” ทั้งนี้ ได้นำ บทบัญญัติดังกล่าวบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ

2.1.1.2 การยอมรับประกาศและคำสั่งของคณะปฏิวัติ รัฐประหารให้มีผลบังคับใช้ เป็นกฎหมาย

ในรัฐสมัยใหม่ที่ปกครองโดยระบบกฎหมาย หรือรัฐที่มีความเป็นนิติรัฐ (Legal State) อยู่พอสมควร กฎหมายถือเป็นเครื่องมือในการกำหนดพฤติกรรมของประชาชนในสังคมมิให้ กระทำการละเมิดต่อกันหรือสร้างความเสียหายแก่กันรวมถึงสังคมด้วย กฎหมายจึงมีบทบาทในการ ไปจำกัดสิทธิเสรีภาพของบุคคลที่มีติดตัวมาตั้งแต่กำเนิด ได้ ทั้งนี้ ตามแนวความคิดสิทธิธรรมชาติ (Natural Rights) และสิทธิมนุษยชน (Human Rights) อย่างไรก็ตามที่จะไปจำกัดสิทธิ เสรีภาพของบุคคลได้จะต้องเป็นกฎหมายที่มาจากความประสงค์หรือเจตนารมณ์ของประชาชน กล่าวคือ เป็นความยินยอมพร้อมใจที่จะให้กฎหมายที่ตนประสงค์มาจำกัดสิทธิเสรีภาพของตนเอง ซึ่งกฎหมายในลักษณะนี้อาจเกิดขึ้นโดยประชาชน เช่น ประชาชนลงประชามติ (Referendum) เห็นชอบในร่างกฎหมายฉบับใดฉบับหนึ่ง หรืออาจเป็นการให้ความเห็นชอบโดยองค์กรผู้แทน ประชาชน คือ รัฐสภา เป็นต้น

ดังนั้น กฎหมายที่มีที่มาจากประชาชนหรือองค์กรผู้แทนประชาชนจึงเป็นกฎหมาย ที่สามารถไปจำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชนได้ อย่างไรก็ตาม ในสภาพทางการเมืองที่ มีการ ชว่งชิงอำนาจอย่างรุนแรง เหตุการณ์ อาจลุกลามไปถึงขั้นก รกอร์ัฐประหาร ซึ่งเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยง ไม่ได้โดยเฉพาะประเทศไทย สิ่งหนึ่งที่มักพบเห็นได้ในทุกครั้งของการ ทำรัฐประหาร คือ การออก ประกาศ คำสั่งของคณะปฏิวัติ รัฐประหารมาบังคับใช้แก่ประชาชน ข้าราชการ หน่วยงาน รวมถึง

ผลกระทบต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญและกฎหมายในขณะนี้ นด้วย ในที่สุดก็ล่วงเลยไปถึงการยอมรับประกาศ คำสั่งของคณะปฏิวัติ รัฐประหารให้มีสถานะเป็นกฎหมาย บ้านเมืองที่ใช้บังคับได้จริง

ในที่นี้ ผู้เขียนจะศึกษาถึงการยอมรับในประกาศ คำสั่งของคณะปฏิวัติ รัฐประหารให้มีผลบังคับเป็นกฎหมาย โดยศึกษาจากแนวความคิดทางทฤษฎี ความเห็นของนักวิชาการและคำพิพากษาศาลฎีกา

ก. แนวคิดทางทฤษฎีภายใต้ อิทธิพลคำสอน ของ สำนักกฎหมาย ฝ่ายบ้านเมือง

สำนักความคิด (School of Thought) ทางกฎหมายมีอยู่หลายสำนัก เช่น สำนักกฎหมายฝ่ายบ้านเมือง สำนักกฎหมายฝ่ายธรรมชาติ สำนักกฎหมายประวัติดิศาสตร์ สำนักกฎหมายสัง นิยม เป็นต้น แต่ละสำนัก ความคิดทาง กฎหมายจะมีแนวคิดและแนวคำสอนที่เกี่ยวกับกฎหมายแตกต่างกันออกไป สำหรับสำนักความคิดทางกฎหมายที่มีแนวความคิด สนับสนุนกฎหมายที่มาจากการ ปฏิวัติรัฐประหารโดยตรง ได้ แก่ สำนักกฎหมายฝ่ายบ้านเมือง (Positivism) หรือ สำนักปฏิฐานนิยมทางกฎหมาย ที่เป็นเช่นนี้เพราะแนวคิดของสำนักกฎหมายฝ่ายบ้านเมือง เชื่อว่าการบัญญัติกฎหมายนั้นจะบัญญัติไปตามเจตจำนง (Will) ของรัฐาธิปัตย์ แทนที่กฎหมายจะเป็นเรื่องของเหตุผลกลับกลายเป็นเรื่องของเจตจำนง ด้วยเหตุนี้จึงเป็นเรื่องของอำนาจ (Power) ของรัฐ ด้วย แนวความคิดในการบัญญัติกฎหมายจึงเปลี่ยนแปลงไปเป็นการบัญญัติโดยเจตจำนงของผู้ มีอำนาจ⁹

⁹ ปรีดี เกษมทรัพย์, นิติปรัชญา, พิมพ์ครั้งที่ 8 (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เดือนตุลา, 2550), หน้า 247 - 248. และ สมยศ เชื้อไทย, นิติปรัชญาเบื้องต้น, พิมพ์ครั้งที่ 9 (กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2548), หน้า 123 - 124.

สาระสำคัญที่สุดของแนวความคิดสำนักกฎหมายฝ่ายบ้านเมือง คือ การยกย่องให้กฎหมายเป็นผลผลิตของผู้มีอำนาจสูงสุดแห่งรัฐหรือรัฐชาติ โดยเมื่อมีฐานะเป็นกฎหมายย่อมมีผลบังคับให้บุคคลในรัฐประพฤติปฏิบัติตาม ด้วยเหตุผลบางประการที่ทำให้ยากจะเป็นปฏิกฤษ์ในแนวความคิดดังกล่าว ในที่นี้ขอยกตัวอย่างคำกล่าว ของโทมัส ฮอปส์ (Thomas Hobbes) นักปรัชญาชาวอังกฤษที่กล่าวถึงเรื่องนี้ไว้ว่า “กฎหมายบ้านเมืองก็คือ กฎเกณฑ์ทั้งโดยตรง และโดยปริยายที่รัฐชาติสั่งการ หรือกำหนดไว้ว่าเป็นสิ่งที่ถูก -ผิด บังคับเอากับข้าแผ่นดินทั้งหลาย ” ดังนั้น จากทัศนะนี้กฎหมายที่ปราศจากความยุติธรรมจึงไม่อาจมีได้ เพราะมนุษย์ที่เข้าทำสัญญาเข้าเป็นข้าแผ่นดินนั้นได้ยอมโอนอำนาจของตนให้แก่รัฐ ชาติแล้ว ดังนั้น จึงเท่ากับข้าแผ่นดินทั้งหลายเองเป็นผู้บัญญัติกฎหมาย และคงไม่มีผู้ใดจะบัญญัติกฎหมายออกมาขัดแย้งตนเอง จึงสรุปว่า กฎหมายทั้งหลายย่อมเป็นธรรมและราษฎรทั้งหลายต้องปฏิบัติตามโดยคุษณี¹⁰

แนวความคิดสำนักกฎหมายฝ่ายบ้านเมืองที่ว่า กฎหมายเป็นคำสั่ง เป็นเจตนารมณ์ ของรัฐชาติหรือผู้มีอำนาจสูงสุดนั้น เห็นจะมีปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นชัดเจนที่สุดว่าได้รับเอาแนวความคิดนี้มาปรับใช้อย่างเป็นรูปธรรม คือ การปฏิวัติรัฐประหาร โดยเนื้อหาของการปฏิวัติรัฐประหารนั้นไม่มีความแตกต่างไปจากก่อกบฏเพื่อล้มล้างรัฐธรรมนูญ ล้มล้างอำนาจนิติบัญญัติ บริหาร ตุลาการ ยึดอำนาจการปกครองประเทศแต่อย่างใด แต่สิ่งที่การปฏิวัติรัฐประหารมีมากกว่ากบฏคือการกระทำดังกล่าวนั้น เป็นการกระทำที่ ประสบผลสำเร็จ ณ จุด นี้เองเมื่อการปฏิวัติรัฐประหารบังเกิดเป็น ผลสำเร็จ อำนาจสูงสุดของประเทศซึ่งแต่เดิมที่ เป็นของประชาชนตามคติประชาธิปไตยจะถูกถ่ายโอนไปยังคณะปฏิวัติรัฐประหารเหล่านั้นทันที กล่าวอีกนัยคือ อำนาจอธิปไตยจะมีไซ้ของประชาชน แต่จะเป็นของคณะปฏิวัติรัฐประหารที่กระทำการสำเร็จแทน เมื่อรัฐชาติเปลี่ยนจากประชาชนมายังคณะรัฐประหารแล้ว อาศัยตามแนวความคิดสำนักกฎหมายฝ่ายบ้านเมืองที่ว่ากฎหมายคือคำสั่งและเจตนารมณ์ของ รัฐชาติ ดังนั้น บรรดาประกาศหรือ คำสั่งของ

¹⁰ สมยศ เชื้อไทย, นิติปรัชญาเบื้องต้น, หน้า 126 - 128.

คณะปฏิวัติ รัฐประหารที่ออกมาที่ย่อมมีผลบังคับใช้เป็นกฎหมาย เช่นกัน เพราะประกาศหรือ คำสั่งเหล่านั้น คือ ความต้องการของรัฐธรรมนูญในขณะนั้น เมื่อเป็นเช่นนี้ หากคณะผู้ยึดอำนาจมีความประสงค์จะยกเลิก หรือออก ประกาศ ของ คณะรัฐประหารให้มีผลเป็นกฎหมาย ก็ย่อมมีอำนาจกระทำได้ทั้งสิ้น และประกาศคณะรัฐประหารเหล่านั้นก็มีผลบังคับใช้ด้วย

จึงอาจสรุปได้ว่าการปฏิวัติ รัฐประหารเพื่อยึดอำนาจในการปกครองประเทศได้รับ อิทธิพลจากแนวความคิดของ สำนักกฎหมายฝ่ายบ้านเมืองโดยตรง และทฤษฎีดังกล่าวก็ได้แปรสภาพจากคำสอนที่เป็น นามธรรมสู่รูปธรรมในรูปของประกาศหรือ คำสั่งคณะปฏิวัติ รัฐประหารแต่ละฉบับนั่นเอง

ข. ความคิดเห็น ของนักวิชาการที่ยอมรับประกาศและ คำสั่งคณะปฏิวัติ รัฐประหารเป็นกฎหมาย

อิทธิพลแนว ความคิดของสำนักกฎหมายฝ่ายบ้านเมืองที่ยอมรับคำสั่ง หรือประกาศของคณะปฏิวัติ รัฐประหารเป็นเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญอันใช้บังคับต่อ ผู้ได้ปกครองได้นั้นก็ปรากฏอยู่ในแวดวงทางวิชาการเช่นกัน ดังตัวอย่างแนวคิดของ ศาสตราจารย์ ดร. หยุด แสงอุทัย ที่ได้เคยแสดงทัศนะไว้ในหมายเหตุท้ายคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 45/2496* เกี่ยวกับสถานะทาง รัฐประหารโดยสรุปได้ว่า การ ทำรัฐประหารเป็นการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายในเบื้องต้นไม่ เป็นเหตุให้อำนาจรัฐที่ได้มานั้นไม่สมบูรณ์ เพราะความชอบด้วยกฎหมายไม่ใช่สาระสำคัญของ

* คำพิพากษาศาลฎีกาฉบับนี้เป็นตัวอย่างอันดีที่จะพิจารณาว่า ศาลยุติธรรมจำเป็นต้องยอมรับผลของการปฏิวัติ หรือรัฐประหารซึ่งได้ทำสำเร็จ และผู้กระทำได้กลายเป็นผู้มี อำนาจอ้างอิงในรัฐอย่างแน่นอน การปฏิวัติ หรือ รัฐประหารนั้น ในครั้งแรกเป็นการผิดกฎหมาย เมื่อใดผู้ทำการปฏิวัติหรือรัฐประหารจนสำเร็จบริบูรณ์ ก็เป็น รัฐประหารที่มีอำนาจสูงสุดในรัฐ ฉะนั้น จึงอยู่ในฐานะที่จะให้รัฐธรรมนูญใหม่ และยกเลิกกฎหมายเดิม บัญญัติกฎหมายใหม่ตามชอบใจ ในคดีเรื่องนี้ ปรากฏว่า เมื่อมีการรัฐประหารสำเร็จแล้ว ก็มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราว 2490 ขึ้น รัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราวย่อมใช้ได้ในฐานะเป็นรัฐธรรมนูญอันแท้จริง”

อำนาจรัฐ เมื่อคณะรัฐประหารได้ก่อตั้งระบบกฎหมายขึ้นใหม่ การทำรัฐประหารก็ไม่เป็นความผิดตามระบบกฎหมายที่ก่อตั้งขึ้นใหม่แต่ประการใด อีกประการหนึ่ง คือ รัฐบาลที่มาจากการล้มล้างรัฐบาลเก่าก็สามารถปราบปรามกลุ่มบุคคลที่ต่อต้านได้สำเร็จจนสามารถใช้อำนาจในการปกครองประเทศได้อย่างเด็ดขาดถือว่าเป็นรัฐบาลที่มีอำนาจอันแท้จริงภายในรัฐ ฉะนั้น จึงสามารถใช้อำนาจในการตรากฎหมายบังคับใช้แก่ประชาชนได้¹¹

จากที่ศนะดังกล่าวจึงสะท้อนให้เห็นถึงการยอมรับในสถานะของการทำรัฐประหารว่าหากการกระทำนั้นสำเร็จลุล่วง อำนาจอธิปไตยที่แท้จริงจะตกเป็นของคณะผู้ก่อการอันส่งผลให้คณะผู้ก่อการเป็นองค์อธิปัตย์ แห่งรัฐในที่สุด ดังนั้น คำสั่งหรือประกาศคณะปฏิวัติรัฐประหารที่ออกโดยคณะผู้ก่อการจึงสามารถบังคับใช้ เป็นกฎหมาย ได้ แนวคิดนี้ยังกระทบต่อระบบกฎหมายโดยรวมในแง่ที่ว่า แม้การปฏิวัติจะจบสิ้นไปแล้ว แต่ประกาศหรือคำสั่งเหล่านั้นยังมีผลทำนองเดียวกับกฎหมายบ้านเมืองต่อไป ดังนั้น หาก ประสงค์จะแก้ไข หรือยกเลิกประกาศหรือคำสั่งดังกล่าวก็จะต้องกระทำโดยวิธีการออก กฎหมายที่มีศักดิ์เทียบเท่าหรือสูงกว่าประกาศและคำสั่งดังกล่าวเท่านั้น ที่ศนะดังกล่าวเป็นเสมือนเครื่องรับรองฐานะและผลของประกาศและคำสั่งของคณะปฏิวัติ รัฐประหารว่า สามารถบังคับใช้กับผู้ได้ปกครอง ให้ต้องปฏิบัติตามในฐานะที่เป็นกฎหมาย

ค. คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ยอมรับประกาศและ คำสั่งคณะปฏิวัติและรัฐประหารเป็นกฎหมาย

¹¹ สมชาย ปรีชาศิลปกุล , “หลักนิติรัฐประหาร ,” ใน รัฐประหาร 19 กันยา รัฐประหารเพื่อระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ฟ้าเดียวกัน, 2550), หน้า 195 - 196.

นอกจากความเห็นของนักวิชาการที่ยอมรับสถานะของประกาศคณะรัฐประหารให้มีผลเป็นกฎหมายแล้ว ฝ่ายตุลาการก็ขังยอมรับในแนวความคิดดังกล่าวเช่นเดียวกัน ดังที่ปรากฏในคำพิพากษาศาลฎีกาฉบับต่างๆดังต่อไปนี้

(1) คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1153-1154/2495 มีสาระสำคัญว่า การล้มล้างรัฐบาลเก่า โดยการทำรัฐประหาร และการตั้งรัฐบาลขึ้นใหม่โดยใช้กำลังนั้น ในตอนต้นอาจไม่ชอบด้วยกฎหมาย จ นกว่าประชาชนจะได้ยอมรับนับถือแล้ว เมื่อเป็นรัฐบาลที่ถูกต้องตามความเป็นจริง คือ หมายความว่าประชาชนได้ยอมรับนับถือแล้ว ผู้ก่อการล้มล้างรัฐบาลดังกล่าวก็ ไม่ต้องรับผิดชอบตามกฎหมายลักษณะอาญา มาตรา 102

(2) คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1662/2505 มีสาระสำคัญว่า เมื่อคณะปฏิวัติได้ทำการยึดอำนาจการปกครองประเทศไทยได้เป็นผลสำเร็จ หัวหน้าคณะปฏิวัติย่อมเป็นผู้ใช้อำนาจปกครองบ้านเมือง ข้อความใดที่หัวหน้าคณะปฏิวัติสั่งบังคับประชาชนก็ต้องถือว่าเป็นกฎหมาย แม้พระมหากษัตริย์ จะมีได้ทรงตราออกมาโดยคำแนะนำ และยินยอมของสภาผู้แทนราษฎร หรือสภานิติบัญญัติก็ตาม

(3) คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1234/2523 มีสาระสำคัญว่า เมื่อคณะปฏิวัติหรือคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดินยึดอำนาจการปกครองแผ่นดินได้สำเร็จ หัวหน้าคณะปฏิวัติหรือหัวหน้าคณะปฏิรูปฯย่อมมีอำนาจที่จะออกประกาศหรือคำสั่งอันถือว่าเป็นกฎหมายใช้บังคับแก่ประชาชนทั่วไปได้ แม้จะมีรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยออกประกาศใช้แล้วก็ตาม แต่ในเมื่อยังไม่ได้มีบทกฎหมาย ออกมายกเลิกประกาศหรือคำสั่งของคณะปฏิวัติหรือคณะปฏิรูปฯ ดังกล่าว ประกาศหรือคำสั่งของคณะปฏิวัติหรือคณะปฏิรูปฯจึงยังเป็นกฎหมาย ที่สามารถ ใช้บังคับได้ต่อไป

คำพิพากษาศาลฎีกาข้าง ต้นสะท้อน ให้เห็นถึงการยอมรับในฐานะของ ประกาศหรือคำสั่งคณะปฏิวัติที่เกิดจากผู้ที่มีอำนาจปกครองบ้านเมืองที่แท้จริงในขณะนั้น แม้จะได้ อำนาจนั้นมาโดยไม่ถูกต้องก็ตาม โดยเป็นการพิจารณาทางข้อเท็จจริงมากกว่าการพิจารณาในแง่ ของกฎหมาย และ ถือว่าประกาศหรือ คำสั่งเหล่านั้น เป็นกฎหมายที่จะบังคับใช้กับประชาชนใน ประเทศได้อีกด้วย คำพิพากษาบางเรื่องแม้ว่าจะยืนยันถึงความไม่ชอบด้วยกฎหมายในการยึดอำนาจ รัฐ แต่ก็อ้างไว้ในตอนท้ายว่าหากประชาชนยอมรับนับถือจะทำให้คณะผู้ยึดอำนาจกลายเป็นรัฐบาล ในทางข้อเท็จจริง โดยคำพิพากษาก็ไม่ได้กล่าวต่อไปว่าจะอะไรคือสิ่งที่ประชาชนยอมรับนับถือ หรือ ศาลใช้เกณฑ์ใดมาพิจารณาในจุดนี้ และการอ้างการยอมรับนับถือจะทำให้ความไม่ชอบด้วย กฎหมายของการทำรัฐประหารกลายเป็นสิ่งที่ถูกต้องได้อย่างไร

หลังจากการศึกษารับคำสั่งหรือประกาศคณะปฏิวัติ รัฐประหารเป็น กฎหมายในประเทศไทยแล้ว จะเห็นได้ว่าพื้นฐานแนวความคิดของนักวิชาการและ คำพิพากษาของ ศาลเป็นไปในแนวทางเดียวกัน กล่าวคือ ต่าง ขานรับกับ แนวความคิด “กฎหมายเป็นคำสั่งของ รัฐชาติ” ซึ่งได้รับอิทธิพลจากสำนักกฎหมายฝ่ายบ้านเมือง ไม่ว่าจะเป็นการอ้างถึงความสามารถ ที่ล้มล้างรัฐบาลเก่าได้อย่างเด็ดขาด การอ้างถึงการเป็นรัฐบาลในทางข้อเท็จจริง หรือเป็นผู้ใช้อำนาจ ปกครองบ้านเมืองอย่างแท้จริง เหล่านี้ก็ล้วนแต่เป็นการให้นิยามของ “รัฐชาติ” ทั้งสิ้น ก่อนที่จะ ยึดโยงไปยังคำสั่งหรือ ประกาศ ของ คณะรัฐประหารเป็นเจตนารมณ์ เป็นความประสงค์ของ รัฐชาติและส่งผลให้คำสั่งหรือประกาศเหล่านั้นมีสภาพเป็นกฎหมาย

2.1.1.3 ผลกระทบที่เกิดขึ้นในทางกฎหมายภายหลังการปฏิวัติรัฐประหาร

การปฏิวัติรัฐประหารที่กระทำโดยสำเร็จนั้นมีผลเป็นการรวมอำนาจอธิปไตยแห่ง รัฐให้ตกแก่คณะปฏิวัติ หากเป็นรัฐที่ปกครองในระบอบประชาธิปไตยอยู่ก่อน แล้ว อำนาจอธิปไตย แต่เดิมที่เป็นของประชาชนจะถูกถ่ายโอน ไปให้ คณะปฏิวัติเป็นผู้ใช้อำนาจเหล่านั้นแทน เมื่อมีการ ใช้อำนาจอธิปไตยยอมส่งผลต่อระบบกฎหมาย บ้างมีผลเป็นการเปลี่ยนแปลงระบบกฎหมายทั้ง

ระบบ บ้างมีผลเป็นการแก้ไขตัวบทบัญญัติของกฎหมาย และ อาจรวมถึงผลกระทบที่มีต่อรัฐธรรมนูญของรัฐด้วย ผลกระทบที่เกิดขึ้นในทางกฎหมายภายหลังการปฏิวัติรัฐประหารอาจสรุปได้ดังนี้

ก. การยกเลิกรัฐธรรมนูญฉบับเดิมและองค์กรของรัฐที่มีอยู่

เมื่อคำสั่งของคณะปฏิวัติรัฐประหารกลายเป็นกฎหมายที่มีผลใช้บังคับได้ในความเป็นจริง รัฐธรรมนูญฉบับเดิมอันเป็นกฎหมายสูงสุด ที่จัดระบบกฎหมายและองค์กรของรัฐในบางเรื่องอาจเป็นอุปสรรคสำหรับการดำเนินการต่างๆของคณะปฏิวัติ ดังนั้น โดยส่วนใหญ่ที่เกิดการยึดอำนาจการปกครองขึ้นในประเทศไทย คณะปฏิวัติมักจะยกเลิกรัฐธรรมนูญที่ใช้บังคับอยู่ในขณะนั้น เพื่อให้เกิดสภาพคล่องตัวในการใช้อำนาจ และเพื่อมิให้มีผลเป็นการขัดต่อบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญ เพราะตราบคิที่รัฐธรรมนูญ ฉบับเดิมยังไม่ถูกยกเลิก การกระทำของคณะปฏิวัติไม่ว่าจะในทางข้อเท็จจริง หรือในทางกฎหมายอาจเข้าข่ายขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญได้ ในขณะเดียวกัน คณะปฏิวัติก็มักจะยกเลิกองค์กรของรัฐบางองค์กร ไปด้วย ทั้งนี้ เพื่อป้องกันการถูกตรวจสอบจากองค์กรดังกล่าว ประกาศหรือคำสั่งคณะปฏิวัติรัฐประหารที่มีเนื้อหาในทำนองนี้อาจสรุปได้ดังนี้

(1) ประกาศ ของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 3 (ประกาศ ณ วันที่ 20 ตุลาคม พ.ศ. 2501 ลงนามโดย จ อมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ หัวหน้าคณะปฏิวัติ) โดยคณะปฏิวัติอ้างเหตุผลว่าเห็นสมควรที่จะให้มีการ แก้ไขรัฐธรรมนูญเสียใหม่จึงได้ “ยกเลิกรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2475 แก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช 2495” พร้อมกันนี้ได้ยกเลิกองค์กรของรัฐลง ได้แก่ สภาผู้แทนราษฎร และคณะรัฐมนตรี

(2) คำสั่งของคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ฉบับที่ 3 (สั่ง ณ วันที่ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 ลงนามโดย พลเรือเอกสัจด์ ชลออยู่ หี วหน้าคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน) มีสาระสำคัญว่า เพื่อให้เกิดความเรียบร้อยในการปกครองประเทศจึงสั่งให้รัฐธรรมนูญ

แห่งราช อาณาจักรไทย พุทธศักราช 2517 สิ้นสุดลง พร้อมกับการสิ้นสุดลงของรัฐสภา และ
คณะรัฐมนตรีด้วย

(3) ประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย
อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ 3 (ประกาศ ณ วันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2549 ลงนาม
โดยพลเอกสนธิ บุญรัตกนิน หัวหน้า คณะปฏิรูปฯ) ได้อำนาจเหตุผลเพื่อ ความสงบเรียบร้อยในการ
ปกครองประเทศจึงให้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 สิ้นสุดลง ประกอบกับ
ให้องค์กรของรัฐ ได้แก่ วุฒิสภา สภาผู้แทนราษฎร คณะรัฐมนตรี และศาลรัฐธรรมนูญสิ้นสุดลงไป
พร้อมกับรัฐธรรมนูญ

**ข. การประกาศใช้ รัฐธรรมนูญ ฉบับใหม่และการจัดตั้ง องค์กรของรัฐ ขึ้น
ใหม่**

ภายหลังจากการยึดอำนาจการปกครองประเทศ คณะปฏิวัติหรือ
รัฐประหารจะอาศัยช่วงเวลาที่ปราศจากรัฐธรรมนูญ และ องค์กรของรัฐบางองค์กรออกคำสั่งหรือ
ประกาศต่างๆ ใช้บังคับเสมือนกฎหมาย ซึ่งแล้วแต่ว่าประกาศฉบับใดจะมีศักดิ์ ทางกฎหมายสูง ต่ำ
เพียงใด หลังจากช่วงเวลาดังกล่าวคณะปฏิวัติ รัฐประหารจะประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับใหม่เพื่อใช้
ในการปกครองรัฐ โดย นิยมเรียกรัฐธรรมนูญใหม่โดยคณะปฏิวัติ รัฐประหารว่า “รัฐธรรมนูญฉบับ
ชั่วคราว” ซึ่งมักปรากฏเหตุผลในการบังคับใช้รัฐธรรมนูญฉบับนี้ในทำนองว่า เพื่อกำหนดกลไกใน
การปกครองประเทศที่เหมาะสม เพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารราชการแผ่นดิน เพื่อเร่ง
ฟื้นฟูเศรษฐกิจ สังคม ความสามัคคี ความสงบสุขของประชาชน เพื่อสร้างเสริมความสัมพันธ์กับ
นานาชาติประเทศ เพื่อให้เกิดความมั่นคงทั้งภายในและภายนอกราชอาณาจักร เป็นต้น นอกจากนี้ ใน
โอกาสเดียวกันกับ การประกาศใช้ รัฐธรรมนูญ ฉบับใหม่ ยังมีการจัดตั้งองค์กรของรัฐอื่นๆ ขึ้นใหม่
ด้วย ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(1) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว)

พุทธศักราช 2490 ได้บัญญัติให้มีองค์กรต่างๆตามรัฐธรรมนูญ ได้แก่ พระมหากษัตริย์ อภิรัฐมนตรี
วุฒิสภา สภาผู้แทน คณะรัฐมนตรี และศาล

(2) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2502 ได้

บัญญัติให้มีองค์กรต่างๆตามรัฐธรรมนูญ ได้แก่ พระมหากษัตริย์ องคมนตรี คณะรัฐมนตรี ศาล
และสภาร่างรัฐธรรมนูญ*

(3) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธ ศักราช 2519 ได้

บัญญัติให้มีองค์กรต่างๆตามรัฐธรรมนูญ ได้แก่ พระมหากษัตริย์ องคมนตรี สภาปฏิรูปการปกครอง
แผ่นดิน คณะรัฐมนตรี ศาล และสภาที่ปรึกษาของนายกรัฐมนตรี

(4) ธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พุทธศักราช 2520 ได้

บัญญัติ ให้มีองค์กรต่างๆตามรัฐธรรมนูญ ได้แก่ พระมหากษัตริย์ องคมนตรี สภานิติบัญญัติ
แห่งชาติ คณะกรรมาธิการร่างรัฐธรรมนูญ คณะรัฐมนตรี ศาล และสภานโยบายแห่งชาติ

(5) ธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พุทธศักราช 2534 ได้บัญญัติ

ให้มีองค์กรต่างๆตามรัฐธรรมนูญ ได้แก่ พระมหากษัตริย์ องคมนตรี สภานิติ บัญญัติแห่งชาติ
คณะกรรมาธิการ (ทำหน้าที่ร่างรัฐธรรมนูญ) คณะรัฐมนตรี ศาล และสภาการศึกษาความสงบเรียบร้อย
แห่งชาติ

* สภาร่างรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญฉบับปี พ .ศ. 2502 มีหน้าที่ร่างรัฐธรรมนูญ และมีฐานะเป็น
รัฐสภาทำหน้าที่นิติบัญญัติด้วย

(6) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว)

พุทธศักราช 2549 ได้กำหนดให้มีองค์กรต่างๆตามรัฐธรรมนูญ ได้แก่ พระมหากษัตริย์ องคมนตรี
 สภานิติบัญญัติแห่งชาติ คณะรัฐมนตรี สมาชิกแห่งชาติ สภาร่างรัฐธรรมนูญ คณะกรรมการยกร่าง
 รัฐธรรมนูญ คณะตุลาการรัฐธรรมนูญ ศาล และคณะมนตรีความมั่นคงแห่งชาติ

รัฐธรรมนูญฉบับต่างๆข้างต้นล้วนเป็นรัฐธรรมนูญที่จัดทำ ขึ้นโดยคณะ
 ปฏิวัติ รัฐประหาร มีข้อนำพิจารณาอยู่ประการหนึ่งว่าการอ้างถึง ความประสงค์จะให้ประชาชนมี
 ส่วนร่วมในการบริหารราชการแผ่นดิน และความพยายามให้เห็นว่าที่คณะปฏิวัติรัฐประหารมิได้กุม
 อำนาจแต่เพียงผู้เดียว แต่ได้ใช้อำนาจโดย ผ่านองค์กรต่างๆ ที่สร้างขึ้นใหม่ เช่น สภานิติบัญญัติ
 แห่งชาติ คณะรัฐมนตรี หรือสภาร่างรัฐธรรมนูญก็ตาม หากพิจารณาถึงที่มาพร้อมบทบาทของ
 องค์กรเหล่านี้ กลับปรากฏว่า ส่วนใหญ่มีการ ยึดโยงกับคณะปฏิวัติ รัฐประหารทั้งสิ้น ดังจะเห็นได้
 จากตัวอย่างแรก คือ รัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2520 ที่กำหนดให้สภานิติบัญญัติแห่งชาติ มาจากการ
 แต่งตั้งโดยพระมหากษัตริย์ “ตามที่ประธานสภา นโยบายแห่งชา ดิกราบบังคมทูล ” แต่ปรากฏว่า
 สมาชิกสภานโยบายแห่งชาติกลับประกอบไปด้วยบุคคลที่มีส่วนร่วมในการปฏิวัติ ตัวอย่างที่สอง
 คือ รัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราว พ.ศ. 2549 ที่กำหนดให้การพ้นจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรีเป็นพระ
 ราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ โดยเป็นไป “ตามการถวายคำแนะนำของประธา นคณะมนตรีความ
 มั่นคงแห่งชาติ” แต่ปรากฏว่าคณะมนตรีความมั่นคงแห่งชาติ กลับประกอบไปด้วยบุคคลที่ เข้าร่วม
 ในการ ทำรัฐประหาร จากตัวอย่าง ทั้งสองเรื่อง ข้างต้น จะเห็นได้ว่าคณะปฏิวั ดิรัฐประหารยังคง มี
 ความพยายามในการสืบทอด อำนาจของตนโดยผ่านการสร้างองค์กรบางองค์กรขึ้นมา และมีกลุ่ม
 คนของตนเข้าร่วมเป็นสมาชิก ขององค์กรใหม่ที่ตัวเองตั้งขึ้น นอกจากกรณีสองเรื่องข้างต้นแล้ว ยัง
 พบการตั้งองค์กรในลักษณะทำนองเดียวกันนี้ในรัฐธรรมนูญฉบับปี พ .ศ. 2519 ซึ่งตั้งสภาที่ปรึกษา
 ของนายกรัฐมนตรี รัฐธรรมนูญฉบับปี พ .ศ. 2534 ซึ่งตั้ง สภารักษาความสงบเรีย บร้อยแห่งชาติ
 รัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราว พ.ศ. 2549 ซึ่งตั้งคณะมนตรีความมั่นคงแห่งชาติ จะเห็นได้ว่าสมาชิกของ

องค์กรต่างๆเหล่านี้ล้วนประกอบไปด้วยผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการปฏิวัติรัฐประหารก่อนที่จะมีการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราวทั้งสิ้น *

ค. ผลกระทบต่อการแก้ไขเปลี่ยนแปลงบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

นอกจากผลกระทบที่มีต่อรัฐธรรมนูญแล้ว การปฏิวัติ รัฐประหารยังส่งผลกระทบต่อบทบัญญัติแห่งกฎหมายซึ่งในรัฐเสรีประชาธิปไตยต้องยอมรับในหลักสัญญาประชาคม กฎหมายจึงมีที่มาจากเจตจำนงร่วมหรือความต้องการอย่างแท้จริงของประชาชนในรัฐนี้ น เพราะการยึดอำนาจการปกครองเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมายอย่างชัดเจน กล่าวคือ ความผิดต่อความมั่นคงของรัฐภายในราชอาณาจักร “ฐานเป็นกบฏ” ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113* ดังนั้น เพื่อให้การยึดอำนาจไม่เป็นการผิด และเพื่อให้การดำเนินการอย่างอื่นของคณะปฏิวัติภายหลังจากการยึดอำนาจเสร็จสิ้น ลงและดำเนิน ไปได้อย่างสะดวก ไม่มีอุปสรรค ในทางปฏิบัติ คณะปฏิวัติรัฐประหารจึงมักออกประกาศ หรือคำสั่งเพื่อระงับ ยกเลิก แก้ไข เพิ่มเติมบทบัญญัติแห่งกฎหมาย ให้มีผลเปลี่ยนแปลงไป ในทางที่อำนวยความสะดวกแก่ตนเองหรือเป็นคุณต่อตนเอง ตัวอย่างของผลกระทบที่มีต่อบทบัญญัติของกฎหมายได้แก่กรณีต่างๆดังต่อไปนี้

* กรณีล่าสุด พลเอกสนธิ บุญยรัตกลิน หัวหน้าคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข นอกจากจะเป็นหัวหน้าคณะปฏิรูปฯแล้ว ยัง ดำรงตำแหน่ง เป็นประธานคณะกรรมการความมั่นคงแห่งชาติ ตามรัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราว พ.ศ. 2549 อีกด้วย

* มาตรา 113 แห่งประมวลกฎหมายอาญา บัญญัติว่า “ผู้ใดใช้กำลังประทุษร้าย หรือขู่เข็ญว่าจะใช้กำลังประทุษร้าย เพื่อ

- (1) ล้มล้างหรือเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญ
 - (2) ล้มล้างอำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหาร หรืออำนาจตุลาการแห่งรัฐธรรมนูญ หรือให้ใช้อำนาจดังกล่าวแล้วไม่ได้ หรือ
 - (3) แบ่งแยกราชอาณาจักรหรือยึดอำนาจปกครองในส่วนหนึ่งส่วนใดแห่งราชอาณาจักร
- ผู้นั้นกระทำความผิดฐานเป็นกบฏ ต้องระวางโทษประหารชีวิต หรือจำคุกตลอดชีวิต”

- ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 8 (โดยมีจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นหัวหน้าคณะ)* มีผลเป็นการยกเลิกพระราชบัญญัติพรรคการเมือง พ.ศ. 2489 ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 49 มีผลเป็นการยกเลิกความในมาตรา 34 ถึง 49 และมาตรา 97 (5) แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน และประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 57 มีผลเป็นการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายว่าด้วยการบริหารราชการแผ่นดิน และกฎหมายว่าด้วยการปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม เป็นต้น

- คำสั่งของคณะปฏิรูปการปกครอง แผ่นดิน ฉบับที่ 6 (โดยมีพลเรือเอกสัจ จลลอยู่ เป็นหัวหน้าคณะ) * มีผลเป็นการยกเลิกพระราชบัญญัติพรรคการเมือง พ .ศ. 2517 คำสั่งฯ ฉบับที่ 20 มีผลเป็นการวางข้อกำหนดเพิ่มเติมซึ่งมีผลใช้บังคับแก่หนังสือพิมพ์และสิ่งพิมพ์ตามกฎหมายว่าด้วยการพิมพ์ พ .ศ. 2484 คำสั่งฯ ฉบับที่ 25 ได้แก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติป้องกันการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ พ .ศ. 2495 คำสั่งฯ ฉบับที่ 35 มีผลเป็นการยกเลิกพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และ คำสั่งฯ ฉบับที่ 41 มีผลเป็นการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา เป็นต้น

- ประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ 12 (โดยมีพลเอกสนธิ บุญยรัตกลิน เป็นหัวหน้าคณะ) ** มีผลทำให้กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการตรวจเงินแผ่นดิน พ .ศ. 2542 มีผลบังคับใช้ต่อไป หากแต่ให้ระงับการบังคับใช้ในส่วนที่ 1 หมวด 1 ของกฎหมายดังกล่าว และประกาศฯ ฉบับที่ 25

* การทำรัฐประหารเมื่อวันที่ 20 ตุลาคม พ.ศ. 2501 ยึดอำนาจการปกครองจากพลโทถนอม กิตติขจร นายกรัฐมนตรี

* การทำรัฐประหารเมื่อวันที่ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 ยึดอำนาจการปกครองจาก ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช นายกรัฐมนตรี

** การทำรัฐประหารเมื่อวันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2549 ยึดอำนาจการปกครองจากพ .ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี

ซึ่งเป็นเรื่องการดำเนินก ารเกี่ยวกับการยุติธรรมทางอาญา มีผลเป็นการแก้ไขเพิ่มเติมความใน ประมวลกฎหมายอาญา และประมวลวิธีพิจารณาความอาญา เป็นต้น

ง. ผลต่อการเปลี่ยนแปลงสิทธิ เสรีภาพ หน้าที่ และสถานภาพของบุคคล

นอกจากผลกระทบในเรื่องต่างๆข้างต้นแล้ว ประ ภาศและคำสั่งของคณะ ปฏิวัติรัฐประหารบางฉบับยังปรากฏเป็นผลกระทบต่อประชาชนเป็นวงกว้างตั้งแต่กลุ่มบุคคล ไปถึง ประชาชนทุกคนในประเทศด้วย โดยปกติของการ ทำรัฐประหารนั้น ย่อมไม่ประสงค์ให้บุคคลใด ออกมาต่อต้านการกระทำดังกล่าว คณะรัฐประหาร จึงพยายามเร่ง ทำให้สภาพบ้านเมืองกลับ บคืนสู่ ภาวะปกติให้เร็วที่สุด ประกาศหรือคำสั่งที่นำมาบังคับใช้จึงมักมีผล เป็นการจำกัดสิทธิ เสรีภา ของ ประชาชนเสียเป็นส่วนใหญ่ เช่น การห้ามจัดตั้งพรรคการเมือง การห้ามชุมนุมทางการเมือง หรือ การห้ามประชาชนออกจากเคหะสถาน เป็นต้น ซึ่งหากบุคคลใดฝ่าฝืนอาจได้รับโทษ แ ม้ในภาวะ ปกติการกระทำเช่นนั้นเป็นเสรีภาพที่สามารถกระทำได้ก็ตาม นอกจากนี้บุคคลอาจมี การ เปลี่ยนแปลงด้านสถานภาพของตน เช่นกัน เช่น การให้สิ้นสภาพในการดำรงตำแหน่งต่างๆ หรือ การมอบอำนาจเพิ่มเติมแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐ เป็นต้น ปรากฏดังตัวอย่างต่อไปนี้

- ประกาศขอ งคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 2 (โดยมีจอมพล สฤษดิ์ ุณหรัตน์ เป็นหัวหน้าคณะ) ได้แต่งตั้งให้พลอากาศเอกกมล เดชะตุงคะ เป็นผู้บัญชาการรักษาความ สงบเรียบร้อยภายในประเทศ ประกาศฯ ฉบับที่ 3 ที่มีผลให้สมาชิกภาพแห่งสภาผู้แทนราษฎร สิ้นสุดลง ประกาศฯ ฉบับที่ 13 ห้ามมีการมั่วสุมประชุมทางการเมือง และ ประกาศฯ ฉบับที่ 35 ให้ เวนคืนอสังหาริมทรัพย์ในท้องที่ตำบลบ้านพานถม อำเภอพระนคร เพื่อสร้างและขยายทางหลวง เทศบาลซึ่งมีผลเป็นการลดรอนสิทธิของประชาชน เป็นต้น

- คำสั่งของคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ฉบับที่ 9 (โดยมี พลเรือเอกสัจด์ ชลออยู่ เป็นหัวหน้าคณะ) เป็นการสั่งห้ามประชาชนในเขตท้องที่ กรุงเทพมหานคร

ออกนอกเคหะสถาน ระหว่างเวลา 24.00 ถึง 05.00 น. อันเป็นการจำกัดเสรีภาพการเดินทางของประชาชน และคำสั่งฯ ฉบับที่ 10 ให้นำหนังสือพิมพ์รายวัน และสิ่งตีพิมพ์ต่อประชาชนอื่นๆ ที่เสนอข่าวและข้อเขียนแสดงความคิดเห็น ยื่นเรื่องราวขออนุมัติพิมพ์ออกจำหน่าย ซึ่งถือว่าคำสั่งในลักษณะนี้เป็นการจำกัดเสรีภาพการแสดงความคิดเห็นของสื่อมวลชน

- ประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ 3 (โดยมีพลเอกสนธิ บุญยรัตกลิน เป็นหัวหน้าคณะ) มีผลให้สมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร คณะรัฐมนตรี และตุลาการศาลรัฐธรรมนูญสิ้นสุดลงตามองค์การด้วย ประกาศฯ ฉบับที่ 4 ให้อำนาจของนายกรัฐมนตรีและคณะรัฐมนตรีเป็นอำนาจของหัวหน้าคณะปฏิรูปฯ หรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมาย อันเป็นการมอบสิทธิและอำนาจให้แก่คณะปฏิวัติอย่างสมบูรณ์ อีกทั้งยังเพิ่มอำนาจหน้าที่ของปลัดกระทรวงให้มีอำนาจหน้าที่ในส่วนของตำแหน่งรัฐมนตรีกระทรวงที่ตนสังกัด และ ประกาศฯ ฉบับที่ 12 มีผลเปลี่ยนแปลงสถานภาพของบุคคล กล่าวคือ ให้คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินพ้นจากตำแหน่ง และให้อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการดังกล่าวเป็นของผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดิน เป็นต้น

จากตัวอย่างข้างต้น อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า ในการปฏิวัติ รัฐประหารแต่ละครั้งที่เกิดขึ้นไม่อาจปฏิเสธได้ว่าเป็นการกระทำที่เดินสวนทางกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตย เพราะโดยสภาพแล้วการยึดอำนาจการปกครองนั้นเป็นการกระทำที่มีชอบด้วยกฎหมาย อีกทั้งหากการกระทำดังกล่าวไม่ประสบความสำเร็จก็ยังคงกลายเป็นความผิดทางอาญฐานการเป็นกบฏ อีกด้วย นอกจากนี้ การยึดอำนาจ ยังนำมาซึ่งความเสียหาย และมีผลกระทบต่อระบบกฎหมายทั้งระบบ ตั้งแต่กระบวนการร่างกฎหมายไปจนถึงการประกาศใช้กฎหมายที่ไม่มีระเบียบขั้นตอน และวิธีการที่ชัดเจน ไม่มีการจัดลำดับศักดิ์แห่งกฎหมายเพื่อพิจารณาว่ากฎหมาย ฉบับใดขัดกันหรือไม่ ซึ่งกรณีจะแตกต่างไปจากขั้นตอนการร่างกฎหมายในสภาวะการณ์ปกติที่มีการจัดลำดับศักดิ์แห่งกฎหมายไว้อย่างชัดเจนและแน่นอน กล่าวคือ พระราชบัญญัติมี ลำดับศักดิ์สูงกว่า พระราชกฤษฎีกา พระราช

กฤษฎีกาจึงไม่อาจมีข้อ ความที่ขัดหรือแย้งต่อพระราชบัญญัติได้ การที่คณะปฏิวัติรัฐประหารออกประกาศหรือคำสั่งในลักษณะที่อยู่ในสถานะไม่ปกติ จึงเป็นการยากที่จะระบุได้ว่าประกาศ คำสั่ง คณะปฏิวัติหรือรัฐประหารฉบับใดมีผลเป็นกฎหมาย ในลำดับชั้นใด หรือแม้แต่ว่ามีค่าเป็นกฎหมายหรือไม่ หรือเป็นแต่เพียงการประกาศข่าวสารทั่วไปเท่านั้น

นอกจากนี้ ผลของการปฏิวัติ รัฐประหาร ยังเป็นการทำลาย กฎหมายหรือ กติกาสูงสุดแห่งรัฐ กล่าวคือ การ ประกาศยกเลิกรัฐธรรมนูญ ฉบับเดิม ทำให้มีผลตามมาหลายประการ เช่น องค์กรตามรัฐธรรมนูญ มีผลสิ้นสุดลงไปตามรัฐธรรมนูญ ฉบับที่ถูกยกเลิก สิทธิเสรีภาพบางประการที่รัฐธรรมนูญได้บัญญัติคุ้มครองให้แก่ประชาชนก็หมดลงด้วยเช่นกัน ถึงแม้ในภายหลัง คณะปฏิวัติรัฐประหารจะประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ เพื่อให้กลไกการบริหารประเทศดำเนินต่อไปได้ แต่ปัญหาที่ตามมาก็คือรัฐธรรมนูญฉบับใหม่และองค์กรที่คณะปฏิวัติ รัฐประหาร จัดตั้งขึ้นใหม่นี้มักถูกมองว่าเป็นกระบวนการ ในการ สืบทอดอำนาจอย่างหนึ่ง การเปลี่ยนจากการออกประกาศหรือคำสั่งมาอยู่ในรูปของ “รัฐธรรมนูญฉบับใหม่” หรือการเปลี่ยนรูปแบบของคณะปฏิวัติ รัฐประหารมาอยู่ในรูปของ องค์กรบางองค์กรตามรัฐธรรมนูญ ฉบับใหม่ เช่น สภารักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ สภาที่ปรึกษาของนายกรัฐมนตรี คณะมนตรีความมั่นคงแห่งชาติ นั้นจะเห็นได้ว่า สมาชิกขององค์กรเหล่านี้ล้วนแต่ประกอบไปด้วยบุคคลที่เข้าร่วมการยึดอำนาจเสียเป็นส่วนใหญ่ ถึงแม้รัฐธรรมนูญจะพยายาม สร้างภาพลักษณ์ให้ใกล้เคียงรัฐธรรมนูญตามแนวคิดประชาธิปไตยมากที่สุด โดยกำหนดให้มีองค์กรนิติบัญญัติ บริหาร ตุลาการ แต่บทบัญญัติบางมาตราก็ยังส่อไปในลักษณะของการสืบทอดอำนาจอยู่เช่นเดิม ตัวอย่างเช่น การ โปรดเกล้าฯ ให้นายกรัฐมนตรีพ้นจากตำแหน่งเป็นพระราชอำนาจขององค์ พระมหากษัตริย์ แต่คิดเงื่อนไขที่ว่าต้องเป็นไปตามการถวายคำแนะนำของประธานคณะมนตรีความมั่นคงแห่งชาติ ซึ่งเป็นบุคคลในคณะรัฐประหาร จึงแสดงให้เห็นว่าการบริหารประเทศที่แท้จริงมิได้ขึ้นอยู่กับนายกรัฐมนตรี แต่ขึ้นอยู่กับผู้ที่ปฏิวัติสำเร็จ อันแตกต่างไปจากรัฐธรรมนูญที่สถาปนาขึ้นในสถานะปกติของบ้านเมือง

ในประการสำคัญ การปฏิวัติได้นำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ในขณะนั้น เมื่อกฎหมายมีการเปลี่ยนแปลงย่อมมีผลเป็นการกระทบต่อสิทธิ เสรีภาพ หน้าที่ และสถานภาพของประชาชนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ทั้งนี้ ประชาชนควรใช้สิทธิ เสรีภาพได้อย่างเต็มที่ ตราบเท่าที่ไม่ไป กระทบสิทธิของผู้อื่น จึงอาจสรุปได้ ว่าการยึดอำนาจสร้างผลกระทบ ต่อระบบกฎหมายในวงกว้าง เป็นผลกระทบที่รุนแรง อีกทั้งผลกระทบนี้ค่อนข้างไปในทางเสียหาย มากกว่าการเกิดประโยชน์แก่ประชาชน

2.1.2 บริบททางการเมืองไทยภายหลังรับแนวความคิด เรื่องสิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญ มาใช้ : หลังประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540

สืบเนื่องจากการปฏิวัติรัฐประหาร นับสิบครั้งภายในประเทศทำให้การพัฒนาประชาธิปไตยของไทยต้องหยุดชะงักและถอยหลังกลับไปสู่ระบอบเผด็จการทหารอยู่เสมอ เหตุการณ์ครั้งสุดท้ายก่อนที่จะมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญ ฉบับปี พ.ศ. 2540 คือ เหตุการณ์ที่ “คณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ หรือ รสช.” (National Peace Keeping Council - NPKC)¹² ได้ยึดอำนาจการปกครองจากพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ นายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2534 โดยอ้างสาเหตุในการยึดอำนาจ 5 ประการ ได้แก่ การทุจริตคอร์รัปชันในบรรดาระัฐมนตรีร่วมรัฐบาลอย่างกว้างขวาง การที่ข้าราชการการเมืองรังแกข้าราชการประจำ การที่รัฐบาลเป็นเผด็จการทางรัฐสภา ความพยายามทำลายสถาบันทหาร และ ความพยายามบิดเบือนคดีล้มล้างสถาบันกษัตริย์¹³ หลังจากนั้น ได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญปกครองราชอาณาจักร พ.ศ. 2534 เป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ ซึ่งมาจากการร่างโดยคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ รัฐธรรมนูญฉบับนี้เป็นเพียงฉบับชั่วคราวที่บังคับใช้ไปพลางก่อนที่จะได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ หลังจากนั้นประมาณ 9 เดือน

¹² คณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ [Online]. Available from <http://th.wikipedia.org> [20 เมษายน 2552]

¹³ พฤษภาทมิฬ [Online]. Available from <http://www.geocities.com/thaifreeman/17may/may.html> [20 เมษายน 2552]

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2534 ซึ่งเป็นรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ที่ประกาศใช้ บังคับเมื่อวันที่ 9 ธันวาคม พ.ศ. 2534 เป็นรัฐธรรมนูญที่สภานิติบัญญัติแห่งชาติได้ผ่านการพิจารณาให้ความเห็นชอบแล้วนำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเพื่อทรงลงพระปรมาภิไธยและประกาศใช้ อย่างไรก็ตาม รัฐธรรมนูญฉบับนี้มีผู้คัดค้านเป็นจำนวนมาก ด้วยเหตุผลว่ามีความพยายามในการ สืบทอดและรักษาอำนาจของคณะราษฎร . โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การไม่กำหนดให้นายกรัฐมนตรีต้องมาจากผู้ที่เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในที่สุดนายกรัฐมนตรีคนที่ 19 ของประเทศไทยและเป็นนายกรัฐมนตรีคนแรกตามรัฐธรรมนูญฉบับนี้ ซึ่งก็คือ พลเอกสุจินดา คราประยูร และเป็นหนึ่งในแกนนำคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ และไม่ได้เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ก็ได้รับการต่อต้านจากประชาชนด้วยเหตุที่ว่า เป็นนายกรัฐมนตรีที่ไม่ได้มาจากประชาชน กระแสการต่อต้านดังกล่าวขยายตัวออกไปในหมู่ประชาชนอย่างกว้างขวาง และเหตุการณ์นี้กลายเป็นชนวนนำไปสู่การประท้วงขับไล่นายกรัฐมนตรีและ การเรียกร้องให้แก้ไขรัฐธรรมนูญ สุดท้ายกลายเป็นจลาจลในกรุงเทพฯ มีการปราบปรามประชาชนอย่างรุนแรงอันเป็นที่มาของชื่อเหตุการณ์ “พฤษภาทมิฬ” (17-21 พฤษภาคม พ.ศ. 2535) เหตุการณ์จลาจลก็คลี่คลายลงได้ด้วย พระบารมีแห่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ทรงมีกระแสพระราชดำรัสถึงแกนนำทั้งฝ่ายรัฐบาล และฝ่ายผู้ประท้วง

การที่การปฏิวัติรัฐประหารในครั้งนั้นได้ นำมาสู่เหตุการณ์นองเลือดได้ กลายเป็นบทเรียนสำคัญทางการเมืองให้แก่ทุกฝ่ายตั้งแต่ข้าราชการการเมือง ข้าราชการประจำ จนถึงประชาชนทั่วไป สภาพบ้านเมืองในช่วงหลังปี พ.ศ. 2535 เป็นช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อ ที่สำคัญ ของประวัติศาสตร์การเมืองไทยจึงเกิดแนวความคิดในการปฏิรูปการเมือง (Political Reform) ขึ้นโดยกลุ่มแกนนำองค์กรประชาธิปไตยส่วนหนึ่งได้เล็งเห็นว่าการ จะได้มาซึ่งระบอบประชาธิปไตยที่ดีกว่าเดิม จำต้องมีการ ทบทวนโครงสร้างระบบการปกครองเสียใหม่ จึงได้เคลื่อนไหวเรียกร้องให้รัฐสภาปฏิรูปการเมือง เพื่อจัดทำรัฐธรรมนูญขึ้นใหม่โดยเร็วที่สุด รัฐสภาจึงได้แต่งตั้งคณะทำงานเพื่อศึกษาแนวทางในการ

จัดทำร่างรัฐธรรมนูญใหม่เรียกว่า “คณะกรรมการพัฒนาประชาธิปไตย (คพป.)” คณะกรรมการชุดนี้ได้เสนอปัญหาเชิงโครงสร้างที่ส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพทางการเมืองและระบบการเมืองของประเทศไทยไว้อย่างน่าสนใจ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

- เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญบ่อยครั้ง โดยมีรัฐธรรมนูญจำนวน 15 ฉบับในช่วงเวลา 60 ปีเศษ และรัฐธรรมนูญแต่ละฉบับ ไม่มีการเปลี่ยนแปลงหลักการ ที่มีนัยสำคัญเกี่ยวกับโครงสร้างองค์กร กลไก และกระบวนการที่บัญญัติอยู่ในรัฐธรรมนูญเพื่อการแก้ปัญหาระบบหรือโครงสร้างอย่างแท้จริง

- เมื่ออำนาจเป็นที่มาของเกียรติและเงิน ทำให้การแข่งขันโดยการเลื้อย กดดันที่มุ่งตำแหน่งเป็นสำคัญ กลาย เป็นการแข่งขันที่มีการทำผิดกฎหมายเลือกตั้ง ไม่ว่าจะเป็นการซื้อเสียงหรือวิธีอื่น

- คนในเมืองที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีและมีการศึกษา มักประณาม “การขายเสียง” ของชาวบ้านในชนบท และถูกผู้แทนราษฎรที่ได้รับเลือกตั้งเข้ามา นำมาสู่การไม่ศรัทธาในองค์กรการเมือง

- ฯลฯ

ในช่วงเวลาต่อมา รัฐบาล ภายใต้การบริหาร ประเทศของนายบรรหาร ศิลปอาชา นายกรัฐมนตรีในขณะนั้น ได้มีคำสั่งแต่งตั้ง “คณะกรรมการปฏิรูปการเมือง (คปก.)” เพื่อศึกษาและนำเสนอแนวทางการปฏิรูปการเมืองต่อรัฐบาล หลังจากนั้น ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2539 หมวดที่ 12 ซึ่งเป็นหมวดว่าด้วยการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ โดยบทบัญญัติดังกล่าวกำหนดให้การจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ เป็นหน้าที่ขององค์กรที่เรียกว่า “สภา

ร่างรัฐธรรมนูญ (สสร.)”^{*} ซึ่งสภาร่างรัฐธรรมนูญประกอบด้วยสมาชิก 99 คน แบ่งเป็น 2 ประเภท ได้แก่ ประเภทแรก สมาชิกจำนวน 23 คนมาจากแวดวงนักวิชาการทางกฎหมายมหาชน รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ ผู้มีประสบการณ์ด้านการเมือง การบริหารราชการแผ่นดิน หรือการร่างรัฐธรรมนูญ และประเภทที่ 2 จำนวน 76 คนมาจากการเลือกตั้งของรัฐสภา โดยเลือกจากตัวแทนผู้สมัครของแต่ละจังหวัด

สภาร่างรัฐธรรมนูญพร้อมกับคณะกรรมการที่สภาร่างรัฐธรรมนูญจัดตั้งขึ้น 6 คณะ^{*} ได้รวบรวมสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นผนวกกับแนวความคิดทางรัฐธรรมนูญในต่างประเทศ รวมถึงการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนโดยทั่วไปมาเป็นส่วนในการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญให้สมบูรณ์ และมีความเป็นประชาธิปไตย ที่มุ่งแก้ไขปัญหาการเมืองแบบเดิมๆ ให้มากที่สุด และในวันที่ 11 ตุลาคม พ.ศ. 2540 ได้มีการประกาศใช้ “รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540” ซึ่งได้รับการขนานนามว่าเป็น “รัฐธรรมนูญฉบับประชาชน”

รัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2540 เป็นรัฐธรรมนูญฉบับแรกที่ได้บรรจุแนวความคิด เรื่องสิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญไว้อย่างชัดเจน ในมาตรา 63 และมาตรา 65 ซึ่งมาตรา 63 ได้กำหนดขั้นตอนการใช้สิทธิต่อต้านการทำ รัฐประหาร โดยผู้รู้เห็นถึงการกระทำดังกล่าวสามารถเสนอเรื่องต่ออัยการสูงสุดพิจารณา หากอัยการสูงสุดเห็นชอบตามคำร้องก็จะยื่นเรื่องต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยให้บุคคลหรือพรรคการเมืองหยุดการกระทำที่มีลักษณะเป็นการทำรัฐประหาร ส่วนมาตรา 65 ได้ให้

^{*} คณะกรรมการพัฒนาประชาธิปไตย (คปป.), ข้อเสนอกรอบความคิดในการปฏิรูปการเมืองไทย, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.), 2538), หน้า 19 - 21.

^{*} ได้แก่ 1) คณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญ 2) คณะกรรมการรับฟังความคิดเห็นและประชาพิจารณ์ 3) คณะกรรมการประชาสัมพันธ์ 4) คณะกรรมการข้อมูล และศึกษาแนวทางการยกร่างกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ 5) คณะกรรมการจดหมายเหตุ ตรวจรายงานการประชุมและกิจการสภา และ 6) คณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ นอกจากนี้ ยังมีคณะกรรมการวิสามัญรับฟังความคิดเห็นและประชาสัมพันธ์ประจำจังหวัด จำนวน 76 คณะ

สิทธิแก่บุคคลเพื่อต่อต้านการทำรัฐประหารได้ด้วยตนเอง โดยไม่จำเป็นต้องใช้สิทธิดังกล่าวผ่านการพิจารณาจากองค์กรใดๆ ทำนองเดียวกับมาตรา 63 แต่วิธีการต่อต้านดังกล่าวต้องอยู่ภายในเงื่อนไขของสันติวิธีเท่านั้น บทบัญญัติดังกล่าวทั้ง 2 มาตรามีเจตนารมณ์ที่จะให้สิทธิต่อต้านการปฏิวัติรัฐประหารและกบฏที่อาจเกิดขึ้นชั่วคราวเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์การเมืองไทยอีก อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่ารัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2540 จะได้บัญญัติเรื่องสิทธิต่อต้านการทำรัฐประหารไว้ในรัฐธรรมนูญแล้วก็ตาม แต่เหตุการณ์ทางการเมืองในช่วงเวลาต่อมาก็ยังคงไม่สอดคล้องตามเจตนารมณ์ของผู้ร่างรัฐธรรมนูญ เพราะหลังจากรัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2540 ได้บังคับใช้มาได้ประมาณเกือบ 9 ปี ในที่สุด ก็ได้มีการ ทำรัฐประหารเกิดขึ้นในประเทศไทย อีกจนได้ ทำนองเดียวกับการปฏิวัติรัฐประหารหลายครั้งในอดีตคณะปฏิวัติซึ่งใช้ชื่อว่าคณะปฏิรูปในครั้งนั้น ก็ได้ยกเลิกรัฐธรรมนูญ ฉบับปี พ.ศ. 2540 ส่งผลให้รัฐธรรมนูญ ฉบับปี พ.ศ. 2540 สิ้นสภาพ ไปพร้อมกับบทบัญญัติเรื่องสิทธิต่อต้านการทำรัฐประหาร

ก่อนจะลำดับเหตุการณ์ในตอนต่อไป ผู้เขียนจะ ขยายความ บริบททางการเมือง และข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นภายหลัง จากที่มี การประกาศใช้รัฐธรรมนูญ ฉบับปี พ.ศ. 2540 ซึ่งนับเป็นจุดเริ่มต้นในการ รับเอาอิทธิพล จากกฎหมายต่างประเทศในเรื่องสิทธิต่อต้านรัฐประหาร มาบัญญัติไว้เป็นส่วนหนึ่งของรัฐธรรมนูญไทยด้วย

2.1.2.1 การทำรัฐประหารยึดอำนาจ จากรัฐบาลในช่วงที่มีการใช้รัฐธรรมนูญ ฉบับปี พ.ศ. 2540

หากเปรียบเทียบกับรัฐธรรมนูญ 15 ฉบับที่ผ่านมาของไทย รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ถือได้ว่าเป็นรัฐธรรมนูญฉบับหนึ่งที่มีความเป็นประชาธิปไตยอยู่ในระดับที่มากพอสมควร การได้รับขนานนามว่าเป็น “รัฐธรรมนูญ ฉบับประชาชน ” เพราะสมาชิกส่วนหนึ่งของสภาร่างรัฐธรรมนูญมาจากตัวแทนประชาชนในแต่ละจังหวัดทั่วประเทศ ประกอบกับ

ในระหว่างการร่างรัฐธรรมนูญได้มีการรับฟังความคิดเห็นจากประชาชนในทุกจังหวัดเพื่อนำมาประกอบการพิจารณาด้วย

นอกจากนี้รากฐาน ของรัฐธรรมนูญฉบับนี้ ยังมีแนวความคิดรัฐธรรมนูญนิยม (Constitutionalism) ซึ่งได้แก่ การรับรองสิทธิเสรีภาพของประชาชนที่ครอบคลุมหลายด้าน มากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ ยังมี การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐผ่านการจัดตั้งองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ ซึ่งเป็นองค์กรรูปแบบใหม่ที่เกิดขึ้นในประเทศไทย โดยองค์กรดังกล่าวมีความเป็นอิสระ ไม่อยู่ภายใต้การบังคับบัญชา หรือ การกำกับดูแลจากทั้งฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหาร และฝ่ายตุลาการ เพื่อให้องค์กรเหล่านี้ สามารถทำหน้าที่ในการตรวจสอบการใช้อำนาจ และการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ และขององค์กรต่างๆได้อย่างอิสระ องค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ ได้แก่ คณะกรรมการการเลือกตั้ง คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา เป็นต้น ตามแนวความคิดรัฐธรรมนูญนิยม รัฐธรรมนูญฉบับนี้ได้สร้างความมีเสถียรภาพให้แก่รัฐบาล เพื่อให้รัฐบาล สามารถบริหารราชการแผ่นดินได้อย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพสูงสุด เช่น การกำหนดจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่จะเข้าชื่ออภิปรายไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรีให้มีสัดส่วนที่สูงกว่าการอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐมนตรี เป็นต้น

ความพยายามในการปฏิรูปการเมืองโดยร่างรัฐธรรมนูญขึ้นใหม่ในครั้งนี้ ส่งผลให้ระบบกลไกทางการเมืองมีการเปลี่ยนแปลงไปจากอดีตค่อนข้างมาก กล่าวคือ มีความพยายามที่จะนำหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอย่างแท้จริงมาปรับเข้ากับ บทบัญญัติในรัฐธรรมนูญฉบับนี้ โดยมีการอ้างอิงเจตจำนงร่วมของประชาชน อย่างชัดเจน ดังจะเห็นได้จากการกำหนดให้สมาชิกวุฒิสภาต้องมาจากการเลือกตั้งโดยประชาชนโดยตรง หรือการให้สิทธิแก่ประชาชนในการเข้าชื่อเสนอร่างกฎหมายที่เกี่ยวกับหมวดว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย และหมวดว่าด้วยแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ ได้ หรือแม้แต่ในส่วนของ การปกครองส่วนท้องถิ่นก็ได้บัญญัติไว้ว่า สมาชิกสภาท้องถิ่นจะต้องมาจากการเลือกตั้งโดยประชาชน ส่วนคณะบริหารหรือผู้บริหารท้องถิ่น

นั้นๆอาจมาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชนหรือมาจากความเห็นชอบของสมาชิกสภา
ท้องถิ่นอันเป็นตัวแทนประชาชน ก็ได้ เป็นต้น ตัวอย่างเหล่านี้ ทำให้ เห็นได้ว่ารัฐธรรมนูญแห่ง
ราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 เป็นรัฐธรรมนูญฉบับปฏิรูปการเมืองที่มีความ โดดเด่นมาก ทั้งนี้ โดย
เชื่อว่า เมื่อระบบกลไกทางการเมืองมีการ เปลี่ยนแปลงแก้ไขไปในทางที่ดีขึ้น แล้ว การเมืองไทยก็
น่าจะเป็นประชาธิปไตยมากกว่าเดิม

อย่างไรก็ตาม ภายหลังจากการบังคับใช้รัฐธรรมนูญ ฉบับปี พ.ศ. 2540 ไปได้ไม่
นาน ก็เกิดปัญหาบางอย่าง ขึ้น ซึ่งทำให้ทราบว่า รัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าว วยังคงมีข้อบกพร่องที่
ปรากฏอยู่ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในสมัยที่พันตำรวจโททักษิณ ชินวัตร ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี
เป็นสมัยที่ 2* (9 มีนาคม พ.ศ. 2548 – 19 กันยายน พ.ศ. 2549) ได้เกิดการต่อต้านจากประชาชนเป็น
จำนวนมากด้วย ข้อกล่าวหา ต่างๆ เช่น ข้อกล่าวหาว่า ฝ่ายบริหารแทรก กแซงองค์กรอิสระตาม
รัฐธรรมนูญ ข้อกล่าวหาว่านายกรัฐมนตรี ผลประโยชน์ทับซ้อน ระหว่างสถานภาพนักการเมืองกับ
สถานภาพนักธุรกิจ ข้อกล่าวหาเรื่อง การหนีภาษีจากการขายหุ้นแก่กลุ่ม เถมาเส็ก ของประเทศ
สิงคโปร์ ข้อกล่าวหาเรื่อง การแปรรูปรัฐวิสาหกิจไปอยู่ในรูปของบริษัทมหาชน และ ข้อกล่าวหา
เรื่องความไม่จงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ เป็นต้น

เมื่อวันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2549 ในขณะที่นายกรัฐมนตรี อยู่ระหว่าง การร่วม
ประชุมสหประชาชาติที่นครนิวยอร์ก ประเทศสหรัฐอเมริกา คณะปฏิรูปการปกครองในระบอบ
ประชาธิปไตย อัน มีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุ ข (คปค.) ได้ทำการยึดอำนาจการปกครอง
ประเทศจาก รัฐบาล โดยได้ออกแถลงการณ์ชี้แจงแก่ประชาชนถึง เหตุผลใน การทำรัฐประหาร

* สมัยแรก ตั้งแต่วันที่ 9 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2544 ถึง วันที่ 5 มกราคม พ.ศ. 2548

รวมถึงเหตุผลของ การเข้ายึดอำนาจในครั้งนี้ ** ในที่สุด คณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขได้ประกาศให้ “รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540” ที่ใช้บังคับยาวนานเกือบ 9 ปีสิ้นสุดลงในวันดังกล่าวด้วย

เหตุการณ์รัฐประหารในครั้งนี้ได้ทำให้ภาพพจน์ของการเมืองการปกครองไทย ดูประหนึ่งเป็นการย้อน กลับ ไปคล้ายรัฐบาลเผด็จการทหาร ในอดีต รวมไปถึงกับภาพลักษณ์ที่เป็น การถอยหลังของ ระบอบประชาธิปไตยซึ่งอาจนำมาสู่การ ปราศจากการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของ ประชาชนอย่างแท้จริง ผู้มีอำนาจสูงสุดแห่งรัฐแทนที่จะเป็นประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย ตามหลักการเชิงทฤษฎี กลับต้องถ่ายโอน อำนาจดังกล่าว ไปสู่คณะรัฐประหาร ซึ่งประกอบด้วยกลุ่ม บุคคลกลุ่มเดียว และไม่ได้มาจากความประสงค์ของประชาชนโดยรวม เหตุการณ์ ในครั้งนี้จึงเป็น ข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์การเมืองไทยอีกเรื่องหนึ่งที่ยืนยันถึงความเป็นจริงที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ว่า การปฏิวัติรัฐประหารไม่อาจหมดสิ้นไปจากสังคมไทยได้

2.1.2.2 การเลือกตั้งในช่วงที่มีการใช้รัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2540 มิได้เป็นไปโดย สุจริตและเที่ยงธรรม

จุดอ่อนประการหนึ่งของระบบการเมืองไทยก่อนที่จะมีการปฏิรูปการเมืองและ ประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2540 คือ การกระทำผิดกฎหมายเลือกตั้งที่เรียกว่า “การซื้อสิทธิขายเสียง” ซึ่งเป็นปัญหาทั้งในด้านการทุจริตของผู้สมัคร ในรูปของการซื้อสิทธิ และในด้านการผิดหน้าที่ของผู้มีสิทธิเลือกตั้งในรูปของการขายเสียง ซึ่งปัญหาดังกล่าวเป็นปัญหาที่ฝังรากลึกใน สังคมไทยมายาวนาน และยากที่จะขจัดให้น้อยลงได้ ถึงแม้ว่าจะมีความพยายาม ในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวให้การเลือกตั้งมีความสุจริตและเที่ยงธรรมสูงสุดมาโดยตลอดก็ตาม

** เหตุผลในการยึดอำนาจในครั้งนี้ ได้แก่ การที่รัฐบาลก่อให้เกิดปัญหาความขัดแย้งและสลายความรู้งักสามัคคีของคนในประเทศ การที่รัฐบาลบริหารประเทศไปในทางทุจริตและประพฤติดมิชอบ การแทรกแซงองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ และการกระทำที่หมิ่นเหม่ต่อการหมิ่นพระบรมเดชานุภาพ เป็นต้น

ตามที่ได้กล่าวมาในตอนต้นแล้วว่า รัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2540 ได้สร้างองค์กรที่มีความเป็นอิสระจากการควบคุมของรัฐบาล รัฐสภา และศาล โดยองค์กรส่วนใหญ่จะทำหน้าที่ในการตรวจสอบและควบคุมการใช้อำนาจ รัฐ ในบรรดาองค์กรอิสระเหล่านี้มี อยู่องค์กรหนึ่ง ที่ทำหน้าที่ดำเนินการ และจัดให้มีการเลือกตั้ง โดยสุจริตและเที่ยงธรรมซึ่งเรียกว่า “คณะกรรมการการเลือกตั้ง” มีอำนาจหน้าที่ หลัก ในการจัดการเลือกตั้งในระดับชาติซึ่งได้แก่ การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการเลือกตั้ง สมาชิกวุฒิสภา และมีอำนาจหน้าที่ ในการจัดการเลือกตั้งระดับท้องถิ่น ซึ่ง ได้แก่ การเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่น และ การเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่น ทั้งนี้ เพื่อให้การเลือกตั้งทุกประเภทเป็นไปโดยเที่ยงธรรม*

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่ารัฐธรรมนูญ ฉบับนี้ จะกำหนดให้มีคณะกรรมการการเลือกตั้งดูแลรับผิดชอบงานด้านเลือกตั้งเป็นหลัก อีกทั้งยังให้อำนาจแก่คณะกรรมการ ในเรื่องอื่นๆ เกี่ยวกับการตรวจสอบการทุจริต เช่น การสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง การสั่งให้มีการเลือกตั้งหรือ การออกเสียงประชามติใหม่ในกรณีพบการทุจริตก็ตาม แต่ปัญหาการทุจริตดังกล่าวก็มิได้หมดไป ดังจะเห็นได้ จากการบังคับใช้รัฐธรรมนูญ ฉบับปี พ.ศ. 2540 ซึ่งปรากฏว่ามี จำนวนผู้สมัคร เลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ถูกเพิกถอนสิทธิเป็นจำนวนมาก อีกทั้งยังมีจำนวน เขตเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ถูกคณะกรรมการการเลือกตั้ง สั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่หลังจากตรวจ พบการทุจริตในการเลือกตั้งเมื่อวันที่ 6 มกราคม พ.ศ. 2544 มีจำนวนมากถึง 62 เขต โดยในที่สุดมีผู้ถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง 8 คน¹⁴ ผลที่ตามมา คือ คณะกรรมการการเลือกตั้ง ได้รับความเชื่อมั่น จาก

* อำนาจหน้าที่อื่นของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ได้แก่ ดำเนินการจัดให้มีการออกเสียงประชามติ การสืบสวนสอบสวนหาข้อเท็จจริงและวินิจฉัยชี้ขาดปัญหาหรือข้อโต้แย้งจากการเลือกตั้ง การสั่งให้มีการเลือกตั้งหรือออกเสียงประชามติใหม่ การเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง และการ ประกาศผลการเลือกตั้งและการออกเสียงประชามติ เป็นต้น

¹⁴ ข้อนรอยเลือกตั้งปี 2544 [Online]. Available from <http://www.mthai.com/webboard/30/60222.html> [21 เมษายน 2552]

ประชาชน ในความเป็นกลางน้อยลงไปเรื่อยๆและถูกมองว่า คณะกรรมการการเลือกตั้ง ได้ถูกแทรกแซง โดยฝ่ายการเมือง

จากข้อมูลของฝ่ายกฎหมาย สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง ซึ่งได้รวบรวมสถิติไว้พบว่า จำนวนคดีที่ผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา และสมาชิกสภาท้องถิ่น ได้ยื่นฟ้องคณะกรรมการการเลือกตั้งต่อศาล ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2543 ถึง พ.ศ. 2549 ในข้อหาเจ้าพนักงานปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ ตาม มาตรา 157* ประมวลกฎหมายอาญา มีจำนวนทั้งสิ้นถึง 37 คดี ข้อมูลดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงความไม่เชื่อมั่นว่าประเทศไทยจะ สามารถบรรลุถึงวัตถุประสงค์ในการส่งเสริมให้เกิดการเลือกตั้งที่สุจริตได้ อย่างสมบูรณ์ เริ่มตั้งแต่ความไม่เชื่อมั่นในความสุจริตของผู้สมัครที่มีการซื้อสิทธิ ความไม่เชื่อมั่นในการรู้หน้าที่และ ความรับผิดชอบของชาวบ้านที่มีการขายเสียง รวมไปถึง ความไม่เชื่อมั่นใน พฤติกรรม ของเจ้าหน้าที่รัฐตั้งแต่ระดับล่าง ไปจนถึง ระดับผู้บริหารที่อาจปราศจากความเป็นกลาง ดังจะเห็นได้จากจำนวนคดี ในการฟ้องร้องคณะกรรมการการเลือกตั้งดังที่ได้กล่าวมาข้างต้น

การเลือกตั้ง ภายใต้รัฐธรรมนูญ ฉบับปี พ.ศ. 2540 ครั้งที่มีข้อครหา เกี่ยวกับความสุจริต มากที่สุด ได้แก่ การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ 2 เมษายน พ.ศ. 2549 เนื่องจาก คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 9/2549 ซึ่งเสียงส่วนใหญ่ของคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ได้มีคำวินิจฉัย ให้เพิกถอนการเลือกตั้งสมาชิก สภาผู้แทนราษฎรในครั้งดังกล่าว ด้วยเหตุผลหลายประการ ได้แก่ ประการแรก การกำหนดวันเลือกตั้งทั่วไปเป็นเวลา 37 วันหลังจากการยุบสภา ทำให้ประชาชนส่วนใหญ่ไม่ตอบรับการ เลือกตั้งครั้งนั้น ประการที่สอง มีบัตรลงคะแนนที่ระบุว่าไม่ประสงค์ลงคะแนน เมื่อนับรวมกับบัตรเสียแล้วมีจำนวนเกินกว่ากึ่งหนึ่งของบัตรดี ประการที่

* มาตรา 157 แห่งประมวลกฎหมายอาญา บัญญัติว่า “ผู้ใดเป็นเจ้าพนักงาน ปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ เพื่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใด หรือปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยทุจริต ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปี หรือปรับตั้งแต่สองพันบาทถึงสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

สาม เขตเลือกตั้งส่วนใหญ่มีผู้สมัครเพียงบุคคลเดียวจากพรรคการเมืองเดียวกัน คือ พรรคไทยรักไทย และผู้รับเลือกตั้งไม่ได้ คະแนนเสียงตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2541* และประการสุดท้าย การจัดการเลือกตั้งไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์แห่งรัฐธรรมนูญ ประกอบกับรัฐธรรมนูญ ฉบับปี พ.ศ. 2540 โดยเฉพาะอย่างยิ่ง มาตรา 93 วรรคสอง** ซึ่งได้กำหนดให้การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต้องเป็นการออกเสียงโดยตรงและลับ แต่การจัดการเลือกตั้ง ในการเลือกตั้ง ครั้งนี้กลับเปิดเป็นช่องว่างให้บุคคลทั่วไปสามารถสังเกตเห็นได้ว่าผู้ใช้สิทธิเลือกตั้ง ได้เลือกผู้สมัครรายใด ซึ่ง การจัดการแบบนี้เป็นไปต ามมติของ คณะกรรมการการเลือกตั้ง ดังนั้น คณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญโดยเสียงส่วนใหญ่จึงได้วินิจฉัยให้การเลือกตั้ง ในครั้งนี้เป็นการเลือกตั้งที่ไม่เที่ยงธรรม และไม่เป็นประชาธิปไตยอย่างแท้จริง จึงเป็นการเลือกตั้งที่ไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ¹⁵

ถึงแม้ว่าจุดมุ่งหมายสำคัญประการหนึ่งของรัฐธรรมนูญ ฉบับปี พ.ศ. 2540 คือ การปฏิรูปให้การเข้าสู่อำนาจของนักการเมืองกระทำโดยผ่านการเลือกตั้งที่สุจริตและเที่ยงธรรมเพื่อให้

* พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2541 มาตรา 74 บัญญัติว่า “ในเขตเลือกตั้งใด ถ้าในวันเลือกตั้งมีผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งคนเดียวและผู้สมัครรับเลือกตั้งนั้นได้คะแนนเสียงตั้งแต่ร้อยละยี่สิบของจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งนั้น ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งประกาศให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งผู้นั้นเป็นผู้ได้รับการเลือกตั้ง

ในกรณีที่เหลือผู้สมัครรับเลือกตั้งคนเดียวตามวรรคหนึ่งและได้คะแนนเสียงน้อยกว่าร้อยละยี่สิบของจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตนั้น ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งจัดให้มีการเลือกตั้งใหม่ในเขตเลือกตั้งนั้น”

** รัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2550 มาตรา 93 วรรคสอง บัญญัติว่า “การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรให้ใช้วิธีออกเสียงลงคะแนนโดยตรงและลับ โดยให้ใช้บัตรเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบละหนึ่งใบ”

¹⁵ บรรเจิด สิงคะเนติ. บทวิเคราะห์คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญเกี่ยวกับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เมื่อ 2 เมษายน 2549 (คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 9/2549) [Online]. Available from <http://www.pub-law.net> [20 เมษายน 2552]

ได้คนดีมีความสามารถมาบริหารบ้านเมือง¹⁶ แต่ผลในทางปฏิบัติที่เกิดขึ้น จริงในตลอดช่วงเวลาที่มีการบังคับใช้รัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าวก็ไม่สามารถบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ได้ ดังจะเห็นได้จากการเลือกตั้งที่เป็นไปโดยไม่สุจริตและปราศจากความเที่ยงธรรม ในประเทศไทย ซึ่งยังคงปรากฏให้เห็นอยู่อย่างต่อเนื่อง เมื่อเปรียบเทียบกับเรื่องการทำรัฐประหารแล้ว คนทั่วไปอาจมองว่า การทำรัฐประหารเป็นอุปสรรคร้ายแรงต่อระบอบประชาธิปไตยมากกว่าการซื้อสิทธิขายเสียง หรือการเลือกตั้งที่ไม่เที่ยงธรรม ทั้งๆที่ความร้ายแรงอาจพอๆกันก็ได้ ข้อพิจารณาดังกล่าวนำไปสู่การปรับปรุงบทบัญญัติในเรื่องนี้ในรัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2550 ต่อไป

2.1.3 ที่มาและเจตนารมณ์ของสิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540

2.1.3.1 ที่มาของสิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540

แนวความคิดเรื่องสิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญของไทย ได้นำมาสร้างเป็นรูปธรรมโดยการนำมาบัญญัติเป็นสิทธิประการหนึ่งซึ่งรัฐธรรมนูญให้การรับรองและคุ้มครอง อย่างไรก็ตาม ในรัฐธรรมนูญ ฉบับปี พ.ศ. 2540 ยังไม่ได้ใช้ชื่อสิทธิประเภทนี้ว่า “สิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญ” ดังที่รัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2550 ใช้เรียก โดยมีการเรียกชื่อสิทธิที่แตกต่างกันไปตามลักษณะของการใช้สิทธิ เช่น สิทธิในการต่อต้านการ ปฏิวัติรัฐประหารโดยสันติวิธี¹⁷ สิทธิต่อต้านการได้อำนาจปกครองประเทศโดยมิชอบ หรือสิทธิของประชาชนที่จะต่อต้านการ ทำรัฐประหารโดยสันติวิธีและ

¹⁶ คณะกรรมการการเลือกตั้ง 11 ตุลาคม 2540 [Online]. Available from [http:// www.ect.go.th](http://www.ect.go.th) [21 เมษายน 2552]

¹⁷ มานิตย์ จุมปา, คำอธิบายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พ.ศ. ๒๕๔๐), พิมพ์ครั้งที่ 7 (ม.ป.ท., 2548), หน้า 123.

ปราศจากอาวุธ¹⁸ เป็นต้น ทั้งนี้ เพราะชื่อดังกล่าวมีที่มาจากเหตุการณ์ปฏิวัติรัฐประหารที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องในประเทศไทยนั่นเอง อาจกล่าวได้ว่า ที่มาประการหนึ่งของสิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญภายใต้รัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2540 ก็คือ การปฏิวัติรัฐประหารในราชอาณาจักรไทยนั่นเอง ส่วนที่มาอีกประการหนึ่งของสิทธิดังกล่าวนี้เป็นที่มาจากภายนอกโดยผ่านการศึกษาบทเรียนของรัฐธรรมนูญประเทศเยอรมัน

ก. การปฏิวัติรัฐประหาร และกบฏในประเทศไทย

หลังยุคการเปลี่ยนแปลงการปกครอง จากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ มาสู่ระบอบประชาธิปไตย การทำรัฐประหาร และกบฏ ยังคงมีอย่างต่อเนื่อง นับจากนั้น การเมืองไทยจะวนเวียนอยู่กับการยึดอำนาจในรูปของ การทำรัฐประหาร และความพยายามที่จะยึดอำนาจแต่ไม่ประสบผลสำเร็จในรูปของกบฏ ซึ่งจากการรวบรวมจำนวนการ ทำรัฐประหารในประเทศไทยตั้งแต่หลังการเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองจนถึง ก่อนการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2540 มีจำนวนนับสิบครั้ง สำหรับการก่อกบฏในประเทศไทยก็มีจำนวนไม่น้อย จากสถิติรวบรวมจำนวนครั้งที่เกิดการก่อกบฏนับได้สิบกว่าครั้งพอๆกับการทำรัฐประหาร

วังวน ระบอบประชาธิปไตย ของไทยภายใต้การแสวงหา อำนาจ นอกวิธิต่างที่รัฐธรรมนูญกำหนดเป็นสิ่งที่รัฐซึ่งปกครองโดย “หลักนิติรัฐ ” ไม่สามารถยอมรับได้ เนื่องจาก การยึดอำนาจโดยไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญและไม่ชอบด้วยกฎหมายเป็นการทำลายซึ่งพันธสัญญาของประชาชนซึ่งเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย เพราะ ได้มอบอำนาจอันนั้น ไปยังตัวแทนของตนที่ได้ทำหน้าที่ในการ ปกครองประเทศ แล้ว นอกจากนี้ ยังเป็นการลิดรอนสิทธิเสรีภาพของประชาชนอีกด้วย แม้ผู้ทำรัฐประหารมัก จะอ้างถึงวัตถุประสงค์เพื่อ ประชาชนก็ตาม ซึ่งโดยส่วนใหญ่มักจะ อ้างเหตุผลในการเข้ายึดอำนาจว่าเพื่อ รักษา ระบอบประชาธิปไตย แต่โดยลักษณะ ตาม

¹⁸ คณิน บุญสุวรรณ, รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มีอะไรใหม่ในรัฐธรรมนูญฉบับนี้, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ภูมิปัญญา, 2542), หน้า 27.

ธรรมชาติของการทำรัฐประหารแล้ว ตัวรัฐประหารเองก็ไม่เป็นประชาธิปไตยในตัว เองอยู่ดี ข้ออ้างดังกล่าวจึงเท่ากับว่าเพื่อจะ “รักษา” ประชาธิปไตยจะต้อง “ทำลาย” ประชาธิปไตยก่อน ซึ่งเป็นการใช้เหตุผลที่ขัดแย้งกันเอง ผลกระทบจากการทำรัฐประหารจึงขยายวงกว้างไปทั่วทุกด้าน ได้แก่ ด้านการปกครองซึ่ง ทำให้ระบอบ ประชาธิปไตยของประเทศไม่มั่นคง โยงไปถึง ผลกระทบต่อ ด้านเศรษฐกิจ ด้านการเมือง ด้านสังคม และด้านวัฒนธรรมอีกด้วย นอกจากนี้ การทำรัฐประหารยังอาจนำไปสู่การออกมาเคลื่อนไหวของมวลชนเพื่อ เรียกร้องอำนาจอธิปไตยโดยประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจที่แท้จริง ตัวอย่างเช่นเหตุการณ์วันที่ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 เป็นต้น ด้วยเหตุนี้ เมื่อมีการยก ร่างรัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2540 โดยสภาร่างรัฐธรรมนูญ จึงเกิดกระแสความ ต้องการของประชาชนจำนวนมาก ที่เสนอให้มีการกำหนดสิทธิของประชาชน เพื่อต่อต้านการปฏิวัติรัฐประหารไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับนี้ด้วย การเรียกร้องดังกล่าวจึงเป็นการแสดงเจตนารมณ์อย่างเป็นทางการว่า “การปฏิวัติรัฐประหารเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมาย” การเรียกร้องยังครอบคลุม ถึงความพยายามในการเสนอให้มีการบัญญัติห้ามการนิรโทษกรรมแก่ผู้ปฏิวัติรัฐประหารด้วย¹⁹

ข. อิทธิพลแนวความคิดว่าด้วยสิทธิการต่อต้านขัดขวาง ตามรัฐธรรมนูญ

แห่งสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน

นอกจากเหตุการณ์ปฏิวัติรัฐประหาร ที่เกิดขึ้น ภายในประเทศไทยอย่างต่อเนื่อง แล้ว อิทธิพลส่วนหนึ่งที่กลายเป็นที่มาใน การบัญญัติสิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2540 ก็คือ “รัฐธรรมนูญแห่งสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน ” ซึ่งในส่วนนี้จะศึกษาที่มาและเนื้อหาสาระอันส่งผลให้ประเทศไทยให้ความสำคัญต่อบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญเยอรมันซึ่งในที่สุดได้มีการนำบทบัญญัติดังกล่าวมาบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญของไทย

ข.1 ที่มาและเจตนารมณ์ ของแนวความคิด เรื่องสิทธิการต่อต้าน

ขัดขวาง ตามรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน

¹⁹ มานิคย์ จุมปา, คำอธิบายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พ.ศ. ๒๕๔๐), หน้า 123.

บทบัญญัติ เรื่อง สิทธิการต่อต้านขัดขวางตามรัฐธรรมนูญแห่ง สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมันเป็นผล พวง โดยตรงจากเหตุการณ์สำคัญในประวัติศาสตร์การเมือง ซึ่งเป็นเรื่องเฉพาะของเยอรมันเอง

ในอดีต ชื่อของ “อดอล์ฟ ฮิตเลอร์” (Adolf Hitler) เป็นที่รู้จักกันอย่างกว้างขวาง ในปัจจุบันชื่อของอดอล์ฟ ฮิตเลอร์ก็ยังคงเป็นที่รู้จักของคนทั่วไปในฐานะที่เป็นผู้นำของ “พรรคนาซี” หรือ “พรรคกรรมกรเยอรมันแนวชาติสังคมนิยม” (Nationalsozialistische Deutsche Arbeiterpartei – NSDAP) ซึ่งก่อตั้งเมื่อวันที่ 5 มกราคม ค.ศ. 1919 โดยฮิตเลอร์สมัครเป็นสมาชิกอันดับที่ 7 ของพรรคนี ฮิตเลอร์เป็นผู้ที่มีพรสวรรค์ในการพูดปลุกระดมประชาชน ทำให้พรรคมีความเข้มแข็งขึ้นอย่างต่อเนื่อง ในปี ค.ศ. 1921 ฮิตเลอร์จึง ได้รับเลือกเป็นหัวหน้าพรรค ภายหลังกพรรคนาซี ถูกยุบ เนื่องจาก เข้าร่วมในความพยายามก่อการรัฐประหาร แต่ต่อมาในปี ค.ศ. 1925 ฮิตเลอร์ได้จัดตั้งพรรคนาซีขึ้นใหม่ โดยมีสมาชิกพรรคจำนวน 27,000 คน และในปี ค.ศ. 1933 มีจำนวนเพิ่มมากขึ้นถึง 3.9 ล้านคน แสดงให้เห็นถึงความสามารถของพรรคนาซีซึ่งสามารถ โน้มน้าวจิตใจของประชาชน ในสภาวะสิ้นหวังจากปัญหาการว่างงานในช่วง เศรษฐกิจของโลกตกต่ำ ความสำเร็จดังกล่าวส่งผลให้ พรรคนาซีได้รับชัยชนะใน การเลือกตั้ง สภาผู้แทนราษฎรแห่ง ราชอาณาจักร (Reichstag) ในวันที่ 6 พฤศจิกายน ค.ศ. 1932 โดยพรรคนาซีได้ที่นั่งในสภาถึง 196 ที่นั่ง จากจำนวนทั้งสิ้น 584 ที่นั่ง จนทำให้ฮิตเลอร์ได้รับแต่งตั้งเป็นนายกรัฐมนตรี ซึ่งเป็นช่องทาง ที่ฮิตเลอร์ได้รวบรวมอำนาจรัฐไว้ในมือทั้งหมดจนกระทั่งถึงปลายสงครามโลกครั้งที่สอง²⁰

ต่อมา ฮิตเลอร์พยายามกำจัดพรรคการเมือง อื่นออกไป และให้ คงเหลือแต่พรรคนาซี เท่านั้น ในที่สุดเมื่อ วันที่ 14 กรกฎาคม ค.ศ. 1933 ฮิตเลอร์ออกประกาศ ใน หนังสือ ราชการ ในฐานะนายกรัฐมนตรีและ ลงนามโดยรัฐมนตรีอีก 2 คน คือ รัฐมนตรี

²⁰ บุญศรี มีวงศ์อุโฆษ , รายงานการวิจัย เรื่อง กฎหมายพรรคการเมืองเยอรมัน , โครงการวิจัยเสริม หลักสูตร มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2532, หน้า 9 - 10.

กระทรวงมหาดไทยและรัฐมนตรีกระทรวงยุติธรรม ข้อความของประกาศมีเพียง 2 ข้อ ได้แก่ ข้อ 1 ให้พรรคนาซีเป็นพรรคการเมือง พรรคเดียวของเยอรมัน ข้อ 2 ห้ามมีการจัดตั้งพรรคการเมืองอื่นๆ ผู้ฝ่าฝืนมีโทษจำคุก 3 ปี ประกาศดังกล่าวเท่ากับบังคับให้เหลือพรรคการเมืองที่ถูกต้องตามกฎหมายเพียงพรรคเดียวนั้น²¹ นอกจากนี้ ฮิตเลอร์ยังได้กำจัดการเมืองของเขา แม้แต่รอห์มซึ่งเป็นสมาชิกในพรรคนาซีเอง ก็มีการจับกุมกองกำลังของรอห์ม และเมื่อจับได้แล้วก็ส่งยิงเป้าในทันที และบางคนก็ถูกสังหารระหว่างการจับกุม

เมื่อวันที่ 2 สิงหาคม ค.ศ. 1934 ประธานาธิบดีอินเดนเบอร์เกอร์ได้ถึงแก่กรรม ในวันที่ 19 สิงหาคม ค.ศ. 1934 ฮิตเลอร์จึงได้จัดให้มีการลงประชามติ ในประเด็นความเห็นชอบในการควมรวมตำแหน่งประธานาธิบดีและนายกรัฐมนตรีเข้าด้วยกัน ผล การลงประชามติปรากฏว่ามีผู้ให้ความเห็นชอบร้อยละ 89.93 สำหรับการให้ควมรวมตำแหน่ง อันนำมาซึ่งความชอบธรรมทำให้ ฮิตเลอร์ ดำรงตำแหน่ง “ผู้นำ” (Führer) เบ็ดเสร็จ กล่าวคือ เป็นทั้งประธานาธิบดีและนายกรัฐมนตรี ในเวลาเดียวกัน อีกทั้งยังมีฐานะเป็นประมุขของรัฐ และเป็นผู้บัญชาการทหารสูงสุดอีกด้วย²² การใช้อำนาจแบบเผด็จการของฮิตเลอร์ยังปรากฏ หลักฐานจากการสั่งฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ซึ่งมีผู้เสียชีวิตประมาณ 11 ล้านคน โดยเป็นชาวยิวถึง 6 ล้านคน อย่างไรก็ตาม เมื่อ สงครามโลกครั้งที่ 2 ได้สิ้นสุดลงด้วยความพ่ายแพ้ของประเทศเยอรมัน เมื่อวันที่ 30 เมษายน ค.ศ. 1945 ในที่สุด ฮิตเลอร์ได้จบชีวิตลงด้วยการฆ่าตัวตายพร้อมกับภรรยา นับเป็นการปิดฉากชีวิตเผด็จการคนสำคัญของโลก²³

จากเหตุการณ์ ประวัติศาสตร์ ทางการเมืองของ ประเทศเยอรมันที่กล่าวมาข้างต้น ทำให้ประวัติศาสตร์ของ โลกกังวลต่อการใช้อำนาจแบบเผด็จการของฮิตเลอร์และพรรคนาซีเยอรมัน ความเป็นเผด็จการอำนาจนิยมนี้เองที่นำมาสู่การบัญญัติสิทธิ การต่อต้านขัดขวาง

²¹ ณรงค์ สิ้นสวัสดิ์, ฮิตเลอร์ : จอมเผด็จการ, (กรุงเทพมหานคร: ซี แอนด์ เอ็น บুক, 2550), หน้า 59.

²² เรื่องเดียวกัน, หน้า 60.

²³ ออคอล์ฟ ฮิตเลอร์ [Online]. Available from <http://th.wikipedia.org> [25 พฤษภาคม 2552]

ไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน ค.ศ. 1968²⁴ โดยบทบัญญัติดังกล่าวมีเจตนารมณ์เพื่อป้องกันการกระทำที่เข้าข่าย ล้มล้างรัฐธรรมนูญของประเทศ ศาสตราจารย์ ดร. สมคิด เลิศไพฑูรย์ ได้กล่าว ถึงการนำแนวความคิด ในเรื่อง สิทธิการต่อต้าน ขัดขวางของประเทศ เยอรมันมาบัญญัติเป็นสิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญ ของไทยว่า ถึงแม้ว่า ออดอล์ฟ ฮิตเลอร์ จะ ได้ขึ้นสู่อำนาจอย่างถูกต้อง ในตอนแรกก็ตาม²⁵ แต่ในท้ายที่สุด เขากลับปกครอง โดยรูปแบบเผด็จการในการบริหารประเทศ เช่น การคว่ำ ตำแหน่งประธานาธิบดี นายกรัฐมนตรี ประมุขของรัฐ และผู้บัญชาการทหารสูงสุด ซึ่งเป็นตำแหน่งสำคัญถึง 4 ประเภทไว้ด้วยกัน ในชื่อที่ เรียกว่า “ผู้นำ” นอกจากนี้ ยังมีการยกเลิกสิทธิและเสรีภาพของประชาชนตามที่ รัฐธรรมนูญรับรอง และมีการประกาศให้พรรคนาซีเยอรมันเป็นพรรคการเมืองเดียวที่ จัดตั้งถูกต้องตามกฎหมาย พร้อมกับห้ามจัดตั้ง พรรคการเมือง ขึ้นใหม่²⁶ ด้วยเหตุผลดังกล่าว รัฐธรรมนูญเยอรมัน จึงต้องบัญญัติเรื่อง สิทธิการต่อต้านขัดขวางไว้โดยมีวัตถุประสงค์จะป้องกันมิให้เหตุการณ์ เผด็จการนาซีในเยอรมัน ในอดีตหวนกลับมาเกิดขึ้นซ้ำอีก

ข.2 สารสำคัญของ บทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับ สิทธิการต่อต้าน

ขัดขวาง

แนวคิดเรื่องสิทธิการต่อต้านขัดขวาง หรือ Right to Resist ของประเทศเยอรมันปรากฏเป็นรูปธรรม โดยการนำมาบัญญัติไว้เป็นลายลักษณ์อักษรทั้ง ในบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญและกฎหมาย รวมถึงคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญ ดังนี้

ข.2.1 บทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ

²⁴ Basic Law for the Federal Republic of Germany (Promulgated by the Parliamentary Council on 23 May 1949) [Online]. Available from <http://www.constitution.org/cons/germany.txt> [25 พฤษภาคม 2552]

²⁵ คณะกรรมาธิการร่างรัฐธรรมนูญ สภาร่างรัฐธรรมนูญ , “รายงานการประชุมคณะกรรมาธิการร่างรัฐธรรมนูญ สภาร่างรัฐธรรมนูญ, ครั้งที่ 30/2550,” 22 พฤษภาคม 2550.

²⁶ ออดอล์ฟ ฮิตเลอร์ [Online]. Available from <http://th.wikipedia.org> [25 พฤษภาคม 2552]

บทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งส พันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน
ที่มีฐานความคิดเรื่องสิทธิการต่อต้านขัดขวางมีทั้งสิ้น 3 มาตรา ได้แก่ มาตรา 18 มาตรา 20 (4) และ
มาตรา 21 (2)

- มาตรา 18 ของรัฐธรรมนูญเยอรมันได้บัญญัติไว้ว่า

“Whoever abuses the freedom of expression, in particular the freedom of the press (paragraph (1) of Article 5), the freedom of teaching (paragraph (3) of Article 5), the freedom of assembly (Article 8), the freedom of association (Article 9), the privacy of correspondence, posts and telecommunications (Article 10), the rights of property (Article 14), or the right of asylum (Article 16a) in order to combat the free democratic basic order shall forfeit these basic rights. This forfeiture and its extent shall be declared by the Federal Constitutional Court.” ซึ่งแปลความได้ว่า “บุคคลใดใช้สิทธิโดยมิชอบ ได้แก่ เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น เสรีภาพในการสอน เสรีภาพในการชุมนุมหรือการรวมตัวกันเป็นสมาคม ความลับทางจดหมาย ไปรษณีย์ การสื่อสาร การใช้กรรมสิทธิ์ หรือสิทธิในการถือกรรมสิทธิ์ โดยนำมาต่อสู้ระเบียบพื้นฐานการปกครองประเทศในระบอบประชาธิปไตย สิทธิขั้นพื้นฐานดังกล่าวของบุคคลนั้นจะสิ้นสภาพไปตามมาตรา 18 แห่งรัฐธรรมนูญสหพันธรัฐ สภาผู้แทนราษฎรสหพันธรัฐ รัฐบาลสหพันธรัฐ หรือรัฐบาลมลรัฐอาเจิน คำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญสหพันธรัฐ ได้สวนถึงข้อเท็จจริงดังกล่าวและพิจารณาถึงมาตรการที่จะใช้กับบุคคลนั้น ซึ่งอาจจะถูกต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิเลือกตั้ง”²⁷ มาตรา 18 จึงมีความเกี่ยวเนื่องกับบทบัญญัติในมาตรา 63 วรรคแรกของรัฐธรรมนูญไทย ฉบับปี พ.ศ. 2540 ซึ่งรัฐธรรมนูญของไทยบัญญัติว่า “บุคคลที่ใช้สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญเพื่อล้มล้างระบอบการปกครองรูปแบบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หรือเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีอื่นทางนอกจากรัฐธรรมนูญ ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจสั่งให้เลิกการกระทำดังกล่าว

²⁷ กมลชัย รัตนสกวาวงศ์ , ศาลรัฐธรรมนูญและวิธีพิจารณาคดีรัฐธรรมนูญ , (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย(สกว.), 2538), หน้า 39.

ได้” จึงอาจกล่าวได้ว่า มาตรา 18 ในรัฐธรรมนูญเยอรมัน เป็นที่มาของ มาตรา 63 วรรคแรก ของรัฐธรรมนูญไทยฉบับปี พ.ศ. 2540

- มาตรา 20 (4) ได้บัญญัติไว้ว่า “*All Germans shall*

have the right to resist any person seeking to abolish this constitutional order, if no other remedy is available.” ซึ่งแปลความได้ว่า “ชาวเยอรมันทุกคนมีสิทธิที่จะขัดขวางบุคคลใดก็ตามที่พยายามล้มล้างคำสั่งแห่งรัฐธรรมนูญนี้ ถ้าไม่มีวิธีแก้ไขอื่นใดที่สามารถกระทำได้” ซึ่งบทบัญญัติดังกล่าวเป็นบทบัญญัติที่นำมาเป็น ต้นแบบของบทบัญญัติใน มาตรา 65 ของรัฐธรรมนูญ ฉบับปี พ.ศ. 2540 ซึ่งให้สิทธิแก่ประชาชนของรัฐต่อต้านผู้ที่พยายามจะล้มล้างรัฐธรรมนูญ หรือเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองประเทศ เช่น การปฏิวัติ รัฐประหาร ในทุกรูปแบบ โดยมาตรา 65 บัญญัติว่า “บุคคลย่อมมีสิทธิต่อต้านโดยสันติวิธีซึ่งการกระทำใดๆ ที่เป็นไปเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้”

อย่างไรก็ตาม มีประเด็นที่น่าสังเกตว่า รัฐธรรมนูญของประเทศเยอรมันไม่ได้ระบุถึง การต่อต้าน ขัดขวางการ ทำรัฐประหารว่า ต้องกระทำโดยสันติวิธี ทำนองเดียวกับที่ รัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2540 ของไทย ได้บัญญัติไว้ โดยรัฐธรรมนูญเยอรมัน ได้เปิดโอกาสแก่ชาวเยอรมันว่า ตราบใดที่ไม่อาจใช้วิธีการอื่นในการแก้ไขการ ทำรัฐประหารได้อีก ก็ สามารถ ต่อต้าน ขัดขวางการกระทำนั้นได้ ซึ่งในเรื่องนี้ ศาสตราจารย์ ดร . อมร รักษาสัตย์ ได้กล่าวถึงบทบัญญัติ ในเรื่องดังกล่าวไว้ว่า กฎหมายได้อนุญาตให้ประชาชนใช้กำลังต่อต้านผู้ล้มล้างระบอบประชาธิปไตยได้ หากมาตรการอื่นไม่ได้ผล²⁸ ซึ่งความในข้อนี้ ของรัฐธรรมนูญเยอรมันแตกต่างไปจากรัฐธรรมนูญของไทยที่กำหนดว่า ผู้ใช้สิทธิต่อต้านสามารถต่อต้านได้ในขอบเขตของวิธีการที่เป็นไปโดยสันติ ปราศจากความรุนแรง

²⁸ อมร รักษาสัตย์, รัฐธรรมนูญฉบับประชาชนพร้อมบทวิจารณ์, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541), หน้า 71.

- มาตรา 21 (2) ของรัฐธรรมนูญเยอรมันได้บัญญัติไว้ว่า

“Parties that, by reason of their aims or the behavior of their adherents, seek to undermine or abolish the free democratic basic order or to endanger the existence of the Federal Republic of Germany shall be unconstitutional. The Federal Constitutional Court shall rule on the question of unconstitutionality.” ซึ่งแปลความได้ว่า “จุดประสงค์ของ ของพรรคการเมือง เมื่อพิจารณาจาก พฤติกรรมของบรรดาผู้ฝักใฝ่ในพรรค พรรคการเมืองใด มุ่งหมายขัดขวางการปกครองในระบอบ เสรีประชาธิปไตย หรือเป็นภัยต่อการดำรงอยู่ของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน พรรคการเมืองนั้น กระทำการขัดต่อรัฐธรรมนูญ” โดยให้ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจวินิจฉัย” บทบัญญัติในมาตรานี้ เป็น ที่มาของบทบัญญัติมาตรา 63 วรรคสองและวรรคสาม ของ รัฐธรรมนูญไทยฉบับปี พ.ศ. 2540 ซึ่ง ให้ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจสั่งให้พรรคการเมืองที่ใช้สิทธิเสรีภาพเพื่อล้มล้างระบอบการปกครอง รูปแบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ ทรงเป็นประมุข ได้หยุดการกระทำ นั้น และพรรค การเมืองดังกล่าวอาจถูกสั่งยุบพรรคได้ โดยมาตรา 63 วรรคสอง บัญญัติว่า “ในกรณีที่บุคคลหรือ พรรคการเมืองใดกระทำการตามวรรคหนึ่ง ผู้รู้เห็นการกระทำดังกล่าวย่อมมีสิทธิเสนอเรื่องให้ อัยการสูงสุดตรวจสอบข้อเท็จจริงและยื่นคำร้องขอ ให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยสั่งการให้เลิกการ กระทำดังกล่าว แต่ทั้งนี้ ไม่กระทบกระเทือนการดำเนินคดีอาญาต่อผู้กระทำการดังกล่าว ” และ มาตรา 63 วรรคสาม บัญญัติว่า “ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยสั่งการให้พรรคการเมืองใดเลิก กระทำการตามวรรคสอง ศาลรัฐธรรมนูญอาจสั่งยุบพรรคการเมืองดังกล่าวได้”

ข.2.2 บทบัญญัติแห่งกฎหมาย

²⁹ บุญศรี มีวงษ์อุโฆษ , การเลือกตั้งและพรรคการเมือง : บทเรียนจากเยอรมัน , (กรุงเทพมหานคร : สถาบันนโยบายศึกษา , 2542), หน้า 91. อ้างใน เจ่มทอง ต้นสกุลรุ่งเรือง , การยุบพรรคการเมืองเนื่องจากการ กระทำผิดกฎหมายเลือกตั้งของ ผู้บริหารพรรคการเมืองเป็นอันตรายต่อประชาธิปไตย [Online]. Available from <http://www.pub-law.net> [9 พฤศจิกายน 2552]

นอกจากรัฐธรรมนูญ แห่งสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน มาตรา 18 มาตรา 20 (4) และมาตรา 21 (2) จะเป็นแม่บทของแนวคิด เรื่องสิทธิการต่อต้านขัดขวาง แล้ว ยังมีกฎหมายระดับรัฐบัญญัติอีก 2 ฉบับที่มีแนวคิดเรื่องสิทธิการต่อต้านขัดขวางอยู่ด้วย ได้แก่ รัฐบัญญัติว่าด้วยพรรคการเมือง ค .ศ. 1994 และรัฐบัญญัติว่าด้วยศาลรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธ์ สาธารณรัฐเยอรมัน ค.ศ. 1993

- รัฐบัญญัติว่าด้วยพรรคการเมือง ค.ศ. 1994 มาตรา 32 บัญญัติเรื่องการบังคับคดีตามคำสั่งยุบพรรคการเมืองว่า โดยหลักทั่วไปการโต้แย้งคำสั่งบังคับคดีว่าชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ เป็นอำนาจหน้าที่ของศาล ปกครอง แต่ถ้าเป็นปัญหาการดำเนินการตามคำสั่งบังคับคดีและเป็นเรื่องสำคัญในการบังคับคดี ให้ ศาลปกครองรอการพิจารณาพิพากษาและส่งเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย³⁰

- รัฐบัญญัติว่าด้วยศาลรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธ์สาธารณรัฐ เยอรมัน ค.ศ. 1993 มาตรา 13

นอกจากรัฐบัญญัติว่าด้วยพรรคการเมือง ค.ศ. 1994 แล้ว เนื้อหาสาระในเรื่องการบังคับคดีตามคำสั่งยุบพรรคการเมือง ยังมีความเกี่ยวพันไปถึงรัฐ บัญญัติว่า ด้วยศาลรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน ค .ศ. 1993 มาตรา 13 ซึ่งบัญญัติให้อำนาจแก่ ศาลรัฐธรรมนูญไว้หลายประการ แต่ เฉพาะส่วนที่เกี่ยวข้องกับ แนวคิด เรื่อง สิทธิการ ต่อต้าน ขัดขวาง ได้แก่ อำนาจของ ศาลรัฐธรรมนูญ ในการ พิจารณาวินิจฉัยเกี่ยวกับการสูญเสีย นของสิทธิขั้น พื้นฐานของบุคคล (มาตรา 18 ของรัฐธรรมนูญ) และอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญในการพิจารณา

³⁰ ปัญญา อุคชาชน และม.ร.ว. วุฒิเลิศ เทวกุล, รายงานการวิจัย เรื่อง อำนาจศาลรัฐธรรมนูญในการยุบ พรรคการเมือง The Constitutional Court Power To Dissolve Political Party, เสนอต่อสำนักงานเลขาธิการ วุฒิสภา, พฤษภาคม 2547, หน้า 124 - 125.

วินิจฉัยเกี่ยวกับความไม่ชอบ ด้วยรัฐธรรมนูญของพรรคการเมือง (มาตรา 21 รัฐธรรมนูญ)³¹ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ อำนาจของศาลรัฐธรรมนูญ ทั้ง 2 ประการนี้ได้รับอำนาจจากบทบัญญัติ ในมาตรา 18 และมาตรา 21 ของรัฐธรรมนูญเยอรมันซึ่ง เป็นต้นแบบของสิทธิการต่อต้านขัดขวาง ซึ่ง บทบัญญัติดังกล่าวเป็นที่มาของข้อกำหนดว่าด้วยวิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัย ข้อ 17 (2) ซึ่ง บัญญัติว่า “คดีที่ขอให้พิจารณาวินิจฉัยว่า บุคคลหรือพรรคการเมืองใดกระทำการโดยใช้สิทธิและ เสรีภาพตามรัฐธรรมนูญเพื่อล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรง เป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญ หรือเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้ เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ ตามมาตรา 68 ของรัฐธรรมนูญ”

นอกจาก กฎหมายฉบับ บดังกล่าว จะให้ อำนาจศาล รัฐธรรมนูญในการ วินิจฉัยยุบพรรคการเมืองที่ดำเนิน ไปในทางที่เป็นปฏิปักษ์ต่อการปกครองใน ระบอบประชาธิปไตยหรือ ดำเนินไปในทางที่เป็นอันตรายต่อการดำรงอยู่ของสหพันธ์สาธารณรัฐ เยอรมันแล้ว ยังกำหนดมาตรการให้ศาลรัฐธรรมนูญสามารถวินิจฉัยให้ทรัพย์สินของพรรคการเมือง ส่วนใดส่วนหนึ่งตกเป็นของสหพันธ์หรือมลรัฐเพื่อนำไปใช้ในวัตถุประสงค์เพื่อประโยชน์ สาธารณะอีกด้วย

โดยสรุป แนวคิดเรื่องสิทธิการต่อต้านขัดขวาง ของ ประเทศ เยอรมัน ปรากฏ ในบทบัญญัติของ รัฐธรรมนูญ และ กฎหมายระดับรัฐบัญญัติ ทั้งสองฉบับ เพื่อ กำหนดรายละเอียด ของขอบเขตในการดำเนินการต่อบุคคลและพรรคการเมืองที่มีพฤติกรรมเป็น ปฏิปักษ์ต่อระบอบประชาธิปไตยและการดำรงอยู่ของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน โดย กำหนดให้ ศาลรัฐธรรมนูญ มีบทบาทใน การพิจารณาวินิจฉัย การกระทำ ในเรื่องดังกล่าว ซึ่ง บทบัญญัติในบาง ประการ ได้นำมาใช้ในการ ร่างรัฐธรรมนูญของไทย ฉบับปี พ .ศ. 2540 ในเรื่องสิทธิพิทักษ์ รัฐธรรมนูญโดยปรับปรุงให้เข้ากับบริบทของสังคมไทย

³¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 123.

ข.3 ตัวอย่างคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธ์สาธารณรัฐ

เยอรมันที่เกี่ยวข้องกับแนวความคิดในเรื่องสิทธิการต่อต้านขัดขวาง

บทบัญญัติตามรัฐธรรมนูญและรัฐบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดในเรื่องสิทธิการต่อต้านขัดขวางหรือสิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญของเยอรมันไม่ได้มีผลเป็นเพียงลายลักษณ์อักษรที่ปราศจากสภาพบังคับแต่อย่างใด ในทางตรงข้าม สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมันได้นำบทบัญญัติดังกล่าวมาใช้เป็นรัฐ ประมวล ดังจะเห็นได้จากคดีที่เกี่ยวข้องกับเรื่องสิทธิต่อต้านขัดขวาง คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญเยอรมันที่เคยวินิจฉัยให้ยุบพรรคการเมืองที่มีพฤติกรรมอันเป็นปฏิปักษ์ต่อระบอบประชาธิปไตยมีตัวอย่างดังต่อไปนี้

(1) คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธ์สาธารณรัฐ

เยอรมันที่ BverfGE 2, 1 วันที่ 23 ตุลาคม ค.ศ. 1952 วินิจฉัยยุบพรรค Socialist Reich Party: SRP (พรรคสังคมนิยมเยอรมัน) โดยเห็นว่าพรรค SRP มีลักษณะเป็นองค์กรที่ไม่เป็นประชาธิปไตย และมีการเชื่อมโยงกับพรรคนาซี เยอรมันอย่างชัดเจน เช่น การรับสมาชิกเฉพาะผู้จงรักภักดีต่อ พรรคนาซีเดิม³² การกระทำดังกล่าว จึงขัดต่อกฎหมายพื้นฐานหรือ รัฐธรรมนูญเยอรมันในมาตรา 21 (2) ซึ่งกำหนดให้ พรรคการเมือง ต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลัก ประชาธิปไตย ศาลรัฐธรรมนูญ จึงวินิจฉัยให้ยุบพรรค SRP

(2) คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธ์สาธารณรัฐ

เยอรมันที่ BverfGE 5, 85 วันที่ 17 สิงหาคม ค.ศ. 1956 วินิจฉัยยุบพรรค Kommunistische Partei Deutschlands/Communist Party of Germany: KPD (พรรคคอมมิวนิสต์แห่งเยอรมัน) โดยศาลได้

³² เข็มทอง ต้นสกุลรุ่งเรือง, การยุบพรรคการเมืองเนื่องจากการกระทำผิดกฎหมายเลือกตั้งของผู้บริหารพรรคการเมืองเป็นอันตรายต่อประชาธิปไตย [Online]. Available from <http://www.pub-law.net> [9 พฤศจิกายน 2552]

อธิบายถึงข้อกฎหมายว่า “โดยทั่วไปพรรคการเมืองใดพรรคการเมืองหนึ่งไม่ถือว่าเป็นพรรคการเมืองที่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ หากพรรคการเมืองนั้นไม่ยอมรับหลักการสูงสุดของหลักเสรีประชาธิปไตย แต่พรรคการเมืองที่จะมีลักษณะเป็นพรรคการเมืองที่ขัดต่อรัฐธรรมนูญนั้นจะต้องมีลักษณะที่มีแนวคิดที่ก้าวร้าวและเป็นปฏิปักษ์ต่อหลักการพื้นฐานของหลักประชาธิปไตย”

“ตามกฎหมายพื้นฐานมาตรา 21 (2) เกี่ยวกับความตั้งใจของพรรคการเมืองที่มีการกระทำขัดต่อรัฐธรรมนูญ ไม่ได้หมายถึงเฉพาะการแสดงออกถึงความตั้งใจเท่านั้น แต่ยังหมายถึงความปรารถนาที่จะทำให้เกิดขึ้นจริงด้วยเมื่อมีโอกาสและสถานการณ์ที่เหมาะสม”³³

ศาลรัฐธรรมนูญเห็นว่าการกระทำของพรรค KPD เป็นแนวคิดที่มีลักษณะ ก้าวร้าวและเป็นปฏิปักษ์ต่อหลักการพื้นฐานของระบอบประชาธิปไตย โดยพยายามให้ได้มาซึ่งโครงสร้างทางการเมืองและทางสังคมที่แตกต่างจากระบอบประชาธิปไตยเพียงเพื่อใช้การเลือกตั้งที่เสรี เป็นทางผ่านไปสู่การจำกัดหลัก ประชาธิปไตย³⁴ การกระทำดังกล่าวศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาว่าเพียงพอที่จะยุบพรรคได้ แม้ไม่ต้องถึงขั้นเป็นการกระทำผิดกฎหมายที่จะล้มล้างรัฐธรรมนูญ เพียงแต่พรรคการเมือง มีความพยายามเช่นนั้นก็เพียงพอแล้ว ศาลรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมันจึงวินิจฉัยว่าการกระทำของพรรค KPD ขัดรัฐธรรมนูญ จึงให้ยุบพรรค KPD ห้ามจัดตั้งองค์กรทดแทนสำหรับพรรค KPD หรือองค์กรที่มีอยู่ดำเนินการเป็นองค์กรทดแทน

³³ ปัญญา อุดชาชน และม.ร.ว. วุฒิเลิศ เทวกุล, รายงานการวิจัย เรื่อง อำนาจศาลรัฐธรรมนูญในการยุบพรรคการเมือง The Constitutional Court Power To Dissolve Political Party, เสนอต่อสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, พฤษภาคม 2547, หน้า 128 - 129.

³⁴ โคมส ขวัญเมือง, “ศาลรัฐธรรมนูญกับการยุบพรรคการเมืองในเยอรมนีและตุรกี,” มติชน (3 ตุลาคม 2551): 7.

พรรค KPD และทรัพย์สินของพรรค KPD ให้ยึดเพื่อเป็นประโยชน์ของสาธารณรัฐเยอรมันเพื่อประโยชน์สาธารณะต่อไป³⁵

2.1.3.2 เจตนารมณ์ของสิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญ ตามรัฐธรรมนูญแห่ง

ราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540

นอกจาก “ที่มา” ของสิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญแล้ว ส่วนสำคัญอีกประการหนึ่งในการทำความเข้าใจสิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญในบริบทสังคมไทยอย่างถูกต้อง ก็คือ การศึกษาถึง “เจตนารมณ์” ของผู้ร่างรัฐธรรมนูญว่า ได้มีการประยุกต์ใช้อย่างไร ในเบื้องต้น เมื่อมีการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2540 ได้มีการนำบทบัญญัติในเรื่องสิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญมาบัญญัติไว้ในมาตรา 63 และมาตรา 65 โดยมีข้อความว่า

มาตรา 63 “บุคคลจะใช้สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญเพื่อล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ตามรัฐธรรมนูญนี้ หรือเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้ มิได้

ในกรณีที่บุคคลหรือพรรคการเมืองใดกระทำการตามวรรคหนึ่ง ผู้รู้เห็นการกระทำดังกล่าวย่อมมีสิทธิเสนอเรื่องให้อัยการสูงสุดตรวจสอบข้อเท็จจริงและยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยสั่งการให้เลิกการกระทำดังกล่าว แต่ทั้งนี้ ไม่กระทบกระเทือนการดำเนินคดีอาญาต่อผู้กระทำการดังกล่าว

³⁵ ปัญญา อุชชาชน และม.ร.ว. วุฒิสภา เทวกุล, รายงานการวิจัย เรื่อง อำนาจศาลรัฐธรรมนูญในการยุบพรรคการเมือง The Constitutional Court Power To Dissolve Political Party, เสนอต่อสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, พฤษภาคม 2547, หน้า 130.

ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยสั่งการให้พรรคการเมืองใดเลิกกระทำ การตามวรรคสอง ศาลรัฐธรรมนูญอาจสั่งยุบพรรคการเมืองดังกล่าวได้”

มาตรา 65 “บุคคลย่อมมีสิทธิต่อต้านโดยสันติวิธีซึ่งการกระทำใดๆ ที่ เป็นไปเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติ ไว้ในรัฐธรรมนูญนี้”

เจตนารมณ์ของทั้งสองมาตราข้างต้น อาจแยกพิจารณาได้ดังต่อไปนี้

- มาตรา 65

เจตนารมณ์ของสิทธิตามบทบัญญัติมาตรา 65 มีเพียงประการเดียวและ เป็นเรื่องที่มีความสำคัญมาก นั่น คือ เพื่อใช้ “สิทธิต่อต้านการ รัฐประหาร ” โดยส่วนหนึ่ง ได้รับ อิทธิพลมาจากเหตุการณ์ยึดอำนาจในประเทศไทยที่เกิดขึ้นหลายครั้งต่อเนื่องกันมา แต่อีกส่วนหนึ่ ึ่ง ได้รับ อิทธิพล มาจาก รัฐธรรมนูญสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน ³⁶ ที่ให้สิทธิ แก่ชาวเยอรมัน ต่อต้าน ขัดขวางการกระทำของบุคคลที่จะล้มล้างบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญได้

เนื่องจาก สิทธิ ในเรื่องนี้ เป็นเรื่องใหม่ซึ่งเพิ่งมีการบัญญัติไว้ใน รัฐธรรมนูญฉบับปี พ .ศ. 2540 เป็นครั้ งแรก ดังนั้น ความเข้าใจที่ถูกต้องในเจตนารมณ์ของ บทบัญญัติดังกล่าวจึงมีความสำคัญ ซึ่งใน การค้นหาเจตนารมณ์ ของบทบัญญัติ ในรัฐธรรมนูญนั้น สามารถค้นหาได้จาก เอกสารที่ได้บันทึกเจตนารมณ์ในขณะร่างรัฐธรรมนูญ บันทึกดังกล่าวมี ประโยชน์ หลายประการ เช่น ป้องกันการตีความของ องค์กรหรือบุคคลซึ่งประสงค์จะ ใช้ รัฐธรรมนูญไปในท างที่ไม่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ นอกจากนี้ ยังสามารถอธิบายการบัญญัติ

³⁶ มนตรี รูปสุวรรณ และคณะ, เจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ, (กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, 2542), หน้า

ถ้อยคำต่างๆในคัมภีร์ที่อาจเกิดข้อสงสัยในภายหลัง³⁷ เป็นต้น สำหรับการค้นหาเจตนารมณ์ของบทบัญญัติในเรื่อง สิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญ ตามรัฐธรรมนูญ ฉบับปี พ.ศ. 2540 ต้องอาศัยหลักการดังกล่าว โดยพิจารณา จากเอกสารสำคัญที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ด้วยเช่นกัน ได้แก่ รายงานการประชุมคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญซึ่งบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร

จากการค้นคว้าศึกษาเอกสารดังกล่าวทำให้ทราบว่า เจตนารมณ์ของการบัญญัติเรื่อง สิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญ นี้มีขึ้นเพื่อ “ต่อต้านการ ยึดอำนาจ” ทั้งนี้ ได้มีการแสดงความคิดเห็น โดยกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญหลายท่านที่เห็นว่าควรกำหนดกรอบของสิทธินี้ไว้เฉพาะกรณีการต่อต้านการปฏิวัติรัฐประหารเท่านั้น โดย ไม่ปรากฏเจตนารมณ์ ของผู้ร่างที่ให้ความหมายเกินไปกว่านี้ แม้ว่าจะมีความพยายามในการบัญญัติถ้อยคำ ไว้แตกต่างกันก็ตาม แต่โดยสาระสำคัญแล้ว ผู้ร่างมีเจตนารมณ์ในจุดร่วมเดียวกัน คือ เพื่อการต่อต้านการปฏิวัติรัฐประหาร และการก่อกบฏทั้งสิ้น ตัวอย่างการใช้ถ้อยคำที่เห็นแตกต่างกันในกรรมการฯ เช่น

- ความเห็นที่ 1 เห็นว่าควรใช้ถ้อยคำในบทบัญญัติ ดังนี้ “บุคคลย่อมมี สิทธิต่อต้านการใช้กำลังทำรัฐประหาร สืบสร้างการ ปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญนี้ หรือการใช้กำลังเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศ โดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถี ทางที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญนี้ ทั้งนี้โดยสันติวิธี และเมื่อไม่สามารถใช้วิธีการอื่นตามรัฐธรรมนูญและกฎหมายแล้ว”³⁸

- ความเห็นที่ 2 เห็นว่าควรใช้ถ้อยคำในบทบัญญัติ ดังนี้ “ชาว

³⁷ สมเกียรติ วรรณปัญญานันต์ . ทำไมต้องบันทึกเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ [Online]. Available from http://law.tu.ac.th/About_LAW/vipak/p4.html [22 เมษายน 2552]

³⁸ คณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ สภาร่างรัฐธรรมนูญ , “ รายงานตัวเลข คณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญฯ สภาร่างรัฐธรรมนูญ, ครั้งที่ 13”, 11 มิถุนายน 2540.

ไทยย่อมมี สิทธิต่อต้านการใช้กำลังทำการยึดอำนาจเพื่อล้มล้างรัฐบาล รัฐธรรมนูญ หรือการปกครองระบอบประชาธิปไตย”³⁹

นอกจากความเห็นของกรรมการฯแล้ว นักวิชาการก็ได้ ให้ความเห็นต่อการบัญญัติถ้อยคำในเรื่องของสิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญไว้แตกต่างกันออกไป อีก แต่เมื่อพิจารณาโดยภาพรวมแล้ว ก็ยังคงมีเจตนารมณ์ ไม่เกินไปกว่าเพื่อการใช้ “สิทธิต่อต้านการรัฐประหาร ” เช่นเดิม ตัวอย่างเช่น

- ศาสตราจารย์อมร รักษาศักดิ์ นายเปลี่ยน เกตุทอง นายโกศล ศรีสังข์ และนายประวิทย์ ทองศรีนุ่น แสดงความคิดเห็นว่า ควรบัญญัติถ้อยคำของตัวบทในเรื่องสิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญไว้ว่า “ชาวไทยย่อมมี สิทธิต่อต้าน การใช้กำลังทำการยึดอำนาจ เพื่อล้มล้างรัฐบาล รัฐธรรมนูญ หรือการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญนี้ เมื่อไม่สามารถใช้วิธีการอื่นตามรัฐธรรมนูญและกฎหมายแล้ว”⁴⁰

- นายเสรี สุวรรณภานนท์ แสดงความเห็นว่าการใช้ถ้อยคำในบทบัญญัติไว้ดังนี้ “บุคคลย่อมมี สิทธิต่อต้านการใช้กำลังทำการยึดอำนาจรัฐหรือล้มล้างระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญนี้ เมื่อไม่สามารถใช้วิธีการอื่นตามรัฐธรรมนูญและกฎหมายแล้ว”⁴¹

ในที่สุด มีบทสรุปว่า บทบัญญัติ ว่าด้วย สิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญ ตามรัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2540 ที่ประกาศใช้อย่างเป็นทางการใช้ถ้อยคำว่า “มาตรา 65 บุคคลย่อมมี สิทธิต่อต้าน โดยสันติวิธีซึ่งการกระทำใดๆ ที่เป็นไปเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้”

³⁹ เรื่องเดียวกัน

⁴⁰ นันทวัฒน์ บรมานันท์, ถกรัฐธรรมนูญ 2540, (กรุงเทพมหานคร: สุขุมและบุตร, 2540), หน้า 90.

⁴¹ เรื่องเดียวกัน

- มาตรา 63

มาตรา 65 ยังได้ยึดโยงไปถึงมาตรา 63 ซึ่งเป็นเรื่องหนึ่งของสิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญในส่วนของผลจากการกระทำของบุคคลหรือพรรคการเมืองที่มีความผิดตามมาตรา 65 ซึ่งมาตรา 63 โดยบัญญัติไว้ใน 3 วรรคว่า “บุคคลจะใช้สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญเพื่อล้มล้างระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หรือเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้ มิได้

ในกรณีที่บุคคลหรือพรรคการเมืองใดกระทำการตามวรรคหนึ่ง ผู้รู้เห็นการกระทำดังกล่าวย่อมมีสิทธิเสนอเรื่องให้อัยการสูงสุดตรวจสอบข้อเท็จจริงและยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยสั่งการให้เลิกการกระทำดังกล่าว แต่ทั้งนี้ ไม่กระทบกระเทือนการดำเนินคดีอาญา

ในกรณีใดที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยสั่งการให้พรรคการเมืองใดเลิกกระทำการตามวรรคสอง ศาลรัฐธรรมนูญอาจสั่งยุบพรรคการเมืองดังกล่าวได้”

บทบัญญัติในมาตรา 63 และมาตรา 65 เป็นเรื่องการใช้สิทธิต่อต้านการทำรัฐประหารเช่นกัน แต่บทบัญญัติมาตรา 63 เป็นกรณีที่กฎหมาย กำหนดขั้นตอนในการใช้สิทธิของบุคคลว่า ต้องเสนอเรื่องต่ออัยการสูงสุดเพื่อพิจารณาข้อเท็จจริง ก่อนว่า บุคคลหรือพรรคการเมืองที่ได้รับการร้องเรียน นั้น มีการกระทำที่เป็นไปในลักษณะ การปฏิวัติรัฐประหาร หรือไม่ หากอัยการสูงสุดเห็นชอบตามคำร้องดังกล่าวก็จะเสนอคำร้องไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยให้บุคคลหรือพรรคการเมืองเลิกการกระทำที่เป็นการปฏิวัติรัฐประหาร ในกรณีที่เป็นการเมือง ศาลรัฐธรรมนูญจะมีคำวินิจฉัยให้ยุบพรรคการเมืองดังกล่าวด้วย ส่วนบทบัญญัติมาตรา 65 นั้นเป็นกรณีที่บุคคลสามารถใช้สิทธิต่อต้านการทำรัฐประหารได้ด้วยตนเอง โดยไม่ต้องผ่านการ

ตรวจสอบจากองค์กรใดๆ เพียงแต่การใช้สิทธิตามมาตรา 65 ต้องอยู่ในขอบเขตของสันติวิธีเท่านั้น

โดยสรุป เจตนารมณ์เรื่องสิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญ ตามรัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2540 ได้กำหนดขึ้นเพื่อต่อต้านการ ยึดอำนาจการปกครอง ในทุกรูปแบบ ทั้งการปฏิวัติที่มุ่งเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองทั้งระบบ การ ทำรัฐประหารที่มุ่ง เปลี่ยนแปลงผู้บริหารประเทศ รวมถึงการก่อกบฏด้วย ซึ่งการกระทำเหล่านี้ล้วน เป็นการกระทำที่ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศที่มีได้เป็นไปโดยวิถีทางแห่งรัฐธรรมนูญทั้งสิ้น

2.1.4 ที่มาและเจตนารมณ์ของสิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550

2.1.4.1 ที่มาของสิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550

ในระหว่างที่พันตำรวจโททักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรีได้บริหารราชการมา ระยะหนึ่ง ได้มีคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็น ประมุข (คปค.) ทำการยึดอำนาจในวันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2549 โดยพลเอกสนธิ บุญยรัตกลิน ในฐานะหัวหน้าคณะปฏิรูปฯ ส่งผลให้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ต้องสิ้นสุดลง โดยประกาศของคณะปฏิรูปฯ

ในช่วงเวลาที่คณะปฏิรูปฯ บริหารประเทศ ได้ออกประกาศและคำสั่งของคณะปฏิรูปฯ และได้จัดทำรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พ.ศ. 2549 โดยประกาศใช้ เป็นธรรมนูญการปกครองแผ่นดินในวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2549

รัฐธรรมนูญ ฉบับชั่วคราว พ.ศ. 2549 มีบทบัญญัติให้มีการร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ขึ้นเพื่อประกาศใช้แทน รัฐธรรมนูญ ฉบับชั่วคราว ในวาระต่อไป โดยเนื้อหาของรัฐธรรมนูญ กำหนดให้สร้าง “สภาร่างรัฐธรรมนูญ”⁴² ขึ้นเพื่อทำหน้าที่ในการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ โดยมี “คณะกรรมการกร่างรัฐธรรมนูญ”⁴³ ซึ่งผ่านการแต่งตั้งโดยสภาร่างรัฐธรรมนูญทำหน้าที่ในการจัดทำร่างแรกของรัฐธรรมนูญฉบับใหม่เพื่อเสนอให้สภาร่างรัฐธรรมนูญพิจารณาต่อไป

ข้อดีของรัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราว พ.ศ. 2549 ซึ่งสอดคล้องกับหลักการปกครอง ในระบอบประชาธิปไตย ได้แก่ การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในออกเสียง ลงประชามติ (Referendum) ที่จะรับหรือไม่รับร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่⁴⁴ จึงเป็นหน้าที่ของสภาร่างรัฐธรรมนูญ และคณะกรรมการชุดต่างๆ ในการทำความเข้าใจ กับประชาชน เพื่อให้ประชาชน ได้ทราบถึงสาระสำคัญของร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ว่ามีข้อดี ข้อเสียอย่างไร เมื่อร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ได้จัดทำเสร็จสิ้นแล้ว บทบัญญัติตามมาตรา 29 และมาตรา 31 แห่งรัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราว พ.ศ. 2549 กำหนดให้ต้อง มีการจัด พิมพ์ เพื่อเผยแพร่แก่ประชาชน และ ต้องจัดให้มีการออกเสียง ลงประชามติเพื่อขอความเห็นชอบจากประชาชนต่อร่างรัฐธรรมนูญใหม่ทั้งฉบับเมื่อวันที่ 19 สิงหาคม พ.ศ. 2550 ซึ่งผลการออกเสียงประชามติของประชาชนปรากฏว่าเสียงข้างมากเห็น ชอบต่อร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่⁴⁵ จึงมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับใหม่เรียกว่า “รัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550” มีผลบังคับใช้ในวันที่ 24 สิงหาคม พ.ศ. 2550

⁴² รัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราว พ.ศ. 2549 มาตรา 19

⁴³ รัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราว พ.ศ. 2549 มาตรา 25

⁴⁴ รัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราว พ.ศ. 2549 มาตรา 29

⁴⁵ พิเชษฐ พันธุ์วิชาติกุล, “ผลประชามติจากภาคใต้บอกอะไรบ้าง? (อภิปรายนอกสภา),” หนังสือพิมพ์แนวหน้า (22 สิงหาคม 2550)

สำหรับสาเหตุที่ทำให้สภาร่างรัฐธรรมนูญได้นำเรื่องสิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญมา กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2550 นั้นแตกต่างจากเจตนารมณ์ในรัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2540 กล่าวคือ ได้ มีการขยายเจตนารมณ์จากเดิมในรัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2540 ให้มีความ ครอบคลุมกว้างขวางขึ้นกว่าเดิม โดยเชื่อว่าจะเป็น การพิทักษ์รักษากฎหมายสูงสุดของรัฐให้มีความ มั่นคงยิ่งขึ้น ที่มาของการบัญญัติเรื่องสิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญ ในรัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2550 อาจ จำแนกออกได้ ดังนี้

ก. การปฏิวัติรัฐประหาร และกบฏในประเทศไทย

ตามที่ ได้กล่าวมาในตอน ต้นว่าสิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญ เป็นคำที่เพิ่ง ปรากฏเป็นครั้งแรกในรัฐธรรมนูญ ฉบับปี พ.ศ. 2550 แต่หลักการของสิทธินี้ได้รับการ บัญญัติเป็น ครั้งแรกในรัฐธรรมนูญ ฉบับปี พ.ศ. 2540 เพียงแต่ การบัญญัติในครั้งนั้น ยังไม่ได้ กำหนดชื่อของ สิทธิประเภท นี้ไว้อย่างชัดเจน จนกระทั่ง มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญ ฉบับปี พ.ศ. 2550 จึงได้ บัญญัติชื่อ “สิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญ” ไว้ในส่วนที่ 13 ของหมวดสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย

โดยทั่วไป รัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2550 ยังคง หลักการเดิมของสิทธิ พิทักษ์รัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2540 ได้แก่ การคุ้มครองสิทธิของบุคคลที่จะ ต่อต้านการรัฐประหาร หรือยึดอำนาจการปกครอง เนื่องจาก ประเทศไทยมีประวัติศาสตร์ทาง การเมืองที่เกี่ยวข้องกับการปฏิวัติรัฐประหารและกบฏอย่างยาวนาน และเกิดขึ้นบ่อย ครั้ง จึงได้ บัญญัติหลักเรื่องสิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับนี้ด้วย

ทำนองเดียวกับรัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2540 และรัฐธรรมนูญฉบับอื่นๆ ที่ผ่านมา เมื่อมีการปฏิวัติ รัฐประหาร รัฐธรรมนูญฉบับที่ใช้บังคับอยู่ก็จะถูกยกเลิกโดยคำสั่งคณะ ปฏิวัติรัฐประหาร ดัง จะเห็นได้จาก กรณีของรัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2540 ซึ่งได้ชื่อว่าเป็น รัฐธรรมนูญที่ดีที่สุดฉบับหนึ่งเท่าที่เคยมีมา แต่เมื่อเกิดเหตุการณ์ยึดอำนาจจากรัฐบาลพันตำรวจโท

ทักษิณ ชินวัตร โดยคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (คปค.) เมื่อวันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2549 แม้จะอ้างเหตุผลในการปฏิวัติว่าการบริหารประเทศของรัฐบาลดังกล่าวทำให้ประชาชนแตกแยกความสามัคคี ทุจริตในการปฏิบัติหน้าที่ หรือความไม่จงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ ซึ่งมีเหตุผลสนับสนุนอย่างไรก็ตาม แต่ในที่สุด ก็ไม่อาจปฏิเสธว่า การทำรัฐประหารนั้น ไม่ใช่แนวทางที่ถูกต้องตามวิถีทางแห่งการปกครองระบอบประชาธิปไตย จึงอาจกล่าวได้ว่า การรัฐประหารในครั้งนี้เป็นที่มาของการบัญญัติเรื่องสิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญ

ข. การเลือกตั้งมิได้เป็นไปได้โดยสุจริตและเที่ยงธรรม

นอกจากการ ปฏิวัติรัฐประหาร แล้ว รัฐธรรมนูญฉบับปี พ .ศ. 2550 ยังมีที่มาอีกเรื่องหนึ่ง คือ มาจากการเลือกตั้งที่มิได้เป็นไปได้โดยสุจริตและเที่ยงธรรม หรือที่เรียกว่า การทุจริตการเลือกตั้ง ไม่ว่าจะเป็นในส่วนของผู้สมัครรับเลือกตั้ง หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นผู้ทุจริตเองก็ตาม

ปัญหาการทุจริต การเลือกตั้งในประเทศไทยมี มาอย่างต่อเนื่องยาวนาน ถึงแม้ว่า รัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2540 จะได้สร้างคณะกรรมการการเลือกตั้งให้เป็น องค์กรอิสระทำหน้าที่ในการจัดการเลือกตั้งให้เป็น ไปอย่างสุจริตและเที่ยงธรรม แล้วก็ตาม และถึงแม้ว่าจะมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2540 แล้วก็ตาม ปัญหาการทุจริต ในการเลือกตั้งก็ ไม่ได้ได้รับการแก้ไขได้อย่างมีประสิทธิภาพ เหตุการณ์สำคัญซึ่งเป็นเหตุผลของการบัญญัติสิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2550 ก็คือ กรณีแรก ได้แก่ กรณีศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยเพิกถอนการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเมื่อวันที่ 2 เมษายน พ.ศ. 2549 และกรณีที่สอง ได้แก่ กรณีที่ศาลอาญามีคำพิพากษา เมื่อวันที่ 25 กรกฎาคม พ.ศ. 2549 ให้จำคุกคณะกรรมการการเลือกตั้ง 3 คน คนละ 4 ปี และเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งคนละ 10 ปี เนื่องจาก การปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ โดยมีสาเหตุมาจากการที่ คณะกรรมการการเลือกตั้งได้ ออกหนังสือเวียนถึงคณะกรรมการการเลือกตั้ง

ประจำเขตให้จัดการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร รอบใหม่ในวันที่ 22 เมษายน พ.ศ. 2549 โดยคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำเขตสามารถรับผู้สมัครที่ย้ายมาจากเขตอื่นได้ ซึ่งถือว่าเป็นการเอื้อประโยชน์ต่อพรรคไทยรักไทย⁴⁶ คำวินิจฉัยและคำพิพากษาทั้งสองกรณีดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า การเลือกตั้งที่ไม่เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม สามารถเกิดขึ้นได้ทั้งจากตัวผู้สมัคร และสามารถเกิดขึ้นได้จากการเอื้อประโยชน์ของเจ้าหน้าที่ของรัฐ

ที่มาของสิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญ ในรัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2550 ในประเด็นของการทุจริตการเลือกตั้งนั้น ได้รับการยืนยันจาก กรรมการร่างรัฐธรรมนูญหลายท่าน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ศาสตราจารย์ (พิเศษ) จรัญ ภักดีธนากุล รองประธานคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ คนที่สอง ซึ่งกล่าวว่า “การขยายเจตนารมณ์ของสิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญจากเดิมตามรัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2540 ซึ่งจำกัดเฉพาะเรื่องการตอบโต้การปฏิวัติรัฐประหารเท่านั้น โดยให้ขยายความ รวมถึงเรื่องการซื้อสิทธิ ขายเสียง การทุจริตการเลือกตั้ง เพราะการกระทำดังกล่าวมีความเลวร้ายพอๆกับการปฏิวัติ ” และกล่าวว่า “การเมืองไทยที่ล้มลุกคลุกคลาน ไม่ได้มาตรฐานก็มาจากการทุจริตการเลือกตั้ง ภัยเช่นกัน ”⁴⁷ นอกจากนี้ รองศาสตราจารย์ ดร. เจริญศักดิ์ ปิ่นทอง ได้กล่าวว่า “เรื่องของการทุจริตการเลือกตั้ง เป็นการทำลายระบอบประชาธิปไตย การซื้อเสียงเปรียบเสมือนการซื้อประเทศ”⁴⁸ เหตุผลดังกล่าวจึงเป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่ได้กำหนดให้การทุจริต การเลือกตั้งเป็นอีก ที่มาอีกเรื่องหนึ่ง ของการบัญญัติสิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญไว้ในรัฐธรรมนูญ ฉบับปี พ.ศ. 2550

⁴⁶ คณะกรรมการศึกษาแนวทางการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร , แนวทางการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ เรื่อง ประมวลเหตุการณ์วิกฤติการณ์ทางการเมืองภายหลังประกาศพระราชกฤษฎีกายบสภา พ.ศ. 2549, พิมพ์ครั้งที่ 1 (ม.ป.ท. , 2549), หน้า 150.

⁴⁷ คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ สภากร่างรัฐธรรมนูญ , “รายงานการประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ สภากร่างรัฐธรรมนูญ, ครั้งที่ 37/2550,” 5 มิถุนายน 2550.

⁴⁸ เรื่องเดียวกัน

โดยสรุป นอกเหนือจากการปฏิบัติ รัฐประหาร และการก่อก บฏ ภายใน ประเทศ ไทยแล้ว การเลือกตั้งที่ไม่สุจริตและเที่ยงธรรมก็ เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญได้ นำมาพิจารณา จึงเป็นที่มาในการร่างบทบัญญัติ สิทธิ พิทักษ์รัฐธรรมนูญเพื่อ ขยายขอบเขต เจตนารมณ์ จากเดิมซึ่ง มีเพียงเพื่อการต่อต้านการยึดอำนาจ เท่านั้น โดยได้ขยายขอบเขต ให้รวมไปถึง การต่อต้านการเลือกตั้ง สมาชิกสภาผู้ เหนราชกรและ สมาชิกวุฒิสภาที่ไม่เป็น ไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรมด้วย

2.1.4.2 เจตนารมณ์ของสิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญ ตามรัฐธรรมนูญแห่ง

ราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550

การทราบถึง “ที่มา” อย่างเดียว ยังไม่อาจประกันได้ว่า เมื่อมีการนำแนวคิดที่ได้มา จากที่ม้างกล่าวมาใช้ ในการร่างรัฐธรรมนูญแล้ว จะไม่มีการคลาดเคลื่อน ไปจากเดิม เพื่อความ ชัดเจนในถ้อยคำตามตัวบทและความถูกต้องในความหมายที่แท้จริง จึงจำเป็นต้องทราบ “เจตนารมณ์” ของผู้ร่างรัฐธรรมนูญอีกด้วย

เมื่อมีการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญฉบับปี พ .ศ. 2550 นั้น ได้มีการบัญญัติเรื่องสิทธิ สิ พิทักษ์รัฐธรรมนูญไว้ในมาตรา 68 และมาตรา 69 โดยมีข้อความว่า

มาตรา 68 “บุคคลจะใช้สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญเพื่อล้มล้างการปกครอง ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญนี้ หรือเพื่อให้ได้มาซึ่ง อำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิ ได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้ มิได้

ในกรณีที่บุคคลหรือพรรคการเมืองใดกระทำการตามวรรคหนึ่ง ผู้ทราบการกระทำ

ดังกล่าวย่อมมีสิทธิเสนอเรื่องให้อัยการสูงสุดตรวจสอบข้อเท็จจริงและยื่นคำร้องขอให้ศาล
รัฐธรรมนูญวินิจฉัยสั่งการให้เลิกการกระทำดังกล่าว แ ต่ทั้งนี้ ไม่กระทบกระเทือนการดำเนินคดี
อาญาต่อผู้กระทำการดังกล่าว

ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยสั่งการให้พรรคการเมืองใดเลิกกระทำการตาม
วรรคสองศาลรัฐธรรมนูญอาจสั่งยุบพรรคการเมืองดังกล่าวได้

ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคการเมืองตามวรรคสาม ให้เพิกถอนสิทธิ
เลือกตั้งของหัวหน้าพรรคการเมืองและกรรมการบริหารของพรรคการเมืองที่ถูกยุบในขณะที่กระทำ
ความผิดตามวรรคหนึ่งเป็นระยะเวลาห้าปีนับแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งดังกล่าว”

มาตรา 69 “บุคคลย่อมมีสิทธิต่อต้าน โดยสันติวิธีซึ่งการกระทำใด ๆ ที่เป็นไปเพื่อ
ให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ใน
รัฐธรรมนูญนี้”

ก. ต่อต้านการทำปฏิวัติรัฐประหาร และกบฏ

รัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2550 ในหมวดสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย
โดยส่วนใหญ่ยังคงบทบัญญัติตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 มีเพียงบางมาตราเท่านั้นที่ได้รับการแก้ไข
เพิ่มเติม เช่น บทบัญญัติเรื่อง สิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญ ซึ่งรัฐธรรมนูญ ฉบับปี พ.ศ. 2550 ยังคง
เจตนารมณ์เดิม คือ มุ่งคุ้มครองการใช้สิทธิ ของบุคคลในการต่อต้านการปฏิวัติ รัฐประหาร ซึ่งเป็น
การกระทำที่ส่งผลกระทบต่อโครงสร้างการปกครอง ระบอบประชาธิปไตยของ ประเทศไทยมาโดย
ตลอด เจตนารมณ์ ดังกล่าว มีความสำคัญ โดยตลอดช่วงระยะเวลาของ การร่างรัฐธรรมนูญ ฉบับปี
พ.ศ. 2550 ตั้งแต่ขั้นตอนการ ยกร่างรัฐธรรมนูญโดยคณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญ ขั้นตอน

การพิจารณาของสภาร่างรัฐธรรมนูญ และ ขั้นตอนการออกเสียง ลงประชามติ เห็นชอบจากประชาชน

ตลอดระยะเวลาของการร่างรัฐธรรมนูญ ฉบับปี พ.ศ. 2550 เจตนารมณ์ในเรื่องสิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญ ที่ว่า เพื่อต่อต้านการรัฐประหารยึดอำนาจ ก็ยังคงได้รับการพิจารณาอย่างต่อเนื่อง และ ไม่มีการตัดบทบัญญัติดังกล่าวออกจากการพิจารณาในขั้นตอนใดเลย ดังจะเห็นได้จาก ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ... (ฉบับรับฟังความคิดเห็น) ซึ่งเผยแพร่ไปยังประชาชนทุกภาคส่วน ก็ยังปรากฏบทบัญญัติเรื่องสิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญเช่นเดิม⁴⁹ เพียงแต่มีรายละเอียดของบทบัญญัติ ที่เปลี่ยนแปลงไปเท่านั้น ใน ร่างรัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักร ไทย (ฉบับลงประชามติ) ก็ยังคงบทบัญญัติ เรื่องสิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญในมาตรา 68 และมาตรา 69⁵⁰ และภายหลังที่ร่างรัฐธรรมนูญ (ฉบับลงประชามติ) ได้ผ่านความเห็นชอบจากประชาชนที่ออกเสียงประชามติเมื่อ วันที่ 19 สิงหาคม พ.ศ. 2550 และประกาศใช้เป็นรัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2550 แล้ว เจตนารมณ์ในเรื่องดังกล่าวก็ยังคงเหมือนเดิม

โดยสรุป รัฐธรรมนูญ ฉบับปี พ.ศ. 2550 ใน ส่วน ของบทบัญญัติสิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญยังคงเจตนารมณ์เดิมตามรัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2540 กล่าวคือ ยังคงกำหนดให้สิทธิแก่บุคคลสามารถต่อต้านการทำรัฐประหารยึดอำนาจ⁵¹ แม้จะมีข้อความบางส่วนที่เปลี่ยนแปลงไปจากรัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2540 ก็ตาม *

⁴⁹ คณะกรรมาธิการยกร่างรัฐธรรมนูญ สภาร่างรัฐธรรมนูญ, สาระสำคัญของร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่พร้อมตารางเปรียบเทียบกับรัฐธรรมนูญฯ พุทธศักราช 2540, (กรุงเทพมหานคร: องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึกในพระบรมราชูปถัมภ์, 2550), หน้า 38 - 39.

⁵⁰ สภาร่างรัฐธรรมนูญ, ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับลงประชามติ, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2550), หน้า 26 - 27.

⁵¹ คณะกรรมาธิการวิสามัญบันทึกเจตนารมณ์ จดหมายเหตุ และตรวจรายงานการประชุม สภาร่างรัฐธรรมนูญ, เจตนารมณ์รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550, (ม.ป.ท.,ม.ป.ป.), หน้า 63.

* สิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญ ตามรัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2540 มีดังนี้

ข. ต่อต้านการเลือกตั้งที่มีได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม

รัฐธรรมนูญ ฉบับปี พ.ศ. 2550 ได้ขยายเจตนารมณ์ เรื่องสิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญให้มีความหมายกว้าง มากขึ้นกว่ารัฐธรรมนูญฉบับปี พ .ศ. 2540 กล่าวคือ รัฐธรรมนูญฉบับนี้ ให้การรับรองเพิ่มเติมในสิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญแก่ประชาชนเพื่อ ต่อต้านการเลือกตั้ง

มาตรา 63 “บุคคลจะใช้สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญเพื่อล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญนี้ หรือเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้ มิได้

ในกรณีที่บุคคลหรือพรรคการเมืองใดกระทำการตามวรรคหนึ่ง ผู้รู้เห็นการกระทำดังกล่าวย่อมมีสิทธิเสนอเรื่องให้อัยการสูงสุดตรวจสอบข้อเท็จจริงและยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยสั่งการให้เลิกการกระทำดังกล่าว แต่ทั้งนี้ ไม่กระทบกระเทือนการดำเนินคดีอาญาต่อผู้กระทำการดังกล่าว

ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยสั่งการให้พรรคการเมืองใดเลิกกระทำการตามวรรคสอง ศาลรัฐธรรมนูญอาจสั่งยุบพรรคการเมืองดังกล่าวได้”

มาตรา 65 “บุคคลย่อมมีสิทธิต่อต้านโดยสันติวิธีซึ่งการกระทำใดๆ ที่เป็นไปเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้”

สิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญ ตามรัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2550 มีดังนี้

มาตรา 68 “บุคคลจะใช้สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญเพื่อล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญนี้ หรือ เพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้ มิได้

ในกรณีที่บุคคลหรือพรรคการเมืองใดกระทำการตามวรรคหนึ่ง ผู้ทราบการกระทำดังกล่าวย่อมมีสิทธิเสนอเรื่องให้อัยการสูงสุดตรวจสอบข้อเท็จจริงและยื่นคำร้องขอให้ ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยสั่งการให้เลิกการกระทำดังกล่าว แต่ทั้งนี้ ไม่กระทบกระเทือนการดำเนินคดีอาญาต่อผู้กระทำการดังกล่าว

ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยสั่งการให้พรรคการเมืองใดเลิกกระทำการตามวรรคสองศาลรัฐธรรมนูญอาจสั่งยุบพรรคการเมืองดังกล่าวได้

ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคการเมืองตามวรรคสาม ให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของหัวหน้าพรรคการเมืองและกรรมการบริหารของพรรคการเมืองที่ถูกยุบในขณะที่กระทำความผิดตามวรรคหนึ่งเป็นระยะเวลาห้าปีนับแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งดังกล่าว”

มาตรา 69 “บุคคลย่อมมีสิทธิต่อต้าน โดยสันติวิธีซึ่งการกระทำใด ๆ ที่เป็นไปเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้”

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาที่ปราศจากความสุจริต และเที่ยงธรรมอีกประการหนึ่ง ด้วย

สภาพปัญหาการทุจริต การเลือกตั้งในประเทศไทยที่ผ่านมา ได้รับการพิจารณาและกำหนดให้เป็นเจตนารมณ์ใหม่ในเรื่องสิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญ โดยข้อความที่ว่า “การกระทำใดๆที่เป็นไปเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้” ให้รวมถึง “การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาที่ไม่เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม” ด้วย ซึ่งอาจสรุปได้ว่า “การทุจริตการเลือกตั้ง” ก็คือ “วิธีการที่ไม่เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ” นั่นเอง

เจตนารมณ์ดังกล่าวได้รับการบันทึกไว้ ในรายงานการประชุม คณะกรรมาธิการยกร่างรัฐธรรมนูญ และบันทึกการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญในหลายโอกาส เช่น การประชุมคณะกรรมาธิการยกร่างรัฐธรรมนูญครั้งที่ 30/2550 ศาสตราจารย์ (พิเศษ) จริญญา กัทธิชนากุล รองประธานคณะกรรมาธิการยกร่างรัฐธรรมนูญ ได้กล่าวว่า “การได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศที่ไม่เป็นไปตามวิถีทางแห่งรัฐธรรมนูญอาจมาจากการลงสมัครรับเลือกตั้งเพื่อเข้าไปสู่อำนาจการปกครองประเทศ หากแต่เป็นการใช้วิธีการที่ผิดรัฐธรรมนูญ เช่น ซื้อสิทธิขายเสียง เป็นต้น โดยไม่ยึดติดกับกรอบเจตนารมณ์ของสิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2540 ที่เป็นเพียงเรื่องการตอบโต้การปฏิบัติอำนาจเท่านั้น แต่ให้รวมถึงการทุจริตการเลือกตั้งด้วย เพราะโดยสภาพการทุจริตเลือกตั้งมีความเลวร้ายพอๆกับการปฏิบัติเช่นกัน ” นายประพันธ์ นัยโกวิท กรรมาธิการ ได้กล่าวถึงเจตนารมณ์ใหม่ นี้ว่า “การซื้อสิทธิขายเสียง ทุจริตการเลือกตั้งถือเป็นการได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศซึ่งมิได้เป็นไปตามที่ บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญด้วยเหมือนกัน ”⁵² ในการประชุมคณะกรรมาธิการยกร่างรัฐธรรมนูญครั้งที่ 37/2550 ศาสตราจารย์

⁵² คณะกรรมาธิการยกร่างรัฐธรรมนูญ สภากร่างรัฐธรรมนูญ , “รายงานการประชุมคณะกรรมาธิการยกร่างรัฐธรรมนูญ สภากร่างรัฐธรรมนูญ, ครั้งที่ 30/2550,” 22 พฤษภาคม 2550.

(พิเศษ) วิชามหาคุณ ได้กล่าวถึงเจตนารมณ์ใหม่ ในทำนองเดียวกันว่า “คณะกรรมการเห็นตรงกันว่ากรณีเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศที่มีได้เป็นไปตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนั้นรวมถึงการทุจริตการเลือกตั้งด้วย”⁵³ และที่ประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญครั้งที่ 27/2550 นายสุรชัย เลียงบุญเลิศชัย ได้กล่าวว่า “การทุจริตการเลือกตั้ง นั้นเป็นการกระทำที่เข้ากัปรเรื่องสิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญ” และนายประพันธ์ นัยโกวิท ได้กล่าวว่า “คณะกรรมการยกร่างเห็นเช่นเดียวกันที่จะให้เรื่องสิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญรวมถึงการเลือกตั้งที่ไม่สุจริตและเที่ยงธรรมโดยมีรายละเอียดส่วนหนึ่งปรากฏในมาตรา 231/1 (มาตรา 237 ตามรัฐธรรมนูญ ฉบับปี พ.ศ. 2550) ซึ่งการประชุมดังกล่าวเรื่องสิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญได้ผ่านการเห็นชอบจากสภาร่างรัฐธรรมนูญ”⁵⁴

นอกจากการค้นหาเจตนารมณ์ ของผู้ร่างรัฐธรรมนูญ จากรายงานการประชุมคณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญ และ รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ แล้วเจตนารมณ์สิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญเฉพาะส่วนที่คุ้มครองสิทธิในการต่อต้านการเลือกตั้งที่ไม่สุจริตและเที่ยงธรรมยังปรากฏ อยู่ในบทบัญญัติ เรื่องอื่นของรัฐธรรมนูญฉบับเดียวกัน ซึ่งได้แก่ มาตรา 237 โดยรัฐธรรมนูญได้กำหนดให้มาตรา 237 เป็นรายละเอียดเพิ่มเติมจาก บทบัญญัติมาตรา 68* ซึ่ง

⁵³ คณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญ สภาร่างรัฐธรรมนูญ , “รายงานการประชุมคณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญ สภาร่างรัฐธรรมนูญ, ครั้งที่ 37/2550,” 5 มิถุนายน 2550.

⁵⁴ สภาร่างรัฐธรรมนูญ, “รายงานการประชุมคณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญ สภาร่างรัฐธรรมนูญ, ครั้งที่ 27/2550,” 18 มิถุนายน 2550.

* รัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2550 มาตรา 68 บัญญัติว่า “บุคคลจะใช้สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญเพื่อล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญนี้ หรือเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้ มิได้
ในกรณีที่บุคคลหรือพรรคการเมืองใดกระทำการตามวรรคหนึ่ง ผู้ทราบการกระทำดังกล่าวย่อมมีสิทธิเสนอเรื่องให้อัยการสูงสุดตรวจสอบข้อเท็จจริงและยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยสั่งการให้เลิกการกระทำดังกล่าว แต่ทั้งนี้ ไม่กระทบกระเทือนการดำเนินคดีอาญาต่อผู้กระทำการดังกล่าว

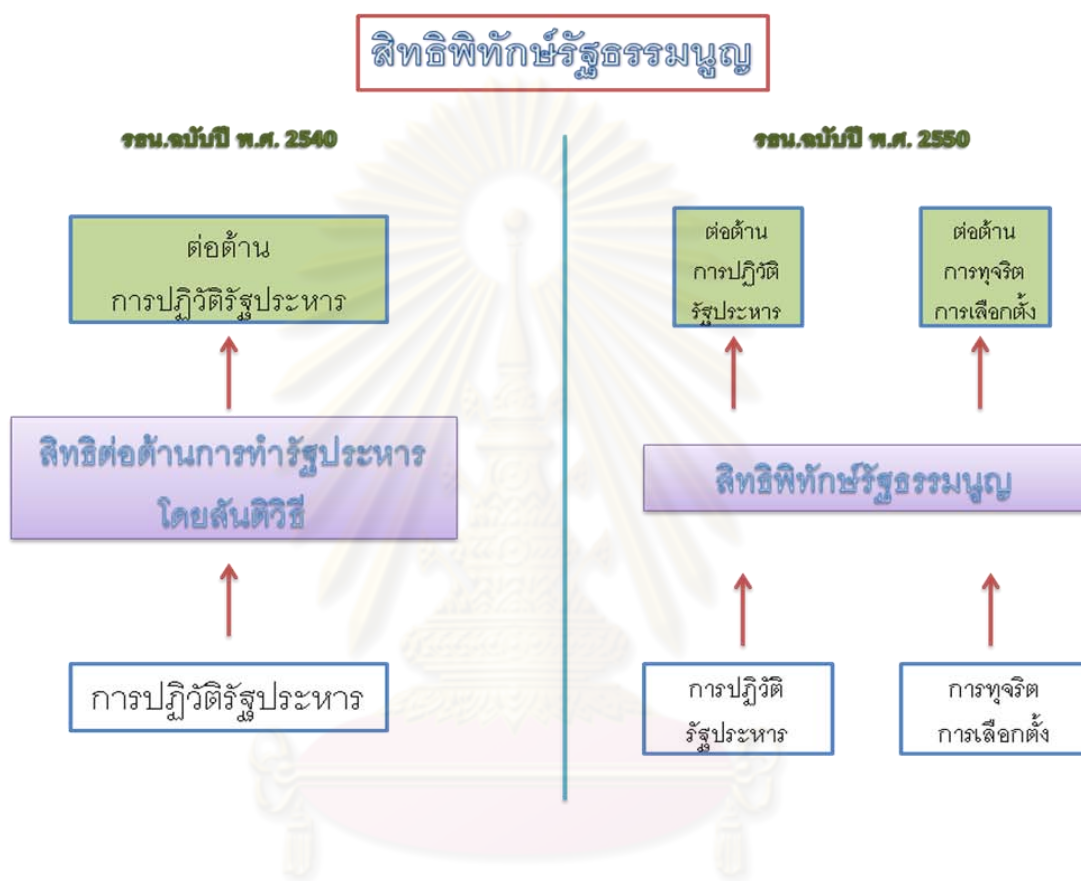
ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยสั่งการให้พรรคการเมืองใดเลิกกระทำการตามวรรคสองศาลรัฐธรรมนูญอาจสั่งยุบพรรคการเมืองดังกล่าวได้

สามารถพิจารณาได้จากบทบัญญัติ ในมาตรา 237 ซึ่งบัญญัติว่า “ผู้สมัครรับเลือกตั้งผู้ใดกระทำการ ก่อ หรือสนับสนุนให้ผู้อื่นกระทำการอันเป็นการฝ่าฝืนพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาหรือระเบียบหรือประกาศของ คณะกรรมการการเลือกตั้งซึ่งมีผลทำให้การเลือกตั้งมิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม ให้เพิกถอน สิทธิเลือกตั้งของบุคคลดังกล่าว ... ถ้าการกระทำของบุคคลตามวรรคหนึ่ง ปรากฏหลักฐานอันควร เชื่อได้ว่าหัวหน้าพรรคการเมืองหรือกรรมการบริหารพรรคการเมืองผู้ใดมีส่วนรู้เห็น หรือปล่อย ปล่อยละเลย หรือทราบถึงการกระทำนั้นแล้ว มิได้ยับยั้งหรือแก้ไข เพื่อให้การเลือกตั้งเป็นไปโดย สุจริตและเที่ยงธรรม ให้ถือว่าพรรคการเมืองนั้นกระทำการเพื่อให้ได้ มาซึ่งอำนาจในการปกครอง ประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้ตามมาตรา 68 ...” จาก เนื้อหาของมาตรา 237 ดังกล่าวเป็นการยืนยันในเจตนารมณ์ของสิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญว่า ให้ความ ค้ำจุนคุ้มครองสิทธิในการต่อต้านการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและ สมาชิกวุฒิสภาที่ไม่เป็นไป โดยสุจริตและเที่ยงธรรมอีกด้วย

เมื่อเปรียบเทียบบทบัญญัติในเรื่องเดียวกันนี้ ระหว่างรัฐธรรมนูญทั้งสอง ฉบับพบว่า มีทั้งส่วนที่เหมือนกัน และส่วนที่ต่างกัน โดยส่วนที่เหมือนกัน ก็คือ ส่วนที่ว่าด้วยการ ต่อต้านการทำรัฐประหาร สำหรับส่วนที่ต่างกัน คือ ขอบเขตของรัฐธรรมนูญฉบับปี พ .ศ. 2550 ที่ กว้างกว่ารัฐธรรมนูญฉบับปี พ .ศ. 2540 โดยรัฐธรรมนูญฉบับปี พ .ศ. 2550 เจตนารมณ์เพิ่มขึ้นจาก เดิมทำให้มีขอบเขตกว้างขึ้น โดยขยายความรวมถึงเรื่องการต่อต้านการทุจริตในการเลือกตั้งอีกด้วย (โปรดดูแผนภาพที่ 2)

ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคการเมืองตามวรรคสาม ให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของหัวหน้า พรรคการเมืองและกรรมการบริหารของพรรคการเมืองที่ถูกยุบในขณะที่กระทำความผิดตามวรรคหนึ่งเป็น ระยะเวลาห้าปีนับแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งดังกล่าว”

ภาพที่ 2 ที่มาและเจตนารมณ์เรื่องสิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญ ตามรัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2540
เปรียบเทียบกับรัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2550

2.2 ความหมายและสถานะของสิทธิพิทักษ์ รัฐธรรมนูญ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550

2.2.1 ความหมายของ “สิทธิ” ตามรัฐธรรมนูญ

“สิทธิ (Right)” เป็นคำที่มีการกล่าวถึงบ่อยครั้ง ในทางกฎหมาย หลายสาขา ได้แก่ สาขากฎหมายเอกชน เช่น กรรมสิทธิ์ ลิขสิทธิ์ สิทธิบัตร เป็นต้น หรือสาขากฎหมายมหาชน เช่น สิทธิในการได้รับบริการสาธารณสุขและสวัสดิการจากรัฐ สิทธิในข้อมูลข่าวสาร และสิทธิทางการเมือง

เป็นต้น สิทธิจึงมีความสำคัญทั้งใน ด้านที่เป็นกฎหมายและ ในด้านที่เป็นข้อเท็จจริงทางสังคม จึงมี ผู้ให้ความหมายของสิทธิไว้หลายประการ เช่น

(1) พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน ให้ความหมาย ไว้ว่า “สิทธิ คือ อำนาจอันชอบธรรม”

(2) ศาสตราจารย์ ดร . หยุต แสงอุทัย ให้ความหมาย ไว้ว่า “สิทธิ คือ ประโยชน์ที่ กฎหมายรับรองและคุ้มครองให้”⁵⁵

(3) ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร . บวรศักดิ์ อุวรรณโณ ให้ความหมาย ไว้ว่า “สิทธิ หมายถึง อำนาจที่จะให้ผู้อื่นต้องกระทำหรืองดเว้นกระทำบางอย่างตามที่เรามีสิทธิ อันเป็นการ บังคับให้คนอื่นต้องกระทำตามสิทธิเรา”⁵⁶

(4) ดร. เขาวนระ ไตรมาส กล่าวถึง สิทธิตามรัฐธรรมนูญ ไว้ว่า คือ “สิทธิของ ประชาชนที่รัฐธรรมนูญมีบทบัญญัติรับรองไว้ สิทธิดังกล่าว จึงมีขอบเขตครอบคลุมถึงสิ่งทั้งหลาย ทั้งปวงอันพึงมี พึงกระทำ และพึงได้ โดยสิ่งนั้นไม่ถูกขัดขวางได้แย้งโดยคนอื่นด้วย”⁵⁷

โดยสรุป ความหมายโดยรวมของสิทธิ หมายถึง ประโยชน์อันชอบธรรมที่กฎหมายได้รับ รองให้แก่ผู้ที่ได้รับประโยชน์ สามารถกระทำการตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ และก่อให้เกิดหน้าที่แก่

⁵⁵ หยุต แสงอุทัย , ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมาย ทั่วไป, พิมพ์ครั้งที่ 10 (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2527), หน้า 193.

⁵⁶ บวรศักดิ์ อุวรรณโณ, กฎหมายมหาชน เล่ม 3 ที่มาและนิติวิธี, พิมพ์ครั้งแรก (กรุงเทพมหานคร : นิติธรรม, 2538), หน้า 348.

⁵⁷ เขาวนระ ไตรมาส, “สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ ญกับข้อคิดเห็นบางประการในการจำกัดสิทธิ เสรีภาพตามรัฐธรรมนูญของประชาชน ,” วารสารศาลรัฐธรรมนูญ 8, 22 (มกราคม-เมษายน 2549): 77.

บุคคลอื่น ที่จะต้องอำนวยความสะดวก โยชนันนั้นให้แก่ผู้ทรงสิทธิตามที่กฎหมายได้กำหนด ซึ่งหากเป็น “สิทธิตามรัฐธรรมนูญ” ย่อมมีความหมายทำนองเดียวกับความหมายของ “สิทธิโดยทั่วไป” แต่สิทธิตามรัฐธรรมนูญ นั้น ผู้ทรงสิทธิจะได้รับความคุ้มครองตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญซึ่ง มีลำดับศักดิ์สูงกว่าสิทธิโดยทั่วไปตามกฎหมายอื่น

จากความหมายข้างต้น สิทธิโดยทั่วไป จึงมีความหมายที่กว้างกว่าสิทธิตามรัฐธรรมนูญ สิทธิโดยทั่วไปอาจได้รับความคุ้มครองจากกฎหมายฉบับใดฉบับหนึ่งที่ ประกาศใช้เพื่อคุ้มครองบุคคลผู้ทรงสิทธิ เช่น พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง ซึ่งมุ่งคุ้มครองผู้ที่ได้รับคำสั่งทางปกครองที่มีชอบด้วยกฎหมาย หรือเป็นคำสั่งทางปกครองที่ชอบด้วยกฎหมาย แต่อาจไม่เหมาะสม ในทางข้อเท็จจริง ผู้รับคำสั่งทางปกครอง มีสิทธิตามกฎหมายฉบับ ดังกล่าวที่จะอุทธรณ์คำสั่งให้แก่เจ้าหน้าที่ที่ ออกคำสั่ง เพื่อพิจารณาทบทวนคำสั่งอีกครั้ง * จากตัวอย่าง จะเห็นได้ว่า ผู้ได้รับคำสั่งทางปกครองอยู่ในสถานะผู้ทรงสิทธิ และสิทธิที่กฎหมายให้ความคุ้มครอง ก็คือ สิทธิในการอุทธรณ์คำสั่งทางปกครองตาม พระราชบัญญัติ วิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง ซึ่งให้ความคุ้มครองไว้ และก่อให้เกิดหน้าที่แก่เจ้าหน้าที่ของรัฐที่ต้องรับอุทธรณ์ไว้พิจารณาต่อไป

ในส่วนของสิทธิตามรัฐธรรมนูญมีความหมายเฉพาะประโยชน์อันชอบธรรมที่รัฐธรรมนูญบัญญัติไว้เท่านั้น ไม่ได้รวมไปถึง ประโยชน์อันชอบธรรมจาก กฎหมายฉบับอื่นๆด้วย สิทธิตามรัฐธรรมนูญ ให้ความ คุ้มครอง มีหลาย ประการ เช่น สิทธิชุมชน สิทธิในการเลือกตั้ง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สิทธิในการลงสมัครสม ามชิกวุฒิสภา เป็นต้น ซึ่งประชาชนสามารถทราบ

* พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 มาตรา 44 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “ภายใต้บังคับมาตรา 48 ในกรณีที่คำสั่งทางปกครองใดไม่ได้ออกโดยรัฐมนตรี และไม่มีกฎหมายกำหนดขั้นตอนอุทธรณ์ภายในฝ่ายปกครองไว้เป็นการเฉพาะ ให้คู่กรณีอุทธรณ์คำสั่งทางปกครองนั้น โดยยื่นต่อเจ้าหน้าที่ผู้ทำคำสั่งทางปกครองภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งคำสั่งดังกล่าว”

ถึงสิทธิตามรัฐธรรมนูญ ที่ตนได้รับจากบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ หมวดสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย*

2.2.2 ความหมายของ “เสรีภาพ” ตามรัฐธรรมนูญ

“เสรีภาพ (Liberty)” เป็นคำที่มีความหมายใกล้เคียงกับ “สิทธิ” เป็นอย่างมาก ในบางกรณี อาจพบการใช้คำว่า “สิทธิ” ควบคู่กับคำว่า “เสรีภาพ” แม้แต่รัฐธรรมนูญของไทยก็ยังได้บัญญัติหมวดว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทยไว้เช่นกัน

อย่างไรก็ตาม ความหมาย ที่ถูกต้อง ของสิทธิและเสรีภาพมีความ แตกต่างกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในทางนิติศาสตร์ สิทธิและเสรีภาพแตกต่าง กันทั้งทางด้านความหมาย และ ด้านผลในทางปฏิบัติ จึงมีผู้ให้ความหมายของคำว่า “เสรีภาพ” ไว้หลายความหมาย ดังต่อไปนี้

(1) พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน ให้ความหมาย ไว้ว่า “เสรีภาพ คือ ความสามารถที่จะกระทำการใดๆ ได้ตามที่ตนปรารถนา โดยไม่มีอุปสรรคขัดขวาง”

(2) ศาสตราจารย์ ดร . หยุต แสงอุทัย ได้อ้างอิงคำกล่าวของ แซลมอนด์ ซึ่งให้ความหมายของ เสรีภาพว่า “เสรีภาพ เป็นประโยชน์ซึ่งบุคคลได้มาโดยปราศจากหน้าที่ในทางกฎหมายใดๆ ต่อตนเอง กล่าว คือ เป็นสิ่งที่บุคคลอาจกระทำได้โดยจะไม่ถูกป้องกันขัดขวางโดยกฎหมาย”⁵⁸

* รัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2550 หมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย ตั้งแต่มาตรา 26 ถึงมาตรา 69 โดยแบ่งเป็น 13 ส่วน เริ่มจากส่วนที่ 1 บททั่วไป ถึง ส่วนที่ 13 สิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญ

⁵⁸ หยุต แสงอุทัย, ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป, หน้า 198.

(3) ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร . บวรศักดิ์ อุวรรณโณ ได้ให้ความหมาย ไว้ว่า “เสรีภาพ คือ อำนาจที่จะทำอะไรก็ได้ คือ มีอำนาจที่ จะเลือกประพฤติหรือไม่ประพฤติอย่างใด อย่างหนึ่ง”⁵⁹

(4) รองศาสตราจารย์ ดร . อุดม รัฐอมฤต รองศาสตราจารย์นพนิต สุริยะ และ รองศาสตราจารย์ ดร. บรรเจิด สิงคะเนติ ให้ความหมายไว้ว่า “เสรีภาพ เป็นสภาวะการณ์ของมนุษย์ที่ ไม่อยู่ภายใต้การครอบงำของบุคคลอื่น หรือปราศจากการถูกหน่วงเหนี่ยวขัดขวาง”⁶⁰

โดยสรุป เสรีภาพ คือ สภาวะที่มนุษย์มีความอิสระที่จะกระทำการใดหรืองดเว้นกระทำการ ใด โดยปราศจากเงื่อนไขผูกมัด หรือหน่วงเหนี่ยว และก่อให้เกิดหน้าที่เพียงประการเดียวแก่บุคคล อื่นที่จะต้องไม่เข้ามาแทรกแซงการใช้เสรีภาพของบุคคลดังกล่าว

อย่างไรก็ตาม ความหมายข้างต้นเป็นเพียงความหมายของเสรีภาพในค วามหมายทั่วไป หรือเรียกว่า “เสรีภาพโดยทั่วไป” แต่ “เสรีภาพในทางกฎหมาย” หรือ “เสรีภาพในทาง รัฐธรรมนูญ” ไม่ได้มีความอิสระ หรือปราศจากขอบเขต กล่าวคือ เสรีภาพในการกระทำการใดจะต้องไม่เป็นการ ใช้เสรีภาพไปกระทบต่อ สิทธิเสรีภาพของ บุคคลอื่น ไม่สร้างควา มเดือดร้อนแก่บุคคลอื่น หรือ สาธารณะ ในทางกฎหมาย จึงมีบทบัญญัติในการจำกัดเสรีภาพบางประการ เช่น เสรีภาพในการ ชุมนุมของบุคคลตามรัฐธรรมนูญ ฉบับปี พ.ศ. 2550 ต้องกระทำโดยสงบ และปราศจากอาวุธ และ อาจถูกจำกัดโดยบทบัญญัติ แห่งกฎหมายเฉพาะกรณีการชุมนุมสา ธารณะ หรือการอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนที่ใช้ประโยชน์ในที่สาธารณะ จากตัวอย่างดังกล่าวจะเห็นได้ว่า เสรีภาพในการ

⁵⁹ บวรศักดิ์ อุวรรณโณ, กฎหมายมหาชน เล่ม 3 ที่มาและนิติวิธี, หน้า 348.

⁶⁰ อุดม รัฐอมฤต, นพนิต สุริยะ และบรรเจิด สิงคะเนติ , การอ้างศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์หรือใช้สิทธิ และเสรีภาพของบุคคลตามมาตรา 28 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540, (กรุงเทพมหานคร: นานาส์สิ่งพิมพ์), หน้า 87.

ชุมนุมดังกล่าว แม้รัฐธรรมนูญจะรับรองให้แก่ประชาชน และแม้ว่าประชาชนจะสามารถกระทำได้ก็ตาม แต่ประชาชนจะต้องไม่ใช่เสรีภาพดังกล่าวเกินกว่าขอบเขตที่กฎหมายกำหนด

2.2.3 ความหมายของ “สิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญ (Right to Protect Constitution)”

ความหมาย ของ สิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญ ตามรัฐธรรมนูญ ฉบับปี พ.ศ. 2550 ฉบับภาษาอังกฤษ⁶¹ ซึ่งจัดทำโดยคณะกรรมการ การยกร่างรัฐธรรมนูญ ได้แปลคำว่า “สิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญ” เป็นภาษาอังกฤษว่า “Right to Protect Constitution” ซึ่งมีความหมายในภาษาไทยตรงตามการบัญญัติศัพท์ว่า “สิทธิปกป้องรัฐธรรมนูญ” หรือ “สิทธิป้องกันรัฐธรรมนูญ” อย่างไรก็ตาม คณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญได้เลือกใช้คำว่า “สิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญ” ซึ่งมีความหมายตรงตามคำศัพท์ภาษาไทยอย่าง ตรงตัว กล่าวคือ เป็นสิทธิของบุคคลที่จะ ปกป้องรัฐธรรมนูญ ซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุด ของประเทศ นอกจากนี้ สมาชิกสภาผู้ร่างรัฐธรรมนูญ ได้กล่าวถึงความหมายและลักษณะของสิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญไว้หลายประการ เช่น “ประชาชนหรือบุคคลที่เป็นชนชาวไทยสามารถใช้สิทธิดังกล่าวในการพิทักษ์รัฐธรรมนูญ” “เป็นสิทธิของปวงชนชาวไทยทุกคนที่มีหน้าที่และมีสิทธิในการพิทักษ์รักษารัฐธรรมนูญ”⁶² และ “เป็นอำนาจอันชอบธรรมของบุคคลที่จะคุ้มครองรัฐธรรมนูญหรือกฎหมายสูงสุดของรัฐว่าด้วยการปกครองประเทศ”⁶³ เป็นต้น

ในการใช้คำว่า “สิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญ” นั้น มีการตั้งข้อสังเกตว่า เป็นการใช้อำนาจที่มีความเหมาะสมและ ครอบคลุมถึงเจตนารมณ์ของสิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญได้อย่างครบถ้วน กล่าวคือ ครอบคลุมการใช้สิทธิเพื่อต่อต้านการ ทำรัฐประหาร และครอบคลุมการ ใช้สิทธิเพื่อต่อต้านการ

⁶¹ Constitution Drafting Commission, Constituent Assembly, CONSTITUTION OF THE KINGDOM OF THAILAND, B.E. 2550 (2007), (Bangkok: Bureau of Printing Services, 2007), p 28.

⁶² สภาผู้ร่างรัฐธรรมนูญ, “รายงานการประชุมคณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญ สภาผู้ร่างรัฐธรรมนูญ, ครั้งที่ 27/2550,” 18 มิถุนายน 2550.

⁶³ นิธิศ เจริญธรรม, สิทธิและหน้าที่ของชนชาวไทย [Online]. Available from <http://www.oknation.net/blog/print.php?id=306042> [15 พฤษภาคม 2552]

เลือกตั้งที่ไม่เป็นไปโดยสุจริต และเที่ยงธรรม ซึ่งมีความแตกต่างไปจากรัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2540 ที่ไม่มีการบัญญัติชื่อของสิทธิประเภทนี้ อย่างเป็นทางการ คงมีเพียงการเรียกชื่อสิทธิในทางวิชาการว่า “สิทธิในการต่อต้านการปฏิบัติรัฐประหารโดยสันติวิธี”⁶⁴ ดังนั้น หากนำชื่อสิทธิดังกล่าว มาบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ ฉบับปี พ.ศ. 2550 อาจส่งผลให้ สิทธิต่อต้านการ ทำรัฐประหารไม่สามารถครอบคลุมไปถึงเจตนารมณ์ในการต่อต้านการเลือกตั้งที่ปราศจากความสุจริตและเที่ยงธรรม คำว่า “สิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญ” ตามที่คณะกรรมการการร่างรัฐธรรมนูญเลือกใช้ จึงมีความเหมาะสมมากกว่า

2.2.4 ประเภทสิทธิและเสรีภาพและสถานะของสิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญ

การแบ่งประเภทของสิทธิและเสรีภาพ มีความสำคัญ อย่าง มาก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ใน การศึกษาถึงสถานะของสิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญ เพราะการนำเกณฑ์บาง ประการ มาแบ่งประเภท สิทธิและเสรีภาพ จะทำให้ เข้าใจว่า สิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญสามารถถูกจำกัด การใช้ สิทธิโดย กฎหมาย ได้หรือไม่? หรือในสภาวะที่บ้านเมืองไม่มี รัฐธรรมนูญ ใช้บังคับ สิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญ จะสามารถใช้บังคับได้ทำนองเดียวกับสิทธิเสรีภาพประเภทอื่นหรือไม่?

2.2.4.1 สิทธิและเสรีภาพตามอาการที่ใช้⁶⁵

เมื่อใช้เกณฑ์ พิจารณา สิทธิและเสรีภาพจาก อาการที่ใช้ จะสามารถ จำแนก สิทธิ และเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญออก เป็น 2 ประเภท ได้แก่ สิทธิและเสรีภาพในมโนธรรม และสิทธิ และเสรีภาพในการกระทำ

⁶⁴ มานิตย์ จุมปา, คำอธิบายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พ.ศ. ๒๕๔๐), หน้า 123.

⁶⁵ วรพจน์ วิศรุตพิชญ์, สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ (ศึกษารูปแบบการจำกัดสิทธิและเสรีภาพที่ รัฐธรรมนูญให้ไว้เหมาะสม), พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2538), หน้า 37 - 38.

(1) สิทธิและเสรีภาพในมโนธรรม (Liberty of Conscience) สิทธิและเสรีภาพในมโนธรรม คือ สิทธิและเสรีภาพในทางความคิด ซึ่งไม่ได้จำกัดเฉพาะเสรีภาพในการถือศาสนา นิกายศาสนา หรือลัทธินิยมในทางศาสนาเท่านั้น แต่ยังรวมถึงเสรีภาพที่จะไม่เชื่อถือศาสนา นิกายศาสนา และลัทธินิยมในทางศาสนาใดๆ และเสรีภาพที่จะเชื่อหรือไม่เชื่อถือลัทธิทางการเมือง เศรษฐกิจ และคำสอนทางศีลธรรมแนวใดแนวหนึ่งด้วย นอกจากนี้ เสรีภาพในการศึกษาอบรม และเสรีภาพทางวิชาการ ยังรวมอยู่ในความหมายของสิทธิและเสรีภาพในมโนธรรมด้วย โดยสภาพของการใช้สิทธิและเสรีภาพ ในมโนธรรม จึงเป็นเรื่องที่อยู่ภายในจิตใจ ไม่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนรำคาญแก่ผู้อื่นหรือสังคม ดังนั้น จึงควรถือสิทธิและเสรีภาพในมโนธรรมเป็น สิทธิและเสรีภาพที่สัมบูรณ์ (Absolute) ประชาชนจึงควรมีอิสระที่จะคิดและจินตนาการ ได้อย่างไม่มีขอบเขตจำกัด

(2) สิทธิและเสรีภาพในการกระทำ (Liberty of Action) สิทธิและเสรีภาพในการกระทำ คือ สิทธิและเสรีภาพที่จะเคลื่อนไหวส่วนต่างๆ ของร่างกายตามที่ได้คิดและตกลงใจไว้ ดังนั้น จึงได้แก่บรรดาสิทธิและเสรีภาพ อื่นนอกจากสิทธิและเสรีภาพในมโนธรรม การใช้สิทธิและเสรีภาพ ดังกล่าวเป็นเรื่องที่เกิดขึ้น ภายนอก และอาจมีผลกระทบกระเทือนต่อประโยชน์ของผู้อื่นหรือของสังคมได้ไม่มากนักน้อย ดังนั้น รัฐจึงต้องจัดระเบียบในการใช้สิทธิและเสรีภาพประเภทนี้ของประชาชนแต่ละคน เพื่อป้องกัน ไม่ให้แต่ละคนใช้สิทธิและเสรีภาพของตนกระทำ การใดๆ ที่จะมีผลกระทบกระเทือนต่อสิทธิและเสรีภาพของผู้อื่นหรือต่อประโยชน์ส่วนรวม

2.2.4.2 สิทธิและเสรีภาพพิจารณาตามผู้ทรงสิทธิตามรัฐธรรมนูญ

การแบ่งสิทธิและเสรีภาพ โดยอาศัยเกณฑ์ผู้ทรงสิทธิตามรัฐธรรมนูญมาเป็นเกณฑ์ ในการแบ่งแยก สามารถจำแนกได้ 2 ประเภท ได้แก่ สิทธิมนุษยชน และสิทธิพลเมือง

(1) สิทธิมนุษยชน (Human Rights) ได้แก่ สิทธิที่รัฐธรรมนูญมุ่งที่จะให้ความคุ้มครองแก่ประชาชนทุกคน โดยไม่ได้แบ่งแยกว่าบุคคลนั้นจะเป็นคนของชาติใด เชื้อชาติใด หรือศาสนาใด หากบุคคลเข้ามาอยู่ในขอบเขตอำนาจรัฐที่ใช้รัฐธรรมนูญของประเทศนั้น บุคคลดังกล่าวย่อมได้รับความคุ้มครองภายใต้รัฐธรรมนูญ ของประเทศนั้นด้วย⁶⁶ ซึ่งสิทธิและเสรีภาพในกลุ่มนี้จะเกี่ยวกับชีวิต ร่างกาย ความคิด จิตใจ และความเป็นอยู่ของประชาชน เป็นสิทธิที่จะอยู่ จะเป็น หรือเป็นสิทธิที่ติดมากับตัวของประชาชนตั้งแต่เกิดมาเป็น มนุษย์ รัฐไม่อาจปฏิเสธความเป็นมนุษย์และศักดิ์ศรีความเป็น มนุษย์ ด้วยการกระทำที่ล่วงล้ำ คุกคาม หรือละเมิด เช่น การไม่ถูกลงโทษด้วยวิธีที่โหดร้าย หรือ ไร้มนุษยธรรม การมีเสรีภาพภายในเคหสถานส่วนตัว การมีเสรีภาพในการเดินทาง การมีเสรีภาพในการนับถือศาสนา การมีเสรีภาพการสื่อสาร การคมนาคม และการแสดงความคิดเห็น เป็นต้น ดังนั้น สิทธิเสรีภาพในความเป็นมนุษย์จึงเป็นสิทธิที่ห้ามไม่ให้รัฐกระทำการ ซึ่งอาจเรียกสิทธิในกลุ่มนี้ว่าสิทธิที่เป็นปฏิปักษ์กับรัฐ⁶⁷

อย่างไรก็ตาม มีการให้ความหมายของ สิทธิมนุษยชน อยู่ 2 ระดับ⁶⁸ ได้แก่ ระดับแรก สิทธิมนุษยชน เป็นสิทธิที่ติดตัวมนุษย์ทุกคนมาตั้งแต่กำเนิด ไม่สามารถถ่ายโอนให้แก่กันได้ อยู่เหนือกฎหมายและอำนาจของรัฐทุกรัฐ สิทธิ ดังกล่าว ได้แก่ สิทธิในชีวิต การห้ามฆ่าหรือห้ามทำร้าย ห้ามค้ามนุษย์ เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น เป็นต้น สิทธิมนุษยชน ในลักษณะนี้ไม่จำเป็นต้องมีกฎหมายให้การรองรับ แต่สิทธิในลักษณะนี้สามารถดำรงอยู่ได้โดยมโนธรรมสำนึกที่อยู่ในตัวของมนุษย์แต่ละคน เช่น แม้ไม่มีกฎหมายบัญญัติว่าการฆ่าคนเป็นความผิดตามกฎหมาย แต่ทุกคนย่อมสำนึกได้ว่า การฆ่าคนนั้นเป็นสิ่งต้องห้าม เป็นต้น และ ระดับที่สอง สิทธิมนุษยชนเป็น

⁶⁶ บรรเจิด สิงคะเนติ, หลักพื้นฐานของสิทธิเสรีภาพ และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540, (กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2543), หน้า 50.

⁶⁷ เขาวณะ ไตรมาส, “สิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญกับข้อคิดเห็นบางประการในการจำกัดสิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญของประชาชน,” วารสารศาลรัฐธรรมนูญ 8, 22 (มกราคม-เมษายน 2549): 80.

⁶⁸ ศราวุฒิ ประทุมราช , เครื่องมือคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ , (กรุงเทพมหานคร : คณะทำงานไทยเพื่อจัดตั้งกลไกสิทธิมนุษยชนอาเซียน, 2547), หน้า 4.

สิทธิที่ต้องได้รับการรับรองในรูปของกฎหมายหรือได้รับ ความคุ้มครองโดยรัฐ เช่น การได้รับ สัญชาติ การมีงานทำ การได้รับความคุ้มครองแรงงาน ความเสมอภาคของหญิงกับชาย สิทธิเด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ คน พิการ การได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน การแสดงออกทางด้านวัฒนธรรมอย่าง อิสระ เป็นต้น สิทธิมนุษยชนในระดับที่สอง จะได้รับการ บัญญัติไว้ในกฎหมายหรือรัฐธรรมนูญ หรือแนวนโยบายของรัฐในแต่ละประเทศ ซึ่งเป็นหลักประกันว่า ประชาชน ทุกคนจะได้รับความ คุ้มครองชีวิต ความเป็นอยู่ให้มีความเหมาะสมแก่ความเป็นมนุษย์

ความหมาย ของสิทธิมนุษยชน ตามความหมายข้างต้น ยังไม่มีข้อสรุปว่า ความหมายที่แน่นอน ของสิทธิมนุษยชนคืออะไร ที่ผ่านมาจึง เป็นเพียงการกำหนดความหมายโดย อาศัยแนวความคิดจากสิทธิธรรมชาติของ สำนักกฎหมายฝ่ายธรรมชาติ แม้แต่ ปฎิญาสาทว่าด้วย สิทธิมนุษยชน ค.ศ. 1948 ขององค์การสหประชาชาติก็ไม่ได้ให้ความหมายของสิทธิมนุษยชนเอาไว้ ซึ่งความเห็นส่วนหนึ่ง เห็นว่า หากกำหนดความหมายของสิทธิมนุษยชน ในปฎิญาสาท อาจ ส่งผลเป็นการจำกัด ความหมาย จนเกินไป ไม่ มีโอกาสให้สิทธิมนุษยชน ได้รับการพัฒนาเพื่อ คุ้มครองสิทธิอื่นๆของมนุษย์ต่อไปในอนาคต การไม่ให้คำนิยามไว้ในปฎิญาดังกล่าวจึงน่าจะเป็น ผลดีมากกว่า

อย่างไรก็ตาม นายศราววุฒิ ประทุมราช⁶⁹ ได้สรุปความหมายโดยรวมของ สิทธิมนุษยชน ได้แก่ “สิทธิมนุษยชน คือ สิทธิของทุกคน ในฐานะที่เกิดมาเป็นคนไม่ว่าคนๆนั้นจะ อยู่ที่แห่งใดในโลก ไม่ว่า จะมีเชื้อชาติอะไร ศาสนาใด เพศใด อายุ อาชีพ ความแตกต่างในด้าน สุขภาพ ความคิดเห็นทางการเมือง หรือความเชื่อทางศาสนา หรือฐานะทางเศรษฐกิจ สังคม ” “สิทธิมนุษยชนเป็นองค์รวมไม่สามารถแบ่งแยกเป็นส่วนๆว่าสิทธิใดมาก่อน หรือสำคัญกว่าสิทธิ

⁶⁹ ศราววุฒิ ประทุมราช, เครื่องมือคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ, หน้า 4. อ้างใน แพรพรรณ ศรีอนันต์, “รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ .ศ. 2540 กับสิทธิและเสรีภาพของนิติบุคคลตามกฎหมาย มหาชน,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์ สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2549), หน้า 42.

ด้านอื่น ไม่ว่า จะเป็นสิทธิพลเมือง สิทธิทางการเมือง หรือสิทธิทางสังคม เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ” “ สิทธิมนุษยชนเป็นสิทธิที่ติดตัวทุกคนมาตั้งแต่เกิด และก้าวพ้นพรมแดนของประเทศ” และ “สิทธิมนุษยชนเป็นมาตรฐานที่พึงมีพึงได้ของมนุษย์ทุกคน” เป็นต้น

(2) สิทธิพลเมือง (Civil Rights) ได้แก่ สิทธิซึ่งรัฐธรรมนูญมุ่งให้ ความคุ้มครองเฉพาะบุคคลที่เป็นพลเมืองของรัฐเท่านั้น⁷⁰ สามารถเรียกร้องความต้องการขั้นพื้นฐานจากรัฐในฐานะที่เป็น ประชาชน ของรัฐได้ โดยรัฐมีหน้าที่ ตอบสนอง ในรูปของบริการสาธารณะ สิทธิพลเมืองจึง เป็นสิทธิที่ ประชาชนสามารถร้อง ขอได้ หรือเป็นสิทธิที่ ติดตัวของประชาชนในฐานะที่เป็นพลเมืองของรัฐ⁷¹ เช่น สิทธิในทางการเมือง สิทธิของผู้บริโภค เสรีภาพในการชุมนุม สิทธิทางการศึกษา สิทธิฟ้องหน่วยงานราชการ สิทธิการรับข้อมูลข่าวสารของทางราชการ เสรีภาพในการรวมกลุ่ม และสิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญ เป็นต้น สิทธิพลเมือง จึงเป็นผลสืบเนื่องจากสิทธิ มนุษยชน ซึ่งสิทธิพลเมืองจะมีได้ ก็ต่อเมื่อมีการก่อตั้งสังคมการเมืองที่เป็นรัฐแล้วเท่านั้น⁷²

2.2.4.3 วิเคราะห์สถานะของสิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญตามการแบ่งประเภทสิทธิ และเสรีภาพรูปแบบต่างๆ

เมื่อพิจารณาประเภทสิทธิและเสรีภาพ โดยอาศัยเกณฑ์อาการที่ใช้ซึ่งแบ่งเป็นสิทธิ เสรีภาพในมโนธรรมและ สิทธิเสรีภาพ ในการกระทำ สถานะของสิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญ จัดอยู่ใน กลุ่ม สิทธิและเสรีภาพในการกระทำ เนื่องจาก ลักษณะของสิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญเป็นการ

⁷⁰ บรรเจิด สิงคะเนติ, หลักพื้นฐานของสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540, หน้า 50.

⁷¹ ชาวนะ ไตรมาส, “สิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญกับข้อคิดเห็นบางประการในการจำกัดสิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญของประชาชน,” วารสารศาลรัฐธรรมนูญ 8, 22 (มกราคม-เมษายน 2549): 80.

⁷² แพรพรรณ ศรีอนันต์, “รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 กับสิทธิและเสรีภาพของนิติบุคคลตามกฎหมายมหาชน,” (วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย, 2549), หน้า 61.

แสดงออกซึ่งการต่อต้าน การปฏิเสธ หรือการไม่ยอมรับในการปฏิบัติรัฐประหาร และการทุจริตการเลือกตั้งด้วยวิธีการที่สันติ มีลักษณะเป็นการเคลื่อนไหวทางกายภาพ เช่น การรณรงค์ต่อต้านการยึดอำนาจ เป็นต้น ซึ่งมีลักษณะที่แสดงความคิดออกมาเป็นการกระทำภายนอก จึงไม่ใช่กลุ่มสิทธิและเสรีภาพในทางมโนธรรม ซึ่งเป็นสิทธิเสรีภาพที่สมบูรณ์ กล่าวคือ ไม่อาจถูกจำกัด การใช้สิทธิเสรีภาพได้ เนื่องจากเป็นเรื่องของมโนธรรม หรือจิตใจที่กฎหมายก็ไม่สามารถเข้าไปจำกัดความนึกคิดของบุคคล ดังนั้น สิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญจึงอยู่ในสถานะที่อาจถูกจำกัดการใช้สิทธิ ได้โดยกฎหมาย ซึ่งจะส่งผลต่อไป หากมีการออก กฎหมายจำกัด การใช้สิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญ ให้อยู่ในกรอบที่เหมาะสมมากกว่าการปล่อยให้บุคคลสามารถอ้างสิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญได้อย่างกว้างขวางจนเกินขอบเขต

สำหรับการแบ่งประเภทสิทธิเสรีภาพ ด้วยเกณฑ์ของผู้ทรงสิทธิซึ่งแบ่งเป็น สิทธิมนุษยชน และสิทธิพลเมือง มีความสำคัญโดยตรงกับการ คงอยู่ของสิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญ เมื่อพิจารณาจะเห็นได้ว่า สิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญเป็นสิทธิในทางการเมืองซึ่งคุ้มครอง แก่ประชาชนที่มีสัญชาติเฉพาะ รัฐเท่านั้นที่สามารถ อ้างสิทธิเพื่อต่อต้านการ ทำรัฐประหารยึดอำนาจ และการทุจริตการเลือกตั้งได้ โดย แตกต่างไปจากความหมายของสิทธิมนุษยชนที่มีแนวความคิด ว่าเป็นสิทธิเสรีภาพที่ติดตัวมนุษย์ทุกคนมาแต่กำเนิด และก้าวพ้นพรมแดนของสัญชาติ ซึ่งมนุษย์ทุกคนทุกสัญชาติสามารถอ้างสิทธิมนุษยชนได้ในพื้นที่ของทุก ประเทศ และตรงกันข้ามกับลักษณะของสิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญซึ่งเป็นสิทธิที่บุคคลที่มีสัญชาติไทยเท่านั้นที่จะสามารถอ้างสิทธิ ดังกล่าว ได้ เมื่อสิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญจัดอยู่ในกลุ่มของสิทธิพลเมือง ผลในทางกฎหมาย ก็คือ หากรัฐธรรมนูญซึ่งได้บัญญัติรับรองสิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญ ไว้ถูกยกเลิกย่อมส่งผล กระทบ ต่อการคง อยู่ของสิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญด้วย สิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญต้องสิ้นสภาพไปพร้อมกับรัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าว ซึ่งแตกต่างไปจากแนวความคิดเรื่องสิทธิมนุษยชนที่หากไม่มีรัฐธรรมนูญใช้บังคับ สิทธิมนุษยชนก็ยังคงดำรงอยู่ตลอดจนกว่าจะสิ้นสภาพความเป็นมนุษย์

อย่างไรก็ตาม มีข้อสังเกต ประการหนึ่ง ในรัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราว พ.ศ. 2549 เกี่ยวกับสถานะของสิทธิ และ เสรีภาพ กล่าวคือ ในมาตรา 3 บัญญัติว่า “ภายใต้บังคับแห่งรัฐธรรมนูญนี้ ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิเสรีภาพ และ ความเสมอภาค บรรดาที่ชนชาวไทยเคยได้รับการคุ้มครองตามประเพณีการปกครองประเทศไทยในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ...” หมายความว่า แม้รัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2540 ได้ยกเลิกและสิทธิเสรีภาพอื่นรวม ถึงสิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญได้ สิ้นสภาพ ไปตามรัฐธรรมนูญ ฉบับเดิม แต่ในระหว่างที่ประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราว พ.ศ. 2549 มาตรา 3 ได้รับรองสิทธิเสรีภาพให้แก่ประชาชนเหมือนที่เคยปรากฏในรัฐธรรมนูญ ฉบับปี พ.ศ. 2540 ภายใต้เงื่อนไขว่า สิทธิเสรีภาพนั้น ต้องเป็นสิทธิเสรีภาพตามประเพณีการปกครองประเทศไทยในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ซึ่งหลักการพิจารณาเรื่องประเพณีการปกครองต้องแสดงให้เห็นถึงการยึดถือ ในการ กระทำ นั้น มาอย่างสม่ำเสมอ มีความ ยาวนานพอสมควร และผู้ยึดถือ ต้องมีความรู้สึกหรือสำนึกว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้อง ดังนั้น สิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญซึ่ง บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ ฉบับปี พ.ศ. 2540 มีระยะเวลาการบังคับใช้ เกือบ 10 ปี และตัวอย่างการใช้สิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญ กรณีการฉีกบัตรเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเมื่อวันที่ 2 เมษายน พ.ศ. 2549 อาจเป็นการเพียงพอที่จะแสดงให้เห็นถึงความสำนึกที่ว่า การใช้สิทธิดังกล่าว เป็นสิ่งที่ถูกต้อง ดังนั้น สิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญ จึงเป็นหนึ่งในสิทธิเสรีภาพตามประเพณีการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ของประเทศไทยแล้ว ในขณะที่มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราว พ.ศ. 2549 สิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญ จึงยังคงได้รับการ รับรองให้บุคคลสามารถใช้สิทธิ ตาม มาตรา 3 ของรัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าว ได้โดยชอบ หากช่วงเวลาดังกล่าว มีบุคคลใช้สิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญต่อต้านด้วยสันติวิธีต่อคณะมนตรีความมั่นคงแห่งชาติ (คมช.) ซึ่งเปลี่ยนสถานะมาจากคณะรัฐประหารเดิมย่อมสามารถกระทำได้ โดยที่ไม่เป็นการขัดต่อรัฐธรรมนูญแต่อย่างใด

โดยสรุป สถานะของสิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญอาจถูกจำกัดการใช้สิทธิ ได้โดยกฎหมาย หากภายหลังมีการออกกฎ หมายกำหนด วิธีการ และ ขั้นตอนในการใช้สิทธิ นอกจากนี้

สถานะของ สิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญย่อมเกี่ยวเนื่อง โดยตรงกับรัฐธรรมนูญของประเทศ หากมีการ
ยกเลิกรัฐธรรมนูญเมื่อใด สภาพการบังคับใช้สิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญก็ย่อมสิ้นสภาพไปด้วย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 3

หลักการและทฤษฎีที่สนับสนุนแนวความคิดเรื่องสิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญ

สิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญเป็นสิทธิที่เพิ่งได้รับการบัญญัติรับรองครั้งแรกในรัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2540 โดยมีจุดประสงค์เพื่อคุ้มครองบุคคลที่จะใช้สิทธิเพื่อต่อต้านการทำรัฐประหารซึ่งเป็นการกระทำที่มีขอบข่ายกฎหมายและรัฐธรรมนูญ และเพื่อใช้สิทธิต่อต้านการทุจริตการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา ซึ่งการกระทำดังกล่าวต่างเป็นการกระทำเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยไม่เป็นไปตามครรลองแห่งรัฐธรรมนูญ

บทบัญญัติเรื่องสิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญมีรากฐาน ทฤษฎีทางกฎหมายมหาชนหลายทฤษฎีมารองรับแนวความคิดดังกล่าว ได้แก่ หลักนิติรัฐ ทฤษฎีสัญญาประชาคม หลักรัฐธรรมนูญนิยม และหลักความเป็นสูงสุดของรัฐธรรมนูญ นอกจากนี้ ยังมีทฤษฎีอื่นที่เกี่ยวข้อง ซึ่งได้แก่ ทฤษฎีอารยะขัดขืน (โปรดดูแผนภาพที่ 3)

ศูนย์วิทยพัชยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 3 หลักการและทฤษฎีที่สนับสนุนแนวความคิดเรื่องสิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญ

3.1 หลักนิติรัฐ (Legal State) เฉพาะส่วนที่สนับสนุนแนวความคิดเรื่องสิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญ

หลักนิติรัฐ (Legal State) เป็นหลักการพื้นฐานทางด้านกฎหมายมหาชนที่มีความสำคัญอย่างมาก และได้มีการนำหลักนิติรัฐไปปรับใช้ในกฎหมายมหาชน สาขาอื่นๆ อยู่เสมอ เช่น กฎหมายรัฐธรรมนูญ และกฎหมายปกครอง โดยสร้างเจตนารมณ์เพื่อตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ และคุ้มครองสิทธิเสรีภาพให้แก่ประชาชน

หลักนิติรัฐมีชื่อเรียกที่แตกต่างกันออกไป เช่น หลักความศักดิ์สิทธิ์ของกฎหมาย หรือ หลักนิติธรรมวินัย¹ เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ความหมายของหลักการต่างๆ ยังคงสอดคล้องไปในแนวทางเดียวกัน โดยความหมายของหลักนิติรัฐ หมายถึง หลักที่ว่าด้วยรัฐต้องยอมตนอยู่ใต้ระบบกฎหมาย ในความสัมพันธ์กับปัจเจกชนและเพื่อคุ้มครองสถานะของปัจเจกชน โดยรัฐยอมตนอยู่ใต้กฎหมายที่กำหนดการกระทำของรัฐอยู่สองประการ คือ กฎเกณฑ์ที่รับรองสิทธิเสรีภาพของประชาชน และ

¹ ประสิทธิ์ โฉมวิไลกุล, เหลียวหลังดูกฎหมายและความยุติธรรม, พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพมหานคร: นิติธรรม, 2540), หน้า 14 - 15.

กฎเกณฑ์ที่กำหนดวิธีการหรือมาตรการซึ่งรัฐสามารถใช้เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนด ทั้งสอง
 เกณฑ์รวมเป็นกฎเกณฑ์ที่เป็นการจำกัดอำนาจรัฐ โดยลักษณะเด่นของหลักนิติรัฐ ก็คือ ฝ่ายปกครอง
 ไม่สามารถใช้วิธีการอื่น นอกจากที่ระบบกฎหมายที่ใช้อยู่ ในเวลานั้นบัญญัติไว้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง
 กฎหมายที่มีผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชน นอกจากนั้น ฝ่ายปกครองไม่สามารถที่จะ
 กระทำการใดที่เป็นการหลีกเลี่ยงหรือฝ่าฝืนกฎหมายที่ใช้อยู่ บังคับในขณะนั้นซึ่งแสดงให้เห็นว่าการ
 กระทำของฝ่ายปกครองต้องอยู่ ภายใต้หลักแห่งความชอบด้วยกฎหมาย² โดยสรุป หลักนิติรัฐ
 หมายถึง รัฐที่ยอมตนอยู่ใต้บังคับแห่งกฎหมาย ซึ่งรัฐเป็นผู้บัญญัติขึ้นเอง³

3.1.1 หลักการสำคัญของหลักนิติรัฐ

หลักนิติรัฐเป็นหลัก การ พื้นฐานทางกฎ หมายมหาชนที่ มีความ หมายค่อนข้าง กว้างขวาง
 และประกอบด้วยหลักการย่อย อื่นๆ อีกหลายหลักการ เช่น หลักการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของ
 ประชาชน หลักการควบคุมความชอบด้วยกฎหมายของการกระทำของรัฐ และหลักการแบ่งแยก
 อำนาจ ซึ่งอาจอธิบายได้โดยย่อดังนี้

3.1.1.1 หลักการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน

หลักการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน เป็นเรื่องที่มีหน้าที่ ต้อง
 รับรองและคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ไม่ให้ถูกละเมิด รัฐอาจเลือกบัญญัติ คุ้มครอง
 สิทธิและเสรีภาพไว้ในกฎหมาย หรือ รัฐธรรมนูญ ซึ่งในรัฐธรรมนูญ อาจปรากฏอยู่ในคำ ปรารภ
 หรือเนื้อหาของรัฐธรรมนูญได้ เช่นกัน อย่างไรก็ตาม แม้รัฐจะ ไม่ได้บัญญัติเรื่องสิทธิและเสรีภาพ
 ของประชาชน ไว้เป็นลายลักษณ์อักษร แต่ปัจจุบัน เป็นที่ยอมรับใน หลายประเทศว่า มนุษย์ทุกคนที่

² บวรศักดิ์ อุวรรณโณ, กฎหมายมหาชนเล่ม 3 ที่มาและนิติวิธี, หน้า 279 - 282. อ้างใน ยอดพล เทพ
 สิทธา, “การใช้อำนาจรัฐของฝ่ายบริหารในประเทศไทยที่ไม่เป็นไปตามหลักนิติรัฐ”, (วิทยานิพนธ์ปริญญา
 มหามบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2549), หน้า 42.

³ หยุด แสงอุทัย, หลักรัฐธรรมนูญทั่วไป, พิมพ์ครั้งที่ 9 (กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2538), หน้า 123.

ถือกำเนิดขึ้นมาพร้อมสิทธิและเสรีภาพบางประการติดตัวมาด้วย ในชื่อที่เรียกว่า “สิทธิมนุษยชน” ซึ่งเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่ไม่ว่าใครก็ ไม่อาจลิดรอนจากมนุษย์ทุกคนได้ สิทธิมนุษยชนดังกล่าวเป็นผลจากแนวความคิด ของสำนักกฎหมาย ฝ่ายธรรมชาติ ดังนั้น รัฐจึงต้องให้ความคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนเสมอ แม้จะไม่ปรากฏเป็นลายลักษณ์อักษรในตัวบทกฎหมายก็ตาม

3.1.1.2 หลักการควบคุมความชอบด้วยกฎหมายของการกระทำของรัฐ

หลักความชอบด้วยกฎหมายของการกระทำของรัฐเป็นหลักประกันว่ารัฐจะกระทำการใด ต้องมีกฎหมายบัญญัติให้อำนาจไว้ ซึ่งรวมถึงอำนาจที่รัฐ จะเข้าไปจำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชนด้วย หากรัฐกระทำการใดเกินเลยขอบเขตที่กฎหมายกำหนดถือว่าการกระทำของรัฐมิชอบด้วยกฎหมาย มีผลให้การกระทำ ดังกล่าว ไม่มีผลบังคับใช้ ซึ่ง “การกระทำของรัฐ ” รวมถึงการกระทำของฝ่ายนิติบัญญัติ การกระทำของฝ่าย บริหาร และการกระทำของฝ่ายตุลาการ ซึ่งการกระทำของฝ่ายต่างๆ จะชอบด้วยกฎหมาย ก็ต่อเมื่อมีกฎหมายให้อำนาจ ในการกระทำเท่านั้น เช่น รัฐสภาซึ่งเป็นองค์กรฝ่ายนิติบัญญัติมีหน้าที่พิจารณาร่างกฎหมาย หากกระบวนการในการพิจารณากฎหมายกระทำ โดยไม่ครบตามขั้นตอนที่ กฎหมาย กำหนด เช่น มีมติเห็นชอบร่าง กฎหมายด้วยคะแนนเสียงที่ไม่ถึงตามจำนวนที่รัฐธรรมนูญบัญญัติ หรือการพิจารณาร่างกฎหมายโดยสมาชิก ของแต่ละสภา ไม่ครบองค์ประชุม ซึ่งจะมีผลให้การกระทำของ ฝ่ายนิติบัญญัติไม่ ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ ส่งผล ให้กฎหมายที่ผ่านการพิจารณา โดยรัฐสภา ไม่มีผลบังคับใช้ เพราะตราไม่ถูกต้องตามกระบวนการ เป็นต้น หรือการที่ฝ่ายปกครองสั่งห้ามบุคคลกระทำการ ใดๆ โดยที่ฝ่ายปกครองไม่มีอำนาจตามที่กฎหมายรองรับ การกระทำของฝ่ายปกครองดังกล่าวจึงไม่ชอบด้วยกฎหมายเช่นกัน

โดยภาพรวม หลักความชอบ ด้วยกฎหมายของการกระทำของรัฐ มีขึ้นเพื่อ เป็นหลักประกันถึงสิทธิและเสรีภาพของประชาชนว่าจะไม่อาจถูกละเมิดได้ หากไม่มีกฎหมายบัญญัติ

3.1.1.3 หลักการแบ่งแยกอำนาจ

แนวความคิดเรื่องหลักการแบ่งแยกอำนาจเกิดขึ้นมาอย่างยาวนาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งแนวความคิดของ มองเตสกีเออ นักปราชญ์ชาวฝรั่งเศส ศสซึ่งได้กล่าวไว้ว่า “หากอำนาจนิติบัญญัติและอำนาจบริหารรวมอยู่คนคนเดียวหรือองค์กรเจ้าหน้าที่เดียวกัน ประชาชนย่อมไม่มีอิสรภาพ เพราะจะเกิดความหวาดกลัว เนื่องจาก กษัตริย์หรือสภาเดียวกันอาจบัญญัติกฎหมายแบบทรราชย์ ... และประชาชนก็ไม่สามารถมีอิสรภาพทำนองเดียวกัน ถ้าอำนาจตุลาการไม่แยกออกจากอำนาจ นิติบัญญัติ และ อำนาจบริหาร หากรวมอยู่ กับนิติบัญญัติ ชีวิตและอิสรภาพของ ประชาชน ในบังคับจะอยู่ภายใต้การควบคุมแบบพลการ เพราะตุลาการอาจประพฤติด้วยวิธีรุนแรงและกดขี่ ... และทุกสิ่งจะถึงจุดจบ หากบุคคลหรือองค์กรเดียวกัน ใช้อำนาจทั้งสาม ประการ คือ อำนาจบัญญัติกฎหมาย อำนาจบริหารนโยบาย สาธารณะ อำนาจพิจารณาคดีของบุคคล ”⁴ หลักการแบ่งแยกอำนาจจึงมีขึ้น เพื่อถ่วงดุลระหว่างองค์กรที่ใช้แต่ละอำนาจ ไม่ให้ใช้อำนาจจนเกินขอบเขตด้วยการสร้างกลไกให้ต่างฝ่ายได้มีการตรวจสอบการทำงานระหว่างกัน ทั้งนี้ เพื่อคุ้มครองประชาชนไม่ให้ถูกกดขี่จากฝ่ายรัฐ เช่น การแยกอำนาจและถ่วงดุลระหว่างฝ่ายนิติบัญญัติและ ฝ่ายบริหาร ได้แก่ การแยกอำนาจการบริหารประเทศออกจากอำนาจการ ออกกฎหมาย และร่างกฎหมายที่ เสนอโดยฝ่ายบริหารอาจไม่ผ่านความเห็นชอบจากฝ่ายนิติบัญญัติ หรือฝ่ายบริหารอาจถ่วงดุลฝ่ายนิติบัญญัติโดยการประกาศยุบสภาผู้แทนราษฎร เมื่อฝ่ายบริหาร เห็นว่าเกิดความขัดแย้งขึ้นระหว่าง 2 องค์กรและยากที่จะให้การบริหารประเทศเป็นไปได้อย่างราบรื่น

3.1.2 วิเคราะห์หลักนิติรัฐที่สนับสนุนเจตนารมณ์สิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญ

หลักนิติรัฐ มีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับ เจตนารมณ์สิทธิ พิทักษ์รัฐธรรมนูญอยู่หลายประการ ได้แก่ ส่วนที่ หลักนิติรัฐสนับสนุนสิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญ ในด้านต่อต้านการ ทำรัฐประหาร และ

⁴ F.H.Lawson, D.J.Bentley, Constitutional and Administrative Law 69 - 80 (1961) แปลโดย ชัยวัฒน์ วงศ์วัฒน์สานต์, “ความเป็นจริงกับหลักการแบ่งแยกอำนาจ,” วารสารกฎหมายปกครอง 2, 2 (2526): หน้า 25.

ด้านการต่อต้านการทุจริตการเลือกตั้ง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา ซึ่งอาจแยกพิจารณาได้ดังนี้

3.1.2.1 หลักนิติรัฐที่สนับสนุนเจตนารมณ์ในการต่อต้านการปฏิบัติ

รัฐประหาร

เนื่องจาก การปฏิวัติรัฐประหารเป็นการกระทำที่ไม่เป็นไปตามระบอบประชาธิปไตย และขัดต่อวิถีทางที่รัฐธรรมนูญบัญญัติ ดังนั้น ความหมายเบื้องต้นของหลักนิติรัฐที่ว่า “รัฐต้องปกครองโดยกฎหมาย” จึงเป็นข้อสนับสนุนเจตนารมณ์สิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญเพื่อต่อต้านการทำรัฐประหารที่ละเมิดต่อรัฐธรรมนูญ และกฎหมายอื่น นอกจากการทำรัฐประหารเป็นการละเมิดต่อหลักการปกครองโดยกฎหมายแล้ว การทำรัฐประหารในบางครั้งก็มีผลเป็นการยกเลิกกฎหมายฉบับต่างๆ ของประเทศด้วย

ทั้งหลักนิติรัฐและเจตนารมณ์สิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญต่างแสดงถึงการปฏิเสธการปฏิบัติรัฐประหารในทุกรูปแบบ เนื่องจาก ลักษณะของการทำรัฐประหารเป็นการลิดรอนการใช้สิทธิเสรีภาพของประชาชน เช่น การจำกัด เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของสื่อมวลชน การห้ามชุมนุมทางการเมือง เป็นต้น หรือ จำกัดไปถึงเสรีภาพขั้นพื้นฐาน เช่น เสรีภาพในการเดินทาง เป็นต้น ในส่วนของหลักความชอบด้วยกฎหมายของการกระทำของรัฐ การทำรัฐประหาร ยึดอำนาจย่อมไม่สอดคล้องกับหลักการดังกล่าว เพราะหลักความชอบด้วยกฎหมายของการกระทำของรัฐมีขึ้นเพื่อเป็นหลักประกันแก่ประชาชนว่าไม่อาจถูกบังคับใดๆ โดยอำนาจรัฐหากไม่มีกฎหมายบัญญัติ ซึ่งเป็นวัตถุประสงค์สำคัญเพื่อไม่ให้รัฐได้ใช้อำนาจตามอำเภอใจ แต่การปฏิวัติรัฐประหารเป็นการใช้อำนาจรัฐโดยคณะรัฐประหาร ซึ่งอยู่ในฐานะของ รัฐาธิปัตย์ผู้ใช้อำนาจอธิปไตย โดยใช้อำนาจที่ได้มาโดยมิชอบด้วยรัฐธรรมนูญและกฎหมาย และใช้อำนาจดังกล่าวยกเลิก รัฐธรรมนูญ ยกเลิกกฎหมาย เปลี่ยนแปลงสถานะของบุคคลทั้งที่ไม่มีกฎหมายให้อำนาจแก่คณะรัฐประหาร การใช้อำนาจดังกล่าวของคณะรัฐประหาร จึงเป็นการใช้อำนาจโดยไม่มีฐานทางกฎหมายรองรับ หลัก

นิติรัฐในส่วนของหลักความชอบด้วยกฎหมายของการกระทำของรัฐจึงมุ่งปฏิเสธโดยตรงต่อการทำรัฐประหาร

ภายหลัง การยึดอำนาจการปกครองประเทศ สำเร็จ คณะรัฐประหาร ส่วนใหญ่จะประกาศยกเลิกองค์กรสำคัญ 2 องค์กร ได้แก่ คณะรัฐมนตรี และรัฐสภา ซึ่งเป็นองค์กรที่ใช้อำนาจบริหารและ อำนาจนิติบัญญัติ และ รวมอำนาจ ดังกล่าวไว้ที่คณะรัฐประหารผ่านประกาศและ คำสั่งของคณะรัฐประหารแต่ละฉบับ นอกจากนี้ ภายหลัง จากคณะรัฐประหารได้ จัดทำรัฐธรรมนูญ ฉบับใหม่ขึ้นมักมีบทบัญญัติที่ให้อำนาจแก่นายกรัฐมนตรีหรือบุคคลที่มาจากคณะรัฐประหารให้มีอำนาจพิเศษ เช่น อำนาจเพื่อป้องกัน หรือปราบปรามการกระทำอันเป็นการบ่อนทำลายความมั่นคงของราชอาณาจักร ราชบัลลังก์ เศรษฐกิจของประเทศ หรือราชการแผ่นดิน * โดย ให้ อำนาจแก่นายกรัฐมนตรีหรือบุคคลที่มาจากคณะรัฐประหารสั่งการหรือกระทำการใดๆ เพื่อจัดเหตุดังกล่าวและให้คำสั่งหรือการกระทำนั้นชอบด้วยกฎหมาย หลักการแบ่งแยกอำนาจตามหลักนิติรัฐจึงสนับสนุนเจตนา รมณ์สิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญที่มุ่งต่อต้านการยึดอำนาจ เพราะ การยึดอำนาจเป็นการรวมเอาอำนาจทั้ง 3 ได้แก่ อำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหาร และอำนาจตุลาการ ไปอยู่ที่ คณะรัฐประหารทั้งหมด

อำนาจพิเศษดังกล่าวที่คณะปฏิวัติรัฐประหารมีตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญเป็นการรวมเอาอำนาจอธิปไตยทั้งหมดไว้ที่ กลุ่มบุคคลกลุ่มเดียว ซึ่งต่างจากเจตนารมณ์ของหลักการแบ่งแยกอำนาจที่มีวัตถุประสงค์ เพื่อแบ่งองค์กรผู้ใช้ อำนาจอธิปไตยออกไปแต่ละองค์กรเพื่อรับประกัน เสรีภาพของประชาชน แต่อำนาจพิเศษกลับไม่ ได้มีการแบ่งแยก องค์กรที่ใช้อำนาจดังกล่าว และ อำนาจพิเศษ ที่มีลักษณะ จำกัดสิทธิเสรีภาพ หรือวินัยชี้ขาดการกระทำของบุคคล

* อำนาจพิเศษดังกล่าวปรากฏในรัฐธรรมนูญที่ร่างขึ้นโดยคณะรัฐประหาร เช่น มาตรา 17 ตามรัฐธรรมนูญปกครองราชอาณาจักร พ.ศ. 2515 มาตรา 17 ตามรัฐธรรมนูญปกครองราชอาณาจักร พ.ศ. 2502 มาตรา 27 ตามรัฐธรรมนูญปกครองราชอาณาจักร พ.ศ. 2534 เป็นต้น

ย่อมถือว่าชอบด้วยกฎหมาย ภายตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด ซึ่ง ในทางปฏิบัติ การใช้อำนาจดังกล่าวอาจละเมิดต่อกฎหมายอย่างร้ายแรง หลักการต่างๆในหลักนิติรัฐจึงเป็นหลักการที่ สนับสนุนเจตนารมณ์สิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญในการต่อต้านการปฏิวัติรัฐประหาร ได้อย่างชัดเจน

3.1.2.2. หลักนิติรัฐที่สนับสนุนเจตนารมณ์ในด้านการต่อต้านการเลือกตั้งที่มี ไปได้ เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม

เจตนารมณ์สิทธิ พิทักษ์รัฐธรรมนูญ ซึ่ง มุ่งต่อต้านการทุจริตการเลือกตั้ง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาเป็นการเรียกร้องให้ผู้สมัครรับเลือกตั้ง เจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือแม้แต่ประชาชนผู้มีสิทธิเลือก ต้องเคารพกฎกติกาที่รัฐได้ กำหนดไว้ กฎหมายได้สร้างมาตรการลงโทษแก่ผู้ละเมิด เช่น โทษปรับ โทษจำคุก เป็นต้น มาตรการดังกล่าวเป็น หลักประกันว่า ประชาชนทุกคน เจ้าหน้าที่ของรัฐ รวมถึงรัฐ ย่อมต้องอยู่ภายใต้กฎหมาย ฉบับเดียวกันและเท่าเทียมกัน ซึ่งจะสอดคล้องกับแนวความคิดเรื่องหลักนิติรัฐที่รัฐก็ต้องยอมตนอยู่ภายใต้กฎหมาย

นอกจากนี้ หากการเลือกตั้งดังกล่าวเป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม จะ ส่งผลให้ ได้ผู้แทนของประชาชนอย่างแท้จริง และผู้แทนดังกล่าวจะสามารถปฏิบัติหน้าที่ในการควบคุม และ ตรวจสอบการบริหารประเทศของรัฐบาลได้อย่างมีประสิทธิภาพ การปฏิบัติหน้าที่ ของฝ่ายนิติบัญญัติจะมีความเป็นอิสระ ไม่อยู่ภายใต้การควบคุม หรือถูกแทรกแซงโดยฝ่ายบริหาร ดังนั้น เจตนารมณ์ของสิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญ ซึ่งมีจุดประสงค์เพื่อให้การเลือกตั้งเป็นไปโดยสุจริต จึง สอดคล้องกับหลักการแบ่งแยกอำนาจ ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ฝ่ายนิติบัญญัติ และฝ่ายบริหาร ทำหน้าที่ถ่วงดุลอำนาจซึ่งกันและกัน

3.2 ทฤษฎีสัญญาประชาคมหรือเจตจำนงร่วมของประชาชน (Social Contract) เฉพาะส่วนที่ สนับสนุนแนวความคิดเรื่องสิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญ

ทฤษฎีสัญญาประชาคมหรือเจตจำนงร่วมของประชาชน (Social Contract) ได้นำมาปรับใช้ ในทางกฎหมายมากขึ้น เช่น อธิบายการจัดตั้งรัฐ อธิบายการเกิดขึ้นของรัฐธรรมนูญ อธิบายการออกกฎหมาย หรืออธิบายการเกิดขึ้นของ รัฐชาติปิตัยของ รัฐ เป็นต้น แนวความคิด เรื่องสิทธิพิทักษ์ รัฐธรรมนูญมีความสอดคล้องกับทฤษฎีสัญญาประชาคม เนื่องจาก ทฤษฎีสัญญาประชาคมเรียกร้อง ถึงการเกิดขึ้นของ รัฐชาติปิตัยและรัฐธรรมนูญของประเทศ ว่าจะ ต้องมาจากเจตจำนงร่วมของ ประชาชน ซึ่งเป็นแนวความคิดเรื่องสิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญที่มุ่งต่อต้านการเกิดขึ้นของรัฐธรรมนูญ ที่มาจากการ ทำรัฐประหารยึดอำนาจ ไม่ได้มาจาก ความประสงค์ที่แท้จริงของ ประชาชน และ สนับสนุนฐานความคิดเรื่องสิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญซึ่งปฏิเสธการยึดอำนาจการปกครอง การยกเลิก รัฐธรรมนูญฉบับเดิม และการจัดทำรัฐธรรมนูญ ฉบับใหม่ที่มาจากคณะรัฐประหาร โดยไม่มีความ ยึดโยงกับเจตนารมณ์ของประชาชน

3.2.1 แนวความคิดของทฤษฎีสัญญาประชาคมหรือเจตจำนงร่วมของประชาชน

แนวความคิดเรื่องสัญญาประชาคมหรือเจตจำนงร่วมของประชาชน มักใช้ในการอธิบายถึง การเกิดขึ้นของรัฐสมัยใหม่ที่ เกิดจากความต้องการร่วมของประชาชนในรัฐนั้น โดยนำทฤษฎี ดังกล่าวมาอธิบายถึงบทบาทของผู้ปกครองที่ต้องมาจาก ความเห็นชอบ ของประชาชนผู้อยู่ใต้การ ปกครอง และนำมาใช้ใน การอธิบายว่า กฎหมายที่จะนำมาใช้ปกครองประชาชน จะต้องเป็น กฎหมายที่มาจากประชาชนหรือตัวแทนของประชาชนเป็นผู้ร่าง หรือให้ความเห็นชอบ โดยสรุป คือ เป็น การนำทฤษฎีสัญญาประชาคม มาอธิบาย ถึงแนวความคิดที่ว่า อำนาจอธิปไตยเป็นของ ประชาชนนั่นเอง

จอห์น ล็อก (John Locke) นักปรัชญาชาวอังกฤษกล่าวว่า ก่อนที่จะมารวมกันเป็นสังคม มนุษย์ในสภาพธรรมชาติเป็นมนุษย์ที่สงบ จิตใจงดงาม ช่วยเหลือกันและกัน เท่าเทียมกันและมี เสรีภาพเต็มที่ ซึ่งสังคมในสภาพธรรมชาติ ดังกล่าวมีเพียงสังคมเดียว คือ สังคมครอบครัว สาเหตุที่ มนุษย์เข้ามารวมตัวกันเป็นสังคมเพราะในธรรมชาตินั้น เมื่อมีการละเมิดกฎหมายธรรมชาติ กลับไม่

มีสภาพบังคับ เพราะมนุษย์เท่าเทียมกันและมีเสรีภาพ ลักษณะดังกล่าวจึงทำลายสภาพธรรมชาติที่ดี เมื่อการเข้ามาร่วมกันเป็นสังคมช่วยให้มนุษย์แลกเปลี่ยนสิ่งของที่ตน ต้องการได้กว้างขวางมากขึ้น แต่สภาพธรรมชาติ เมื่อพัฒนามา ถึงระยะหนึ่ง กลับก่อให้เกิดความไม่เท่าเทียมกัน การเอาใจเอาเปรียบ เกิดความไม่สงบ และความไม่มั่นคง มนุษย์จึงตกลงเข้ามาร่วมกันเป็นสังคม

ช่วงเวลาดังกล่าว มนุษย์จึงมีเจตนาจะเข้าร่วมสังคม เพื่อหลีกเลี่ยงความไม่ปลอดภัย ทำให้เกิดสัญญาสังคมขึ้น มนุษย์แต่ละคนยินดีสละสิทธิตามธรรมชาติที่จะบังคับตนเองเมื่อมีการละเมิดสิทธิและโอนสิทธิในการบังคับนี้ให้สังคมแต่ผู้เดียว ดังนั้นสัญญาสังคมหรือสัญญาประชาคมจึงเกิดขึ้นจากการตกลงของมนุษย์ผู้มีอิสระและมีจุดประสงค์ในการคุ้มครองทรัพย์สินและความผาสุกของมนุษย์ แต่มนุษย์ไม่ได้สละเสรีภาพทั้งหมดให้สังคม คงให้เฉพาะเสรีภาพบางส่วนเพื่อความผาสุกร่วมกัน แต่ยังคงรักษาเสรีภาพตามธรรมชาติอื่นไว้ ดังนั้น “อำนาจของสังคมจึงไม่มีขอบเขตเกินไปกว่าความผาสุกร่วมกัน ” และถืออีกว่าอีกว่า “ประชาชนยังสงวนสิทธิซึ่งเป็นสิทธิของมนุษย์ทุกคนบนโลก ที่จะตรวจสอบว่า สิ่งที่มีอำนาจกระทำนั้น ยุติธรรมหรือไม่ ทั้งนี้ ตามกฎหมายธรรมชาติ ซึ่งอยู่เหนือและมีมาก่อนมนุษย์ ” โดยสรุป ก็คือ สิทธิที่จะต่อต้านหรือปฏิวัติทรราชนั่นเอง⁵

นอกจากนี้ ยังมีนักปรัชญาผู้มีชื่อเสียงในการสร้างแนวคิดทฤษฎี สัญญาประชาคมอีกท่านหนึ่ง ก็คือ ซอง ซาค รูสโซ (Jean Jacques Rousseau) ซึ่งได้เขียนหนังสือไว้หลายเล่ม แต่ที่มีความสำคัญที่สุดทางการเมือง ได้แก่ “สัญญาประชาคม ” โดยมีชื่อขยายในเวลาต่อมา คือ “หลักกฎหมายมหาชนพื้นฐาน” ซึ่งอาจสรุปแนวความคิดของรูสโซได้ว่า สังคมใหม่เกิดจากความยินยอมพร้อมใจกันของมนุษย์ การที่มนุษย์ทุกคนยินยอมมารวม ตัวกันเป็นสังคมนั้น ก่อให้เกิด “สัญญา

⁵ บวรศักดิ์ อุวรรณโณ , กฎหมายมหาชน เล่ม 1 วิวัฒนาการทางปรัชญาและลักษณะของกฎหมายมหาชนยุคต่างๆ, พิมพ์ครั้งที่ 9 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2550) หน้า 51 - 52.

ประชาคม” คำว่า “รัฐชาติปึกแผ่น” ของรูสโซจึงหมายถึงเจตนารมณ์ร่วมกันของ ประชาชน โดยรวม ซึ่ง เป็นเจตนารมณ์ของสังคมไม่ใช่ของปัจเจกชนแต่ละคน ดังนั้น เจตนารมณ์ร่วมกันนี้จึงอาจแตกต่าง จากประโยชน์ส่วนบุคคล ของสมาชิกแต่ละคนได้ แต่เป็นเจตนารมณ์สูงสุด ซึ่งลักษณะของ เจตนารมณ์ร่วมกันของสังคมในทัศนะของ รูสโซเป็นสิ่งที่ละเมิดมิได้ ลบล้างมิได้ ถ้าย โอนมิได้ แบ่งแยกมิ ได้ และไม่สิ้นสุด “เจตนารมณ์ร่วมกัน ” เป็นสิ่งที่เที่ยงค ติงและนำไปสู่ สาธารณประโยชน์เสมอ และต้องแบ่งแยกเจตนารมณ์ร่วมกัน ออกจาก “เจตนารมณ์เอกฉันท์ ” เพราะประชาชนทุกคนไม่อาจมีความเห็นตรงกัน แต่ต้องให้ความสำคัญกับเสียงทุกเสียง เพียงแต่ว่า เสียงข้างมากย่อมแสดงออกซึ่งเจตนารมณ์ร่วมกันอย่างแท้จริง ด้วยเหตุผลดังกล่าว ประชาชนจะมี ผู้ปกครองหรือหัวหน้า แต่ไม่ใช่ นาย และเมื่อใดที่ประชาชนแต่ละคนประสงค์จะให้เจตนารมณ์ของ ตนเองเป็นใหญ่ บุคคลดังกล่าวจึง ขัดแย้งโดยตรงกับเจตนารมณ์ ร่วมกัน นอกจากนี้ สังคมที่เกิดจาก สัญญาประชาคม ต้องเป็นสังคมที่เสมอภาคเท่าเทียม เพราะแต่ละคนสละ สิทธิเสรีภาพให้ทุกคน ดังนั้น สิ่งที่ตนได้รับเท่ากับสิ่งที่ตนสละ สมาชิกแต่ละคนของสังคมจึงต้องมีสิทธิเท่าเทียมกันภายใต้ กฎหมาย

สำหรับทฤษฎีทางกฎหมาย รูสโซเห็นว่า “ในสังคมธรรมชาติ กฎธรรมชาติทำให้มนุษย์ไม่ ทำอันตรายผู้อื่น แต่ในสังคม ตามสัญญาใหม่ กฎที่ใช้เป็นกฎหมาย ต้องมาจากเจตนารมณ์ร่วมกัน ของประชาชนเท่านั้น กฎหมายจึง สามารถจำกัดสิทธิเสรีภาพของ ประชาชนแต่ละคนได้”⁶ ทฤษฎี สัญญาประชาคม ของรูสโซจึง เป็นที่มาของ หลักการที่เรียกว่า “อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน ” โดยรูสโซไม่เห็นด้วยกับการ โอนเจตนารมณ์ร่วมกันที่ประชาชนแต่ละคนจะแสดงออกไป ยังผู้แทน ของประชาชน เพราะ ผู้แทนของประชาชนเป็นเพียงกรรมกรที่ ประชาชนตั้งขึ้นเท่านั้น เพื่อให้เกิด เจตนารมณ์ร่วมกันตามแนวคิดดังกล่าว จึงต้องไม่มีองค์กรใด คั่นกลางระหว่างการแสดงเจตนารมณ์

⁶ เรื่องเดียวกัน , หน้า 52 - 55. อ้างใน วนิดา แสงสารพันธ์ , กฎหมายมหาชนเบื้องต้น INTRODUCTION TO PUBLIC LAW, (กรุงเทพมหานคร : แผนกตำราและคำสอน มหาวิทยาลัยกรุงเทพ), หน้า

โดย ประชาชน โดยตรงกับเจตนารมณ์ ที่แสดงออก ดังนั้น รัฐจึงให้ความสำคัญเฉพาะ ประชาธิปไตยโดยตรงโดยประชาชนเท่านั้น⁷

โดยสรุป ทฤษฎีสัญญาประชาคม หรือเจตจำนงร่วมของประชาชน มีพื้นฐานความคิดที่ ยึดโยงการมีส่วนร่วมของประชาชนเข้ากับผู้ปกครองหรือรัฐ ตั้งแต่การก่อตั้งรัฐ ซึ่งเป็นสังคมขนาดใหญ่ต้องมาจากเจตนารมณ์ร่วม ของประชาชนที่สมัครใจเข้าทำสัญญาร่วมกันเพื่อความผาสุก ร่วมกัน และความคิดอีกประการหนึ่ง ก็คือ ทฤษฎี สัญญาประชาคมที่มี ผลต่อกฎหมาย โดยถือว่า กฎหมายที่จะ ใช้บังคับแก่ประชาชนต้องมาจากเจตนารมณ์ร่วมของประชาชน เท่านั้น เมื่อกฎหมาย มาจากประชาชน การจำกัดสิทธิเสรีภาพประชาชนจึงกระทำได้เพราะมาจากความสมัครใจของ ประชาชนเอง หากเปรียบเทียบในสังคมการเมืองปัจจุบัน องค์การฝ่ายนิติบัญญัติ ก็คือ รัฐสภาซึ่งทำ หน้าที่ออกกฎหมาย เพื่อใช้บังคับแก่ประชาชนได้ เนื่องจาก สมาชิกรัฐสภา มาจากการเลือกตั้งของ ประชาชน

ทฤษฎีสัญญาประชาคมหรือเจตจำนงร่วมของประชาชน จึงสนับสนุนต่อการใช้สิทธิพิทักษ์ รัฐธรรมนูญ เพื่อต่อต้านผู้ปกครองประเทศที่มาจากการปฏิวัติ ฐประหาร ต่อต้านรัฐธรรมนูญ และ กฎหมายที่จัดทำโดยคณะปฏิวัติรัฐประหาร และการทุจริตการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและ สมาชิกวุฒิสภา ซึ่งการกระทำดังกล่าวไม่ได้มีส่วนร่วมยึดโยงต่อเจตจำนงร่วมของประชาชนแต่อย่างใด

3.2.2 วิเคราะห์ทฤษฎีสัญญาประชาคมหรือ เจตจำนงร่วมของประชาชนที่สนับสนุน เจตนารมณ์สิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญ

⁷ บรรศักดิ์ อวรรณโณ , กฎหมายมหาชน เล่ม 1 วัฒนาการทางปรัชญาและลักษณะของกฎหมาย มหาชนยุคต่างๆ, หน้า 52.

3.2.2.1 ทฤษฎีสัญญาประชาคมหรือ เจตจำนงร่วมของประชาชนที่สนับสนุน เจตนารมณ์ในด้านการต่อต้านการทำปฏิวัติรัฐประหาร

ทฤษฎีสัญญาประชาคมหรือเจตจำนงร่วมของประชาชนมักได้รับการนำมาอธิบายถึงที่มาของผู้ปกครองรัฐและกฎหมายของรัฐอย่างต่อเนื่อง เมื่อนำทฤษฎีดังกล่าวมาปรับใช้กับการเกิดขึ้นของผู้ปกครองรัฐ จะเห็นได้ว่า ผู้ปกครองประเทศ ต้องเกิดขึ้นจากความประสงค์ของประชาชน โดยประชาชนได้สละอำนาจบางส่วนให้แก่ผู้ปกครองเพื่อใช้ในการปกครอง ประเทศให้เกิดความผาสุก กล่าวอย่างเป็นรูปธรรมในปัจจุบัน ผู้ปกครอง ก็คือ รัฐบาลซึ่ง ทำหน้าที่ในการบริหารประเทศต้องมาจากความไว้วางใจของประชาชนหรือผู้แทนของประชาชน กฎหมายที่จะใช้บังคับแก่ประชาชนได้ ต้องมีที่มาจากเจตจำนงร่วมของประชาชน อย่างแท้จริง เนื่องจาก การปกครองระบอบประชาธิปไตย ประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย กฎหมายที่ประกาศใช้บังคับต่อประชาชนก็ ต้องมาจากความประสงค์ของประชาชนเช่นกัน หรืออาจผ่านทาง ผู้แทนของประชาชนซึ่งก็คือ รัฐสภา และสภาท้องถิ่น เป็นต้น

ทฤษฎีสัญญาประชาคมหรือเจตจำนงร่วมของประชาชนจึงสนับสนุนแนวความคิดเรื่อง สิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญที่ปฏิเสธถึงที่มาของผู้ปกครอง ประเทศ ที่มาจาก การทำรัฐประหาร ประชาชนจึงสามารถใช้สิทธิต่อต้านการเกิดขึ้นของคณะปฏิวัติรัฐประหารที่ใช้อำนาจในการบริหารประเทศ โดยไม่ได้มาจากต้องการแท้จริงของประชาชนหรือผู้แทนของประชาชน และการยึดอำนาจกลับเป็นการถ่ายโอนอำนาจอธิปไตยของประชาชนไปยังคณะรัฐประหารได้ การเกิดขึ้นของผู้ปกครองรัฐในลักษณะดังกล่าว จึงไม่เป็นไปตามทฤษฎีสัญญาประชาคม ที่ได้วางไว้ นอกจากนี้ ทฤษฎีสัญญาประชาคมยังได้ปฏิเสธกฎหมายที่ออกโดยคณะรัฐประหารใน รูปแบบของประกาศหรือคำสั่งของคณะรัฐประหาร ซึ่งคณะรัฐประหารมุ่งใช้บังคับเป็นกฎหมายรูปแบบหนึ่ง แต่สำหรับทฤษฎีสัญญาประชาคม ประกาศหรือคำสั่งคณะรัฐประหารไม่ใช่กฎหมาย ตามทฤษฎี ดังกล่าว เนื่องจาก ประกาศหรือคำสั่งคณะรัฐประหารไม่ได้มาจากความต้องการ หรือเห็นชอบจาก ประชาชน แต่มาจากความประสงค์ของกลุ่มบุคคลใดกลุ่มบุคคลหนึ่งที่ กำหนดให้ประกาศดังกล่าวมีฐานะเป็น

กฎหมาย ดังนั้น ทฤษฎีสัญญาประชาคม หรือเจตจำนงร่วมของประชาชนจึงสนับสนุนแนวคิดสิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญเพื่อมุ่งต่อต้านการปฏิวัติ รัฐประหารทั้งในส่วนของที่มาของผู้ปกครองรัฐและกฎหมายที่ออกโดยคณะปฏิวัติรัฐประหาร

3.2.2.2 ทฤษฎีสัญญาประชาคมหรือ เจตจำนงร่วมของประชาชนที่ สนับสนุนเจตนารมณ์ในด้านการต่อต้านการเลือกตั้งที่มีได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม

ทฤษฎีสัญญาประชาคมหรือ เจตจำนงร่วมของประชาชน เป็นที่มาอันชอบธรรมของระบบการเลือกตั้งผู้แทนของประชาชน สาเหตุที่มีกรนำมาทฤษฎีดังกล่าว มาอธิบายการเข้าดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาด้วยวิธีการเลือกตั้ง เนื่องจาก สมาชิกดังกล่าวได้รับความเห็นชอบจากเสียงส่วนใหญ่ ผ่านการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ของประชาชน สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาจึงเป็นตัวแทนของประชาชน ในการทำหน้าที่พิจารณากฎหมายแทนประชาชน กฎหมายซึ่งผ่านการพิจารณาและลงมติเห็นชอบโดย รัฐสภาสามารถบังคับใช้กับประชาชน โดยทั่วไป ด้วยเหตุผลที่ สมาชิกรัฐสภาได้รับความเห็นชอบผ่านการเลือกตั้งโดยประชาชน สิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญซึ่งมีวัตถุประสงค์ เพื่อต่อต้านการทุจริตการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาจึงเป็น การนำทฤษฎีสัญญาประชาคมมาอธิบายถึงการเลือกตั้งสมาชิกของทั้งสองสภาว่า นอกจากผู้แทนจะมาโดยความเห็นชอบของประชาชน แล้ว ต้องมาจากความเห็นชอบที่เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรมด้วย จึงจะได้ชื่อว่าเป็นผู้แทนของประชาชนอย่างสมบูรณ์

3.3 ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดทางรัฐธรรมนูญ เฉพาะส่วนที่สนับสนุน แนวความคิดเรื่องสิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญ

รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายฉบับที่สำคัญที่สุดในการปกครองประเทศ รัฐธรรมนูญได้กำหนดถึงสถานะและความสัมพันธ์ขององค์กร ผู้ที่ใช้อำนาจสูงสุดในรัฐต่อกันหรือ ต่อประชาชน และได้

สร้างระบบการเมืองและจัดตั้งองค์กรทางการเมืองของรัฐขึ้น⁸ ด้วยเหตุผลดังกล่าว จึงถือว่า รัฐธรรมนูญเป็นกติกาสูงสุดของประเทศ หรือเป็นกฎหมายแม่บทของกฎหมายอื่นๆ

3.3.1 ความเบื้องต้นเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญ

คำว่า “รัฐธรรมนูญ” มีผู้ให้ความหมายไว้หลายความหมาย เช่น รัฐธรรมนูญ คือ กฎหมายสูงสุดในการปกครองประเทศ ซึ่งกำหนดรูปแบบ หลักการปกครอง ตลอดจนวิธีการดำเนินการปกครองไว้อย่างเป็นระเบียบ รวมทั้งกำหนดหน้าที่ของประชาชนที่พึงกระทำต่อรัฐ กับรับรองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนซึ่งรัฐละเมิดมิได้⁹ หรือรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายหลักของประเทศ ซึ่งบัญญัติว่าด้วยรูปของรัฐ รูปของรัฐบาล การแบ่งอำนาจอธิปไตย องค์กรที่ใช้อำนาจอธิปไตย และความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรที่ใช้อำนาจอธิปไตย ตลอดจนสิทธิและหน้าที่ของประชาชน¹⁰ เป็นต้น โดยสรุป รัฐธรรมนูญ คือ กฎหมายสูงสุดในการปกครองประเทศ และเป็นกรอบ ในการบัญญัติกฎหมายอื่น นอกจากนี้ รัฐธรรมนูญยังกำหนดรูปแบบ ในการปกครองประเทศ องค์กรที่ใช้อำนาจอธิปไตย การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ และหน้าที่ของประชาชน รวมถึงกระบวนการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ ดังนั้น รัฐธรรมนูญจึงเป็น กฎหมายแม่บท ซึ่งกฎหมายอื่น ที่มีลำดับศักดิ์ต่ำกว่า รัฐธรรมนูญ ไม่สามารถขัดหรือแย้งกับรัฐธรรมนูญได้

3.3.2 หลักรัฐธรรมนูญนิยม (Constitutionalism)

3.3.2.1 ความเป็นมาของหลักรัฐธรรมนูญนิยม

⁸ เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์, กฎหมายรัฐธรรมนูญ (ฉบับแก้ไขปรับปรุง), พิมพ์ครั้งที่ 4 (ม.ป.ท.,2550), หน้า 57.

⁹ กระมล ทองธรรมชาติ, วิวัฒนาการของระบอบรัฐธรรมนูญไทย, (กรุงเทพมหานคร : ดวงดีการพิมพ์, 2524), หน้า 1.

¹⁰ เฉลยชาติ วงศ์โกมลเชษฐ, ทฤษฎีการเมืองและสังคม, (พระนคร: โรงพิมพ์ของสมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, 2505), หน้า 195.

“หลักรัฐธรรมนูญนิยม (Constitutionalism)” คือ แนวความคิดที่ใช้รัฐธรรมนูญลายลักษณ์อักษรเป็นเครื่องมือในการกำหนดรูปแบบการปกครอง และกำหนดกติกาอันเป็น โครงสร้างพื้นฐานสำหรับการจัดองค์กร¹¹ ตลอดจนเพื่อจำกัดการใช้อำนาจ ขององค์กรภายใน รัฐเพื่อไม่ให้ใช้อำนาจไปในทางที่มิชอบหรือตามอำเภอใจ หลักรัฐธรรมนูญนิยมเกิดจากการ จัดทำรัฐธรรมนูญลายลักษณ์อักษรของสหรัฐอเมริกา หลังจากที่ 13 อาณานิคมในทวีปอเมริกาเหนือได้ประกาศอิสรภาพจากการอยู่ภายใต้การปกครองของ ประเทศอังกฤษ รัฐธรรมนูญฉบับ ดังกล่าวเป็นรัฐธรรมนูญลายลักษณ์อักษรฉบับแรกของโลก ยุคปัจจุบัน และมีผล ต่อแนวความคิดในการร่างรัฐธรรมนูญของประเทศอื่นๆ ในเวลาต่อมา

3.3.2.2 จุดมุ่งหมายของหลักรัฐธรรมนูญนิยม

รัฐธรรมนูญของรัฐสมัยใหม่ที่ได้รับแนวความคิดหลักรัฐธรรมนูญนิยมต้องแสดงออก โดยความมุ่งหมายสำคัญ 3 ประการ ได้แก่

ก. การรับรองและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน

หลักรัฐธรรมนูญนิยม มีวัตถุประสงค์เพื่อรับรองและคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญที่เป็นลายลักษณ์อักษร เป็นการปกป้องสิทธิเสรีภาพของบุคคล ไม่ให้ถูกละเมิด หรือถูกแทรกแซงจากบุคคลอื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง จากการใช้ อำนาจของเจ้าหน้าที่ หรือหน่วยงานของรัฐที่อาจกระทบต่อการใช้สิทธิเสรีภาพ ทั้งโดยเจตนาและไม่เจตนา รัฐธรรมนูญ ของรัฐสมัยใหม่เป็นผล จากความต้องการของ ประชาชน ซึ่งร่วมกันสร้างกฎระเบียบ เพื่อ ปกครองสังคมและเพื่อ ความผาสุกในกลุ่ม ชนตามแนวคิดของสัญญาประชาคม ดังนั้น รัฐธรรมนูญที่ สร้างขึ้นจากเจตจำนงร่วมของประชาชน จึงต้องคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพใน ด้านต่างๆ ให้แก่ประชาชนผู้เป็น เจ้าของอำนาจอธิปไตย ฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหาร ฝ่ายตุลาการ

¹¹ ออมร จันทรสมบูรณ์ , การปฏิรูปการเมือง คอนสติติวชันแนลลิสม์ ทางออกของประเทศไทย , (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สำนักนโฆบายศึกษา, 2539), หน้า 9.

และองค์กรอื่นของรัฐ ต้องผูกพันตนภายใต้บทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ ที่จะไม่กระทำการใด ๆ ซึ่งเป็นการรบกวนการใช้สิทธิเสรีภาพ และต้องส่งเสริมการใช้สิทธิเสรีภาพของประชาชน ไปในขณะเดียวกัน

ข. ตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ

การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐขององค์กรต่างๆ ภายในประเทศ มีความจำเป็นอย่างมาก หากปล่อยให้เจ้าหน้าที่ของรัฐใช้อำนาจไปในทางที่มีชอบ ย่อมก่อให้เกิดผลเสียต่อการบริหารประเทศในทุก ด้าน เพราะการรักษาความสงบเรียบร้อยภายในรัฐ และการอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนเป็นภาระหน้าที่ที่รัฐต้องดำเนินการ ดังนั้น การสนับสนุน การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ จึงเป็นเครื่องมือในการส่งเสริมสิทธิเสรีภาพของประชาชนไปในตัว

ประเทศไทยมีรูปแบบการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐตามบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญที่ค่อนข้างชัดเจน ได้แก่ การอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐบาล การยื่นกระทู้ถามรัฐบาล หรือการจัดตั้งองค์กรอิสระตาม รัฐธรรมนูญเพื่อตรวจสอบการกระทำของเจ้าหน้าที่รัฐ เช่น คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ผู้ตรวจการแผ่นดิน และคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน เป็นต้น*

ค. ส่งเสริมความมีเสถียรภาพของรัฐบาล

จุดประสงค์สำคัญประการสุดท้ายของหลักรัฐธรรมนูญนิยม คือ การมุ่งส่งเสริมเสถียรภาพให้กับรัฐบาล เมื่อพิจารณา ถึงการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนเป็นเรื่องคุ้มครองประโยชน์ของปัจเจกชน โดยผ่านกระบวนการควบคุมและตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ โดยกฎหมาย ภารกิจหลักของ รัฐ คือ การสร้างประโยชน์สาธารณะ ได้แก่ การประกันความปลอดภัย การรักษาความสงบเรียบร้อย และการอำนวยความสะดวกแก่ ประชาชน ดังนั้น การที่รัฐบาล

* ตามรัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2550

สามารถปฏิบัติภารกิจไปได้อย่างราบรื่น และมีความมั่นคงในการบริหารประเทศ จึงต้องมีการกำหนดหลักเกณฑ์ สำหรับ ส่งเสริมเสถียรภาพให้กับรัฐบาลเพื่อรัฐบาล จะมีความมั่นคง และประชาชน จะเกิดความมั่นใจในแนวทาง หรือนโยบายในการบริหารประเทศของรัฐบาล โดยประโยชน์สาธารณะย่อมได้รับการคุ้มครองเช่นเดียวกับประโยชน์ของปัจเจกชน¹²

บทบัญญัติในรัฐธรรมนูญของไทยที่แสดงถึงแนวความคิดในการส่งเสริมเสถียรภาพการบริหารประเทศให้แก่รัฐบาล เช่น บทบัญญัติในการตราพระราชกำหนดให้ใช้บังคับดังเช่นพระราชบัญญัติ เมื่อคณะรัฐมนตรีเห็นว่าเป็นกรณีเพื่อประโยชน์ในอันที่จะรักษาความปลอดภัยของประเทศ ความปลอดภัยสาธารณะ ความมั่นคงในทางเศรษฐกิจของประเทศ หรือปิดป้องภัยพิบัติสาธารณะ โดยเป็นกรณีฉุกเฉินที่มีความจำเป็นรีบด่วนอันมิอาจหลีกเลี่ยงได้ แสดงถึงการสร้างความมั่นคงในการบริหารประเทศให้แก่รัฐบาลในสภาวะที่ประเทศประสบเหตุการณ์ที่ไม่ปกติ เพื่อรัฐบาลจะรีบเร่งแก้ไขปัญหาที่ใกล้มาถึงได้ทันการณ์

โดยสรุป หลักรัฐธรรมนูญนิยมเป็นแนวความคิดที่ให้ความสำคัญต่อการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน การตรวจสอบอำนาจรัฐ และการส่งเสริมเสถียรภาพความมั่นคงแก่รัฐบาล เพื่อเป็นหลักประกันในแนวความคิดดังกล่าวจึงมีการ นำหลักการ ต่างๆ มาบัญญัติเป็นลายลักษณ์อักษรในรัฐธรรมนูญ

หลักรัฐธรรมนูญนิยมในเรื่องการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ จึงให้ความสำคัญคุ้มครองการใช้สิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญ โดยบัญญัติหลักการดังกล่าวเป็นลายลักษณ์อักษรไว้ในรัฐธรรมนูญ เพื่อเป็นหลักประกันในการใช้สิทธิของประชาชน และควบคุมการใช้อำนาจ ของเจ้าหน้าที่ของรัฐ

¹² จักรกฤษณ์ สถาปนศิริ, “การตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของคำพิพากษาของศาล ,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2548), หน้า 25.

เพื่อให้การจัดการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาดำเนินไปอย่างสุจริตและ
เที่ยงธรรม

3.3.3 หลักความเป็นสูงสุดของรัฐธรรมนูญ (Supremacy of the Constitution)

3.3.3.1 ที่มาของหลักความเป็นสูงสุดของรัฐธรรมนูญ

ความเป็นกฎหมายสูงสุด (Supremacy of Law) หมายถึง ภาวะสูงสุดของกฎหมาย ซึ่งแสดงให้เห็นสถานะของกฎหมาย ว่าอยู่ในลำดับที่สูงกว่ากฎหมายอื่น ๆ¹³ ดังนั้น เมื่อกล่าวถึงความ
ความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญ จึงหมายถึง รัฐธรรมนูญมีสถานะทางกฎหมาย หรือลำดับ
ศักดิ์ที่สูงกว่ากฎหมายประเภทอื่น ที่มีผลบังคับใช้ภายใน ประเทศ อีกด้านหนึ่ง เพื่อแสดงให้เห็นถึง
ความสำคัญของรัฐธรรมนูญ

แนวความคิด เรื่อง ลำดับ ศักดิ์แห่งกฎหมาย หรือการจัดลำดับความสำคัญของ
กฎหมายมีที่มาจากแนวความคิดเรื่องลำดับชั้นของกฎหมายในสมัย กรีก โดยในระบบกฎหมายของ
กรีกจะแบ่งกฎหมายแม่บท (Nomos) ซึ่งมีกระบวนการในการแก้ไขเพิ่มเติม ที่ซับซ้อน ออกจาก
กฎหมายลำดับรอง (Psephisma) โดยกฎหมายลำดับรองจะขัดหรือแย้งต่อ Nomos ไม่ได้

ต่อมาในสมัยกลาง สำนักกฎหมายฝ่ายธรรมชาติได้มีความคิดในการแบ่งกฎหมาย
ออกเป็น 2 ประเภท คือ กฎหมายธรรมชาติ และ กฎหมายบ้านเมือง โดยจัด ลำดับให้กฎหมาย
ธรรมชาติมีสถานะที่สูงกว่ากฎหมายบ้านเมือง โดยกฎหมายบ้านเมืองจะขัดหรือแย้งต่อกฎหมาย
ธรรมชาติไม่ได้

¹³ วิษณุ เครืองาม, กฎหมายรัฐธรรมนูญ, พิมพ์ครั้งที่ 3 (กรุงเทพมหานคร : นิติบรรณการ, 2530), หน้า
669.

ในทางทฤษฎี ฮันส์ เคลเสน (Hans Kelsen) อธิบายว่า “เมื่อกฎเกณฑ์แห่งกฎหมาย มีอยู่มากมายหลายรูปแบบก็ย่อมต้องมีกฎเกณฑ์แห่งกฎหมายรูปแบบหนึ่งซึ่งอยู่ในฐานะที่สูงกว่า กฎเกณฑ์แห่งกฎหมายอื่น และเป็นจุดเริ่มต้นของการออกกฎเกณฑ์แห่งกฎหมายอื่นๆ กฎเกณฑ์ แห่งกฎหมายที่มีลำดับสูงสุดจึงอยู่ในฐานะที่เป็นจุดเริ่มต้นแห่งกฎเกณฑ์แห่งกฎหมายทั้งปวง”¹⁴

ความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนุญได้รับการรับรองเป็นลายลักษณ์อักษร ครั้งแรกในรัฐธรรมนูญของสหรัฐอเมริกาตามบทบัญญัติ มาตรา 6 ข้อ (2) สรุปได้ว่า “รัฐธรรมนูญฉบับนี้ ... เป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศและผู้พิพากษาในทุกมลรัฐ ต้องผูกพันภายใต้รัฐธรรมนูญฉบับนี้ ...” ภายหลัง การประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับ ดังกล่าว ของสหรัฐอเมริกาในปี ค.ศ. 1787 จนถึง ปัจจุบัน การจัดทำรัฐธรรมนูญของประเทศต่างๆ มักจะรับแนวความคิดเรื่อง ความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนุญไปใช้ประกอบการร่างรัฐธรรมนูญด้วยเสมอ¹⁵

3.3.3.2 สาระสำคัญของความเป็นสูงสุดของรัฐธรรมนุญ

หลักความเป็นสูงสุดของรัฐธรรมนุญ มีสาระสำคัญ 3 ประการ ได้แก่ การ กำหนดให้บทบัญญัติแห่งกฎหมายมีอาจขัดหรือแย้งกับรัฐธรรมนูญ การ กำหนดให้มืองค์กร ตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายและการกระทำอื่นใด และการ กำหนดให้การ แก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญกระทำได้ยากกว่าการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายทั่วไป ซึ่งอาจแยกพิจารณา ได้ดังนี้

ก. กำหนดให้บทบัญญัติแห่งกฎหมายมีอาจขัดหรือแย้งกับรัฐธรรมนูญ

¹⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 669.

¹⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 28.

สถานะของรัฐธรรมนูญ โดยทั่วไปจะมีสถานะ สูงสุดเหนือกว่า กฎหมายทั้งหลายที่บังคับใช้ภายในประเทศ ดังนั้น บทบัญญัติแห่งกฎหมายอื่น ๆ ได้แก่ กฎหมายที่ผ่านความเห็นชอบจากรัฐสภาในรูป ของพระราชบัญญัติ กฎหมายที่มีสถานะเทียบเท่าพระราชบัญญัติ คือ พระราชกำหนด หรือกฎหมายลำดับรอง ซึ่งเป็น กฎเกณฑ์แห่งกฎหมายของฝ่ายบริหาร เช่น พระราชกฤษฎีกา กฎกระทรวง ประกาศกระทรวง ข้อบัญญัติขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กฎหมายดังกล่าวไม่อาจขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญได้ ทั้งใน ด้านเนื้อหาและด้านกระบวนการ หากปล่อยให้กฎหมาย ฉบับใดฉบับหนึ่ง ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ย่อมส่งผลให้ หลักความเป็นสูงสุดของรัฐธรรมนูญไร้ประสิทธิภาพและไม่สามารถบังคับใช้ได้ ในทางปฏิบัติ

รัฐธรรมนูญ ฉบับปี พ.ศ. 2550 มาตรา 6 บัญญัติว่า “รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ บทบัญญัติใดของกฎหมาย กฎ หรือข้อบังคับ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนี้ บทบัญญัตินั้นเป็นอัน ใช้บังคับมิได้ ” บทบัญญัติใน มาตราดังกล่าวได้ นำหลักความเป็นสูงสุดของรัฐธรรมนูญมาบัญญัติ ติไว้เป็นลายลักษณ์อักษรเพื่อยืนยันถึงความศักดิ์สิทธิ์ของรัฐธรรมนูญ ในฐานะกฎหมายสูงสุดซึ่งกฎหมายอื่น ไม่อาจละเมิดได้

ข. กำหนดให้มีองค์กรตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมาย และการกระทำอื่นใด

หลักประกันความเป็นสูงสุดของรัฐธรรมนูญ ในหลาย ประเทศมักจัดตั้งองค์กรขึ้น เพื่อตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายและการกระทำ อื่นใด สำหรับประเทศไทย รัฐธรรมนูญ ฉบับปี พ.ศ. 2540 และรัฐธรรมนูญ ฉบับปี พ.ศ. 2550 ได้บัญญัติ จัดตั้งศาลรัฐธรรมนูญ ซึ่งเป็นองค์กร ฝ่ายตุลาการ ที่มีเขตอำนาจเฉพาะ โดยแตกต่างจากศาลยุติธรรมที่มี

เขตอำนาจทั่วไป หน้าที่หลักของศาลรัฐธรรมนูญ คือ การตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของ กฎหมาย และการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของพระราชกำหนด*

สำหรับ ต่างประเทศ เช่น ประเทศฝรั่งเศสได้กำหนดให้มีองค์กร ตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ ก็คือ คณะตุลาการรัฐธรรมนูญ ** ทำหน้าที่ตรวจสอบ ความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของร่างรัฐบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ร่างรัฐบัญญัติ และร่างข้อบังคับ การประชุมสภา ก่อน ที่จะมีการประกาศใช้ ซึ่งกำหนดว่า หากบทบัญญัติใดที่คณะตุลาการ รัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าขัดต่อรัฐธรรมนูญย่อม ไม่สามารถประกาศใช้เป็นกฎหมายและไม่อาจมีผล ใช้ บังคับได้

ดังนั้น การสร้างองค์กรและกระบวนการเพื่อ ตรวจสอบกฎหมาย และการ กระทำอื่นใด ไม่ให้ขัดต่อรัฐธรรมนูญจึงเป็นข้อดีที่ รัชความเป็นสูงสุดของรัฐธรรมนูญ ไม่ให้ถูก ละเมิดได้อีกทางหนึ่ง

ค. กำหนดให้การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญกระทำไ้ยากกว่าการแก้ไข เพิ่มเติมกฎหมายทั่วไป

รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายพื้นฐาน ซึ่งจัด ตั้งองค์กรของรัฐและกำ หนด กรอบในการใช้อำนาจรัฐ กำหนดความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรของรัฐด้วยกัน และความสัมพันธ์ ระหว่างองค์กรของรัฐกับประชาชน นอกจากนี้ รัฐธรรมนูญยังเป็นกฎเกณฑ์พื้นฐานที่ให้อำนาจ องค์กรของรัฐในการตรากฎหมายเพื่อใช้บังคับภายในรัฐ ดังนั้น องค์กรต่างๆ อำนาจ และกฎหมายที่

* การตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของพระราชกำหนดเป็นไปตามบทบัญญัติมาตรา 185 ของ รัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2550

** รัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐฝรั่งเศส ค.ศ. 1958 หมวด 7 คณะตุลาการรัฐธรรมนูญ

มีอยู่ในรัฐย่อมมีที่มาจากรัฐธรรมนูญทั้งสิ้น¹⁶ รัฐธรรมนูญจึงมีความสำคัญต่อระบอบการปกครองของประเทศ และเป็นที่มาของอำนาจรัฐ ดังนั้น การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญจึงต้องมีกระบวนการที่พิเศษแตกต่างไปจากการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายทั่วไป เพื่อเป็นหลักประกันถึงความสำคัญของรัฐธรรมนูญ และป้องกันการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญด้วยความไม่ชอบธรรม

การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญที่มีกระบวนการที่พิเศษ ดังกล่าว ก็คือ การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญได้ยากกว่าการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายทั่วไป โดยมีวิธีการที่แตกต่างกัน ไปของแต่ละประเทศ บางประเทศ อาจใช้กระบวนการเดียว กับการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมาย แต่ จะกำหนดเงื่อนไขของคะแนนเสียงของรัฐสภาในการผ่านความเห็นชอบแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญที่มีสัดส่วนสูงกว่าการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายทั่วไป และบางกรณีบัญญัติให้มีการออกเสียงลงประชามติ หรือให้มีคณะกรรมการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเป็นการเฉพาะ

รัฐธรรมนูญของไทยฉบับปี พ.ศ. 2550 บัญญัติกระบวนการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญไว้ในหมวด 15 ซึ่งแสดงให้เห็นว่า การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเป็นไปได้ยากกว่าการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมาย ทั่วไป เช่น ญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญอาจเสนอโดยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร* ซึ่งมีจำนวนสัดส่วนที่สูงกว่าการเสนอแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมาย ทั่วไปที่อาศัยเสียงจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเพียงจำนวนไม่น้อยกว่า 20 คน หรือการเสนอญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญอาจเสนอโดยประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งจำนวนไม่น้อยกว่าห้าหมื่นคน ซึ่งมีจำนวนที่สูง

¹⁶ วรเจตน์ ภาคีรัตน์, “ความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญกับศาลรัฐธรรมนูญ,” ใน รวมบทความเนื่องในโอกาสครบรอบ 90 ปี ธรรมศาสตร์ ศาสตราจารย์สัญญา ธรรมศักดิ์, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2541), หน้า 197.

* รัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2550 มาตรา 93 กำหนดให้สภาผู้แทนราษฎรประกอบไปด้วยสมาชิกจำนวน 480 คน

กว่าการเสนอแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมาย ซึ่งเสนอโดยผู้มีสิทธิเลือกตั้งหนึ่งหมื่นคน รัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2550 จึงเป็นการนำหลักความเป็นสูงสุดของรัฐธรรมนูญมาบัญญัติไว้เป็นลายลักษณ์อักษร

หลักความเป็นสูงสุดของรัฐธรรมนูญ ปฏิเสธการปฏิวัติรัฐประหาร ซึ่งส่งผลให้มีการยกเลิกรัฐธรรมนูญของประเทศ และ มุ่งรักษาความมั่นคงของรัฐธรรมนูญ เพื่อไม่ให้เกิดการกระทำใดๆ ละเมิดต่อรัฐธรรมนูญได้ โดยหลักการดังกล่าวสอดคล้องกับเจตนารมณ์สิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญที่คุ้มครองสิทธิของประชาชนในการต่อต้านการปฏิวัติรัฐประหารในทุกรูปแบบ

3.3.4 วิเคราะห์ ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดทางรัฐธรรมนูญ ที่สนับสนุนเจตนารมณ์สิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญ

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับรัฐธรรมนูญดังกล่าวข้างต้นมีความสัมพันธ์กับเจตนารมณ์สิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญ 2 ประการ ได้แก่ การต่อต้านการทำรัฐประหาร ยึดอำนาจ และการต่อต้านการทุจริตการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา

3.3.4.1 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดทางรัฐธรรมนูญ ที่สนับสนุนเจตนารมณ์ในด้านการต่อต้านการปฏิวัติรัฐประหาร

สิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญมีจุดประสงค์เพื่อต่อต้านการทำรัฐประหารซึ่งมีฐานมาจากแนวความคิดในการรับรองสิทธิและเสรีภาพแก่ประชาชน ในสถานะที่ประเทศอยู่ในเหตุการณ์ปกติ รัฐธรรมนูญย่อมให้ความคุ้มครองสิทธิ และเสรีภาพอย่างเต็มที่ตามที่ได้บัญญัติซึ่งแตกต่างไปจากสถานะของประเทศซึ่งอยู่ในเหตุการณ์ ปฏิวัติรัฐประหาร เพราะ การทำรัฐประหารได้ จำกัดสิทธิเสรีภาพ ของประชาชนในหลายประการ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สิทธิ ในทางการเมือง ดังนั้น แนวความคิดดังกล่าวจึง สนับสนุนเจตนารมณ์ สิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญ ที่ปฏิเสธ การปฏิวัติรัฐประหารในทุกรูปแบบ

ด้านแนวความคิดเรื่องการตรวจสอบอำนาจรัฐ ในประเทศที่ปกครองโดยกฎหมาย นั้น หน่วยงานของรัฐต้องอยู่ภายใต้กฎหมายทำนองเดียวกับประชาชน การกระทำของเจ้าหน้าที่ รัฐ หรือหน่วยงานของรัฐต้องได้รับการตรวจสอบว่าดำเนินการไปตามกฎหมายหรือไม่ หน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐต้องไม่ใช่ดุลพินิจโดยมิชอบ เพื่อป้องกันการใช้อำนาจตามอำเภอใจ แต่การทำรัฐประหารยึดอำนาจปราศจากแนวความคิดดังกล่าว การกระทำของคณะรัฐประหาร ไม่มีองค์กระใดทำหน้าที่ตรวจสอบการใช้อำนาจ องค์การตุลาการ ก็ไม่อาจปฏิเสธอำนาจสูงสุดของ คณะปฏิวัติ รัฐประหารได้ เช่น ประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ 3 ประกาศยกเลิกศาลรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นองค์การตุลาการ ศาลรัฐธรรมนูญจึงจำเป็นต้องยอมรับต่อ อำนาจรัฐใน ทางความเป็นจริงของคณะรัฐประหาร แนว ความคิดเรื่องการ ตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐจึงสนับสนุนเจตนารมณ์ สิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญ ในด้านการต่อต้านการ ปฏิวัติรัฐประหารที่เป็นการกระทำที่ไม่เป็นไปตามแนวทางในการตรวจสอบการใช้อำนาจ

ประการสุดท้าย แนว ความคิดที่ค่อนข้างชัดเจนที่สุดซึ่ง สนับสนุนสิทธิพิทักษ์ รัฐธรรมนูญ ได้แก่ หลัก ความเป็นสูงสุดของรัฐธรรมนูญ ด้วยเหตุ ผลที่หลักการดังกล่าวให้ ความสำคัญกับรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดในการปกครอง ประเทศ กฎหมายอื่นๆ แม้จะได้รับความเห็นชอบจากผู้แทนของประชา ชน แต่ถ้าหากกฎหมาย ฉบับนั้นขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ กฎหมาย ดังกล่าว ย่อม สิ้นผลบังคับใช้ กฎหมายที่กล่าวถึง ข้างต้น รวมถึงกฎหมายที่ออกโดยฝ่าย บริหารหรือกฎหมายลำดับรองด้วย ทั้งนี้ เพื่อรักษา ความมั่นคงและความศักดิ์สิทธิ์ของ รัฐธรรมนูญ การปฏิวัติรัฐประหาร ในอดีต แสดงให้เห็นว่า นอกจากการยึดอำนาจจาก รัฐบาล แล้ว คณะ รัฐประหาร ยังได้ยกเลิกรัฐธรรมนูญของประเทศ ด้วย เพื่อประโยชน์ ในการใช้อำนาจของคณะ รัฐประหารได้โดย ไม่มีอุปสรรค หลักความเป็นสูงสุดของรัฐธรรมนูญจึง สอดคล้องกับเจตนารมณ์ สิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญที่มีจุดประสงค์เพื่อปกป้องรัฐธรรมนูญไม่ให้ถูกยกเลิกไปโดย การยึดอำนาจ โดยคณะรัฐประหาร

3.3.4.2 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดทาง รัฐธรรมนูญที่สนับสนุนเจตนารมณ์ในด้านการต่อต้านการเลือกตั้งที่มีได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม

การปกครอง ในระบอบประชาธิปไตยต้องมีส่วน ที่สัมพันธ์กับ การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในฐานะที่ประชาชนคือเจ้าของอำนาจอธิปไตย ปัจจุบันการเข้า มามีส่วนร่วมทางการเมืองใน การออกกฎหมายโดยประชาชนทั้งประเทศจะเป็นการกระทำที่เป็นไปได้ยาก และมีข้อจำกัดทางขั้นตอนและระยะเวลา อย่างไรก็ตาม ยังมี กลไกในรูปแบบอื่น นำมาประยุกต์ใช้ได้เหมาะสม เช่น การใช้รูปแบบประชาธิปไตยแบบมีตัวแทน (Representative Democracy) ซึ่งเป็นระบบที่เลือกตัวแทนของประชาชนเข้าสู่รัฐสภาเพื่อทำหน้าที่แทนประชาชน¹⁷

ประชาธิปไตยแบบมี ตัวแทน ที่ประเทศไทยใช้ในปัจจุบัน ก็คือ การมีสภาผู้แทนราษฎรและ วุฒิสภาซึ่งรวมเรียกว่า รัฐสภา ซึ่ง ทำหน้าที่แทนประชาชนในการพิจารณาร่างกฎหมาย นอกจากนี้ รัฐสภายังทำ หน้าที่ในการตรวจสอบการบริหารประเท ศของรัฐบาลให้เป็นไปโดยโปร่งใสและ อยู่ภายในกรอบของ กฎหมายแทนประชาชน ตามแนว ความ คิดเรื่องหลักการแบ่งแยกอำนาจ รัฐสภาต้องไม่อยู่ภายใต้บังคับของฝ่ายบริหาร และรัฐสภาสามารถทำหน้าที่ของตนได้อย่างอิสระอย่างแท้จริง อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติ การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้ แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภายังประสบปัญหา การทุจริตการเลือกตั้ง ในหลายรูปแบบ เช่น การซื้อสิทธิขายเสียง การก่อกวนแก่งัดผู้สมัครฝ่ายตรงข้าม และ การปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ทำให้การเลือกตั้งเป็นไปโดยไม่ สุจริตและเที่ยงธรรม ส่งผลต่อผู้ส มัครที่ได้รับเลือกตั้งดังกล่าวย่อมไม่มีความชอบธรรม ไปด้วย การปฏิบัติหน้าที่กลับ เป็นการรักษาผลประโยชน์ของพรรคการเมืองของฝ่ายตนแทนที่จะเป็นการรักษาผลประโยชน์ของประเทศ ซึ่งนำมาสู่ความไร้ประสิทธิภาพของระบบการตรวจสอบการใช้อำนาจของรัฐบาล การถ่วงดุลอำนาจ ไม่สามารถ

¹⁷ วิชัย ต้นศิริ, *วิวัฒนาการของระบอบประชาธิปไตย*, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2548), หน้า 320.

ดำเนินไปได้ รัฐบาลจึงสามารถ ควบคุมการปฏิบัติงานของ รัฐสภา ดังนั้น เหตุผลประการ หนึ่งของการบัญญัติสิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญ ในมาตรา 68 และมาตรา 69 ตามรัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2550 ก็เพื่อต่อต้านกระบวนการทุจริตการเลือกตั้ง โดยหลักรัฐธรรมนูญนิยมในเรื่อง การตรวจสอบการใช้ อำนาจรัฐก็มีส่วนสำคัญในการสนับสนุนแนว ความคิดเรื่อง สิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญเพื่อยับยั้ง กระบวนการ เลือกตั้งที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย เพื่อรักษาการ ปฏิบัติหน้าที่ของ รัฐสภา ซึ่งสามารถ ตรวจสอบการใช้ อำนาจของรัฐบาลได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด หลักการตรวจสอบการใช้ อำนาจ รัฐจึงปฏิเสธการเลือกตั้งผู้แทนของประชาชนที่ไม่เป็นไปตามกฎหมาย และส่งเสริม การเลือกตั้งที่ สุจริต เทียงธรรม เพื่อให้ได้ผู้แทนของประชาชนในการทำหน้าที่ตรวจสอบการบริหารประเทศของ รัฐบาลได้อย่างสมบูรณ์

3.4 ทฤษฎีอารยะขัดขืน (Civil Disobedience) เฉพาะส่วนที่สนับสนุนแนวความคิดเรื่องสิทธิพิทักษ์ รัฐธรรมนูญ

3.4.1 สาระสำคัญของทฤษฎีอารยะขัดขืน

“ทฤษฎีอารยะขัดขืน (Civil Disobedience)” เป็นแนวความคิดที่เกิดขึ้นมาเป็นเวลานานแล้ว ตามที่ได้บันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร ได้แก่ เหตุการณ์ที่หมอดำแยชชาวฮีบรูขัดคำสั่งของฟาโรห์ (Faroah) กษัตริย์แห่งอียิปต์โบราณ ซึ่งมีคำสั่งให้นำทารกแรกเกิดไปฆ่าทิ้ง ต่อมา ภายหลังศตวรรษ ที่ 18 เกิดแนวความคิดที่จะปฏิเสธไม่เชื่อฟังคำสั่งของผู้ปกครอง โดยไม่ได้อ้างถึงสิทธิที่จะไม่เชื่อ ฟังดังกล่าวจากกฎของพระเจ้า แต่อ้างถึงมโนธรรมในแต่ละบุคคลซึ่งใช้ปัญญาไตร่ตรองถึงเห ตุผล ของความไม่ชอบธรรม จนนำไปสู่การไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย¹⁸

¹⁸ สมชาย ปรีชาศิลป์กุล, การคือแฟงต่อกฎหมาย [Online]. Available from: <http://www.midnightuniv.org/midnightuniv/newpage86.htm> [5 มิถุนายน 2552]

ทฤษฎีอารยะดัดขึ้น มีชื่อเรียกอื่นที่แตกต่างกันไป เช่น การดื้อแพ่ง การดื้อแพ่งต่อกฎหมาย หรือสิทธิในการไม่เชื่อฟังรัฐของประชาชน เป็นต้น โดยมีผู้ให้ความหมายของ Civil Disobedience ไว้ ดังต่อไปนี้

(1) Dworkin กล่าวถึงการดื้อแพ่งของประชาชนไว้ว่า “เป็นการกระทำที่ฝ่าฝืนต่อกฎหมายโดยสันติวิธี เป็นการกระทำในเชิงศีลธรรมซึ่งเป็นการประท้วง คัดค้านคำสั่งของผู้ปกครองที่ไม่ยุติธรรม หรือเป็นการต่อต้านการกระทำของรัฐบาลที่ประชาชนเห็นว่าไม่ถูกต้อง ดังนั้น การดื้อแพ่งของประชาชนจึงเป็นการกระทำที่ไม่ได้เป็นไปตามกรอบของกฎหมาย และเป็นการละเมิดต่อกฎหมาย โดยมีจุดประสงค์เพื่อประท้วง คัดค้านคำสั่งหรือการกระทำของผู้ปกครอง แนวความคิดดังกล่าวจึงแตกต่างไปจากความเข้าใจต่อกฎหมายซึ่งมีอยู่อย่างแพร่หลายว่า ประชาชนทุกคนในสังคมจะต้องปฏิบัติตามกฎหมายเพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยของสังคม”¹⁹

(2) John Rawls ให้ความหมาย Civil Disobedience ว่า “เป็นการกระทำทางการเมืองซึ่งมีลักษณะเป็นสาธารณะ (Public) สันติวิธี (Nonviolent) และมีมโนธรรมสำนึก (Conscientious) ที่ขัดต่อกฎหมาย (Contrary to Law) โดยปกติเป็นสิ่งที่กระทำโดยมุ่งให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในกฎหมายหรือนโยบายของรัฐบาล”²⁰

¹⁹ Dworkin, Ronald. *Takeing Rights Seriously*. Massachusetta: Harvard University Press, 1978.

²⁰ John Rawls, *A Theory of Justice*. [1971] (Cambridge, Mass. : Harvard University Press, 1978), p

John Rawls ได้กำหนดลักษณะของ Civil Disobedience ไว้ทั้งหมด 7 ประการ²¹ ได้แก่

1. เป็นการละเมิดกฎหมาย หรือตั้งใจละเมิดกฎหมาย
2. ใช้สันติวิธี
3. เป็นการกระทำสาธารณะโดยแจ้งให้ฝ่ายรัฐบาลรับรู้ล่วงหน้า
4. มีความเต็มใจที่จะรับผลทางกฎหมายจากการละเมิดกฎหมาย
5. ปกติกระทำไปเพื่อเปลี่ยนแปลงกฎหมายหรือนโยบายของรัฐบาล
6. มุ่งเชื่อมโยงสำนึกของความยุติธรรมของผู้คนส่วนใหญ่ในบ้านเมือง
7. มุ่งเชื่อมโยงสำนึกของความยุติธรรม ซึ่งโดยหลักการแล้วเป็นต้นตอหนึ่งของกฎหมายและสถาบันทางสังคม

โดยสรุป การทำอารยะขัดขืนเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมาย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อต่อต้านนโยบายของรัฐบาล หรือกฎหมายที่ ไม่มีความชอบธรรม และส่งผลกระทบต่อประชาชน แม้การกระทำดังกล่าวจะเป็นการละเมิดกฎหมายก็ตาม แต่ผู้กระทำต้องต่อต้านภายในเงื่อนไขของสันติวิธีเท่านั้น และผู้กระทำก็ต้องยินยอมรับโทษจากการละเมิดกฎหมายดังกล่าวด้วย

3.4.2 วิเคราะห์ทฤษฎีอารยะขัดขืนที่สนับสนุนเจตนารมณ์สิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญ

3.4.2.1 ทฤษฎีอารยะขัดขืนที่สนับสนุนเจตนารมณ์ในด้านการต่อต้านการปฏิวัติ

รัฐประหาร

²¹ Brain Smart, "Defining Civil Disobedience," in Hugo Adam Bedau (ed.), Civil Disobedience in Focus. (London and New York : Routledge, 1990), p. 200. อ้างใน ชัยวัฒน์ สถาอานันท์, อารยะขัดขืน, หน้า 20 - 21.

โดยลักษณะของทฤษฎีอารยะขัดขืนเป็นการก ระทำของประชาชน ที่ต่อต้าน ผู้ปกครอง ที่ไม่ชอบธรรม ซึ่งสอดคล้องกับเจตนารมณ์ในเรื่องสิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญที่ต่อต้าน ผู้บริหารประเทศซึ่งมาจากการทำรัฐประหารยึดอำนาจจากรัฐบาลชุดเดิมมาโดยไม่ชอบด้วย กฎหมาย

นอกจากนี้ ทฤษฎีอารยะขัดขืนยังปฏิเสธกฎหมายที่ไม่มีความชอบธรรม และ ส่งผลกระทบต่อประชาชน ได้แก่ กฎหมายที่ไม่ได้มาจากความเห็นชอบของประชาชน หรือ กฎหมายที่มุ่งจำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชน ซึ่งเป็นไปในแนวทางเดียวกับสิทธิพิทักษ์ รัฐธรรมนูญที่ต่อต้านประกาศหรือคำสั่งของคณะรัฐประหารที่มีผลบังคับเป็นกฎหมายของ บ้านเมือง และประกาศหรือคำสั่งบางฉบับยังได้จำกัดการใช้สิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชน อีกด้วย

3.4.2.2 ทฤษฎีอารยะขัดขืนที่สนับสนุนเจตนารมณ์ในด้านการต่อต้านการเลือกตั้ง ที่มีได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม

การเลือกตั้งที่ไม่สุจริตและเที่ยงธรรมย่อมได้ผู้แทนของประชาชนที่ไม่มีความชอบธรรมด้วยเช่นกัน ทฤษฎีอารยะขัดขืนเป็นแนวความคิดที่ต่อต้านผู้ปกครองที่ไม่ ได้มาโดย กระบวนการที่ชอบด้วยกฎหมาย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อรักษาความถูกต้องในสังคม จึงมีความ สอดคล้องกับแนวความคิดเรื่องสิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญที่ต่อต้านการทุจริตการเลือกตั้ง เพื่อรักษา ความถูกต้อง และรักษาระบอบประชาธิปไตยของประเทศไว้ด้วย อย่างไรก็ตาม การต่อต้านการ เลือกตั้งที่ไม่สุจริตดังกล่าว จะต้องทำโดยสันติวิธี ไม่ใช้ความรุนแรง ไม่ใช้กำลังทางกายภาพ และ ไม่ใช้อาวุธ เช่น การเดินรณรงค์ต่อต้านการทุจริตเลือกตั้ง หรือการจัดเสวนาต่อต้านการซื้อสิทธิขาย เสียง เป็นต้น การต่อต้านโดยสันติวิธีจึง เป็นไปตามลักษณะพื้นฐานของการใช้สิทธิพิทักษ์ รัฐธรรมนูญ และการทำอารยะขัดขืน

บทที่ 4

ขอบเขต ข้อจำกัดและผลของการใช้สิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญ : ศึกษารัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550

สิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญ ตามรัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2550 ได้เปลี่ยนแปลงหลักกา ร เนื้อหา และเจตนารมณ์ของบทบัญญัติไปจากรัฐธรรมนูญฉบับปี พ .ศ. 2540 พอสมควร จึงมี ประเด็นที่ควรศึกษาถึงขอบเขตการใช้สิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญ ตามรัฐธรรมนูญฉบับปี พ .ศ. 2550 มาตรา 68 และมาตรา 69 ในประเด็นต่างๆที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้ทรงสิทธิซึ่งได้รับการคุ้มครองตาม รัฐธรรมนูญ วิธีการใช้สิทธิ ข้อจำกัดในการใช้สิทธิ และผลที่เกิดขึ้นภายหลังจากการใช้สิทธิพิทักษ์ รัฐธรรมนูญ ซึ่งสามารถอธิบายในรายละเอียดได้ดังนี้

4.1 ขอบเขตของการใช้สิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญตามมาตรา 68

รัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2550 หมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย ส่วนที่ 13 ว่าด้วย สิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญ ได้แบ่งบทบัญญัติ เรื่องดังกล่าวออกเป็น 2 มาตรา ได้แก่ มาตรา 68 และ มาตรา 69 ในส่วนนี้ได้ ศึกษาถึงขอบเขตการใช้สิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญตามมาตรา 68 โดยมี รายละเอียดดังต่อไปนี้

4.1.1 ผู้ทรงสิทธิตามมาตรา 68

“ผู้ทรงสิทธิ” หมายถึง ผู้ที่มีอำนาจเรียกร้องให้บุคคลอื่นกระทำการ ละเว้นกระทำการ หรือ ขอมรับในการกระทำของบุคคลดังกล่าว เมื่อพิจารณาบทบัญญัติในมาตรา 68 ซึ่งบัญญัติว่า “บุคคล จะใช้สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญเพื่อล้มล้างการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมี พระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญนี้ หรือเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครอง ประเทศโดยวิธี การซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้มิได้ ในกรณีที่บุคคล หรือพรรคการเมืองใดกระทำความผิดหนึ่ง ผู้ทราบการกระทำดังกล่าวย่อมมีสิทธิเสนอเรื่องให้

อัยการสูงสุดตรวจสอบข้อเท็จจริง...” ดังนั้น ผู้ทรงสิทธิหรือผู้ที่มีสิทธิตามมาตรา 68 ก็คือ “ผู้ทราบ การกระทำ” แต่มีประเด็นทางกฎหมายว่า ผู้ทราบการกระทำดังกล่าว หมายถึง ประชาชนชาวไทย เท่านั้นหรือไม่ หรืออาจหมายความรวมถึงคนต่างด้าวที่พำนักในประเทศไทยด้วย ? ซึ่งจากประเด็น ดังกล่าว ผู้เขียน เห็นว่า ผู้ทราบการกระทำ หมายถึง เฉพาะ บุคคลที่มีสัญชาติไทยเท่านั้น เนื่องจาก มาตรา 68 อยู่ภายใต้หมวด 3 ว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย แม้จะมีความคิดเห็นบางส่วน เห็นว่าบทบัญญัติในหมวด 3 อาจรวมถึงคนต่างด้าวที่อาศัยในประเทศไทยก็ตาม ในเรื่องอื่นทำนอง เดียวกันนี้ ศาสตราจารย์ ดร. หยุต แสงอุทัย ได้แสดงทัศนะ ที่ไม่เห็นด้วยกับความเห็นที่ ให้รวมคน ต่างด้าวที่อาศัยในประเทศไทย อยู่ภายใต้หมวดสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทยในรัฐธรรมนูญ เนื่องจาก ตามหลักรัฐธรรมนูญทั่วไป ไปถึงว่า รัฐธรรมนูญได้ กำหนดความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับคน สัญชาติของรัฐนั้น ไม่ได้กำหนดความสัมพันธ์ ระหว่างรัฐ กับคนต่างด้าวอื่น ถ้ารัฐธรรมนูญ จะให้ สิทธิเสรีภาพแก่คนต่างด้าวก็ต้องบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญโดยเฉพาะเจาะจง¹ โดยสรุป ในมาตรา 68 ผู้เขียนเห็นว่า บุคคลผู้ทรงสิทธิ ต้องเป็นบุคคลที่มีสัญชาติไทยเท่านั้น ไม่ รวมไปถึงบุคคลต่างด้าวที่ อาศัยในประเทศไทย

ประเด็นต่อมา โดยทั่วไป ผู้ทราบ การกระทำ ซึ่งเป็นผู้ ทรงสิทธิตามมาตรา 68 ต้องเป็น บุคคลธรรมดา แต่บุคคลดังกล่าวจะมีความหมายรวมถึงนิติบุคคลด้วยหรือไม่? จากประเด็นดังกล่าว ผู้เขียนเห็นว่า การบัญญัติสิทธิและเสรีภาพให้แก่บุคคลย่อมรวมถึงบุคคลธรรมดาและนิติบุคคล ด้วย สำหรับนิติบุคคล นั้น สามารถอ้างสิทธิและเสรีภาพที่ รัฐธรรมนูญให้การ รับรองมาปรับใช้ได้ เท่าที่สามารถ จะใช้ได้กับสภาพของนิติบุคคล ซึ่งมีข้อ สังเกตว่า สิทธิที่จะนำมาใช้กับนิติบุคคล จะต้องไม่ใช่สิทธิและเสรีภาพที่เชื่อมโยงอยู่กับความเป็นมนุษย์ ซึ่งลักษณะดังกล่าว ไม่มีอยู่ในความ เป็น นิติบุคคล เช่น นิติบุคคลไม่สามารถ อ้างศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ นิติบุคคลไม่สามารถ อ้าง

¹ หยุต แสงอุทัย, คำอธิบายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พ.ศ. 2511) เรียงมาตราและคำอธิบาย รัฐธรรมนูญทั่วไปโดยย่อ, (ม.ป.ท.,ม.ป.ป.), หน้า 130. อ้างใน อุดม รัฐอมฤต และคณะ, การอ้างศักดิ์ศรีความเป็น มนุษย์หรือใช้สิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามมาตรา 28 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540, (กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด นานาสิ่งพิมพ์, 2544), หน้า 107 - 108.

เสรีภาพในชีวิตและ ร่างกาย เป็นต้น แต่นิติบุคคล สามารถอ้าง ความคุ้มครองในเรื่องกรรมสิทธิ์ ได้ เป็นต้น² เหตุผล ดังกล่าว มีความ สอดคล้องกับบทบัญญัติใน ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 66* และมาตรา 67** ที่กำหนดให้นิติบุคคลมีสิทธิและหน้าที่ตามประมวลกฎหมายนี้หรือ กฎหมายอื่น และให้นิติบุคคลมีสิทธิหน้าที่ ทำนองเดียวกับบุคคลธรรมดา นอกจาก สิทธิและหน้าที่ เหล่านั้น จะมีได้เฉพาะบุคคลธรรมดาเท่านั้น

ข้อสังเกตอีกประการหนึ่ง ก็คือ รัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2550 ได้กำหนดให้ผู้ใช้สิทธิตาม มาตรา 68 คือ “ผู้ทราบการกระทำ” โดยเปลี่ยนแปลงเนื้อหาของบทบัญญัติ จากรัฐธรรมนูญ ฉบับปี พ.ศ. 2540 ซึ่งกำหนดว่าผู้ทรงสิทธิ คือ “ผู้รู้เห็น การกระทำ” การบัญญัติตามรัฐธรรมนูญ ฉบับปี พ.ศ. 2550 จึงเป็นข้อดีที่ เปิดโอกาสให้แก่ประชาชน ได้มีส่วนร่วม ในทางการเมือง มากยิ่งขึ้น เนื่องจาก ถ้ารัฐธรรมนูญใช้คำว่า “ผู้รู้เห็นการกระทำ” โดยในทางกฎหมายจะต้องมี ประจักษ์พยานรู้ เห็นเหตุการณ์³ ซึ่งอาจเป็นไปได้ยากที่บุคคลจะรู้เห็นถึงการล้มล้างระบอบการปกครอง การทำ รัฐประหาร การก่อกบฏ หรือการทุจริต การเลือกตั้งโดยที่มีประจักษ์พยานที่ชัดเจน ในทางตรงข้าม การให้สิทธิแก่ผู้ทราบ การกระทำ นั้นไม่จำเป็นต้องมีประจักษ์พยาน ที่ชัดเจน จึงเกิดประโยชน์ มากกว่า เพราะอย่างไรก็ตาม ยังมีขั้นตอนอื่นที่จะ ตรวจสอบและกลั่นกรอง ข้อเท็จจริง ว่าการกระทำ ที่ได้รับร้องเรียนนั้นขัดต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่อยู่อีก

² อุดม รัฐอมฤต และคณะ , การอ้างศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์หรือใช้สิทธิและเสรีภาพของบุคคลตาม มาตรา 28 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540, หน้า 112 - 113.

* ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 66 บัญญัติว่า “นิติบุคคลย่อมมีสิทธิและหน้าที่ตาม บทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้หรือกฎหมายอื่น ภายในขอบแห่งอำนาจหน้าที่หรือวัตถุประสงค์ที่ได้บัญญัติ หรือกำหนดไว้ในกฎหมาย ข้อบังคับ หรือตราสารจัดตั้ง”

** ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 67 บัญญัติว่า “ภายใต้บังคับมาตรา 66 นิติบุคคลย่อมมี สิทธิและหน้าที่เช่นเดียวกับบุคคลธรรมดา เว้นแต่สิทธิและหน้าที่ซึ่งโดยสภาพจะพึงมีพึงเป็นได้เฉพาะแก่บุคคล ธรรมดาเท่านั้น”

³ สภาร่างรัฐธรรมนูญ, “รายงานการประชุมคณะกรรมาธิการยกร่างรัฐธรรมนูญ สภา ร่างรัฐธรรมนูญ, ครั้งที่ 27/2550,” 18 มิถุนายน 2550.

4.1.2 ลักษณะวิธีการใช้สิทธิตามมาตรา 68

มาตรา 68 วรรคสอง กำหนดถึงวิธีการ ใช้สิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญแก่ ผู้ทราบการกระทำ โดยผู้ที่ทราบเหตุการณ์ว่าบุคคลหรือพรรคการเมืองได้กระทำการล้มล้างการปกครองในระบอบ ประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หรือเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครอง ประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ บุคคลดังกล่าว สามารถใช้สิทธิ ตามมาตรา 68 วรรคสอง โดยผู้ทราบการกระทำสามารถเสนอเรื่องไปยัง อัยการสูงสุดตรวจสอบ ข้อเท็จจริงในลำดับแรก ซึ่งขั้นตอนขั้นนี้ ได้รับการคุ้มครอง ข้อเท็จจริงและข้อมูลหมาย จากอัยการ สูงสุดในเบื้องต้น ก่อนที่อัยการสูงสุดจะยื่นคำร้องไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยสั่งการให้บุคคล หรือพรรคการเมืองเลิกการกระทำดังกล่าว

อย่างไรก็ตาม มีข้อสังเกต ประการหนึ่ง ก็คือ มาตรา 68 เป็นการให้สิทธิแก่ ผู้ทราบการ กระทำ ความผิด ตามมาตรา 68 วรรคแรก ยื่นเรื่อง ต่ออัยการสูงสุด เพื่อเสนอให้ศาลรัฐธรรมนูญ วินิจฉัยให้ เลิกการกระทำ ซึ่งความผิด นี้มีลักษณะ แตกต่างไปจาก บทบัญญัติใน มาตรา 95 ของ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 ซึ่งมีลักษณะวิธีการที่ คล้ายคลึงกัน กล่าวคือ กฎหมายทั้งสองเรื่องมีบทบัญญัติให้ มีการเสนอเรื่องไปยัง อัยการสูงสุด ตรวจสอบ และเสนอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาสั่งเลิกการกระทำเช่น เดียวกัน แต่ต่างกันตรงที่ มาตรา 68 ให้สิทธิแก่ผู้ทราบการกระทำซึ่งอาจเป็นประชาชนทั่วไป แต่ มาตรา 95 กำหนดให้เป็น อำนาจของนายทะเบียนพรรคการเมือง เท่านั้นที่ สามารถดำเนินการได้ นอกจากนี้ สาเหตุที่นาย ทะเบียนพรรคการเมืองจะเสนอเรื่องต่ออัยการสูงสุด ก็มีมากกว่า สาเหตุในมาตรา 68 วรรคแรก กล่าวคือ ในมาตรา 68 ผู้ทราบ การกระทำ มีสิทธิเสนอเรื่อง ต่ออัยการสูงสุด เพื่อให้ พิจารณา ตรวจสอบการกระทำความผิด โดยอาศัยสาเหตุ 2 ประการ คือ สาเหตุประการแรก ก บุคคลหรือพรรค การเมืองได้กระทำการล้ม ล้างการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็น ประมุข และสาเหตุประการที่สอง บุคคลหรือพรรคการเมืองนั้นกระทำการ เพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจ

ในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ โดยสรุป อาศัย
ตามมาตรา 68 จึงมีเพียง 2 สาเหตุเท่านั้น

ส่วนสาเหตุที่นายทะเบียนพรรคการเมือง ตามกฎหมายพรรคการเมือง จะมีอำนาจ เสนอ
เรื่องไปยังอัยการสูงสุด มีสาเหตุหลายประการ เช่น สาเหตุจากพรรคการเมืองกระทำการอันฝ่าฝืน
พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่ง
สมาชิกวุฒิสภา * สาเหตุจากพรรคการเมือง กระทำการอันเป็นปฏิปักษ์ต่อการปกครองระบอบ
ประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ** และสาเหตุจากพรรคการเมือง กระทำการอัน
เป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐ *** เป็นต้น ความแตกต่างกันในประการสุดท้าย ระหว่างมาตรา 68
รัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2550 กับมาตรา 95 กฎหมายพรรคการเมือง คือ มาตรา 68 ของรัฐธรรมนูญ
ใช้บังคับกับบุคคลและพรรคการเมือง แต่มาตรา 94 และ มาตรา 95[†] ของกฎหมายประกอบ
รัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง ใช้บังคับเฉพาะพรรคการเมืองเท่านั้น

* พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 94 (2) บัญญัติว่า “เมื่อ
พรรคการเมืองกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้ อาจถูกศาลรัฐธรรมนูญสั่งยุบพรรคการเมือง ... (2) กระทำ
การอันเป็นการฝ่าฝืน พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการ
ได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา หรือระเบียบหรือประกาศของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ซึ่งมีผลทำให้การเลือกตั้งมิได้
เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม”

** พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 94 (3) บัญญัติว่า “เมื่อ
พรรคการเมืองกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้ อาจถูกศาลรัฐธรรมนูญสั่งยุบพรรคการเมือง ... (3) กระทำ
การอันอาจเป็นปฏิปักษ์ต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตาม
รัฐธรรมนูญ”

*** พระราชบัญญัติ ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 94 (4) บัญญัติว่า
“เมื่อพรรคการเมืองกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้ อาจถูกศาลรัฐธรรมนูญสั่งยุบพรรคการเมือง ... (4)
กระทำการอันอาจเป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐทั้งภายในและภายนอกราชอาณาจักรหรือขัดต่อกฎหมายหรือความ
สงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน”

[†] พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 95 บัญญัติว่า “เมื่อ
ปรากฏต่อนายทะเบียน หรือเมื่อนายทะเบียนได้รับแจ้งจากคณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองและได้ตรวจสอบ
แล้วเห็นว่าพรรคการเมืองใด กระทำการตามมาตรา 94 ให้นายทะเบียนโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการการ

ทั้งนี้ บทบัญญัติในมาตรา 95 เป็นการกำหนดขั้นตอนการยุบพรรคการเมือง โดยให้นายทะเบียนพรรคการเมืองซึ่งได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการการเลือกตั้งเสนอคำร้องและหลักฐานไปยังอัยการสูงสุด เพื่อพิจารณาความผิดของพรรคการเมือง หากอัยการสูงสุดเห็นชอบตามคำร้องดังกล่าว จึงเสนอคำร้องไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยยุบพรรคการเมืองต่อไป อย่างไรก็ตาม หากอัยการสูงสุดไม่ยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ นายทะเบียนสามารถตั้งคณะกรรมการร่วมกันระหว่างผู้แทนของนายทะเบียนกับผู้แทนสำนักงานอัยการสูงสุด เพื่อรวบรวมพยานหลักฐานเสนอต่อศาลรัฐธรรมนูญ หากคณะกรรมการดังกล่าวยังไม่สามารถหาข้อยุติได้ นายทะเบียนสามารถเสนอคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญได้เอง โดยความเห็นชอบจากคณะกรรมการการเลือกตั้ง

4.1.3 บุคคลและข้อเท็จจริงที่ได้รับผลจากการใช้สิทธิตามมาตรา 68

รัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2550 มาตรา 68 กำหนดถึงบุคคลที่ได้รับผลจากการใช้สิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญด้วยกัน 2 ประการ ดังต่อไปนี้

เลือกตั้งเจ้าตัวยุบพรรคการเมืองสูงสุด พร้อมด้วยหลักฐาน เมื่ออัยการสูงสุดได้รับแจ้งให้พิจารณาเรื่องดังกล่าวให้แล้วเสร็จภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้ง ถ้าอัยการสูงสุดเห็นสมควร ก็ให้ยื่นคำร้องเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคการเมืองดังกล่าว ถ้าอัยการสูงสุดไม่ยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญให้นายทะเบียนตั้งคณะกรรมการขึ้นคณะหนึ่งโดยมีผู้แทนจากนายทะเบียนและผู้แทนจากสำนักงานอัยการสูงสุด เพื่อดำเนินการรวบรวมพยานหลักฐานแล้วส่งให้อัยการสูงสุดเพื่อยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญต่อไป ในกรณีที่คณะกรรมการดังกล่าวไม่อาจหาข้อยุติเกี่ยวกับการดำเนินการยื่นคำร้องได้ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่แต่งตั้งคณะกรรมการให้นายทะเบียนโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจยื่นคำร้องเอง

หากนายทะเบียนเห็นสมควรจะให้ระงับการดำเนินการของพรรคการเมืองซึ่งกระทำการตามมาตรา 94 ให้นายทะเบียนโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการการเลือกตั้งแจ้งต่ออัยการสูงสุดขอให้ศาลรัฐธรรมนูญสั่งระงับการกระทำดังกล่าวของพรรคการเมืองไว้เป็นการชั่วคราว

ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้ยุบพรรคการเมืองใดแล้ว ให้นายทะเบียนประกาศ คำสั่งยุบพรรคการเมืองนั้นในราชกิจจานุเบกษา และห้ามมิให้บุคคลใดใช้ชื่อ ชื่อย่อ หรือภาพเครื่องหมายพรรคการเมืองซ้ำ หรือฟ้อง หรือมีลักษณะคล้ายคลึงกับชื่อ ชื่อย่อ หรือภาพเครื่องหมายพรรคการเมืองที่ถูกยุบนั้น เพื่อแสวงหาประโยชน์ในการดำเนินกิจการทางการเมือง หรือประโยชน์อื่นใดในทำนองเดียวกัน”

(1) ประการแรก คือ “บุคคล” ที่ใช้สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญเพื่อล้มล้างการปกครอง ในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หรือเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ

(2) ประการที่สอง คือ “พรรคการเมือง” ที่ใช้สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญเพื่อล้มล้างการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หรือเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ

บทบัญญัติในมาตรา 68 กำหนดให้บุคคลที่ได้รับผลจากการใช้สิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญทั้ง 2 ประเภท ได้แก่ บุคคลและพรรคการเมือง ในส่วนของบุคคล หมายถึง บุคคลธรรมดา และนิติบุคคล ซึ่งศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร. บวรศักดิ์ อุวรรณโณ แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับหมวดสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย ในรัฐธรรมนูญว่า “ในหมวดนี้ต้องอ่านว่าบุคคล โดยบุคคลในที่นี้หมายถึงบุคคลซึ่งเป็นชนชาวไทย บุคคลนั้นเป็นศัพท์ทางกฎหมาย หมายถึง บุคคลธรรมดา คือนุญษ์และนิติบุคคล ...”⁴ ดังนั้น บุคคลที่ได้รับผลจากการใช้สิทธิตามมาตรา 68 จึงได้แก่ บุคคลธรรมดา และนิติบุคคล

นอกจากนี้ รัฐธรรมนูญกำหนด ถึงบุคคลซึ่ง ได้รับผล จากการใช้สิทธิตามมาตรา 68 อีกประการหนึ่ง ก็คือ “พรรคการเมือง ” ซึ่งพรรคการเมือง ดังกล่าว ต้องเป็นพรรคการเมืองตาม

⁴ สภาร่างรัฐธรรมนูญ, “รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ, ครั้งที่ 14/2540,” 8 กรกฎาคม 2540. อ้างใน นวรัตน์ ประสิทธิ์พรกุล, “ปัญหาผู้ทรงสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540,” (วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545), หน้า 103.

ความหมายของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550* เท่านั้น กล่าวคือ เป็น พรรคการเมืองที่นายทะเบียนพรรคการเมืองได้รับจดทะเบียน และมีฐานะเป็นนิติบุคคล จากกฎหมายดังกล่าว เป็นการยืนยันได้ว่าบุคคลตามมาตรา 68 ย่อมหมายถึงนิติบุคคลด้วย เพราะ ตามกฎหมายพรรคการเมือง มีสถานะเป็นนิติบุคคล ซึ่งอาจได้รับผลจากการใช้สิทธิตามมาตรา 68 ได้เช่นกัน

สำหรับข้อเท็จจริง ซึ่งได้รับผลจากการใช้สิทธิตามมาตรา 68 มีอยู่ 2 ประการ คือ ประการแรก ได้แก่ การใช้สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ เพื่อล้มล้างการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และประการที่สอง ได้แก่ การใช้สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ เพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศ โดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ โดยมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

(1) การใช้สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ เพื่อล้มล้างการปกครองฯ

เนื้อหาในส่วนนี้ แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ส่วนแรก คือ การล้มล้างระบอบประชาธิปไตย และ ส่วนที่สอง คือ พระมหากษัตริย์ ทรงเป็นประมุข คำว่า “ประเทศไทยมีการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ” บัญญัติครั้งแรกในรัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2492 โดยมีเหตุผลเป็นการประกาศรูปแบบการปกครองในระบอบดังกล่าวเพื่อยืนยันถึงการปกครองของประเทศไทย เป็นระบอบประชาธิปไตยเท่านั้น ไม่ได้ปกครอง ด้วยระบอบสาธารณรัฐ ระบอบ

* พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 4 บัญญัติว่า “พรรคการเมือง หมายความว่า คณะบุคคลที่รวมกันจัดตั้งเป็นพรรคการเมือง โดย ได้รับการจดทะเบียนการจัดตั้งตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ เพื่อสร้างเจตนารมณ์ทางการเมืองของประชาชนตามวิถีทางการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข โดยมีมุ่งที่จะส่งสมาชิกเข้าสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และมีการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองอื่นอย่างต่อเนื่อง”

คอมมิวนิสต์ หรือระบอบเผด็จการ เป็นต้น⁵ ส่วนคำว่า “ประชาธิปไตย” เป็นรูปแบบการปกครองที่ อำนาจธิปไตยเป็นของประชาชน อับราฮัม ลินคอล์น (Abraham Lincoln) อดีตประธานาธิบดี สหรัฐอเมริกา เคยกล่าวถึงการปกครอง ในรูปแบบประชาธิปไตยไว้ว่าเป็น “การปกครองของ ประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน ” (Government of the people, by the people, and for the people)⁶ และคำว่า “พระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ” เป็นการให้ความหมายถึงประมุขของรัฐ ว่า ประเทศนั้น ปกครองโดย มีประมุข ของรัฐใน รูปแบบใด เช่น ประมุขของรัฐรูปแบบ พระมหากษัตริย์ ประมุขของรัฐรูปแบบประธานาธิบดี และประมุขของรัฐรูปแบบสืบบราชสันตติวงศ์ ผสมกับการเลือกตั้ง เป็นต้น ซึ่งรัฐธรรมนูญ ฉบับปี พ.ศ. 2550 ใช้คำว่า “การปกครองในระบอบ ประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ” จึงหมายถึง ประเทศไทยมีระบอบการ ปกครองใน รูปแบบ ประชาธิปไตย และมีรูปแบบประมุขของรัฐในรูปแบบของพระ มหากษัตริย์ หรือเรียกว่า “ระบอบพระมหากษัตริย์ภายใต้รัฐธรรมนูญ (Constitutional Monarchy)” ดังนั้น ข้อเท็จจริงซึ่ง ได้รับผลจากการใช้สิทธิตามมาตรา 68 ประการแรก คือ การใช้สิทธิและเสรีภาพตาม รัฐธรรมนูญเพื่อล้มล้างระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ซึ่งเป็นลักษณะ ที่บุคคลใช้สิทธิและเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญบัญญัติรับรองไว้ไป ในทางที่มีขอบเพื่อเปลี่ยนแปลง ระบอบการปกครองของประเทศไทยให้ไปสู่ระบอบอื่นที่มีใช้ประชาธิปไตย เช่น ระบอบ คอมมิวนิสต์ เป็นต้น หรือ เปลี่ยนรูปแบบการปกครองโดยมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขไปสู่ รูปแบบประมุขแบบอื่น เช่น รูปแบบประธานาธิบดี เป็นต้น ข้อเท็จจริง ดังกล่าว หากบุคคลหรือ พรรคการเมืองได้กระทำ ย่อมเป็นสาเหตุให้ได้รับผล จากการใช้สิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญตาม มาตรา 68 ก็คือ ผู้ทราบการกระทำ สามารถเสนอเรื่องไปยังอัยการสูงสุดเพื่อตรวจสอบ การกระทำและส่ง เรื่องไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยสั่งให้เลิกการกระทำได้

⁵ นพัตถร ฤทธิกาญจน์, “พัฒนาการและที่มาของอำนาจอธิปไตยและผู้ใช้อำนาจอธิปไตยในประเทศไทย,” (วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2544), หน้า 224.

⁶ เรื่องวิทย์ เกษสุวรรณ, หลักรัฐศาสตร์, (กรุงเทพมหานคร: บพิธการพิมพ์, 2548), หน้า 136.

(2) การใช้สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ เพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองฯ

เนื้อหาในส่วนนี้ แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ส่วนแรก คือ การปฏิวัติรัฐประหารหรือการก่อกบฏ และส่วนที่ 2 คือ การทุจริตการเลือกตั้ง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา ข้อเท็จจริงดังกล่าวเป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ ฉบับปี พ.ศ. 2550 ซึ่งขยายเจตนารมณ์สิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญ โดยให้ความหมายของข้อความที่ว่า “เพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้” ให้หมายถึง การทำรัฐประหารและการทุจริตการเลือกตั้ง ดังนั้น การกระทำที่บุคคลหรือพรรคการเมืองได้ใช้สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ ให้การรับรองไปเพื่อการรัฐประหารยึดอำนาจ หรือทุจริตการเลือกตั้ง ย่อมได้รับผลจากการใช้สิทธิตามมาตรา 68 เช่นกัน

มีข้อสังเกตประการหนึ่ง คือ บุคคลที่กระทำความผิดตามมาตรา 68 วรรคแรกมีลักษณะที่ใช้สิทธิเสรีภาพซึ่งรัฐธรรมนูญบัญญัติรับรองไว้แล้วอย่างถูกต้อง กล่าวคือ เป็นการใช้สิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ ให้ความคุ้มครอง แต่ ใช้สิทธิเสรีภาพดังกล่าวโดยมีจุดประสงค์ที่ มิชอบด้วยรัฐธรรมนูญและกฎหมาย เช่น บุคคลใช้เสรีภาพทางวิชาการย่อม ได้รับความคุ้มครอง ตามมาตรา 50* แต่ถ้าบุคคล ใดใช้เสรีภาพในทางวิชาการเพื่อเผยแพร่แนว ความคิดคอมมิวนิสต์ หรือ ระบอบเผด็จการ เพื่อหวังเปลี่ยนแปลงการปกครอง ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข แม้บุคคลดังกล่าวได้ ใช้สิทธิเสรีภาพตาม ที่รัฐธรรมนูญบัญญัติ ก็ตาม รัฐธรรมนูญก็ไม่อาจ ให้ความคุ้มครองได้ เพราะมีจุดประสงค์ที่มิชอบด้วยกฎหมาย

โดยสรุป การใช้สิทธิตามมาตรา 68 โดยผู้ทราบการกระทำตามวรรคหนึ่งยื่นเรื่องต่ออัยการสูงสุดตรวจสอบและเสนอเรื่องต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยให้เลิกการกระทำ อาจส่งผลกระทบต่อ

* รัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2550 มาตรา 50 บัญญัติว่า “บุคคลย่อมมีเสรีภาพในทางวิชาการ การศึกษาอบรม การเรียนการสอน การวิจัย และการเผยแพร่งานวิจัยตามหลักวิชาการย่อมได้รับความคุ้มครอง ทั้งนี้ เท่าที่ไม่ขัดต่อหน้าที่ของพลเมืองหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน”

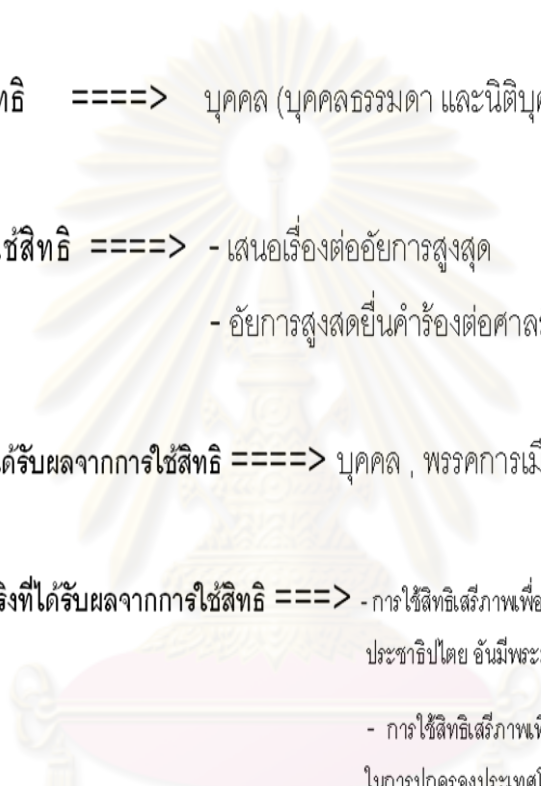
ไปยังบุคคลและข้อเท็จจริง มีเงื่อนไข 2 ประการ ได้แก่ ประการแรก บุคคลที่ใช้สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญเพื่อล้มล้างการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หรือเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ และประการที่สอง พรรคการเมืองที่ใช้สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญเพื่อล้มล้างการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หรือเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ (โปรดดูแผนภาพที่ 4)

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 4 ขอบเขตของการใช้สิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญ ตามมาตรา 68

ขอบเขตการใช้สิทธิตามมาตรา 68

- 1) ผู้ทรงสิทธิ =====> บุคคล (บุคคลธรรมดา และนิติบุคคล)
- 2) วิธีการใช้สิทธิ =====> - เสนอเรื่องต่ออัยการสูงสุด
- อัยการสูงสุดยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ
- 3) บุคคลที่ได้รับผลจากการใช้สิทธิ =====> บุคคล , พรรคการเมือง
- 4) ข้อเท็จจริงที่ได้รับผลจากการใช้สิทธิ =====> - การใช้สิทธิเสรีภาพเพื่อล้มล้างการปกครองระบอบ
ประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
- การใช้สิทธิเสรีภาพเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจ
ในการปกครองประเทศโดยไม่เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ

4.2 ขอบเขตของการใช้สิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญตามมาตรา 69

นอกจากมาตรา 68 แล้ว การใช้สิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญยังบัญญัติไว้ในมาตรา 69 ของรัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2550 โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.2.1 ผู้ทรงสิทธิตามมาตรา 69

รัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2550 มาตรา 69 บัญญัติว่า “บุคคลย่อมมีสิทธิต่อต้าน โด ยสันติวิธี ซึ่งการกระทำใดๆ ที่เป็นไปเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไป

ตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้” ผู้ทรงสิทธิซึ่ง รัฐธรรมนูญให้ความคุ้มครอง ตามมาตรานี้ ก็คือ บุคคล ซึ่งมีความหมายเช่นเดียวกับมาตรา 68 ซึ่งหมายถึง บุคคลที่เป็นประชาชนชาวไทยเท่านั้น เพราะรัฐธรรมนูญเป็นการ กำหนดความสัมพันธ์ระหว่างรัฐและประชาชนที่มีสัญชาติของรั้ฐนั้น และมาตรา 69 อยู่ภายใต้หมวด 3 ว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย จึงไม่อาจ ให้ความคุ้มครองสิทธิของคนต่างด้าวที่พำนักในประเทศไทย

บุคคลตามมาตรา 69 รวมไปถึง นิติบุคคล เนื่องจาก รัฐธรรมนูญไม่ได้บัญญัติให้นิติบุคคล สามารถทรงสิทธิตามรัฐธรรมนูญได้ จึงต้องเทียบเคียงจากขอบเขตของนิติบุคคลตามกฎหมายแพ่ง และพาณิชย์⁷ จึงมีผลให้นิติบุคคลเป็นผู้ทรงสิทธิได้ทำนองเดียวกับบุคคลธรรมดา เว้นแต่สิทธิและเสรีภาพนั้นจะมีได้ เฉพาะบุคคลธรรมดาเท่านั้น กรณีการใช้สิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญตามมาตรา 69 เป็นการต่อต้านโดยสันติวิธีต่อการทำรัฐประหารยึดอำนาจ และต่อต้านการทุจริตเลือกตั้ง โดยสภาพของการใช้สิทธิ นิติบุคคลจึงสามารถกระทำได้ เช่น การรณรงค์ป้องกันการทุจริตเลือกตั้ง การ จัดเสวนาต่อต้านการทำรัฐประหาร เป็นต้น ดังนั้น ผู้ทรงสิทธิตามมาตรา 69 จึงหมายถึง บุคคลธรรมดา และนิติบุคคลด้วย

4.2.2 ลักษณะวิธีการใช้สิทธิตามมาตรา 69

การต่อต้านโดยสันติวิธี เป็นวิธีการ ใช้สิทธิซึ่ง รัฐธรรมนูญ มาตรา 69 บัญญัติให้แก่บุคคล เพื่อใช้ในการต่อต้านการปฏิวัติรัฐประหารและการก่อ กบฏ และต่อต้าน การเลือกตั้ง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา ที่ไม่เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม อย่างไรก็ตาม รัฐธรรมนูญไม่ได้อธิบายถึงความหมายของคำว่า “สันติวิธี” ว่ามีความหมายและขอบเขต เพียงใด

⁷ นวรัตน์ ประสิทธิ์พรกุล , “ปัญหาผู้ทรงสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540,” (วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย, 2545), หน้า 127.

จึงต้องอาศัย ความคิดเห็นของนัก วิชาการมาอธิบาย ความหมายของสันติวิธี ตามมาตรา 69 เพื่อมีความชัดเจนในการใช้สิทธิ ดังต่อไปนี้

(1) รองศาสตราจารย์ ดร. โททม อารียา กล่าวถึงสันติวิธีโดยสรุปได้ว่า “สันติวิธี คือ วิธีการ จัดการกับความขัดแย้งวิธีหนึ่ง การใช้สันติวิธีมีเหตุผลสำคัญที่ว่าเป็นวิธีการที่ จะเกิดความสูญเสีย น้อยที่สุด ซึ่งมีความแตกต่างกับ การใช้ความรุนแรง ลักษณะสำคัญของสันติวิธีต้องเป็นวิธีการที่เข้มแข็งและต้องใช้ความคิดสร้างสรรค์ ไม่ใช่วิธี การที่เลือกใช้ในบางโอกาส แต่ต้องกระทำอย่างต่อเนื่อง”⁸

(2) รองศาสตราจารย์ ดร. ชัยวัฒน์ สถาอานันท์ กล่าวว่า “สันติวิธีเป็นวิธีการเผชิญกับความขัดแย้ง ในหลายรูปแบบ เช่น การประท้วง การใส่ชุดสีดำ การไม่ให้ควมร่วมมือ และการแทรกแซงโดยตรง ตัวอย่างเช่น กรณีที่นักกิจกรรมสันติวิธีบุกเข้าเขตหวงห้ามของรัฐบาลฝรั่งเศสในทวีปแอฟริกาเหนือเพื่อไม่ให้เกิดการทดลองระเบิดปรมาณู เมื่อเดือนมกราคม ค.ศ. 1960 ซึ่งผู้กระทำการหรือละเว้นกระทำการต้องดำเนินการโดยไม่ใช้ความรุนแรง โดยเฉพาะอย่างยิ่งความรุนแรงทางกายภาพ”⁹

สันติวิธีจึงเป็นการจัดการกับความขัดแย้งโดยไม่ใช้ความรุนแรง พยายามไม่ก่อให้เกิดความสูญเสีย ไม่ใช่กำลังทางกายภาพในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ซึ่งการใช้สิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญ เพื่อต่อต้านการทำให้รัฐประหาร และการทุจริตการเลือกตั้งด้วยสันติวิธีนั้น ได้รับแนวความคิดพื้นฐานมาจากทฤษฎีอารยะขัดขืน เพียงแต่ได้นำทฤษฎีดังกล่าวมาบัญญัติรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญเพื่อให้การ

⁸ โททม อารียา, “ การส่งเสริมสันติวิธี ,” เอกสาร 30 ปี 14 ตุลา จดหมายข่าวประชาชน, 3 (ตุลาคม 2546): 23 - 25.

⁹ ชัยวัฒน์ สถาอานันท์ . ทำความเข้าใจสันติวิธี [Online]. Available from <http://www.skyd.org/site/view.php?group=5&aid=355> [24 กุมภาพันธ์ 2552]

ต่อต้านตามแนวทางของทฤษฎี นั้น ได้รับความคุ้มครองจากรัฐธรรมนูญ และส่งผลให้ การต่อต้าน ไม่เป็นความผิดตามกฎหมาย

อย่างไรก็ตาม การใช้สิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญต้องอยู่ภายใน ขอบเขตของสันติวิธี เช่น การ ไม่เสียภาษี การไม่พกพาบัตรประชาชน หรือการใช้สัญญาณจราจรโดยไม่มีเหตุจำเป็น การ กระทำดังกล่าวมีความผิดตามกฎหมายแต่ละฉบับ * หากบุคคลกระทำใน สภาวะการณ์ปกปิดยอมต้อง ได้รับความคุ้มครอง ในทางตรงข้าม หากประเทศเกิดเหตุการณ์ยึดอำนาจการปกครองโดยมิชอบ การทำ อารยะขัดขืนด้วยวิธีการที่ผิดกฎหมายแต่เป็น ไปโดยสันติวิธีดังกล่าวจะได้รับการคุ้มครองจากสิทธิ พิทักษ์รัฐธรรมนูญตามมาตรา 69 หากผู้ใช้สิทธิพิสูจน์ได้ว่า เหตุการณ์ดังกล่าวเป็นการยึดอำนาจการ ปกครองจริง การต่อต้านของผู้ใช้สิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญจะไม่เป็นความผิดตามกฎหมาย เพราะ ได้รับความคุ้มครองจากมาตรา 69 ของรัฐธรรมนูญซึ่งมีลำดับศักดิ์สูงกว่ากฎหมายทั่วไป

โดยสรุป การใช้สิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญตามมาตรา 69 ต้องประกอบไปด้วยวิธี การสำคัญ 2 ประการ ได้แก่ ประการแรก การกระทำต้องเป็นไปโดยสันติวิธี ซึ่งเป็นวิธีการเผชิญกับความ ขัดแย้ง โดยไม่ใช้กำลัง หรือความรุนแรงในการแก้ไขปัญหา และประการที่สอง วิธีการใช้สิทธิ ดังกล่าวอาจเป็นวิธีการที่ชอบหรือไม่ชอบด้วยกฎหมาย ก็ได้ แต่บุคคลผู้ใช้สิทธิต้อง สามารถพิสูจน์ ได้ว่ามีการกระทำเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิถีทางนอกรัฐธรรมนูญจริงจึง จะได้รับความคุ้มครองจากรัฐธรรมนูญ ในทางตรงข้าม หากผู้ใช้สิทธิไม่สามารถพิสูจน์ได้ ผู้ใช้สิทธิ ต้องยอมรับโทษจากการกระทำอันมิชอบด้วยกฎหมายของตนที่แสดงออกไป ซึ่งเป็น หลักการ พื้นฐานของทฤษฎีอารยะขัดขืน โดยผู้ทำอารยะขัดขืนต้องยอมรับผลของการกระทำของตน อย่างไร

* การไม่เสียภาษีให้แก่รัฐมีความผิดตามกฎหมายฉบับต่างๆ เช่น ประมวลรัษฎากร พระราชบัญญัติภาษี บำรุงท้องที่ และพระราชบัญญัติภาษีป้าย เป็นต้น การไม่พกพาบัตรประจำตัวประชาชนมีความผิดตาม พระราชบัญญัติบัตรประชาชน และ การใช้สัญญาณจราจร โดยไม่มีความจำเป็นมีความผิด ตาม พระราชบัญญัติจราจรทางบก

ก็ตาม ยังเป็นประเด็นปัญหาต่อไปถึงขอบเขตของการทำอารยะขัดขืนว่ามีขอบเขตเพียงใดจึงจะเป็น การกระทำที่สันติวิธีที่จะส่งผลต่อการรับโทษหรือไม่รับโทษทางกฎหมายของบุคคล

4.2.3 บุคคลและข้อเท็จจริงที่ได้รับผลจากการใช้สิทธิตามมาตรา 69

บุคคลซึ่ง อาจได้รับผลจากการต่อต้านโดยสันติวิธี ตามมาตรา 69 ก็คือ “ผู้กระทำการ ” เพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิถีทาง ที่มีได้บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ ซึ่ง ผู้กระทำการ ดังกล่าวอาจเป็นบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคล ทั้งนี้ เป็นไปตามแนว คำวินิจฉัยศาล รัฐธรรมนูญที่ 19/2551¹⁰ โดยศาลรัฐธรรมนูญมีมติวินิจฉัยยุบพรรคชาติไทยซึ่งเป็นพรรคการเมือง ที่มีสถานะเป็นนิติบุคคล ตามพระราชบัญญัติ ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 เนื่องจาก กระทำการเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามที่ บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ คำวินิจฉัยดังกล่าวเป็นการยืนยันว่า ผู้กระทำการเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจใน การปกครองประเทศโดยวิถีทางอื่นนอกจากที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนั้นรวมถึงนิติบุคคลด้วย

ประการต่อมา ข้อเท็จจริงที่ได้รับผลจากการใช้สิทธิตามมาตรา 69 คือ การกระทำที่เป็นไป เพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปโดยวิถีทางที่บัญญัติไว้ใน รัฐธรรมนูญ ซึ่งการกระทำดังกล่าวเจตนารมณ์เรื่องสิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญ ตามรัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2550 หมายถึง การป ฎิบัติรัฐประหารและการก่อ กบฏ และการเลือกตั้ง สมาชิกสภาผู้แทน ราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาที่ไม่สุจริตและเที่ยงธรรม

ข้อสังเกตประการหนึ่ง ก็คือ ข้อเท็จจริง ตามมาตรา 69 ที่ได้รับผลจากการใช้สิทธิพิทักษ์ รัฐธรรมนูญจะแตกต่างไปจากมาตรา 68 กล่าวคือ มาตรา 68 วรรคแรกเป็นกรณีที่ บุคคลใช้สิทธิ เสรีภาพที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้อย่างถูกต้อง แต่เพื่อ จุดประสงค์ที่มีขอบด้วยรัฐธรรมนูญ แต่มาตรา

¹⁰ ศาลรัฐธรรมนูญ , “คำวินิจฉัยที่ 19/2551 เรื่อง อัยการสูงสุดขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่ง ยุบพรรคชาติไทย,” 2 ธันวาคม 2551.

69 เป็นกรณีที่บุคคลใช้วิธีการอันผิดกฎหมาย ไม่สามารถ อ้างสิทธิจากบทบัญญัติใดในรัฐธรรมนูญ เพื่อรองรับการใช้สิทธิและเสรีภาพของตนได้ จึงเป็นวิธีการที่ไม่ถูกต้องเพื่อจุดประสงค์ที่มีชอบด้วยกฎหมาย เช่น การทำรัฐประหารเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมายและไม่มีการบัญญัติสิทธิให้แก่บุคคลใดสามารถ ทำรัฐประหารได้จึงเป็นวิธีการที่รัฐธรรมนูญไม่รับรอง และมีวัตถุประสงค์ของการทำรัฐประหารเพื่อล้มล้างรัฐธรรมนูญ ล้มล้างรัฐบาล ล้มล้างฝ่าย ขนิติบัญญัติ ล้มล้างฝ่ายบริหาร ซึ่งเป็นวัตถุประสงค์ที่ผิดกฎหมายของประเทศ สรุปว่า การกระทำความผิดของบุคคลตามมาตรา 69 จึงผิดกฎหมายทั้งวิธีการและจุดประสงค์ของการกระทำ

โดยสรุป ผู้ทรงสิทธิตามมาตรา 69 จึงรวมถึงบุคคลธรรมดา และนิติบุคคล ซึ่งสามารถใช้สิทธิในการต่อต้านโดยสันติวิธี ต่อบุคคลผู้กระทำความผิด ซึ่งบุคคลที่อาจได้รับผลจากการใช้สิทธิต่อต้านดังกล่าวมีอยู่ 2 ประเภท ได้แก่ บุคคลธรรมดา และนิติบุคคล และข้อเท็จจริงที่เป็นความผิดตามมาตรา 69 ก็คือ การได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยไม่เป็นไปตามที่รัฐธรรมนูญบัญญัติ ซึ่งหมายถึง การปฏิวัติรัฐประหาร และการทุจริตการเลือกตั้ง (โปรดดูแผนภาพที่ 5)

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 5 ขอบเขตของการใช้สิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญ ตามมาตรา 69

ขอบเขตการใช้สิทธิตามมาตรา 69

- 1) ผู้ทรงสิทธิ =====> บุคคล (บุคคลธรรมดา และนิติบุคคล)
- 2) วิธีการใช้สิทธิ =====> ต่อต้านโดยสันติวิธี
- 3) บุคคลที่ได้รับผลจากการใช้สิทธิ =====> บุคคล (บุคคลธรรมดา และนิติบุคคล)
- 4) ข้อเท็จจริงที่ได้รับผลจากการใช้สิทธิ =====> การได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศ
โดยไม่เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ

4.3 เปรียบเทียบขอบเขตของการใช้สิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญตามมาตรา 68 และมาตรา 69

เมื่อพิจารณา จากบทบัญญัติเรื่องสิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญในมาตรา 68 และมาตรา 69 สามารถเปรียบเทียบ ความเหมือน และความแตกต่างกัน ในประเด็นต่างๆ ดังต่อไปนี้ (โปรดดูแผนภาพที่ 6)

ภาพที่ 6 การเปรียบเทียบขอบเขตการใช้สิทธิตามมาตรา 68 และมาตรา 69

ขอบเขตการใช้สิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญ		
	<u>มาตรา 68</u>	<u>มาตรา 69</u>
1) ผู้ทรงสิทธิ	บุคคล (บุคคลธรรมดา และนิติบุคคล)	บุคคล (บุคคลธรรมดา และนิติบุคคล)
2) วิธีการใช้สิทธิ	- เสนอเรื่องต่ออัยการสูงสุด - อัยการสูงสุดยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ	ต่อต้านโดยสันติวิธี
3) บุคคลที่ได้รับผลจากการใช้สิทธิ	บุคคล, พรรคการเมือง	บุคคล (บุคคลธรรมดา และนิติบุคคล)
4) ข้อเท็จจริงที่ได้รับผลจากการใช้สิทธิ	- การใช้สิทธิเสรีภาพเพื่อล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข - การใช้สิทธิเสรีภาพเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยไม่เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ	การได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยไม่เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ

(1) ผู้ทรงสิทธิ

รัฐธรรมนูญบัญญัติให้ผู้ทรงสิทธิตามมาตรา 68 และมาตรา 69 คือ “บุคคล” ซึ่ง

ความหมายของ “บุคคล” ในสองมาตราดังกล่าวมีความหมายอย่างเดียวกัน กล่าวคือ บุคคลธรรมดา และนิติบุคคลของไทยเท่านั้น

(2) วิธีการใช้สิทธิ

วิธีการใช้สิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญตามมาตรา 68 และมาตรา 69 มีความแตกต่างกัน กล่าวคือ มาตรา 68 กำหนดขั้นตอนในการใช้สิทธิของบุคคลต้องผ่านการตรวจสอบการใช้สิทธิโดยองค์กรของรัฐ ซึ่งบุคคลที่ทราบการกระทำความผิดตามมาตรา 68 ต้องเสนอเรื่องไปยังอัยการสูงสุดเพื่อตรวจสอบข้อเท็จจริง และเมื่ออัยการสูงสุดเห็นชอบตามคำร้อง จึงเสนอเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยการกระทำดังกล่าว แต่บทบัญญัติในมาตรา 69 เปิดโอกาสให้ประชาชนใช้สิทธิได้ด้วยตนเอง ด้วยการต่อต้านผู้กระทำความผิดภายใต้เงื่อนไขของสันติวิธีเท่านั้น ไม่จำเป็นต้องผ่านการตรวจสอบการใช้สิทธิจากองค์กรใด

(3) บุคคลที่ได้รับผลจากการใช้สิทธิ

บุคคลที่ได้รับผลจากการใช้สิทธิตามมาตรา 68 ได้แก่ บุคคลธรรมดา นิติบุคคล และพรรคการเมืองที่กระทำความผิดตามมาตรา 68 ในทำนองเดียวกัน บุคคลที่อาจรับผลตามมาตรา 69 ได้แก่ บุคคลธรรมดา และนิติบุคคล แต่โดยสถานะของพรรคการเมืองซึ่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วย พรรคการเมือง ได้กำหนดให้พรรคการเมืองที่จดทะเบียนถูกต้องตามกฎหมายมีสถานะเป็นนิติบุคคล ดังนั้น นิติบุคคลตามมาตรา 69 จึงรวมถึงพรรคการเมืองด้วย

(4) ข้อเท็จจริงที่ได้รับผลจากการใช้สิทธิ

ข้อเท็จจริงที่ได้รับผลจากการใช้สิทธิตามมาตรา 68 มีความแตกต่างจากมาตรา 69 กล่าวคือ มาตรา 68 เป็นการใช้อำนาจเสรีภาพซึ่งรัฐธรรมนูญได้บัญญัติรับรองไว้โดยชอบ แต่ ผู้ใช้สิทธิกลับใช้อำนาจเสรีภาพดังกล่าวเพื่อวัตถุประสงค์ที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย เพื่อล้มล้างการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หรือเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศด้วยวิถีทางที่ไม่เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ แต่บทบัญญัติในมาตรา 69 เป็นการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายอยู่ในตัว ไม่สามารถอ้างสิทธิเสรีภาพประเภทใดที่รัฐธรรมนูญให้ความคุ้มครองได้ และการกระทำความผิดดังกล่าวก็เพื่อวัตถุประสงค์ที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายอีกเช่นกัน สรุปได้ว่า มาตรา 68 เป็นการใช้อำนาจเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญเพื่อวัตถุประสงค์ที่ไม่ชอบด้วย

กฎหมาย แต่มาตรา 69 เป็นการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายเพื่อวัตถุประสงค์ที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายนั่นเอง

4.4 ข้อจำกัดการใช้สิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญตามมาตรา 28 วรรคแรก บททั่วไป หมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย

ในอดีต มนุษย์แต่ละคนมีสิทธิและเสรีภาพของตนอย่างสมบูรณ์ แต่ด้วยเหตุผลดังกล่าวจึงมีการใช้สิทธิเสรีภาพอย่างไร้ขอบเขตกระทบต่อผู้อื่นและส่วนรวม เกิดสภาวะอนาธิปไตย (Anarchie) คือ สภาวะความวุ่นวายในสังคม เมื่อสังคมพัฒนา มีหลักกฎหมาย มีกฎหมายลาย ลักษณะอักษรที่เป็นรูปธรรม จึง มีแนวความคิดที่จะกำหนดขอบเขตของการใช้สิทธิเสรีภาพของบุคคลเพื่อคุ้มครองบุคคลอื่นและผลประโยชน์ของรัฐ

รัฐธรรมนูญ ฉบับปี พ.ศ. 2550 ได้บัญญัติขอบเขตของการใช้สิทธิและเสรีภาพของประชาชนไว้ในมาตรา 28 วรรคแรก ซึ่งมีข้อความว่า “บุคคลย่อมอ้างศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์หรือใช้สิทธิและเสรีภาพของตนได้เท่าที่ไม่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น ไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐธรรมนูญ หรือ ไม่ขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชน ” ซึ่งบทบัญญัติดังกล่าว อยู่ภายใต้หมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย ส่วนที่ 1 ว่าด้วยบททั่วไป ซึ่งมีผลเป็นการกำหนดขอบเขตการใช้สิทธิและเสรีภาพในทุกประเภทของหมวด ดังกล่าว ดังนั้น สิทธิและเสรีภาพประเภทต่างๆ จึง ต้องถูกจำกัดภายใต้เงื่อนไข มาตรา 28 ด้วย ซึ่งหมายความว่า รวมถึงการใช้สิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญ ตามมาตรา 68 และมาตรา 69 จะต้องอยู่ภายใต้บังคับของมาตรา 28 ด้วยเช่นกัน รายละเอียดของข้อจำกัดในการใช้สิทธิและเสรีภาพมีดังต่อไปนี้

4.4.1 ใช้สิทธิและเสรีภาพได้เท่าที่ไม่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น

การใช้สิทธิและเสรีภาพของ ประชาชน ต้องไม่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น โดยหลักการใช้สิทธิเสรีภาพของบุคคลหนึ่งไม่อาจก้าวล่วงเข้าไปในขอบเขตหรือกระทบกระเทือนสิทธิ

และเสรีภาพของอีกบุคคลหนึ่ง เพราะแต่ละบุคคลย่อมมีขอบเขตสิทธิและเสรีภาพของตน การใช้สิทธิและเสรีภาพโดยละเมิดสิทธิของผู้อื่นย่อมไม่ได้รับความคุ้มครองจากรัฐธรรมนูญ

ตัวอย่างเช่น รัฐธรรมนูญ ฉบับปี พ.ศ. 2550 มาตรา 63* รับรองเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบ และปราศจากอาวุธ ซึ่ง “การชุมนุมโดยสงบ” หมายถึง การชุมนุมที่ไม่ก่อให้เกิดความวุ่นวายหรือไม่เป็นการยุ่งก่อให้เกิดความวุ่นวายขึ้นในสังคม ดังนั้น หากชุมนุมมีลักษณะเป็นการก่อความวุ่นวายขึ้นในสังคมย่อมไม่ใช่เป็นการชุมนุมโดยสงบตามที่รัฐธรรมนูญรับรอง เช่น ชุมนุมเรียกร้องโดยมีการปิดถนนสาธารณะเป็นเหตุให้บุคคลอื่นไม่สามารถใช้ถนน เพื่อเป็นเส้นทางคมนาคม หรือมีการใช้เครื่องขยายเสียงรบกวนประชาชนที่อาศัยอยู่บริเวณใกล้เคียง เป็นต้น

การกระทำในลักษณะดังกล่าวจึงเป็นการชุมนุมโดยไม่สงบ เพราะการปิดถนนสาธารณะเป็นการก่อให้เกิดความวุ่นวายเนื่องจาก ประชาชนทั่วไปไม่สามารถที่จะใช้เส้นทาง ได้ตามปกติ และเป็นการกระทบต่อเสรีภาพในการเดินทางของบุคคล ซึ่งได้รับการรับรองจากรัฐธรรมนูญ เช่นกัน ดังนั้น เสรีภาพในการชุมนุม จึงไม่ได้เหนือกว่าเสรีภาพด้านอื่นๆ หรือการใช้เครื่องขยายเสียงที่มีเสียงดังรบกวนบุคคลอื่นที่พักอาศัยอยู่บริเวณใกล้เคียง ย่อมเป็นการกระทำที่เกินขอบเขตของการใช้สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ เพราะเป็นการใช้สิทธิและเสรีภาพที่เป็นการรบกวนการอยู่อาศัยและครอบครองเคหสถานโดยปกติสุข และรบกวนความเป็นอยู่ส่วนตัวของบุคคลอื่น จึงเป็นการละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่นเช่นกัน¹¹

* รัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2550 มาตรา 63 บัญญัติว่า “บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธ

การจำกัดเสรีภาพตามวรรคหนึ่งจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะในกรณีการชุมนุมสาธารณะ และเพื่อคุ้มครองความสะดวกของประชาชนที่จะใช้ที่สาธารณะ หรือเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยในระหว่างเวลาที่ประเทศอยู่ในภาวะสงครามหรือในระหว่างเวลาที่มีประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินหรือประกาศใช้กฎอัยการศึก”

¹¹ ชรินทร์ ดิชาวัน . สิทธิและเสรีภาพในสังคมไทย [Online]. Available from <http://www.pub-law.net> [23 สิงหาคม 2551]

4.4.2 ใช้สิทธิและเสรีภาพโดยไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐธรรมนูญ

การใช้สิทธิและเสรีภาพ ของประชาชน ต้องไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐธรรมนูญ เนื่องจาก รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุด ของประเทศ เกิดจากเจตจำนงของประชาชนร่วมกัน ซึ่งคำว่า “ปฏิปักษ์” หมายถึง ฝ่ายตรงกันข้าม หรือศัตรู ดังนั้น ปฏิปักษ์ต่อรัฐธรรมนูญจึงเป็นการกระทำที่มี ลักษณะไม่สอดคล้องกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็น ประมุข เป็นการกระทำที่มีความ ประสงค์ให้รัฐธรรมนูญทั้งฉบับหรือส่วนใดส่วนหนึ่งของ รัฐธรรมนูญไม่มีผลใช้บังคับ หรือเป็นการใช้สิทธิและเสรีภาพเพื่อเปลี่ยนแปลงหลักการพื้นฐาน ของรัฐธรรมนูญ กล่าวคือ ต้องไม่ใช่เพื่อให้มีการเปลี่ยนแปลงรูปของรัฐ เพื่อล้มล้างการปกครอง ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็น ประมุขตามรัฐธรรมนูญ เพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจ ในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถี ทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ หรือเพื่อ ล้มล้างบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญหรือเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ แต่ไม่ได้หมายความว่า จะใช้ไป ในทางแก้ไขปรับปรุงรัฐธรรมนูญให้ถูกต้องขึ้น หรือเหมาะสม ขึ้นตามเจตนารมณ์ หรือตาม หลักการพื้นฐานดังกล่าวไม่ได้¹²

ตัวอย่างเช่น รัฐธรรมนูญ ฉบับปี พ.ศ. 2550 มาตรา 1 บัญญัติว่า “ประเทศไทยเป็น ราชาอาณาจักร อันหนึ่งอันเดียวจะแบ่งแยกมิได้ ” หากมีการอ้างเสรีภาพในทางวิชาการเพื่อ การวิจัย หรืออบรมความรู้แก่ผู้อื่นเพื่อ พยายามปลุกฝัง แนวความคิดให้มีการแบ่งแยกดินแดนของประเทศ ไทยออกเป็นรัฐต่างๆ การใช้เสรีภาพดังกล่าวไม่สามารถอ้างเสรีภาพทางวิชาการตามรัฐธรรมนูญได้ เพราะตามเงื่อนไขมาตรา 28 ห้ามบุคคลใช้สิทธิหรือเสรีภาพไปในทางเป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐธรรมนูญ หรือ มาตรา 2 ซึ่งบัญญัติว่า “ประเทศไทยมีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมี พระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ” หากมีการอ้างเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นว่าควร เปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองของประเทศไทย ไปเป็นระบอบการปกครองรูปแบบอื่นที่ ไม่ใช่

¹² เรื่องเดียวกัน

ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข การอ้างเสรีภาพในลักษณะดังกล่าวก็ไม่สามารถอ้างความคุ้มครองจากรัฐธรรมนูญได้

รองศาสตราจารย์ ดร. บรรเจิด สิงคะเนติ แสดงความเห็น “การอ้างสิทธิและเสรีภาพในทางที่เป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐธรรมนูญไม่สามารถกระทำได้ เฉพาะบทบัญญัติในเรื่องที่ไม่อาจเปลี่ยนแปลงได้เท่านั้น เช่น หมวด 1 บททั่วไป หมวด 2 พระมหากษัตริย์ เป็นต้น แต่หากเป็นบทบัญญัติเรื่องอื่น เช่น ที่มาของผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ ที่มาของสมาชิกวุฒิสภา กรณีดังกล่าวหากมีผู้แสดงความคิดเห็นที่ไม่เห็นด้วย กล่าวคือ เห็น ต่างกับวิธีการ ได้มาซึ่งผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ หรือที่มาของสมาชิกวุฒิสภา ว่าไม่มีความเหมาะสมควรแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ ตัวอย่าง ดังกล่าวไม่ ใช่ว่าการใช้สิทธิเสรีภาพเป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐธรรมนูญ แต่เป็นการใช้เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น โดยทั่วไป และสามารถกระทำได้”

4.4.3 ใช้สิทธิและเสรีภาพโดยไม่ขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชน

รัฐธรรมนูญได้กำหนดให้ ศีลธรรมอันดีของประชาชน เป็นขอบเขตของการใช้สิทธิและเสรีภาพประการหนึ่ง หมายความว่า การใช้สิทธิและเสรีภาพจะต้องไม่ละเมิดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชน ซึ่งโดย หลักการของ ศีลธรรมอันดีของประชาชนถือ ว่า “ศีลธรรมอันดีของประชาชน” เป็นตัวกำหนดขอบเขตโดยรวมของกฎหมายภายในทั้งหลาย ศีลธรรมอันดีของประชาชน ไม่ได้เป็นข้อจำกัดโดยตรงของรัฐธรรมนูญต่อการ ใช้สิทธิและเสรีภาพของปัจเจกบุคคลเท่านั้น แต่ยังเป็นข้อจำกัดของสิทธิและเสรีภาพ โดยทางอ้อมที่มีต่อฝ่ายนิติบัญญัติ ซึ่งฝ่ายนิติบัญญัติอาจกำหนด ห้าม การกระทำในลักษณะใดลักษณะหนึ่งที่มีลักษณะเป็นการขัดศีลธรรมอันดีของประชาชน โดยบังคับใช้ในรูปของกฎหมาย

คำว่า “ศีลธรรมอันดีของประชาชน ” ไม่ได้ขึ้นอยู่กับความรู้สึกส่วนบุคคลของผู้พิพากษา หรือความรู้สึกของผู้ใช้กฎหมาย และไม่ได้ขึ้นอยู่กับความรู้สึกของกลุ่มบุคคลใดกลุ่มบุคคลหนึ่งที่

เกี่ยวข้องกับเรื่องนั้นเป็นพิเศษ แต่ขึ้นอยู่กับความสำคัญในทางศีลธรรมของประชาชนนั้นๆ อย่างไรก็ตาม ทักษะในทางศีลธรรมโดยทั่วไปของประชาชนก็ยังคงมีความเห็นแตกต่างกันได้ จึงอาจเป็นไปได้ที่จะใช้ทักษะของกลุ่มบุคคลส่วนใหญ่ เพื่อพิจารณาว่า กรณีของการใช้สิทธิและเสรีภาพในกรณีใดกรณีหนึ่งเป็นการละเมิดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชนหรือไม่¹³

ศาสตราจารย์ ดร. อุกฤษ มงคลนาวิน เห็นว่า “ศีลธรรมอันดีของประชาชน หมายถึง ทักษะโดยทั่วไปทางจริยธรรมทางสังคม ในทางปฏิบัติ ศาลจะต้องเป็นผู้วินิจฉัย โดยคำนึงถึงความรู้ สึกของ ประชาชนส่วนใหญ่ในสังคมนั้น เป็นหลัก และศีลธรรมอันดีของประชาชนมีความหมายใกล้เคียงกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน ซึ่งในทางทฤษฎี ไม่แตกต่างกันมากนัก เพราะว่ายึดถือปฏิบัติตามศีลธรรมอันดีของประชาชนย่อมสอดคล้องกับประโยชน์ทั่วไปของประเทศชาติ และสังคม ส่วนการดำรงไว้ซึ่งความสงบเรียบร้อยของประชาชนย่อมจะไม่ขัดแย้งต่อทักษะโดยทั่วไปทางจริยธรรมของสังคม”¹⁴

อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนเห็นว่า ในการพิจารณาว่าการใช้สิทธิหรือเสรีภาพอย่างไร เป็นการขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชนหรือไม่ จำเป็นต้องพิจารณาแต่ละกรณีไป ไม่สามารถ กำหนดเป็นสูตรตายตัว สำหรับการจำกัดขอบเขตการใช้สิทธิเสรีภาพไม่ ให้ขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชน เช่น การใช้เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของสื่อมวลชน ถ้าเป็นการแสดงความเห็นในทางผู้สาว ลามกอนาจาร กรณีดังกล่าวเป็นการ ต้องห้ามใช้เสรีภาพแสดงความคิดเห็น แม้รัฐธรรมนูญจะรับรองเสรีภาพให้แก่สื่อมวลชนก็ตาม แต่ต้อง อยู่ภายใต้เงื่อนไขศีลธรรมอันดีของประชาชนตามมาตรา 28 ของรัฐธรรมนูญเช่นกัน

¹³ บรรเจิด สิงคะเนติ, หลักพื้นฐานของสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540, (กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2543), หน้า 162.

¹⁴ อุกฤษ มงคลนาวิน, “ความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน,” บทบัญญัติ, 32 (2518):

ข้อจำกัดสิทธิดังกล่าว มีผลใช้บังคับโดยตรงต่อสิทธิและเสรีภาพทุกประเภทที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ในหมวด 3 ว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย ดังนั้น การอ้างสิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญเพื่อต่อต้านการ ทำรัฐประหารที่มีชอบด้วยกฎหมาย และต่อต้านการเลือกตั้งที่ไม่สุจริต และเที่ยงธรรมต้องแสดงออกด้วยวิธีที่ไม่ไปกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่น การต่อต้านต้องไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐธรรมนูญและระบอบการปกครองของไทย และ การต่อต้านต้อง ไม่แสดงออกไปในทางที่ขัดศีลธรรมอันดีของประชาชน เช่น การต่อต้านการปฏิวัติรัฐประหารโดยวิธีที่รุนแรง บาดเจ็บ หรือถึงแก่ชีวิต ไม่อาจกระทำได้ เพราะกระทบต่อสิทธิในร่างกายและการมีชีวิตอยู่ของบุคคลอื่น เป็นต้น ข้อจำกัดทั้งสามประการจึงกรอบของการใช้ สิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญให้ เป็นไปอย่างเหมาะสม

4.5 ผลในทางกฎหมายที่เกิดจากการใช้สิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญ

การใช้สิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญเพื่อมุ่งต่อต้านการ ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศที่มิได้เป็นไปตามวิถีทาง แห่งรัฐธรรมนูญตามมาตรา 68 และมาตรา 69 ส่งผลต่อบุคคลผู้ กระทำ ความผิดดังกล่าวหลายประการ ซึ่งได้แก่ การถูกสั่งให้เลิกการกระทำซึ่ง เป็นความผิดตามมาตรา 68 การถูกดำเนินคดีอาญา และการ ถูกวินิจฉัยยุบพรรคการเมือง และถูก เพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง โดยมี รายละเอียดดังต่อไปนี้

4.5.1 ผลในทางกฎหมายที่เกิดจากการใช้สิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญตามมาตรา 68

การกระทำความผิดตามมาตรา 68 วรรคแรกของรัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2550 ซึ่งบุคคลได้ ใช้สิทธิและเสรีภาพเพื่อล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็น ประมุข หรือเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครอง โดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ ในรัฐธรรมนูญต้องรับผลจากการกระทำดังต่อไปนี้

4.5.1.1 การถูกสั่งให้เลิกการกระทำซึ่งเป็นการผิดตามมาตรา 68

บุคคลหรือพรรคการเมืองใดใช้สิทธิเสรีภาพเพื่อเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครอง ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ไปสู่ระบอบการปกครองในรูปแบบอื่น หรือปฏิวัติรัฐประหาร ยึดอำนาจการปกครองประเทศ และการกระทำใดๆ ที่มีส่วนให้การเลือกตั้ง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาเป็นไปโดยไม่สุจริตและเที่ยงธรรม เป็นการกระทำที่มี ขอบด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา 68 วรรคสอง* ซึ่งบทบัญญัติดังกล่าว ได้บัญญัติขั้นตอนการใช้สิทธิ พิทักษ์รัฐธรรมนูญ โดยบุคคลที่ทราบการกระทำ ความผิดดังกล่าวสามารถเสนอเรื่องไปยังอัยการ สูงสุดเพื่อตรวจสอบข้อเท็จจริง และอัยการสูงสุดจะเสนอเรื่อง ต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อมีคำสั่งให้ บุคคลหรือพรรคการเมืองที่กระทำความผิดต้องเลิกการกระทำ ดังกล่าว ตามคำสั่ง ของ ศาล รัฐธรรมนูญ

อย่างไรก็ตาม การกระทำใดที่ สุ่มเสี่ยงต่อความผิดตามมาตรา 68 วรรคแรก ต้อง ผ่านการกลั่นกรองมาขึ้นตอนหนึ่งในชั้นของอัยการสูงสุด และการพิจารณาถึง ข้อกฎหมายและ ข้อเท็จจริงจาก คณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญที่ พิจารณาโดย องค์คณะจำนวน 9 คน นอกจากนี้ ศาล รัฐธรรมนูญยังมีระบบการพิจารณาคดีแบบไต่สวน และหลักประกันความเป็น นกลางของตุลาการจึง สร้างความเชื่อมั่นในระดับหนึ่งว่าการกระทำที่ศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำสั่งให้เลิกกระทำการนั้น ย่อม เข้าข่ายความผิดมาตรา 68 วรรคแรก

4.5.1.2 การถูกดำเนินคดีอาญา

บุคคลหรือพรรคการเมืองที่ได้กระทำความผิด มาตรา 68 วรรคแรก ของ รัฐธรรมนูญ ฉบับปี พ.ศ. 2550 และภายหลังศาลรัฐธรรมนูญได้ มีคำสั่งให้เลิกการกระทำ ที่เป็น ความผิด บุคคลและพรรคการเมืองนั้น อาจได้รับการดำเนินคดีทางอาญาอีก ด้วย หากพิสูจน์ได้ว่า

* รัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2550 มาตรา 68 วรรคสอง บัญญัติว่า “ในกรณีที่บุคคลหรือพรรคการเมืองใด กระทำการตามวรรคหนึ่ง ผู้ทราบการกระทำดังกล่าวย่อมมีสิทธิเสนอเรื่องให้อัยการสูงสุดตรวจสอบข้อเท็จจริง และยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยสั่งการให้เลิกการกระทำดังกล่าว แต่ทั้งนี้ ไม่กระทบกระเทือนต่อการ ดำเนินคดีอาญาต่อผู้กระทำความผิดดังกล่าว”

การกระทำดังกล่าวเข้าข่ายความผิดทางอาญาตามกฎหมายฉบับต่างๆ โดย เป็นไปตามความผิด แต่ ละฐานที่บุคคล หรือพรรคการเมือง ได้กระทำ ซึ่งอาจยกตัวอย่างความผิดที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิด กับมาตรา 68 วรรคแรก ได้แก่

(1) ความผิดต่อความมั่นคงของรัฐ ฐานเป็นกบฏ ตามกฎหมายอาญา

หากเป็นการกระทำเพื่อล้มล้างการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมี พระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หรือกระทำการเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดย วิธีทางอื่นที่ได้บัญญัติ ไว้ในรัฐธรรมนูญ เช่น การปฏิวัติรัฐประหาร การกระทำดังกล่าว เป็น ความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. 2499 หมวด 2 ว่าด้วยความผิดต่อความมั่นคงของรัฐ ภายในราชอาณาจักร เช่น การทำรัฐประหารยึดอำนาจย่อมเป็นความผิดตามมาตรา 113* ฐานเป็น กบฏ เนื่องจาก มีลักษณะเป็นการกระทำเพื่อล้มล้างรัฐธรรมนูญ ล้มล้างอำนาจนิติบัญญัติ อำนาจ บริหาร หรืออำนาจตุลาการ เป็นต้น

(2) ความผิดตามกฎหมายเลือกตั้งที่มีโทษทางอาญา

หากบุคคลหรือพรรคการเมืองใด มีส่วน ทำให้การเลือกตั้ง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา เป็นไปโดยไม่สุจริตและเที่ยงธรรม ย่อมมีความผิดรับ โทษทางอาญาอีกประการหนึ่ง อย่างไรก็ตาม ในการพิจารณาว่าการกระทำที่ทำให้การเลือกตั้ง ปราศจากสุจริตและ เที่ยงธรรมเป็นความผิดทางอาญาฐานใดบ้าง จำเป็น ต้องพิจารณาการ

* ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 บัญญัติว่า “ผู้ใดใช้กำลังประทุษร้าย หรือขู่เข็ญว่าจะใช้กำลัง ประทุษร้าย เพื่อ

(1) ล้มล้างหรือเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญ

(2) ล้มล้างอำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหาร หรืออำนาจตุลาการแห่งรัฐธรรมนูญ หรือให้ใช้อำนาจ ดังกล่าวแล้วไม่ได้ หรือ

(3) แบ่งแยกราชอาณาจักรหรือยึดอำนาจปกครองในส่วนหนึ่งส่วนใดแห่งราชอาณาจักร ผู้ที่กระทำความผิดฐานเป็นกบฏ ต้องระวางโทษประหารชีวิต หรือจำคุกตลอดชีวิต”

กระทำแต่ละกรณี เนื่องจาก ความผิดที่ทำให้การเลือกตั้งเป็น ไปโดยไม่สุจริตและเที่ยงธรรมมี เป็น จำนวนมากและได้รับการ บัญญัติไว้ในกฎหมายหลายฉบับ เช่น พระราชบัญญัติประกอบ รัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 ซึ่งกำหนดบทลงโทษทางอาญาไว้ในมาตรา 105-121 หรือพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มา ซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2550 ซึ่งกำหนดโทษไว้ในมาตรา 136-161 เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม ความผิดทางอาญา ทั้ง 2 กรณีข้างต้น เป็นเพียงความผิดทางอาญาที่ เกี่ยวเนื่องโดยตรงกับการกระทำ ความผิดตามมาตรา 68 วรรคแรกของรัฐธรรมนูญเท่านั้น หาก ปรากฏว่าการกระทำเพื่อล้มล้างระบอบการปกครองของประเทศ การปฏิวัติ รัฐประหาร การกระทำ เพื่อให้การเลือกตั้งเป็นไปโดยไม่สุจริตและเที่ยงธรรมของบุคคลหรือพรรคการเมือง มีผลเป็นการ กระทำความผิดอาญาในฐานอื่น อีก บุคคลและ พรรคการเมืองนั้น ย่อมต้องรับโทษทางอาญาในฐาน นั้นด้วย ตัวอย่างเช่น บุคคลใด ทำรัฐประหาร ยึดอำนาจการปกครองประเทศย่อมมีความผิดตาม ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 ฐานเป็นกบฏ หากข้อเท็จจริง ปรากฏได้ ว่า การยึดอำนาจ ดังกล่าวได้ทำให้ผู้อื่นเสียชีวิตย่อมมีความผิดทางอาญาในฐานความผิดต่อชีวิต หรือการยึดอำนาจทำ ให้ทรัพย์สินของประชาชนได้รับความเสียหาย ย่อมมีความผิด ทางอาญาฐานทำให้เสียทรัพย์เช่นกัน ดังนั้น การกระทำความผิดตามมาตรา 68 วรรคแรกของรัฐธรรมนูญอาจ มีความผิดทางอาญาใน หลายฐาน หลายข้อหา และอาจมากกว่าความผิดฐานเป็นกบฏ หรือความผิดตามกฎหมายเลือกตั้ง

ข้อสังเกต ประการหนึ่ง คือ รัฐธรรมนูญ มาตรา 68 วรรคสองซึ่ง กำหนดให้ศาล รัฐธรรมนูญอาจมีคำสั่งให้บุคคลหรือพรรคการเมืองที่กระทำความผิดตามมาตรา 68 วรรคแรกเลิก การกระทำและไม่กระท บกระเทียบต่อการดำเนินคดีอาญา สำหรับการดำเนินคดีอาญาต่อพรรค การเมือง โทษทางอาญาที่พรรคการเมืองในฐานะที่เป็นนิติบุคคลได้รับ มีได้เพียงโทษปรับหรือ โทษ ริบทรัพย์สินเท่านั้น¹⁵ เพราะโดยสภาพของนิติบุคคลไม่อาจได้รับโทษกักขัง จำคุก หรือประหาร

¹⁵ บัญญัติ สุชีวะ, “ความรับผิดทางอาญาของนิติบุคคล,” บทบัญญัติ 33, (2519): 5.

ชีวิตได้ มีเพียงบุคคลธรรมดาที่กระทำความผิดมาตรา 68 วรรคแรกที่สามารถรับโทษทางอาญาได้
ทุกสถานตั้งแต่รับทรัพย์สิน กักขัง ปรับ จำคุก และประหารชีวิต

4.5.1.3 การอุทวิวินิจฉัยยุบพรรคการเมือง และถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง

ผลประการสุดท้าย ของ การกระทำความผิดตามมาตรา 68 วรรคแรก ตาม
รัฐธรรมนูญ คือ การยุบพรรคการเมือง และ การเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง ซึ่งเป็นผลของการกระทำ
ความผิดในมาตรา 68 วรรคสาม และวรรคท้าย

รัฐธรรมนูญ มาตรา 68 วรรคสาม * ได้บัญญัติให้เฉพาะ ส่วนของ พรรคการเมือง
ที่กระทำการเพื่อล้มล้างการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
หรือปฏิวัติรัฐประหารและก่อกบฏ หรือดำเนินการใดๆ เพื่อให้การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
และสมาชิกวุฒิสภา เป็นไปโดยไม่สุจริตและเที่ยงธรรม ซึ่งภายหลังศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำสั่งให้
เลิกการกระทำ ดังกล่าว พรรคการเมืองนั้นต้อง ยุบพรรคตามคำสั่งของ ศาลรัฐธรรมนูญ และ
รัฐธรรมนูญได้บัญญัติต่อไปในวรรคท้าย ** ว่า หากศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่ง ให้ยุบพรรคด้วยเหตุ
ข้างต้น ให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง หัวหน้าพรรคการเมือง และกรรมการบริหารพรรคการเมือง
เนื่องจาก พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 17 บัญญัติ
ให้คณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองมีหน้าที่ในการดำเนินกิจการของพรรคด้วยความรอบคอบ
ระมัดระวัง ซื่อสัตย์สุจริตเพื่อประโยชน์ของประเทศและประชาชน และส่งเสริมความเป็น
ประชาธิปไตยในพรรคการเมือง ประกอบกับพรรคการเมืองเป็นการจัดตั้งเพื่อสร้างเจตนารมณ์ทาง

* รัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2550 มาตรา 68 วรรคสาม บัญญัติว่า “ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยสั่ง
การให้พรรคการเมืองใดเลิกการกระทำตามวรรคสอง ศาลรัฐธรรมนูญอาจสั่งยุบพรรคการเมืองดังกล่าวได้”

** รัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2550 มาตรา 68 วรรคท้าย บัญญัติว่า “ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบ
พรรคการเมืองตามวรรคสาม ให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของหัวหน้าพรรคการเมืองและกรรมการบริหารพรรค
การเมืองของพรรคการเมืองที่ถูกยุบในขณะที่กระทำความผิดตามวรรคหนึ่งเป็นระยะเวลาห้าปีนับแต่ วันที่ศาล
รัฐธรรมนูญมีคำสั่งดังกล่าว”

การเมืองของประชาชนตามวิถีทางการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ดังนั้น หากพรรคการเมืองได้ กระทำการ ส้มล้างการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ทำรัฐประหารยึดอำนาจ หรือทุจริตการเลือกตั้ง เมื่อพรรคการเมือง ดังกล่าวต้องคำวินิจฉัย ยุบพรรค โดยศาลรัฐธรรมนูญแล้ว คณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองในฐานะผู้ดำเนินกิจการ ต่างๆ ของ พรรคย่อมต้อง รับผิดชอบต่อการดำเนินการพรรค เช่นกัน จึงเป็น สาเหตุให้รัฐธรรมนูญกำหนดให้ เพิกถอนสิทธิหัวหน้าพรรคการเมืองและกรรมการบริหารพรรคการเมืองเป็นระยะเวลา 5 ปี

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 94 (1) บัญญัติยืนยันหลักการของรัฐธรรมนูญมาตรา 68 วรรคสามซึ่งลงโทษพรรคการเมืองที่กระทำ ความผิดด้วยการยุบพรรคการเมืองไว้ว่า “มาตรา 94 เมื่อพรรคการเมืองกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง ต่อไปนี้ อาจถูกศาลรัฐธรรมนูญสั่งยุบพรรคการเมือง ... (1) กระทำการล้มล้างการปกครองใน ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หรือเพื่อ ให้ได้มาซึ่งอำนาจในการ ปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ หรือกระทำการ ตามที่รัฐธรรมนูญให้ถือว่าเป็นการกระทำเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจดังกล่าว ... ”

ข้อสังเกต ประการหนึ่ง เกี่ยวกับ ผลที่เกิดขึ้นจากการใช้สิทธิตามมาตรา 68 ก็คือ รัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2550 มาตรา 237* บัญญัติถึงกรณี ผู้สมัครรับเลือกตั้งได้กระทำความผิดอัน

* รัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2550 มาตรา 237 บัญญัติว่า “ผู้สมัครรับเลือกตั้งผู้ใดกระทำการ ก่อ หรือสนับสนุนให้ผู้อื่นกระทำการอันเป็นการฝ่าฝืนพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้ง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่ง สมาชิกวุฒิสภา หรือระเบียบหรือประกาศของคณะกรรมการการ เลือกตั้ง ซึ่งมีผลทำให้การเลือกตั้งมิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม ให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของบุคคล ดังกล่าวตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่ง สมาชิกวุฒิสภา

ถ้าการกระทำของบุคคลตามวรรคหนึ่ง ปรากฏหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าหัวหน้าพรรค การเมืองหรือกรรมการบริหารของพรรคการเมืองผู้ใด มีส่วนรู้เห็น หรือปล่อยปละละเลย หรือทราบถึงการกระทำ นั้นแล้ว มิได้ยับยั้งหรือแก้ไขเพื่อให้การเลือกตั้งเป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม ให้ถือว่าพรรคการเมืองนั้น

เป็นการฝ่าฝืนพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา หรือฝ่าฝืนระเบียบ ประกาศของคณะกรรมการการเลือกตั้งซึ่งมีผลทำให้การเลือกตั้งไม่เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม ให้ผู้นั้นถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งตามกฎหมาย และบัญญัติว่า ถ้าปรากฏหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าหัวหน้าพรรคการเมืองหรือกรรมการบริหารพรรคการเมืองรู้เห็น ปล่อยปละละเลย หรือทราบแต่ไม่ยับยั้งแก้ไข ให้ถือว่าพรรคการเมือง นั้นกระทำการเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการที่มีได้เป็นไปตามวิถี ทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ ตามมาตรา 68 และให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งหัวหน้าและกรรมการบริหารพรรคการเมืองเป็นระยะเวลา 5 ปี

บทบัญญัติมาตรา 237 เป็นบทบัญญัติที่กำหนดขึ้นเพื่อขยายความในมาตรา 68 ให้มีขอบเขตกว้างขึ้นกว่าเดิม กล่าวคือ มาตรา 68 กำหนดถึงพรรคการเมืองที่กระทำการเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการที่มีได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ โดยการกระทำดังกล่าวแสดงออกผ่านยังคณะกรรมการบริหารพรรคการเมือง ซึ่งมีหน้าที่ดำเนินกิจการของพรรคการเมือง แต่ มาตรา 237 เป็นการ ระบุถึง ผู้สมัครรับเลือกตั้ง ซึ่งอาจไม่ได้ดำรงตำแหน่งเป็นกรรมการบริหารพรรค การเมือง แต่ได้กระทำความผิด มีผลให้การเลือกตั้งเป็น ไปโดยไม่สุจริตและเที่ยงธรรม โดยปกติ ผู้สมัครรับเลือกตั้ง ไม่ได้มีความเกี่ยวโยงอย่างใกล้ชิดกับพรรคการเมืองทำนองเดียวกับคณะกรรมการบริหารพรรคที่ต้องทำหน้าที่ สอดส่องดูแลกิจการต่างๆ ของพรรค แต่มาตรา 237 ได้บัญญัติให้ความผิดของ ผู้สมัครรับเลือกตั้ง ซึ่งเป็นความผิดเฉพาะบุคคลส่งผลกระทบต่อพรรคการเมือง หากหัวหน้าพรรคและกรรมการบริหารพรรครู้ เห็นเป็นใจ หรือทราบแต่ไม่ยับยั้งการกระทำความผิดของผู้สมัครรับเลือกตั้ง ดังกล่าว มาตรา 237 ให้ถือว่าพรรค

กระทำการเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้ตามมาตรา 68 และในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้ยุบพรรคการเมืองนั้น ให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของหัวหน้าพรรคการเมืองและกรรมการบริหารพรรคการเมืองดังกล่าวมีกำหนดเวลาห้าปีนับแต่วันที่มีคำสั่งให้ยุบพรรคการเมือง”

การเมืองนั้นกระทำความผิดตามมาตรา 68 วรรคแรกด้วย จึง นำมาสู่กระบวนการในการยุบพรรคการเมือง และเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของคณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองต่อไป

เหตุผลที่รัฐธรรมนูญกำหนดเนื้อหาในลักษณะ ดังกล่าว เนื่องจาก ผู้ร่างรัฐธรรมนูญ มีความเห็นว่าพรรคการเมืองมีสภาพเป็นนิติบุคคล หัวหน้าพรรคการเมืองเป็นผู้แทนนิติบุคคล กรรมการบริหารพรรคการเมืองเป็นผู้มีอำนาจบริหารพรรค ดังนั้น หากผู้สมัครรับเลือกตั้ง ทางการเมืองโดยทุจริตย่อมต้องมีส่วนรับผิดชอบต่อการกระทำดังกล่าว¹⁶

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 18/2551 คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 19/2551 และคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 20/2551 ได้อธิบายถึงเหตุผลที่กรรมการบริหารพรรคการเมืองต้องมีส่วนร่วมรับผิดชอบกับการกระทำ ความผิดของผู้สมัครรับเลือกตั้ง ว่าเป็นเพราะผู้บริหารพรรคมีหน้าที่ ต้องคัดเลือกบุคคลที่จะเข้าร่วมทำงานกับพรรค และคอยควบคุม ดูแล สอดส่องไม่ให้บุคคล ของพรรคกระทำความผิด โดยมีรายละเอียดของคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญ ดังต่อไปนี้

(1) คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 18/2551 กรณีการยุบพรรคประชาธิปัตย์

เนื่องจาก นายสุนทร วัฒวัลย์ รองหัวหน้าพรรคและกรรมการบริหารพรรคกระทำผิดตาม พระราชบัญญัติ ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2550 ตามคำวินิจฉัยของคณะกรรมการเลือกตั้ง ซึ่งคำวินิจฉัยในกรณีดังกล่าว ถือว่าเป็นอันสิ้นสุด ตามรัฐธรรมนูญ ฉบับปี พ.ศ. 2550 มาตรา 239 วรรคหนึ่ง ศาลรัฐธรรมนูญจึงไม่อาจเปลี่ยนแปลงคำวินิจฉัย ของคณะกรรมการการเลือกตั้งได้ ประการต่อมา มาตรา 237 แห่งรัฐธรรมนูญ ฉบับปี พ.ศ. 2550 บัญญัติไว้เป็นเด็ดขาดว่า “ผู้สมัครรับเลือกตั้งผู้ใดกระทำการ ก่อ หรือสนับสนุนให้ผู้อื่นกระทำการอันเป็นการฝ่าฝืนพระราชบัญญัติประกอบ

¹⁶ คณะกรรมาธิการวิสามัญบันทึกลงมติเจตนาฯ จดหมายเหตุ และตรวจรายงานการประชุม สภาร่างรัฐธรรมนูญ, เจตนาฯ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550, (ม.ป.ท.,ม.ป.ป.), หน้า 228.

รัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา ... ซึ่งมีผลทำให้การเลือกตั้งมิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม ให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของบุคคลดังกล่าว ... ถ้าการกระทำของบุคคลตามวรรคหนึ่ง ปรากฏหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าหัวหน้าพรรคการเมืองหรือกรรมการบริหารของพรรคการเมืองผู้ใด มีส่วนรู้เห็น หรือปล่อยปละละเลย หรือทราบถึงการกระทำนั้นแล้ว มิได้ยับยั้งหรือแก้ไขเพื่อให้การเลือกตั้งเป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม ให้ถือว่าพรรคการเมืองนั้นกระทำการเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้ตามมาตรา 68 และในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้ยุบพรรคการเมืองนั้น ให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของหัวหน้าพรรคการเมืองและ กรรมการบริหารพรรคการเมืองดังกล่าวมีกำหนดเวลาห้าปีนับแต่วันที่มิคำสั่งให้ยุบพรรคการเมือง”

ดังนั้น การที่นายสุนทร วัฒวัลย์ เป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งที่กระทำฝ่าฝืนต่อกฎหมายอันมีความผิด ตามคำวินิจฉัยของคณะกรรมการการเลือกตั้ง และ นายสุนทร ได้ดำรงตำแหน่งรองหัวหน้าพรรคและกรรมการบริหารพรรคยอมประจักษ์โดยชัดเจนว่า มีความจงใจทำความผิดยิ่งกว่ารู้เห็นเป็นใจให้ผู้อื่นทำความผิด กรณีดังกล่าวจึงมีความผิดตามมาตรา 237 ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยให้ยุบพรรคประชาธิปัตย์ ธิปไตย สำหรับการเพิกถอนสิทธิการเลือกตั้งของคณะกรรมการบริหารพรรคยอมเป็นบทบัญญัติเด็ดขาดตามมาตรา 237 ของรัฐธรรมนูญ ศาลรัฐธรรมนูญไม่อาจมีดุลพินิจเป็นอย่างอื่นได้

(2) คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 19/2551 กรณีการยุบพรรคชาติไทย

มีประเด็นทางกฎหมายคล้ายคลึงกับกรณีการยุบพรรคประชาธิปัตย์ กล่าวคือนายมณเฑียร สงฆ์ประสา รองเลขาธิการและกรรมการบริหารพรรคชาติไทยมีความผิดตามคำวินิจฉัยคณะกรรมการการเลือกตั้งให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง เนื่องจาก เชื่อได้ว่านายมณเฑียรผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร มีส่วนก่อนหรือสนับสนุนให้ฝ่าฝืน พระราชบัญญัติ ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2550

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า คำวินิจฉัยของคณะกรรมการการเลือกตั้งดังกล่าวเป็นอันยุติ ตามรัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2550 มาตรา 239 วรรคหนึ่ง ศาลรัฐธรรมนูญไม่มีอำนาจเปลี่ยนแปลง คำวินิจฉัยได้ ประการต่อมา แม้นายมณฑิร สงฆ์ประชา ผู้สมัครรับเลือกตั้ง ได้ดำรงตำแหน่งรอง เลขาธิการและกรรมการบริหารพรรคชาติไทย ก็ยังถือเป็นกรณีที่กรรมการบริหารพรรคมีส่วนร่วมรู้เห็น ให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งฝ่าฝืนกฎหมาย แม้ผู้สมัครและกรรมการบริหารพรรคจะเป็นบุคคลเดียวกัน ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีคำวินิจฉัยยุบพรรคชาติไทยตามมาตรา 237 แห่งรัฐธรรมนูญ และการเพิกถอน สิทธิเลือกตั้งของคณะกรรมการบริหารพรรคชาติไทย ศาลจำ เป็นต้องเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง ตาม บทบัญญัติที่เด็ดขาด ไม่อาจวินิจฉัยเป็นอื่นได้

(3) คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 20/2551 กรณีการยุบพรรคพลังประชาชน

เนื่องจาก คณะกรรมการการเลือกตั้ง ได้ยื่นเรื่องที่นายชงยุทธ ดิยะไพรัช ผู้สมัครรับ เลือกตั้งและรองหัวหน้าพรรคพลังประชาชนกระทำความผิดเป็นการฝ่าฝืนพระราชบัญญัติประกอบ รัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2550 ไปยังศาลฎีกา และศาลฎีกาได้มี คำสั่งที่ 5019/2551 ตัดสินว่านายชงยุทธ กระทำฝ่าฝืนกฎหมาย ดังกล่าว จริง และโดยมีประเด็นสำคัญ ว่า แม้การกระทำความผิดของนายชงยุทธจะเกิดขึ้นก่อนที่ พรรคพลังประชาชนจะมีมติส่งนายชงยุทธลงสมัครรับเลือกตั้ง ก็ถือได้ว่านายชงยุทธกระทำในฐานะ ผู้สมัครรับเลือกตั้งด้วย และ คำสั่งของศาลฎีกา ดังกล่าว ถือเป็นข้อยุติ สำหรับ ขั้นตอนของ ศาล รัฐธรรมนูญ เพื่อพิจารณาวินิจฉัยยุบพรรค ได้พิจารณาในประเด็นสำคัญ เช่น การอ้างว่าพรรค การเมืองเป็นองค์กร สำคัญในระบอบประชาธิปไตย ไม่อาจ ยุบพรรคการเมือง โดยง่าย ศาลได้ วินิจฉัยว่าพรรคการเมืองจำเป็นต้องดำเนินกิจกรรมทางการเมืองโดยสุจริตและเที่ยงธรรม แม้พรรค ที่ไม่มีคุณภาพมาตรฐานจะ ยุบไป บุคคลที่มีอุดมการณ์บริสุทธิ์ทางการเมืองที่ตรงกันก็สามารถใช้ สิทธิขั้นพื้นฐานจัดตั้งพรรคการเมืองขึ้นมาใหม่ได้ ข้ออ้างว่าพรรคพลังประชาชนได้สร้างมาตรการ ป้องกันการฝ่าฝืนกฎหมาย ระเบียบเกี่ วยกับการเลือก กตั้งโดยจัดประชุมชี้แจง แต่ศาลเห็นว่า ไม่ใช่ ข้อยกเว้นความผิดในกรณีที่กรรมการบริหารพรรคการเมืองไปกระทำความผิดได้ ศาลรัฐธรรมนูญ

จึงมีคำวินิจฉัยให้ยุบพรรคพลังประชาชน และเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของคณะกรรมการบริหารพรรคตามมาตรา 237 ประกอบมาตรา 68 ของรัฐธรรมนูญ

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญดังกล่าวจะเห็นได้ว่า เป็นกรณีที่ได้รับสมัครเลือกตั้งเป็นบุคคลเดียวกับกรรมการบริหารพรรค ศาลจึงสร้างบรรทัดฐานว่า หากเป็นกรณีผู้สมัครกระทำความผิดฝ่าฝืนต่อกฎหมายหรือระเบียบเกี่ยวกับการเลือกตั้ง และผู้สมัคร ยังเป็นกรรมการบริหารพรรค ด้วยย่อมเป็นที่ประจักษ์ถึงการกระทำความผิดของตนเองเป็นอย่างดียิ่งกว่าเป็นเพียง ผู้รู้เห็นต่อการกระทำของผู้สมัครอื่น ศาลจึงเห็นว่า การอ้าง ดังกล่าวไม่อาจรับฟังได้ สำหรับกรณีเมื่อยุบพรรคการเมืองแล้วศาลรัฐธรรมนูญจำเป็นต้องเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งคณะกรรมการบริหารพรรคด้วย เนื่องจาก เป็นบทบัญญัติเด็ดขาดตามมาตรา 237 แห่งรัฐธรรมนูญ ฉบับปี พ.ศ. 2550 ศาลไม่อาจมีคำวินิจฉัยเป็นอย่างอื่นได้ และเหตุผลสำคัญอีกหนึ่งประการ ก็คือ สาเหตุที่ความผิดเฉพาะบุคคลส่งผลกระทบต่อพรรคการเมือง ศาลมีความเห็นว่า พรรคการเมืองเป็นนิติบุคคลซึ่งมีหัวหน้าพรรคเป็นผู้แทนและคณะกรรมการบริหารพรรคเป็นผู้ดำเนินกิจการ กำหนดนโยบายของพรรค ทำหน้าที่สอดส่องดูแลความเป็นไปของพรรค และมีหน้าที่ในการคัดกรองบุคคลก่อนที่จะสมัครรับเลือกตั้งในนามพรรค ดังนั้น หากผู้รับสมัครรายใดจงใจกระทำความผิดต่อกฎหมายเลือกตั้งโดยกรรมการบริหารพรรคมีส่วนรู้เห็นย่อมต้องลงโทษพรรคการเมืองในฐานะนิติบุคคลซึ่งมีคณะกรรมการบริหารพรรคเป็นผู้บริหาร ดำเนินกิจการของพรรคด้วย

โดยสรุป ผลของการกระทำความผิดตามมาตรา 68 วรรคแรก เฉพาะ บุคคลที่ไม่ใช่พรรคการเมืองมีทั้งสิ้น 2 ประการ ได้แก่ ศาลรัฐธรรมนูญอาจสั่งให้เลิกการกระทำที่เป็นความผิด และบุคคลได้รับการดำเนินคดีอาญา สำหรับพรรคการเมืองที่กระทำความผิดตามมาตรา 68 วรรคแรก ย่อมได้รับผลจากการกระทำทั้งสิ้น 3 ประการ ได้แก่ ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้เลิกการกระทำที่เป็นความผิด บุคคลได้รับการดำเนินคดีอาญาซึ่งพรรคการเมืองในฐานะ ที่เป็นนิติบุคคลสามารถรับ

โทษได้เพียงโทษปรับ และ ริบทรัพย์สิ้น และพรรคการเมือง อาจถูกสั่งยุบพรรคและเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของคณะกรรมการบริหารพรรคการเมือง

4.5.2 ผลในทางกฎหมายที่เกิดจากการใช้สิทธิตามมาตรา 69

การใช้สิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญตามมาตรา 69 เป็นไปในลักษณะของการต่อต้านโดย สันติวิธี ปราศจากความรุนแรงเพื่อแสดงออกในการไม่ยอมรับการกระทำที่ทำให้การเลือกตั้งเป็นไปโดยไม่สุจริตและเที่ยงธรรม และปฏิเสธการ ทำรัฐประหารยึดอำนาจ ซึ่งเป็นการกระทำที่มีขอบข่ายกฎหมาย อย่างไรก็ตาม บทบัญญัติมาตรา 69* ไม่ได้กำหนดไว้อย่างชัดเจนว่า การต่อต้านด้วยสันติวิธีสามารถกระทำโดยวิธีใดได้บ้าง ผู้ใช้สิทธิจึงต้อง พิจารณาอย่างรอบคอบและถี่ถ้วนถึง การแสดงออกซึ่งการพิทักษ์รัฐธรรมนูญของตน ว่าเป็นไปตามองค์ประกอบของบทบัญญัติหรือไม่ เพราะหากการแสดงออก ดังกล่าวเป็นไปโดยใช้ความรุนแรง สร้างความเสียหาย ผู้ใช้สิทธิก็ไม่สามารถได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ และต้องรับโทษตามกฎหมาย

ความไม่ชัดเจนของ บทบัญญัติดังกล่าว จึงไม่อาจจะบอกรูปแบบ เป็นรูปธรรมได้ว่าผลที่เกิดขึ้น ภายหลังจากการใช้สิทธิตามมาตรา 69 เป็นอย่างไร กล่าวได้เพียงว่า บุคคลที่กระทำความผิดเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิถีทางที่มีได้เป็นไปตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ ย่อมต้องรับผลจากการต่อต้านโดยสันติวิธี ของผู้ใช้สิทธิ หากการใช้สิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญ นั้น กระทำถูกต้องตามองค์ประกอบของบทบัญญัติในมาตรา 69 ย่อมได้รับความคุ้มครอง อย่างไรก็ตาม มีข้อสังเกต ประการหนึ่งว่า ผลซึ่ง ผู้กระทำความผิดจะได้รับจากการต่อต้านโดยสันติวิธีอาจไม่มี ประสิทธิภาพเท่าที่ควร เช่น การยึดอำนาจการปกครองประเทศโดย คณะรัฐประหาร ที่มีกำลังทางทหารและอาวุธอย่างเบ็ดเสร็จ แม้ประชาชนจะใช้สิทธิต่อต้านด้วยสันติวิธี ก็ไม่อาจส่งผลต่อคณะ

* รัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2550 มาตรา 69 บัญญัติว่า “บุคคลย่อมมีสิทธิต่อต้าน โดยสันติวิธีซึ่งการกระทำใดๆ ที่เป็นไปเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้”

รัฐประหาร ประกอบกับภายหลังการยึดอำนาจสำเร็จ หากประกาศยกเลิก รัฐธรรมนูญ สิทธิพิทักษ์
รัฐธรรมนูญย่อมสิ้นสภาพไปพร้อมกับรัฐธรรมนูญฉบับเดิมด้วย ดังนั้น ผลที่เกิดขึ้นจากการใช้สิทธิ
ต่อต้าน โดยสันติวิธีตามมาตรา 69 จึงไม่อาจส่งผลกระทบต่อผู้กระทำความผิดเท่าที่ควร

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 5

บทวิเคราะห์ความเหมาะสมของการกำหนดบทบัญญัติเรื่องสิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550

5.1 ความเหมาะสมของการกำหนดบทบัญญัติเรื่องสิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญ ตามมาตรา 68

ผู้เขียนมีความเห็นว่า บทบัญญัติเรื่องสิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญในมาตรา 68 มีความเหมาะสมและมีประสิทธิภาพเพียงพอสำหรับการใช้สิทธิเพื่อปกป้องระบอบการปกครองของประเทศ และแก้ไขปัญหาการเลือกตั้งที่ไม่สุจริต และเที่ยงธรรมในระดับหนึ่ง ดังรายละเอียดต่อไปนี้

5.1.1 การรักษาสีทธิในการมีส่วนร่วมของประชาชนในทางการเมือง

สิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญ ฉบับปี พ.ศ. 2550 นอกจาก มีฐานแนวความคิดประชาธิปไตยในด้าน การต่อต้านการ ทำรัฐประหาร และต่อต้านการทุจริตเลือกตั้ง ยังมีส่วนสนับสนุนแนวความคิด เรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งเป็นสาระสำคัญของระบอบการปกครองรูปแบบประชาธิปไตย

อุดมการณ์ประชาธิปไตย เป็นอุดมการณ์ที่ยอมรับว่า อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน (Popular Sovereignty) การให้ประชาชนทุกคนมีความเสมอภาคทางการเมือง (Political Equality) การรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากประชาชน (Popular Consultation) และการปกครองโดยยอมรับมติของเสียงข้างมาก (Majority Rule)¹ ดังนั้น พื้นฐานแนวความคิดดังกล่าวจึงต้องมีส่วนร่วมโดยตรงกับประชาชนทั้ง ทางตรงและทางอ้อม ปัจจุบันมีการสนับสนุน ให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมโดยตรงในทางการเมืองมากขึ้น ซึ่งเป็นการกระจายโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมือง

¹ จักร์ พันธุ์ชูเพชร, รัฐศาสตร์, พิมพ์ครั้งที่ 4 (ปทุมธานี: PUNCH GROUP, 2548), หน้า 114.

และการบริหารเกี่ยวกับ การตัดสินใจในเรื่องต่างๆ² คำว่า “ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Democracy)” จึงเป็นเรื่องที่มีการกล่าวถึงและอภิปรายกันอย่างกว้างขวาง³

ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Democracy) หมายถึง การที่อำนาจการตัดสินใจไม่ควรเป็นของกลุ่มคนจำนวนน้อย แต่อำนาจควรได้รับการจัดสรรในระหว่างประชาชน เพื่อประชาชนทุกคนได้มีโอกาสที่จะตัดสินใจต่อกิจกรรมส่วนรวม⁴ ซึ่งถ้านำแนวความคิดในเรื่องประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมมาพิจารณาถึงบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2550 จะเห็นได้ว่า สิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญมีแนวความคิดดังกล่าวรองรับอยู่ เช่น มาตรา 68 และมาตรา 69 ของรัฐธรรมนูญเป็นการให้สิทธิแก่บุคคลในการต่อต้านการ ทำรัฐประหารยึดอำนาจการปกครองประเทศและต่อต้านการเลือกตั้งที่ไม่เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรมจึงเป็นการเปิดโอกาสแก่ประชาชนเจ้าของอำนาจอธิปไตยได้มีส่วนร่วมในทางการเมืองได้มากขึ้น มาตรา 68 ให้สิทธิแก่บุคคลได้มีส่วนร่วมในการสอดส่อง การกระทำของ บุคคลหรือพรรคการเมืองที่มีพฤติกรรม ไปในทางล้มล้างระบอบการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หรือให้ได้ว่าซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิถีทางที่ไม่เป็นไปตาม วิถีทางแห่งรัฐธรรมนูญ โดยบุคคลที่ทราบการกระทำสามารถเสนอเรื่องไปยังอัยการสูงสุดเพื่อตรวจสอบข้อเท็จจริงและยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ เพื่อมีคำสั่งให้บุคคลที่กระทำ ความผิดหยุดการกระทำดังกล่าว สาเหตุที่รัฐธรรมนูญเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น เนื่องจาก การปฏิวัติรัฐประหาร และการทุจริต การเลือกตั้งมีลักษณะเป็นการทำลายระบอบประชาธิปไตยอย่างรุนแรง การทำรัฐประหารข่มขู่ต่อหลักเจตจำนงร่วมของประชาชน และการทุจริต การเลือกตั้งขัดต่อหลักประชาธิปไตยแบบผู้แทน

² ถวิลวดี บุรีกุล, การมีส่วนร่วม แนวคิด ทฤษฎีและกระบวนการ, (ม.ป.ท.,2548), หน้า 4.

³ คณิงนิจ ศรีบัวเอี่ยม และคณะ, ตัวอย่างเทคนิคการมีส่วนร่วมของประชาชนและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง, (ม.ป.ท.,2544), หน้า 9.

⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 10.

ดังนั้น สิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญตามมาตรา 68 จึงเป็นการให้สิทธิแก่ประชาชนได้มีส่วนร่วมในทางการเมือง และส่วนร่วมในการปกป้องการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอย่างแท้จริง

5.1.2 การบัญญัติให้ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจพิจารณาการกระทำตามมาตรา 68 วรรคแรก

รัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2550 มาตรา 68 ได้บัญญัติให้ศาลรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นองค์กร ตุลาการ เข้ามามีส่วนร่วมในการใช้สิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญของประชาชนเพื่อหยุด การกระทำที่เข้าข่ายการยึดอำนาจ หรือการทุจริตการเลือกตั้งซึ่งต่างทำลายรากฐานของแนวความคิดประชาธิปไตย ผู้เขียนเห็นว่า รัฐธรรมนูญได้บัญญัติไว้ในลักษณะดังกล่าวมีความ เหมาะสม เนื่องจาก ที่มาและบทบาทหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญมีความเกี่ยวข้องกับการวินิจฉัยคดีที่เกี่ยวข้องกับรัฐธรรมนูญมา โดยตลอด เริ่มตั้งแต่การจัดตั้ง คณะตุลาการรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญ ฉบับปี พ.ศ. 2489 ซึ่งกำหนดให้มีหน้าที่ในการวินิจฉัยชี้ขาดความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมาย และเมื่อประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2540 จึงเปลี่ยนแปลงรูปแบบองค์กรจากคณะตุลาการรัฐธรรมนูญเป็นองค์กรในรูปแบบศาล ซึ่งใช้อำนาจตุลาการ เรียกว่า ศาลรัฐธรรมนูญ⁵ การจัดตั้งคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ หรือศาลรัฐธรรมนูญ เป็นหลักประกัน ความเป็นสูงสุดของรัฐธรรมนูญ เพื่อไม่ให้กฎหมายหรือการ กระทำใด ๆ ละเมิดรัฐธรรมนูญ และเพื่อให้หลักการดังกล่าวเกิดผล ในทางปฏิบัติ รัฐธรรมนูญจึงจัดตั้งศาลรัฐธรรมนูญเพื่อเป็นองค์กรในการตรวจสอบและควบคุมไม่ให้กฎหมายที่ประกาศใช้ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ⁶ ที่มาของศาลรัฐธรรมนูญจะเห็นได้ว่าเป็นเกิดจากแนวความคิดการปกป้องหลักความ เป็นสูงสุดของรัฐธรรมนูญ ดังนั้น ที่มาของการจัดตั้งศาลรัฐธรรมนูญ จึงเกี่ยวข้องโดยตรงกับแนว ความ คิดเรื่องสิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญ ซึ่งในระยะเวลาต่อมา ภาย หลังจากประกาศใช้

⁵ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ, ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญ, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร: พี. เพรส, 2548), หน้า 2.

⁶ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ, ความรู้เกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญ, (กรุงเทพมหานคร: พี. เพรส, 2550), หน้า 4.

รัฐธรรมนูญ ฉบับปี พ.ศ. 2540 และรัฐธรรมนูญ ฉบับปี พ.ศ. 2550 บทบาทหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญได้รับการขยายอำนาจเพิ่มมากขึ้น เช่น การวินิจฉัยบทบัญญัติของกฎหมายที่กระทบต่อสิทธิมนุษยชนและมีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ การวินิจฉัยคำร้องของบุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิและเสรีภาพเพื่อมีคำวินิจฉัย ว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ การปกป้องคุ้มครองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข เป็นต้น บทบาท ที่เพิ่มขึ้นดังกล่าวนี้ ครอบคลุมถึง แนวความคิดเดิม ก็คือ การรักษาความเป็นสูงสุดของรัฐธรรมนูญ ดังนั้น หากกล่าวถึงความเหมาะสมที่ กำหนดให้ศาลรัฐธรรมนูญทำหน้าที่วินิจฉัยการใช้สิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญของบุคคลว่าครบองค์ประกอบ ความผิดตามมาตรา 68 หรือไม่ จึงมีความเหมาะสมทั้งที่มาของ การจัดตั้งองค์กร บทบาทหน้าที่ ขององค์กรตั้งแต่อดีต ถึงปัจจุบัน และความชำนาญเฉพาะทางของศาลรัฐธรรมนูญ

ประการต่อมา ด้านกระบวนการพิจารณา คดีของศาลรัฐธรรมนูญ สามารถ สร้างความน่าเชื่อถือในความเป็นกลางของ องค์กรตุลาการในระดับหนึ่ง ข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2546⁷ ประกอบด้วยหลักประกัน ของศาลรัฐธรรมนูญ รวม 5 ประการ ได้แก่ 1) การพิจารณาโดยเปิดเผย * 2) การให้โอกาสคู่ความแสดง ความเห็นของตนก่อนการวินิจฉัยคดี ** 3) การให้สิทธิคู่กรณีขอตรวจดูเอกสารที่เกี่ยวข้องกับคดี *** 4) การเปิดโอกาสให้มีการคัดค้านตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ † และ 5) การให้เหตุผลประกอบคำวินิจฉัยหรือคำสั่งของศาลรัฐธรรมนูญ †† หลักประกันพื้นฐานดังกล่าวจึงมีความเหมาะสม ที่กำหนดให้ศาลรัฐธรรมนูญเข้ามามี

⁷ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ, ความรู้เกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญ, หน้า 53 - 57.

* ข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2546 ข้อ 17

** ข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2546 ข้อ 14-15 ข้อ 19-20 และข้อ 23-24

*** ข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2546 ข้อ 19

† ข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2546 ข้อ 8-9 และข้อ 11

†† ข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2546 ข้อ 31

ส่วนร่วมตามมาตรา 68 และสอดคล้องกับหลักประกันความเป็นกลางของตุลาการ และหลัก การฟัง ความทุกฝ่าย

ประการสุดท้าย การให้อำนาจ ศาลรัฐธรรมนูญเข้ามามีส่วนร่วม ในการวินิจฉัยการใช้สิทธิ พิทักษ์รัฐธรรมนูญเป็นมาตรการป้องกันก่อนการกระทำความผิดจะเกิดขึ้น หรือในขณะที่ บุคคลกำลัง กระทำ ความผิด⁸ เพื่อให้การกระทำความผิดตาม ดังกล่าว ประสบผลสำเร็จ บทบาทของศาล รัฐธรรมนูญจึงเป็นลักษณะเชิงป้องกันมากกว่าการแก้ไขเมื่อการกระทำความผิดสำเร็จ

โดยสรุป การบัญญัติ บทบาทหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญให้เป็นองค์กรที่มีอำนาจวินิจฉัย การใช้สิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญของ บุคคลจึงมีความเหมาะสมทั้งด้านความ ชำนาญเฉพาะทางของ ศาลรัฐธรรมนูญซึ่ง จัดตั้งตาม แนวความคิดหลักความเป็นสูงสุดของรัฐธรรมนูญ และวิธีการ ตาม มาตรา 68 ที่มีลักษณะในเชิงป้องกันไม่ ให้การกระทำความผิด ประสบผลสำเร็จ ดังนั้น จึงมีความ เหมาะสมที่จะคงบทบัญญัติในมาตรา 68 ไว้เช่นเดิม

5.1.3 การใช้สิทธิตามมาตรา 68 ไม่กระทบกระเทือนต่อการดำเนินคดีอาญา

การใช้สิทธิของประชาชน ตามมาตรา 68 เป็นวิธีการ โดยสันติวิธี ปราศจากความรุนแรง และมีขั้นตอนการใช้สิทธิ กำหนดไว้อย่างชัดเจน ตั้งแต่ขั้นตอนที่บุคคลได้ ทราบการกระทำอันเป็น การได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิถีทางที่มีได้บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญเสนอเรื่องไป ยังอัยการสูงสุดตรวจสอบข้อเท็จจริง จนถึงขั้นตอนการพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญเพื่อมีคำสั่งต่อ การกระทำ ดังกล่าว นอก จากนี้ รัฐธรรมนูญได้บัญญัติให้ มีการดำเนินคดีทางอาญาต่อผู้กระทำ ความผิดตามมาตรา 68 วรรคแรก

⁸ คณะกรรมาธิการยกร่างรัฐธรรมนูญ สภากร่างรัฐธรรมนูญ, “รายงานการประชุมคณะกรรมาธิการยกร่างรัฐธรรมนูญ สภากร่างรัฐธรรมนูญ, ครั้งที่ 30/2550,” 22 พฤษภาคม 2550.

การกระทำเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิถีทางซึ่งมิได้บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ ได้แก่ การยึดอำนาจ การบริหาร ประเทศ จากรัฐบาล และการทุจริตการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา การกระทำ ดังกล่าวมีลักษณะเป็นปฏิปักษ์ต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตย และหลักนิติรัฐ เพราะการปฏิวัติรัฐประหารเป็นการใช้อำนาจในรูปแบบเผด็จการ การประกาศยกเลิก รัฐธรรมนูญ การยกเลิกคณะรัฐมนตรี หรือรัฐสภาเป็นการกระทำที่มิชอบด้วยกฎหมาย หรือ การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาที่ไม่สุจริตและเที่ยงธรรมก็เป็นความผิดตามกฎหมายเช่นกัน

การกระทำดังกล่าวเป็นความผิดที่ร้ายแรง เช่น การปฏิวัติรัฐประหารเป็น ความผิดต่อความมั่นคงภายในราชอาณาจักรตามประมวลกฎหมายอาญา ฐานเป็นกบฏมีโทษถึงประหารชีวิต การกระทำเพื่อให้การเลือกตั้งไม่ เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรมอาจเป็นความผิดตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาซึ่งมีโทษหลายระดับ ได้แก่ โทษปรับ โทษจำคุก และ การเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง มาตรา 68 ของรัฐธรรมนูญที่กำหนด ถึงวิธีการดำเนินการต่อบุคคลหรือพรรคการเมืองซึ่ง กระทำผิดดังกล่าวต่อศาลรัฐธรรมนูญ แต่ไม่เป็นการตัดสิทธิในการ ดำเนินคดีอาญาต่อผู้ต้องหาข่มเป็นข้อดีและมีความเหมาะสม เนื่องจาก สภาพความผิดดังกล่าวเป็นความผิดที่ร้ายแรง และโทษ ตามที่กฎหมายบัญญัติ ในบางฐานความผิด สูงถึงประหารชีวิต ข้อสังเกตประการหนึ่ง คือ หากศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้หยุดการกระทำดังกล่าว เช่น การทำรัฐประหาร แต่ถ้าคำสั่งของศาลรัฐธรรมนูญเป็นการตัดสิทธิการดำเนินคดีอาญา บุคคลที่มีความผิดกลับไม่ต้องได้รับ โทษทางอาญาในฐานใด อาจส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพการบริหารประเทศของรัฐบาล เพราะ ผู้กระทำความผิดอาจไม่เจ็ดหลายต่อความผิด และ อาจเกิดเหตุการณ์ในลักษณะดังกล่าวขึ้นเป็นจำนวนมาก

ข้อสังเกต ประการต่อมา ก็คือ การบัญญัติตามมาตรา 68 วรรคสองให้คำสั่งของศาลรัฐธรรมนูญไม่ตัดสิทธิในการดำเนินคดี อาญาต่อบุคคลหรือพรรคการเมือง เป็นการแก้ไขปัญหาเบื้องต้นต่อ ข้อสงสัยที่ว่า บุคคลสามารถ รับโทษ ฐานในการกระทำ ความผิดกรรมเดียว ได้หรือไม่ มาตรา 68 จึงบัญญัติไม่ให้คำสั่งศาลรัฐธรรมนูญกระทบกระเทือนต่อการดำเนินคดีทางอาญา ดังนั้น จึงมีความเหมาะสมที่คำสั่งของศาลรัฐธรรมนูญจะไม่ใช่ตัดสิทธิในการดำเนินคดีอาญาต่อผู้กระทำ ความผิดที่มีความร้ายแรงดังกล่าว

5.2 ปัญหาความไม่เหมาะสมของการกำหนดบทบัญญัติเรื่องสิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญ ตามมาตรา 69

ถึงแม้ว่า ผู้เขียนจะเห็นด้วยในข้อ 5.1 ถึงความเหมาะสมของบทบัญญัติในเรื่อง สิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญตาม มาตรา 68 ซึ่งกำหนดให้สิทธิแก่บุคคล ต่อต้านโดยสันติวิธีซึ่งการกระทำอันได้มา ซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศ โดยวิธีทางที่ไม่เป็นไปตาม รัฐธรรมนูญ อย่างไรก็ตาม มาตรา 69 ก็ยังคงมีความไม่เหมาะสม และ ความไม่มี ประสิทธิภาพในการบังคับใช้ ในหลายประการ ดัง รายละเอียดต่อไปนี้

5.2.1 การปฏิวัติรัฐประหาร

ปัญหาการปฏิวัติรัฐประหาร และการก่อกบฏใน ประเทศไทยเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างยาวนานและ มีความต่อเนื่องมาโดยตลอด เมื่อประกาศใช้รัฐธรรมนูญ ฉบับปี พ.ศ. 2540 ซึ่งบัญญัติ เรื่องสิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญเป็นครั้งแรก โดย มีเจตนารมณ์เพื่อให้สิทธิแก่ประชาชน ต่อต้านการทำ รัฐประหารด้วย สันติวิธี อย่างไรก็ตาม การบังคับใช้สิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญได้ประสบกับปัญหา ในทางปฏิบัติที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ ก็คือ การทำรัฐประหาร ยึดอำนาจและล้มล้าง รัฐธรรมนูญ ของประเทศ

การทำรัฐประหารเมื่อวันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2549 ส่งผลกระทบต่อสถานะของสิทธิพิทักษ์ รัฐธรรมนูญ โดยจะเห็นได้ว่า สิทธิพิทักษ์พิทักษ์รัฐธรรมนูญเป็นสิทธิทางการเมืองที่รัฐได้รับรอง

ให้แก่ประชาชนที่มีสัญชาติของรัฐ ซึ่งจัดอยู่ในประเภทสิทธิพลเมือง จากสถานะ ดังกล่าว สิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญจึง มีความเกี่ยวพันโดยตรงกับความคง อยู่ของรัฐธรรมนูญ กล่าวคือ หาก รัฐธรรมนูญสิ้นสุดการบังคับใช้ สิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญซึ่ง ได้รับการรับรองย่อมสิ้น สภาพตาม รัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าว กล่าวอีกนัยก็คือ เมื่อคณะ รัฐประหารยึดอำนาจการปกครอง ประเทศและ ประกาศยกเลิกรัฐธรรมนูญจึงส่งผลกระทบต่อบทบัญญัติสิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญ ไม่สามารถบังคับ ใช้ได้ต่อไป⁹

การทำรัฐประหารโดยคณะปฏิ รูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมี พระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ได้พิสูจน์ ถึงความไม่มีประสิทธิภาพในการบังคับใช้สิทธิพิ ทักษ์ รัฐธรรมนูญในทางปฏิบัติ เพราะภายหลังจากการยกเลิก รัฐธรรมนูญ สิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญ ก็สิ้น สภาพบังคับใช้ และมีการตั้งข้อสังเกตว่า มาตรา 69 ซึ่งให้สิทธิแก่ประชาชนในการต่อต้าน การทำ รัฐประหารโดยสันติวิธี นอกจากไม่เกิด ประโยชน์ และอาจสร้างอัน ตรายต่อประชาชนที่ ต้องการ ปกป้องระบอบ ประชาธิปไตย เนื่องจาก คณะรัฐประหารมีความพร้อมทั้งด้าน อำนาจ ด้านกำลัง ทหารและด้านอาวุธ แต่ประชาชนต่อต้าน ได้เพียงวิธีการที่สันติวิธีเท่านั้น จึงเป็นความไม่เหมาะสม ของการบัญญัติมาตรา 69 ซึ่งไม่มีประสิทธิภาพในทางปฏิบัติ

5.2.2 ถ้อยคำในบทบัญญัติมีความหมายกว้างขวางจนเกินไป

สิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญตามมาตรา 69 บัญญัติว่า “บุคคลย่อมมีสิทธิต่อต้าน โดยสันติวิธีซึ่ง การกระทำ ใดๆที่เป็น ไปเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็น ไป ตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้” ปัญหาของข้อความที่บัญญัติว่า “บุคคลย่อมมีสิทธิต่อต้าน โดยสันติวิธี ... ” เป็นปัญหาสำคัญว่าการต่อต้านโดยสันติวิธีมีความหมาย และขอบเขตเพียงใด จาก

⁹ มนตรี รูปสุวรรณ, บทวิเคราะห์ทางวิชาการเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550, (ม.ป.ท.,2550), หน้า 75.

การศึกษาความหมายของสันติวิธี สันติวิธี หมายถึง การเผชิญความขัดแย้งหลายรูปแบบโดยการไม่ใช้วิธีการอันรุนแรง ปัญหาต่อมา ก็คือ การไม่ใช้วิธีการอันรุนแรง หาก สร้างความเดือดร้อนให้แก่ประชาชนหรือประเทศ หรือแสดงออกโดยวิธีการซึ่งไม่เหมาะสม วิธีการดังกล่าวจะยังคงอยู่ภายในขอบเขตของสันติวิธีหรือไม่

ตัวอย่างเหตุการณ์ที่บุคคลอ้างสิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญต่อต้านโดยสันติวิธีต่อการเลือกตั้ง ซึ่งดำเนินไปโดยไม่สุจริตและเที่ยงธรรม ด้วยการฉกฉวยเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเมื่อวันที่ 2 และวันที่ 23 เมษายน พ.ศ. 2549 มีประเด็นว่า การฉกฉวยเลือกตั้งดังกล่าวเป็นการกระทำความผิดชัดเจนตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 358* ฐานทำให้ผู้อื่นเสียหายต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 3 ปี ปรับไม่เกินหกพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และเป็นการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา พ.ศ. 2541 มาตรา 108 ซึ่งบัญญัติว่า “ผู้ใดจงใจกระทำด้วยประการใดๆ ให้บัตรเลือกตั้งชำรุดหรือเสียหายหรือเป็นบัตรเสีย หรือกระทำด้วยประการใดๆ แก่บัตรเสียเพื่อให้เป็นบัตรที่ใช้ได้ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 1 ปี และปรับไม่เกินสองหมื่นบาท และให้ ศาลสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งมีกำหนด 5 ปี...” การอ้างสิทธิดังกล่าวของผู้กระทำความผิดนั้นอยู่ในความหมายของสันติวิธีหรือไม่ เพียงใด

ศาลแขวงสงขลามีกำพิพากษาคดีหมายเลขแดงที่ 1888-1894/2549 ในกรณีที่บุคคลฉกฉวยเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ 23 เมษายน พ.ศ. 2549 โดยอ้างถึงความไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญของการเลือกตั้งดังกล่าว ประกอบกับสำเนาคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 9/2549 ให้เพิกถอนการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในครั้งนั้น ศาลแขวงสงขลาเห็นว่าจำเลยได้ใช้สิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญต่อต้านโดยสันติวิธีด้วยวิธีการฉกฉวยเลือกตั้งต่อการเลือกตั้งที่ไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ

* ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 358 บัญญัติว่า “ผู้ใดทำให้เสียหาย ทำลาย ทำให้เสื่อมค่าหรือทำให้ไร้ประโยชน์ ซึ่งทรัพย์สินของผู้อื่นหรือผู้อื่นเป็นเจ้าของรวมอยู่ด้วย ผู้นั้นกระทำความผิดฐานทำให้เสียหาย ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

ซึ่งจำเลยมีสิทธิต่อต้านโดยสันติวิธีได้จึงไม่เป็นความผิดตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2541 มาตรา 108 ประกอบกับการกระทำดังกล่าวเพื่อต่อต้านการ เลือกตั้งที่มีชอบด้วยรัฐธรรมนูญเป็นการเข้าใจโดยสุจริตว่า สามารถกระทำได้ ไม่ได้มีเจตนาโดยตรงเพื่่อมุ่งประสงค์จะทำให้บัตรเลือกตั้งเสียหาย การกระทำของจำเลยจึงไม่เป็นความผิดฐานทำให้เสียหาย

จากคำพิพากษาดังกล่าวจะเห็นได้ว่า การกระทำของบุคคลที่ฉีกบัตรเลือกตั้ง เป็นการทำ อารยะขัดขืนต่อต้านการทุจริต การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แม้โดยปกติการฉีกบัตรเลือกตั้งจะเป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา และกฎหมายเกี่ยวกับการเลือกตั้ง ผู้ฉีกบัตรเลือกตั้งต้องรับโทษ แต่กรณีข้างต้นจำเลยพิสูจน์ได้ว่าการทุจริต การเลือกตั้งได้เกิดขึ้น จริง และเป็นไปตามความหมายของมาตรา 69 โดยกำหนดว่าการกระทำใดๆซึ่งได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยไม่เป็นไปตามวิถีทางซึ่งรัฐธรรมนูญบัญญัติ ประกอบกับพิสูจน์ได้ว่าการฉีกบัตรเลือกตั้งแม้จะเป็นการกระทำผิดกฎหมาย แต่เป็นไปโดยสันติวิธี ดังนั้น การใช้สิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญซึ่งมี ฐานแนวความคิด มาจากทฤษฎีอารยะขัดขืน แม้จำเลยจะทำผิดกฎหมาย แต่การกระทำมีลักษณะสันติวิธีจึงได้รับความคุ้มครองจากรัฐธรรมนูญมาตรา 69 ซึ่งมีลำดับศักดิ์สูงกว่ากฎหมายทั่วไป การฉีกบัตรในกรณีดังกล่าวจำเลยจึงไม่มีความผิด

อย่างไรก็ตาม ตัวอย่างข้างต้น เป็นกรณีที่ผู้กระทำความผิดได้พิสูจน์ให้ศาลเห็นว่าการฉีกบัตรเลือกตั้งของตนเป็นไปโดยสันติวิธีจึงไม่เป็นความผิดตามกฎหมาย แต่สำหรับการจะใช้สิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญด้วยวิธีการอื่นยังคงเป็นปัญหาว่า ใช้สิทธิด้วยวิธีการใด และ ขอบเขตเพียงใด จึงเป็นการต่อต้านด้วยสันติวิธี ซึ่งโดยพื้นฐาน ของสันติวิธีต้องไม่ใช้ความรุนแรง ไม่ใช่กำลัง หรือไม่ใช้อาวุธในการใช้สิทธิ

5.2.3 ไม่มีองค์กรทำหน้าที่ตรวจสอบการใช้สิทธิเบื้องต้น

ปัญหาความไม่เหมาะสมของบทบัญญัติมาตรา 69 ประการต่อมา ก็คือ ไม่มีองค์กรในการตรวจสอบการใช้สิทธิเบื้องต้น จะเห็นได้ว่า การใช้สิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญมาตรา 68 เพื่อระงับการกระทำของบุคคลและพรรคการเมืองที่มีจุดประสงค์เพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจปกครองประเทศด้วยวิถีทางที่ไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มีขั้นตอนกำหนดการใช้สิทธิไว้ค่อนข้างละเอียด ผู้ทราบว่ามี การกระทำดังกล่าวสามารถ เสนอเรื่องไปยังอัยการสูงสุดพิจารณาถ้อยแถลง ในขั้นตอนหนึ่ง ว่าการกระทำดังกล่าวมีลักษณะเป็น การได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิถี ทางอื่นนอก รัฐธรรมนูญหรือไม่ หาก อัยการสูงสุดเห็นชอบตาม คำร้องและยื่นคำร้องไปยัง ศาลรัฐธรรมนูญเพื่อ ตรวจสอบอีกชั้น หนึ่งก่อนศาลจะมีคำ ตัดสั่งให้การกระทำดังกล่าวมีความผิดตามมาตรา 68 วรรคแรก หรือไม่

อย่างไรก็ตาม มาตรา 69 ซึ่งเป็นอีก หนึ่ง บทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการใช้สิทธิพิทักษ์ รัฐธรรมนูญกลับไม่มีองค์กรใดที่ทำหน้าที่ตรวจสอบการใช้สิทธิเบื้องต้นของบุคคล ทำนองเดียวกับ มาตรา 68 ที่มีอัยการ สูงสุดและศาลรัฐธรรมนูญตรวจสอบ การใช้สิทธิ จึงเป็นปัญหาต่อบุคคลผู้ ใช้ สิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญด้วยเจตนาบริสุทธิ์ กล่าวคือ บุคคลจะได้รับความ ค้ำจุนคุ้มครองตามมาตรา 69 ต้องพิสูจน์ได้ว่ามีการกระทำที่เป็น ไปเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่ง มิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญได้เกิดขึ้นจริง และต้องพิสูจน์ในชั้น ต่อไปว่า การ ต่อต้านของตนเป็นการต่อต้านโดย สันติวิธี ปราศจากความรุนแรง หากบุคคล ดังกล่าว สามารถ พิสูจน์ข้อเท็จจริง ได้ทั้ง 2 ประการย่อมได้รับความ ค้ำจุนคุ้มครองใน การใช้สิทธิ ที่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ แต่ถ้าบุคคล ไม่มีความเข้าใจบทบัญญัติเพียงพอ หรือเข้าใจบทบัญญัติเรื่องสิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญ คลาดเคลื่อน และ ไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าการกระทำของตนเป็นการต่อต้านโดยสันติวิธี เช่น กรณี การฉีกบัตรเลือกตั้ง หา กศาลเห็นว่า การฉีกบัตรเลือกตั้งไม่ ใช่การกระทำที่เป็นสันติวิธี บุคคล ดังกล่าวก็ไม่อาจได้รับความ ค้ำจุนคุ้มครองจากมาตรา 69 ได้ หรือไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่า บุคคลผู้ ที่ตน ต่อต้าน โดยสันติวิธี นั้น ได้กระทำการ เพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่ง มิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ ตัวอย่างเช่น ศาลเห็นว่า การกระทำของบุคคล ลที่

ถูกกล่าวหาไม่ใช่ลักษณะของการปฏิวัติรัฐประหาร บุคคลผู้ใช้สิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญย่อมไม่ได้รับความคุ้มครองจากมาตรา 69 เช่นกัน เว้นแต่ จะพิสูจน์เจตนาที่บริสุทธิ์ของตนต่อศาลได้

ปัญหาดังกล่าวมีสาเหตุมาจากการ ที่ไม่มีองค์กรใด ทำหน้าที่ในการตรวจสอบการใช้สิทธิเบื้องต้นให้แก่บุคคลว่า ได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญหรือไม่ จึงส่งผลกระทบต่อบุคคลที่ใช้สิทธิโดยสุจริต

5.2.4 ปัญหาข้อกฎหมายเรื่องความเกี่ยวเนื่องกับการใช้สิทธิเสรีภาพประเภทอื่น

บทบัญญัติในมาตรา 69 ไม่ได้ต่อด้วยถ้อยคำว่า “ทั้งนี้ เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ ” โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะให้สิทธิ พิทักษ์รัฐธรรมนูญ มีผล ใช้บังคับได้ ทันทีที่ประกาศใช้รัฐธรรมนูญ ไม่ต้องการออกกฎหมายอนุวัติการตามบทบัญญัติดังกล่าว จึงเป็นข้อดีที่สิทธิเสรีภาพของประชาชน จะได้รับการคุ้มครองในทันที เพราะหากต้องการออกกฎหมาย กำหนดรายละเอียด อาจต้องใช้ระยะเวลา นานกว่าสิทธิประเภทนี้จะได้รับการคุ้มครอง

อย่างไรก็ตาม การบังคับใช้ มาตรา 69 ในขณะที่ ประชาชนยังไม่มีความเข้าใจ การใช้สิทธิอย่างเพียงพอ จึงมีประเด็นทางกฎหมายว่าการกระทำของบุคคลในครั้งหนึ่ง เช่น การชุมนุมประท้วงต่อต้าน การทำ รัฐประหารจะเป็นการใช้สิทธิ เสรีภาพประเภทใดระหว่างสิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญหรือเสรีภาพ ในการชุมนุม เพราะรัฐธรรมนูญได้บัญญัติถึงข้อจำกัดของสิทธิเสรีภาพ 2 ประเภทดังกล่าวไว้แตกต่างกัน

ปัญหาดังกล่าว เป็นเรื่องของความเกี่ยวเนื่องกันระหว่างสิทธิ และเสรีภาพแต่ละประเภท ผู้เขียนจึงยกประเด็นการอ้างสิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญและเสรีภาพ ในการชุมนุม มาเปรียบเทียบกัน ดังนี้

รัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2550 กำหนดเรื่องเสรีภาพในการชุมนุมและสมาคมไว้ในมาตรา 63 ซึ่งบัญญัติว่า “บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธ การจำกัดเสรีภาพตามวรรคหนึ่งจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะในกรณีการชุมนุมสาธารณะ และเพื่อคุ้มครองความสะดวกของประชาชนที่จะใช้ที่สาธารณะ หรือเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยในระหว่างเวลาที่ประเทศอยู่ในภาวะสงครามหรือในระหว่างเวลาที่มีประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินหรือประกาศใช้กฎอัยการศึก” จะเห็นได้ว่า เสรีภาพ ในการชุมนุมตาม มาตรา 63 ประชาชนสามารถกระทำได้อย่าง ใจเถื่อน ใจ ความสงบและปราศจากอาวุธ อย่างไรก็ตาม วรรคสองของมาตรา 63 ได้จำกัดการใช้เสรีภาพว่า เสรีภาพในการชุมนุมตามวรรคหนึ่งอาจถูกจำกัดได้ด้วยกฎหมายเฉพาะ ได้แก่ กฎหมายเกี่ยวกับ การชุมนุมสาธารณะ * กฎหมายซึ่ง คุ้มครองความสะดวกของประชาชนซึ่งจะใช้ที่สาธารณะ เช่น พระราชบัญญัติทางหลวง ** พระราชบัญญัติจราจรทางบก *** พระราชบัญญัติควบคุมการโฆษณาโดยใช้เครื่องขยายเสียง † พระราชกำหนดการบริหาร

* ปัจจุบัน ประเทศไทยยังไม่มีกฎหมาย เกี่ยวกับการชุมนุมสาธารณะ มี แต่เพียงร่างกฎหมายดังกล่าว เท่านั้น

** พระราชบัญญัติทางหลวง พ.ศ. 2535 มาตรา 39 บัญญัติว่า “ห้ามมิให้ผู้ใดกระทำการปิดกั้นทางหลวง หรือวางวัตถุที่แหลมหรือมีคม หรือนำสิ่งใดมาขวางหรือวางบนทางหลวง หรือกระทำการใดๆ บนทางหลวงในลักษณะที่อาจเกิดอันตรายหรือเสียหายแก่ยานพาหนะหรือบุคคล”

*** พระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522 มาตรา 108 บัญญัติว่า “ห้ามมิให้ผู้ใดเดินแถว เดินเป็นขบวนแห่ หรือเดินเป็นขบวนใดๆ ในลักษณะที่เป็นการกีดขวางการจราจร เว้นแต่

(1) เป็นแถวทหารหรือตำรวจ ที่มีผู้ควบคุมตามระเบียบแบบแผน

(2) แถวหรือขบวนแห่หรือขบวนใดๆ ที่เจ้าพนักงานจราจรได้อนุญาตและปฏิบัติตามเงื่อนไข ที่เจ้าพนักงานจราจรกำหนด”

มาตรา 109 บัญญัติว่า “ห้ามมิให้ผู้ใดกระทำการใดๆ บนทางเท้าหรือทางใดๆ ซึ่งจัดไว้สำหรับคนเดินเท้าในลักษณะที่เป็นการกีดขวางผู้อื่น โดยไม่มีเหตุอันสมควร”

มาตรา 114 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “ห้ามมิให้ผู้ใดวาง ตั้ง ขึ้น หรือแขวนสิ่งใด สิ่งหนึ่งหรือกระทำการใดๆ ในลักษณะที่เป็นการกีดขวางการจราจรเว้นแต่ได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากเจ้าพนักงานจราจร แต่เจ้าพนักงานจราจรจะอนุญาตได้ต่อเมื่อมีเหตุอันจำเป็นและเป็นการชั่วคราวเท่านั้น”

ราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน * พระราชบัญญัติกฏอัยการศึก ** เป็นต้น หากการชุมนุมเป็นไปโดยสงบและปราศจากอาวุธ แต่ มีการปิดกั้นทางหลวงเดินขบวน กีดขวางการจราจรโดยไม่ได้รับอนุญาต กีดขวางทางเท้าโดยไม่มีเหตุอันควร ใช้เครื่องขยายเสียงในการชุมนุมโดยไม่ได้รับอนุญาต หรือชุมนุมโดยฝ่าฝืนพระราชบัญญัติการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน และพระราชบัญญัติกฏอัยการศึก ผู้ชุมนุมไม่สามารถอ้างเสรีภาพการชุมนุมตามมาตรา 63 ของรัฐธรรมนูญได้ เนื่องจาก มีการจำกัดเสรีภาพตามกฎหมายเพื่อ อคุ้มครองความสะดวกของประชาชนซึ่ง จะใช้ที่สาธารณะ หรือเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยในภาวะที่ประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินหรือกฏอัยการศึก ซึ่งรัฐธรรมนูญบัญญัติ ให้สามารถ จำกัดเสรีภาพการชุมนุมได้ตามมาตรา 63 วรรคสอง สรุปว่าเสรีภาพในการชุมนุมไม่สามารถใช้ได้ขอบเขต นอกจากผู้ชุมนุมจะต้องชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธแล้วยังคงถูกจำกัดได้ด้วยกฎหมายเฉพาะดังกล่าวด้วย

† พระราชบัญญัติควบคุมการโฆษณาโดยใช้เครื่องขยายเสียง พ.ศ. 2493 มาตรา 4 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “ผู้ที่จะทำการโฆษณาโดยใช้เครื่องขยายเสียงด้วยกำลังไฟฟ้า จะต้องขอรับอนุญาตต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ก่อน เมื่อได้รับอนุญาตแล้วจึงทำการโฆษณาได้”

* พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 มาตรา 9 บัญญัติว่า “ในกรณีที่มีความจำเป็นเพื่อแก้ไขสถานการณ์ฉุกเฉินให้ยุติลงได้โดยเร็ว หรือป้องกันมิให้เกิดเหตุการณ์ร้ายแรงมากขึ้น ให้นายกรัฐมนตรีมีอำนาจออกข้อกำหนด ดังต่อไปนี้

... (2) ห้ามมิให้มีการชุมนุมหรือมั่วสุมกัน ณ ที่ใด ๆ หรือกระทำการใดอันเป็นการยุยงให้เกิดความไม่สงบเรียบร้อย

... (4) ห้ามการใช้เส้นทางคมนาคมหรือการใช้ยานพาหนะ หรือกำหนดเงื่อนไขการใช้เส้นทางคมนาคมหรือการใช้ยานพาหนะ ...”

** พระราชบัญญัติกฏอัยการศึก พระพุทธศักราช 2475 มาตรา 11 บัญญัติว่า “การห้ามนั้น ให้มีอำนาจที่จะห้ามได้ดังนี้

(1) ที่จะห้ามมั่วสุมประชุมกัน

... (4) ที่จะห้ามใช้ทางสาธารณะเพื่อการจราจรไม่ว่าจะเป็นทางบก ทางน้ำ หรือทางอากาศ รวมถึงทางรถไฟและทางรถรางที่มีรถเดินด้วย ...”

อย่างไรก็ตาม การชุมนุมทางการเมืองหลายครั้งไม่ได้อ้างเสรีภาพในการชุมนุมตามมาตรา 63 เพื่อหลีกเลี่ยงการถูกจำกัดเสรีภาพด้วยกฎหมายฉบับต่างๆ แต่กลับอ้างสิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญตามมาตรา 69 เช่น กรณีการออกแถลงการณ์ของกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย ฉบับที่ 9/2551 ประกาศชุมนุมต่อต้านการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญในสมัยรัฐบาลนายสมัคร สุนทรเวช เป็นนายกรัฐมนตรี ซึ่งเนื้อหาส่วนหนึ่งของแถลงการณ์เป็นการจัดชุมนุม แต่ไม่อ้างถึงเสรีภาพ ในการชุมนุมตามมาตรา 63 กลับอ้างการใช้สิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญ มาตรา 69 เพื่อรักษาไว้ซึ่งสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข จึงเป็นข้อสังเกตว่า มาตรา 69 บัญญัติให้บุคคลสามารถต่อต้านโดยสันติวิธีซึ่งการกระทำอันได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศนอกวิถีทางแห่งรัฐธรรมนูญ โดยมาตรา 69 ไม่ได้บัญญัติทำนองเดียวกับมาตรา 63 ถึงการใช้สิทธิต่อต้านโดยสันติวิธีว่า อาจถูกจำกัดการใช้สิทธิได้ โดยบทบัญญัติของกฎหมายใด จึงเป็นช่องว่างให้กลุ่มบุคคลบางกลุ่มหลีกเลี่ยงการอ้างถึงเสรีภาพในการชุมนุม แต่ กลับอ้างสิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญ ซึ่งไม่มีบทบัญญัติว่าอาจถูกจำกัดสิทธิด้วยกฎหมายประเภทใด นอกจากนี้ หากผู้ชุมนุมอ้างการใช้สิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญแทน การใช้เสรีภาพในการชุมนุม และ กลับ เป็นที่ยอมรับ จะส่งผลกระทบต่อ พระราชบัญญัติ จราจรทางบก พระราชบัญญัติ ทางหลวง พระราชบัญญัติ การบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน และ พระราชบัญญัติกฏอัยการศึกจะไม่สามารถบังคับใช้ได้ในกรณีดังกล่าว เพราะประชาชนจะอ้างสิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญซึ่งมีฐานของสิทธิมาจากรัฐธรรมนูญ โดยตรง มีลำดับศักดิ์สูง กว่ากฎหมายระดับพระราชบัญญัติ กฎหมาย ระดับพระราชบัญญัติ จึงไม่อาจขัดต่อรัฐธรรมนูญได้ ซึ่งอาจเข้าใจคลาดเคลื่อนได้ว่าสิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญเป็นสิทธิที่ไม่มีขอบเขต บุคคลสามารถอ้างสิทธิได้โดยไม่คำนึงต่อความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง

5.3 แนวทางการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ สำหรับบทบัญญัติเรื่องสิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญ

5.3.1 ความจำเป็นในการคงบทบัญญัติเรื่องสิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญ

ปัญหาความไม่เหมาะสมของ บทบัญญัติมาตรา 69 ของรัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2550 เช่น ด้านประสิทธิภาพในการบังคับใช้ในทางปฏิบัติ เมื่อ เกิดเหตุการณ์ปฏิวัติรัฐประหาร ด้านถ้อยคำใน บทบัญญัติที่มีความกว้างขวางเกินไป เป็นปัญหาที่ได้รับการพิจารณาโดยนัก วิชาการมาโดยตลอด ตั้งแต่การบัญญัติใน รัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2540 นักวิชาการบางท่าน เสนอให้ตัดบทบัญญัติเรื่อง สิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญตามมาตรา 69 ออกจากรัฐธรรมนูญ โดยมีความเห็นว่า บทบัญญัติดังกล่าว ซึ่งให้สิทธิแก่บุคคล ต่อต้าน การทำ รัฐประหาร โดยสันติวิธี เป็นสิทธิที่ไม่เกิดประโยชน์ และอาจ ก่อให้เกิดอันตรายแก่ประชาชนผู้ใช้สิทธิเพื่อปกป้องระบอบประชาธิปไตย อีกด้วย เนื่องจาก คณะ รัฐประหารมีความพร้อมในด้านอำนาจและด้านอาวุธ ดังนั้น จึงสมควรยกเลิกบทบัญญัตินี้¹¹

อย่างไรก็ตาม แม้บทบัญญัติเรื่องสิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญอาจใช้บังคับ ได้ยาก เมื่อเกิด เหตุการณ์ปฏิวัติ รัฐประหาร เนื่องจาก ประชาชน ต้องจำกัดวิธีการต่อต้าน การทำ รัฐประหารด้วย สันติวิธีเท่านั้น ซึ่งเป็นไปได้ยากที่การใช้สิทธิจะประสบความสำเร็จ และถ้า การยึดอำนาจการ ปกครองประสบความสำเร็จสิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญย่อมสิ้นสภาพไปตามรัฐธรรมนูญฉบับ เดิมที่ได้ ยกเลิกด้วย แต่เจตนารมณ์ อีกประการหนึ่งใน เรื่องสิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญ ซึ่งได้รับรองถึงการใช้ สิทธิเพื่อต่อต้านการทุจริตการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา ซึ่งกรณีดังกล่าว ผู้เขียนเห็นว่า สิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญสามารถใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากกว่าการต่อต้านการยึด อำนาจ เพราะการทุจริตการเลือกตั้งมีลักษณะที่แตกต่าง ไปจากการยึดอำนาจหลายประการ แม้ ทั้ง 2 เรื่องจะเป็นการได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศที่มีชอบ แต่การรัฐประหาร เป็นวิธีการที่มี ความรุนแรงยิ่งกว่า การทุจริตการเลือกตั้ง ดังนั้น แม้ การใช้สิทธิในทางปฏิบัติ เพื่อต่อต้าน การทำ รัฐประหารจะมีความเป็นไปได้ยาก แต่ประชาชนก็อาจใช้สิทธิดังกล่าว เพื่อต่อต้านการเลือกตั้งที่ไม่ สุจริตและเที่ยงธรรมได้อีกทางหนึ่ง

¹¹ คณิน บุญสุวรรณ , รัฐธรรมนูญ 2540 แก้ไขเพิ่มเติม 2551 ทางออกประเทศไทย , พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สุภาพใจ, 2551), หน้า 19.

นอกจากนี้ สิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญยังมีรากฐาน มาจากแนวความคิดและทฤษฎีสำคัญทางกฎหมาย อยู่หลายประการ ได้แก่ หลักนิติรัฐซึ่งเป็นหลักการพื้นฐาน ถึงความเคารพต่อกฎหมาย ทฤษฎีสัญญาประชาคม หลัก รัฐธรรมนูญนิยม หรือหลักความเป็นสูงสุดของรัฐธรรมนูญ ซึ่งเป็นที่มาของการบัญญัติสิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญเพื่อรักษาบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญและรักษาระบบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข การคงสิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญจึงมีความเหมาะสมกว่าการตัดบทบัญญัติดังกล่าวออกจากรัฐธรรมนูญ

5.3.2 ความคิดเห็นในการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ สำหรับบทบัญญัติเรื่องสิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญ

ปัญหาความไม่เหมาะสมของการกำหนดบทบัญญัติสิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญ ตามมาตรา 69 ในด้านต่างๆ เช่น ด้านการบังคับใช้ ในทางปฏิบัติ เมื่อเกิดการ ทำรัฐประหาร ด้านถ้อยคำของบทบัญญัติที่มีความหมายกว้างขวางจนเกินไป ด้านองค์กรซึ่งไม่มีการบัญญัติให้ องค์กรใดทำหน้าที่ตรวจสอบการใช้สิทธิเบื้องต้นของประชาชน และปัญหาด้านความเกี่ยวเนื่องกันระหว่างสิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญและสิทธิเสรีภาพประเภทอื่น ควร ได้รับความแก้ไข ปัญหาด้วยวิธีการ แก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ มาตรา 69 ให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น

ในขณะที่ประชาชนยังขาดความเข้าใจในเรื่องสิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญ ที่ถูกต้อง เช่น การใช้สิทธิต่อต้านการกระทำของบุคคลอื่น โดยเข้าใจว่าได้รับการคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ แต่ เมื่อพิจารณา ถึงวิธีการใช้สิทธิกลับไม่ได้รับความคุ้มครองและอาจต้องรับโทษ ทางอาญา ผู้เขียน มีความเห็นว่า ควรแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ ฉบับปี พ.ศ. 2550 เฉพาะ มาตรา 69 โดยให้คงข้อความเดิม แต่เติมข้อความท้ายบทบัญญัติว่า “*ทั้งนี้ เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ*” เพื่อชะลอการบังคับใช้ และให้มีการศึกษา ถึงแนวความคิดเรื่อง ดังกล่าวอย่างชัดเจน ขึ้นตอนต่อมา คือการออกกฎหมายอนุวัติการตาม บทบัญญัติ มาตรา 69 ซึ่งสาระสำคัญที่ควรบัญญัติในกฎหมาย ฉบับดังกล่าว ได้แก่

การบัญญัติให้มีความชัดเจนว่า การต่อต้านการกระทำที่ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีทางที่ไม่เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มีความหมาย 2 ประการตามเจตนารมณ์ ของรัฐธรรมนูญเท่านั้น ได้แก่ ประการแรก การต่อต้านการปฏิวัติ รัฐประหาร และการก่อ กบฏ และประการที่สอง การต่อต้านการเลือกตั้ง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา ที่ไม่เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม เพื่อขจัดปัญหาในการตีความถ้อยคำซึ่งบัญญัติว่า การได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศซึ่งไม่เป็นไปตาม วิธีทางแห่งรัฐธรรมนูญให้มีความหมาย แตกต่างไปจากเจตนารมณ์เดิม ประการต่อมา คือการบัญญัติถึงการต่อต้านโดยสันติวิธี ว่ามีความหมายและขอบเขตเพียงใด แม้กฎหมายไม่สามารถกำหนดเป็นรายละเอียดของ วิธีการ ได้ในทุกวิธี แต่ควรให้ความหมายเบื้องต้นของสันติวิธี เช่น ไม่เป็นการใช้กำลัง ไม่ใช้ความรุนแรง หรือไม่ใช้อาวุธ เป็นต้น

ถ้ากฎหมาย ซึ่งออกตามความในบทบัญญัติใน มาตรา 69 สามารถกำหนดสาระสำคัญของ การใช้สิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญให้มีความชัดเจนพอสมควร ประชาชนสามารถพิจารณา ถึงวิธีการใช้สิทธิได้ในระดับหนึ่ง ว่าการใช้สิทธิของตน ได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญและ กฎหมายฉบับดังกล่าวหรือไม่ ถ้ากฎหมาย มีความชัดเจนเพียงพอว่า การใช้สิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญที่ถูกต้อง และ ได้รับความคุ้มครอง อยู่ภายในขอบเขตใด ก็ไม่จำเป็นต้องมีองค์กร ใดเข้ามาตรวจสอบการใช้สิทธิเบื้องต้น และยังเป็นการลดขั้นตอน อีกด้วย เพราะหากมีองค์กรอื่นเข้ามาตรวจสอบการใช้สิทธิอาจ ไม่เป็นการ ทันทีทันใดต่อการ รักษาระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข โดยสรุป จึงควร แก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ ฉบับปี พ.ศ. 2550 เฉพาะมาตรา 69 ให้มีความชัดเจนยิ่งขึ้น และเห็นควรให้คงมาตรา 68 ไว้เช่นเดิม

บทที่ 6

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

6.1 บทสรุป

ประวัติศาสตร์การเมืองการปกครอง ของไทย ในช่วงหลังการเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาสู่ระบอบประชาธิปไตย เมื่อปี พ.ศ. 2475 เป็นต้นมา ประเทศไทยต้องประสบกับเหตุการณ์ปฏิวัติรัฐประหารและกบฏมาโดยตลอด ซึ่งการทำรัฐประหารเป็นการแสดงออกถึงความไม่เป็นประชาธิปไตย ไม่เคารพต่อเจตจำนง ของประชาชน และเผชิญกับปัญหาความ ไร้เสถียรภาพของประเทศในหลายด้าน เช่น ด้านการเมือง ด้านสังคม และ ด้านเศรษฐกิจ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในหลาย ครั้งที่เกิดการ ยึดอำนาจ การปกครอง คณะรัฐประหารมักประกาศยกเลิกรัฐธรรมนูญของประเทศ ซึ่งมีสถานะเป็นกฎหมายสูงสุดและบังคับใช้ประกาศและคำสั่งของคณะรัฐประหารเป็นกฎหมายของบ้านเมือง ซึ่งในทางปฏิบัติได้มีการยอมรับผลการ บังคับใช้ประกาศ ดังกล่าวเป็นกฎหมาย เช่น แนว คำพิพากษาศาลฎีกา หลายฉบับ ความ คิดเห็นของ นักวิชาการในบางกลุ่ม เป็นต้น

การปฏิวัติรัฐประหารส่งผลกระทบต่อการจำกัดสิทธิเสรีภาพ ของประชาชนซึ่งใน สถานการณ์ปกติรัฐธรรมนูญจะให้ความคุ้มครอง อย่างไรก็ตาม เมื่อรัฐธรรมนูญฉบับเดิม ได้ยกเลิก โดยคณะรัฐประหาร สิทธิและเสรีภาพของประชาชนบางประการจึง สิ้นสภาพไปตามรัฐธรรมนูญ ฉบับดังกล่าวด้วยตามแนวความคิดเรื่องสิทธิพลเมือง นอกจากนี้ คณะรัฐประหาร มักออกประกาศ บางฉบับ เพื่อจำกัดเสรีภาพบางอย่างของประชาชน เช่น เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของ สื่อมวลชน และเสรีภาพในการเดินทาง ดังนั้น การ ทำรัฐประหารจึงไม่ ใช่เรื่องที่ สนับสนุนต่อ หลักการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนอยู่ในตัว

ภายหลังจากที่มีการปฏิรูป ทางการเมืองของไทย และประกาศใช้รัฐธรรมนูญ ฉบับปี พ.ศ. 2540 ซึ่งเป็นรัฐธรรมนูญที่สอดคล้องกับแนวความคิดเรื่องหลักรัฐธรรมนูญนิยม มากที่สุดฉบับหนึ่ง นอกจากนี้ รัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าวได้วางหลักการใหม่ไว้จำนวนมาก เช่น การจัดตั้งองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ การจัดตั้งระบบศาลคู่ และได้วางหลักการ เรื่องการต่อต้านการทำรัฐประหารไว้ในมาตรา 63 และมาตรา 65 เจตนารมณ์เพื่อป้องกันการได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศที่ไม่เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ ซึ่งในการร่างรัฐธรรมนูญ ฉบับปี พ.ศ. 2540 จำกัดความหมายเฉพาะการกระทำที่เป็นการปฏิวัติรัฐประหาร หรือการก่อกบฏเท่านั้น โดยให้สิทธิแก่บุคคลในการต่อต้าน การยึดอำนาจภายใต้เงื่อนไข ของสันติวิธี ซึ่งสิทธิ ประเภท ดังกล่าว ได้รับอิทธิพล แนวความคิดมาจากกฎหมายพื้นฐาน หรือรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน ซึ่งประเทศเยอรมัน ได้บัญญัติไว้ในเรื่องสิทธิการต่อต้านขัดขวาง ซึ่งมีที่มาจากเหตุการณ์ประวัติศาสตร์ของประเทศเยอรมันเอง คือ เหตุการณ์ การเข้าสู่อำนาจของอดอล์ฟ ฮิตเลอร์ด้วยระบอบประชาธิปไตยแต่กลับ ปกครองประเทศด้วยระบอบเผด็จการนาซี สำหรับ รัฐธรรมนูญของ ไทยฉบับปี พ.ศ. 2540 ยังไม่มีการกำหนดชื่อของสิทธิดังกล่าวอย่าง เป็นทางการ มีเพียงการเรียกชื่อตามลักษณะของการใช้สิทธิ โดยนักวิชาการเท่านั้น เช่น สิทธิต่อต้านการทำปฏิวัติรัฐประหาร หรือสิทธิ ต่อต้านการรัฐประหารโดยสันติวิธี เป็นต้น

ช่วงเวลาต่อมา หลังจากประกาศใช้รัฐธรรมนูญ ฉบับปี พ.ศ. 2540 บทบัญญัติเรื่องสิทธิการต่อต้านการรัฐประหาร โดยเฉพาะ อย่างยิ่ง มาตรา 65 ยังมีความคลุมเครือ ถึงประสิทธิภาพในการบังคับใช้ในทางปฏิบัติ เนื่องจาก นักวิชาการบางส่วนที่ไม่เห็นด้วยกับการบัญญัติมาตรา 65 เพราะเป็นบทบัญญัติ ที่ไร้ประสิทธิภาพและไม่อาจใช้บังคับ ได้จริงหากเกิดเหตุการณ์ยึดอำนาจการปกครอง และเหตุการณ์ยึดอำนาจ การปกครองประเทศเมื่อ วันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2549 โดยคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (คปค.) เป็นการยืนยันถึงความไม่มีประสิทธิภาพของ การใช้สิทธิต่อต้านการรัฐประหารด้วยสันติวิธี นอกจากนี้ คณะรัฐประหารได้ประกาศยกเลิกรัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2540 ซึ่งบังคับใช้ในขณะนั้น ผลในทาง

กฎหมายเมื่อยกเลิกรัฐธรรมนูญ ส่งผลให้สิทธิต่อต้านการรัฐประหารโดยสันติวิธีตามมาตรา 65 ต้องสิ้นสภาพบังคับลงด้วย

ภายหลังที่มีการ ประกาศใช้เป็นรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ซึ่งได้นำแนวความคิดเรื่องสิทธิต่อต้านการรัฐประหารโดยสันติวิธีมาบัญญัติไว้ในมาตรา 68 และมาตรา 69 ซึ่งมีชื่อเรียกอย่างเป็นทางการว่า “สิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญ (Rights to Protect Constitution)” และได้ขยายเจตนารมณ์ จากเดิมซึ่งเป็นเพียงเรื่องการต่อต้านการทำรัฐประหารให้รวมถึง การต่อต้านการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา ที่ดำเนินไปโดยไม่ สุจริตและเที่ยงธรรม ด้วย ซึ่งเป็นเจตนารมณ์ที่กว้างกว่ารัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2540

สิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญ ในบทบัญญัติใน มาตรา 68 มีความเหมาะสม ที่จะคงไว้ในรัฐธรรมนูญอยู่หลายประการ ได้แก่ ประการแรก มาตรา 68 เป็นรักษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน โดยเปิดโอกาส ให้ประชาชน ร่วมสอดส่องถึงการกระทำที่เป็นการล้มล้างการปกครองของประเทศ การทำรัฐประหาร ยึดอำนาจ และการทุจริตการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและ สมาชิกวุฒิสภา ซึ่งสอดคล้องกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่ต้องให้ประชาชนเจ้าของอำนาจอธิปไตยมีส่วนร่วมในทางการเมืองการปกครอง ของประเทศ ประการที่สอง มาตรา 68 กำหนดให้ประชาชนผู้ทราบเรื่องซึ่งเป็นการกระทำความผิดดังกล่าวสามารถ นำเรื่องเสนอต่ออัยการสูงสุดพิจารณา ว่า การกระทำตามที่มีผู้ร้องเรียน นั้นเข้าข่ายการกระทำความผิดตามมาตรา 68 วรรคแรกหรือไม่ หากเข้า ตามองค์ประกอบความผิดอัยการสูงสุดจะยื่นคำร้องไปยังศาลรัฐธรรมนูญ เพื่อให้ศาลมีคำสั่งให้บุคคลที่ กระทำความผิดหยุดการกระทำ การบัญญัติขึ้นตอนี้ให้ผ่านการตรวจสอบข้อเท็จจริงในขั้นแรกโดยอัยการสูงสุดจึงเป็นการคุ้มครองประชาชนในเบื้องต้น เพราะหาก ผู้ที่ถูกร้องเรียนพิสูจน์ได้ว่าการกระทำของตน ไม่เป็นความผิดตามมาตรา 68 วรรคแรก บุคคลผู้เสนอเรื่อง ร้องเรียนต่ออัยการสูงสุด อาจมีความผิดในฐานหมิ่นประมาทได้ ประการที่สาม มาตรา 68 กำหนดให้ศาลรัฐธรรมนูญเป็นองค์กรที่มีอำนาจวินิจฉัยการกระทำตามคำร้องของอัยการ

สูงสุดว่าเข้าข่ายความผิดตามมาตรา 68 วรรคแรกหรือไม่ ซึ่งศาลรัฐธรรมนูญเป็นองค์กรตุลาการที่จัดตั้งเพื่อรักษาไว้ซึ่งความเป็นสูงสุดของรัฐธรรมนูญ ด้วยเหตุผลจาก ที่มา บทบาทหน้าที่ วิธีพิจารณาคดีและ ความเชี่ยวชาญ เฉพาะทาง ของศาลรัฐธรรมนูญ จึงมีความเหมาะสม ตามที่รัฐธรรมนูญบัญญัติหน้าที่ตามมาตรา 68 ให้แก่ศาลรัฐธรรมนูญ และ การที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้บุคคลหรือพรรคการเมืองยุติการกระทำอันเป็นการล้มล้างระบอบการปกครอง หรือการได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิถีทางที่ไม่เป็นไปตาม รัฐธรรมนูญ คำสั่ง ของ ศาล รัฐธรรมนูญดังกล่าวไม่เป็นการกระทบต่อการดำเนินคดีอาญาต่อบุคคลหรือพรรคการเมืองที่กระทำผิด การบัญญัติในลักษณะ นี้เป็นการ สร้างความชัดเจน ในทางวิชาการ ว่า บุคคลหรือพรรคการเมืองสามารถรับโทษเป็นครั้งที่สองในความผิดกรรมเดียวได้หรือไม่ และเป็นการบังคับใช้กฎหมายอย่างเด็ดขาดต่อผู้กระทำความผิด เนื่องจาก ลักษณะความผิดตามมาตรา 68 วรรคแรก เช่น การล้มล้างระบอบการปกครองค่อนข้างกระทบต่อความมั่นคงของประเทศอย่างยิ่ง

สำหรับมาตรา 69 ตามรัฐธรรมนูญ ฉบับปี พ.ศ. 2550 มีความไม่ ความเหมาะสม อยู่หลายประการ ได้แก่ ประการแรก ลักษณะการใช้สิทธิต่อต้านการยึดอำนาจตามมาตรา 69 ในทางปฏิบัติไม่สามารถประสบผลสำเร็จได้ตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ เนื่องจาก คณะรัฐประหารประกาศยกเลิกรัฐธรรมนูญ สิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญย่อม สิ้น สภาพ ไปตามรัฐธรรมนูญ ฉบับ ดังกล่าว นอกจากนี้ การต่อต้านโดย สันติวิธี ของประชาชนย่อมมีอุปสรรคใน การต่อต้าน กำลังของคณะรัฐประหารที่มีอาวุธ และกำลังทหาร ประการที่สอง ปัญหาเรื่อง ถ้อยคำใน บทบัญญัติใน มาตรา 69 ค่อนข้างมีความ หมายกว้างขวางจนเกินไป ไม่มี การ กำหนดความหมายและขอบเขตของสันติวิธี หากบุคคลที่ไม่มีความเข้าใจการใช้สิทธิอย่างเพียงพอได้ ใช้วิธีการซึ่งรุนแรงและไม่อยู่ในขอบเขตของคำว่า “สันติวิธี” ย่อมไม่ได้รับความคุ้มครองตามมาตรา 69 ประการที่สาม คือ การไม่มีองค์กรทำหน้าที่ตรวจสอบการใช้สิทธิเบื้องต้นให้แก่ประชาชน ต่างจาก บทบัญญัติใน มาตรา 68 ซึ่งมี อัยการสูงสุดทำหน้าที่กลั่นกรอง ข้อเท็จจริงตาม เรื่องร้องเรียนของบุคคลในชั้น ตอนแรก ก่อนที่จะยื่นคำร้องไปยังศาลรัฐธรรมนูญ แต่ บทบัญญัติในมาตรา 69 กลับไม่มีองค์กรใดทำหน้าที่ ตรวจสอบ

ข้อเท็จจริงตาม เรื่องร้องเรียนให้ แก่ประชาชน ซึ่งอาจเกิดความ สุ่มเสี่ยง ต่อการกระทำผิดกฎหมาย หากบุคคลได้ ใช้สิทธิ ตามมาตรา 69 แต่การกระทำ ดังกล่าวไม่ได้อยู่ภายใต้เงื่อนไข ที่จะได้รับความคุ้มครอง เช่น วิธีการต่อต้านมีความรุนแรงจึง ไม่ใช่สันติวิธี หรือคู่ความอีกฝ่ายพิสูจน์ได้ว่าตนไม่ได้ ทำรัฐประหารยึดอำนาจ หรือ ไม่ได้ทุจริตการเลือกตั้ง ซึ่งหากเป็น ไปตามเหตุผลดังกล่าวผู้ที่ใช้สิทธิ ตามมาตรา 69 อาจถูกฟ้อง ร้องกลับโดยคู่กรณีได้ และความไม่เหมาะสม ในประการสุดท้าย คือ ปัญหาทางกฎหมายเรื่อง ความเกี่ยวเนื่อง กันระหว่าง การใช้สิทธิ ในเหตุการณ์ หนึ่งว่าจะเป็นการใช้ สิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญหรือเป็นการใช้สิทธิประเภทอื่น เนื่องจาก การชุมนุมทางการเมือง บางครั้งก็ เป็นการใช้เสรีภาพ ในการชุมนุมซึ่งอาจถูกจำกัดการใช้เสรีภาพ ด้วยกฎหมายบางฉบับ เช่น พระราชบัญญัติกฏอัยการศึก หรือพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน เป็นต้น แต่ในบทบัญญัติมาตรา 69 ไม่มีการกำหนดกฎหมายเฉพาะที่จะจำกัดการใช้สิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญ ดังนั้น การชุมนุมทางการเมือง ในหลายครั้ง ผู้ ชุมนุมจึงหลีกเลี่ยงการอ้าง การใช้เสรีภาพ ในการ ชุมนุมและเลือกที่จะอ้างการใช้สิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญที่ไม่มีกฎหมายเฉพาะมาจำกัดแทน

โดยสรุป ผู้เขียนจึงเห็นด้วยในหลักการของสิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญซึ่งมีวัตถุประสงค์ ต่อต้านการทำการรัฐประหารยึดอำนาจ และการเลือกตั้งที่มีได้ เป็น ไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม แต่เห็น ว่า ควร ปรับปรุง เนื้อหาของบทบัญญัติ ในมาตรา 69 ให้มีความเหมาะสมและชัดเจนยิ่งขึ้น แต่ใน ส่วนของบทบัญญัติมาตรา 68 ผู้เขียนเห็นว่าควรคงบทบัญญัตินี้ดังกล่าวไว้เช่นเดิม

6.2 ข้อเสนอแนะ

ปัญหาความไม่เหมาะสมของการกำหนดบทบัญญัติสิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญตามมาตรา 69 ของรัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2550 ผู้เขียนมีข้อเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาดังต่อไปนี้

ประการแรก ผู้เขียน มีความเห็นว่า ควร มีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ ฉบับปี พ.ศ. 2550 ในบทบัญญัติ มาตรา 69 โดยเพิ่มข้อความ ในตอนท้าย จากเดิมซึ่ง บัญญัติว่า “บุคคลย่อมมีสิทธิ

ต่อต้านโดยสันติวิธีซึ่งการกระทำใดๆที่เป็นไปเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถี ทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้ ” โดยเพิ่มข้อความ “ทั้งนี้ เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ” เพื่อให้มีการศึกษาวิจัยในเรื่องของสิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญ อย่างชัดเจนที่สุด และเผยแพร่ความรู้ในเรื่องดังกล่าวไปในทุกระดับของสังคม

ประการที่สอง เมื่อ อธิการศึกษาและทำความเข้าใจ ในระดับหนึ่งเกี่ยวกับสิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญแล้วจึงควร ออกกฎหมาย ตามความ ของบทบัญญัติใน มาตรา 69 ซึ่งกฎหมายฉบับดังกล่าวควรกำหนด ถึงเจตนารมณ์ของสิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญ ไว้อย่างชัดเจน ว่ามีเจตนารมณ์เพียง 2 ประการเท่านั้น ได้แก่ ประการแรก เพื่อต่อต้านการปฏิวัติ รัฐประหาร และกบฏ และ ประการที่สอง เพื่อต่อต้านการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาที่ไม่เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม โดยเป็นไปตามเจตนารมณ์ในการร่างรัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2550 และเพื่อป้องกันการตีความรัฐธรรมนูญ ในเรื่องดังกล่าว ให้มีเจตนารมณ์เป็นอย่างอื่น นอกจากนี้ กฎหมาย ฉบับดังกล่าวควรบัญญัติถึง ความหมายของสันติวิธี ให้มีความชัดเจน ยิ่งขึ้น แม้ไม่สามารถกำหนด วิธีการอย่างละเอียดได้ แต่สันติวิธีควร ไม่เป็นการใช้ความรุนแรง ไม่ใช้กำลัง และไม่ใช้อาวุธ ซึ่งสามารถเทียบเคียงความหมายจากแนวคิดเรื่องเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธ

ประการสุดท้าย ถ้า กฎหมายที่ ประกาศใช้ ตามความ ในบทบัญญัติ มาตรา 69 ของรัฐธรรมนูญมีความชัดเจน และประชาชนเข้าใจในวิธีการใช้สิทธิ การกำหนดให้มีองค์กรตรวจสอบการใช้สิทธิเบื้องต้นอาจไม่มีความจำเป็น เนื่องจาก ผลเสียประการหนึ่ง ถ้ามีองค์กรตรวจสอบสิทธิขั้นระหว่างการใช้สิทธิของประชาชนที่ ต่อต้านคณะรัฐประหาร การใช้สิทธิต่อต้านดังกล่าวอาจล่าช้าไม่ทันการณ์ต่อการทำรัฐประหาร โดยเฉพาะปัจจัยด้านเวลาที่อาจต้องรอ การตรวจสอบการใช้สิทธิเบื้องต้นครบทุกขั้นตอน

ผู้เขียน มีความ เห็นว่า การ บัญญัติ แนวความคิด เรื่องสิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญมี ความเหมาะสมมากกว่าการยกเลิกสิทธิดังกล่าว แม้จะเป็นการยากที่ จะสามารถใช้บังคับ ได้จริงในขณะที่ประเทศเกิดเหตุการณ์ปฏิวัติรัฐประหาร แต่อย่างน้อยที่สุด การบัญญัติเรื่องสิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญ ก็เป็นการรักษาหลักการมีส่วนร่วมของประชาชน การแสดง ออกของประชาชนเพื่อปกป้องระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และ สิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญยังสามารถใช้ต่อต้านการเลือกตั้งที่มีได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรมได้อีกทางหนึ่ง

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กมลชัย รัตนสกวาวงศ์ . ศาลรัฐธรรมนูญและวิธีพิจารณาคดีรัฐธรรมนูญ. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย(สกว.), 2538.
- กระมล ทองธรรมชาติ. วิวัฒนาการของระบอบรัฐธรรมนูญไทย. กรุงเทพมหานคร: ดวงศิการ์พิมพ์ , 2524.
- เกรียงไกร เจริญชน วัฒน์. กฎหมายรัฐธรรมนูญ (ฉบับแก้ไขปรับปรุง). พิมพ์ครั้งที่ 4. (ม.ป.ท., 2550).
- โกเมศ ขวัญเมือง. ศาลรัฐธรรมนูญกับการยุบพรรคการเมืองในเยอรมนีและตุรกี. มติชน (3 ตุลาคม 2551): 7.
- เข้มทอง ต้นสกุลรุ่งเรือง . การยุบพรรคการเมืองเนื่องจากการกระทำผิดกฎหมายเลือกตั้งของผู้บริหารพรรคการเมืองเป็นอันตรายต่อประชาธิปไตย [Online]. แหล่งที่มา : <http://www.pub-law.net> [9 พฤศจิกายน 2552]
- คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 18/2551 เรื่อง อัยการสูงสุดขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรค มัชฌิมาธิปไตย.
- คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 19/2551 เรื่อง อัยการสูงสุดขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบ พรรคชาติไทย.
- คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 20/2551 เรื่อง อัยการสูงสุดขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคพลังประชาชน.
- คณะกรรมการการเลือกตั้ง 11 ตุลาคม 2540 [Online]. แหล่งที่มา: <http://www.ect.go.th> [21 เมษายน 2552]
- คณะกรรมการพัฒนาประชาธิปไตย (คปป.). ข้อเสนอกรอบความคิดในการปฏิรูปการเมืองไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.), 2538.
- คณะกรรมการศึกษาแนวทางการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร . แนวทางการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ เรื่อง ประมวลเหตุการณ์วิกฤติการณ์ทางการเมือง ภายหลังประกาศพระราชกฤษฎีกายุบสภา พ.ศ. 2549. พิมพ์ครั้งที่ 1. (ม.ป.ท., 2549).
- คณะกรรมการศึกษาประเด็นการร่างรัฐธรรมนูญ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร . ประมวลเหตุการณ์การจัดทำรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ,2551.

- คณะกรรมการพิจารณา ร่างรัฐธรรมนูญ สภาร่างรัฐธรรมนูญ . รายงานชวเลข คณะกรรมการ
พิจารณา ร่างรัฐธรรมนูญฯ สภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ 13. 11 มิถุนายน 2540.
- คณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญ สภาร่างรัฐธรรมนูญ . รายงานการประชุมคณะกรรมการยกร่าง
รัฐธรรมนูญ สภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ 27/2550. 18 มิถุนายน 2550.
- คณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญ สภาร่างรัฐธรรมนูญ . รายงานการประชุมคณะกรรมการยกร่าง
รัฐธรรมนูญ สภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ 30/2550. 22 พฤษภาคม 2550.
- คณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญ สภาร่างรัฐธรรมนูญ . รายงานการประชุมคณะกรรมการยกร่าง
รัฐธรรมนูญ สภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ 37/2550. 5 มิถุนายน 2550.
- คณะกรรมการ ายกร่างรัฐธรรมนูญ สภาร่างรัฐธรรมนูญ . สารสำคัญของร่างรัฐธรรมนูญฉบับ
ใหม่ พร้อมตารางเปรียบเทียบรัฐธรรมนูญฯ พุทธศักราช 2540. กรุงเทพมหานคร :
องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก ในพระบรมราชูปถัมภ์, 2550.
- คณะกรรมการวิสามัญบันทึกเจตนารมณ์ จดหมายเหตุ และตรวจรายงานการประชุม สภาร่าง
รัฐธรรมนูญ. เจตนารมณ์รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550.(ม.ป.ท.,
ม.ป.ป.).
- คณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ [Online]. แหล่งที่มา: <http://th.wikipedia.org> [20 เมษายน
2552]
- คณิน บุญสุวรรณ . รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มีอะไรใหม่ใน
รัฐธรรมนูญฉบับนี้. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ภูมิปัญญา, 2542.
- คณิน บุญสุวรรณ. รัฐธรรมนูญ 2540 แก้ไขเพิ่มเติม 2551 ทางออกประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร :
เอมี เอ็นเตอร์ไพรส์, 2551.
- คณิงนิจ ศรีบัวเอี่ยม และคณะ . ตัวอย่างเทคนิคการมีส่วนร่วมของ ประชาชนและกฎหมายที่
เกี่ยวข้อง. (ม.ป.ท., 2544).
- โคทม อาริยา . การส่งเสริมสันติวิธี . เอกสาร 30 ปี 14 ตุลา จดหมายข่าวประชาชน 3 (ตุลาคม
2546): 23 - 25.
- จักษ์ พันธุ์เพชร. รัฐศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 4. ปทุมธานี: PUNCH GROUP, 2548.
- จักรกฤษณ์ สถาปนศิริ . การตรวจ สอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของคำพิพากษาของศาล
วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติ ศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย. 2548.
- จิตติ ดิงศภัทย์. หลักวิชาชีพนักกฎหมาย. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2551.

- ฉันทนา บรรพศิริโชติ . ความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับ บັນติวิธีและธรรมชาติของความขัดแย้งใน
สังคมไทย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547.
- ชนินทร์ ติชาวาน . สิทธิและเสรีภาพในสังคมไทย [Online]. แหล่งที่มา : <http://www.pub-law.net>
 [23 สิงหาคม 2008]
- ชัยวัฒน์ วงศ์วัฒนสานต์ . ความเป็นจริง กับหลักการแบ่งแยกอำนาจ . วารสารกฎหมายปกครอง 2
 (2526): 25.
- ชัยวัฒน์ สถาอานันท์ . ทำความเข้าใจสันติวิธี [Online]. แหล่งที่มา : [http://www.skyd.org/site/
 view.php?group=5&aid=355](http://www.skyd.org/site/view.php?group=5&aid=355) [24 กุมภาพันธ์ 2552]
- ชัยวัฒน์ สถาอานันท์. อารยะขัดขืน. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มูลนิธิโกมลคีมทอง, 2549.
- ชาญวิทย์ เกษตรศิริ . ประวัติการเมืองไทย : 2475 – 2500. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: โรง
 พิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2544.
- ชาญวิทย์ เกษตรศิริ . 2475 การปฏิวัติสยาม. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์
 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2543.
- ชำนาญ จันทร์เรือง . ปฏิวัติ รัฐประหาร หรือกบฏ [Online]. แหล่งที่มา : <http://www.pub-law.net>
 [24 กุมภาพันธ์ 2552]
- เชาวนะ ไตรมาศ . สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญกับข้อคิดเห็นบางประการในการจำกัดสิทธิ
เสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ ของประชาชน . วารสารศาลรัฐธรรมนูญ 8 (มกราคม -เมษายน
 2549): 77 - 80.
- ณรงค์ สิ้นสวัสดิ์. ฮิตเลอร์ : จอมเผด็จการ. กรุงเทพมหานคร: ซี แอนด์ เอ็น บুক, 2550.
- เดชชาติ วงศ์โกมลเชษฐ . ทฤษฎีการเมืองและสังคม. พระนคร: โรงพิมพ์ของสมาคมสังคมศาสตร์
 แห่งประเทศไทย, 2505.
- ถวิลวดี บุรีกุล. การมีส่วนร่วม แนวคิด ทฤษฎีและกระบวนการ. (ม.ป.ท., 2548).
- แถลงการณ์ คณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็น ประมุข
 (ฉบับที่1) ลงวันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2549.
- นนท์วินิจ เจริญนวยชัย. หลักรัฐธรรมนูญทั่วไป. กรุงเทพมหานคร: เม็ดทรายพรินติ้ง, 2549.
- นวรรตน์ ประสิทธิ์พรกุล . ปัญหาผู้ทรงสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
พุทธศักราช 2540. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท บัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2545.

- นพัตถร ฤทธิกาญจน์ . พัฒนาการและที่มาของอำนาจอัยการในประเทศไทยและผู้ใช้อำนาจอัยการในประเทศไทย . วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2544.
- นันทวัฒน์ บรมานันท์. ถกรัฐธรรมนูญ 2540. กรุงเทพมหานคร: สุขุมและบุตร, 2540.
- นิติศเจริญธรรม , สิทธิและหน้าที่ของชนชาวไทย [Online]. แหล่งที่มา : <http://www.oknation.net/blog/print.php?id=306042> [15 พฤษภาคม 2552]
- บรรเจิด สิงคะเนติ . หลักพื้นฐานของสิทธิเสรีภาพ และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2543.
- บรรเจิด สิงคะเนติ . บทวิเคราะห์คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญเกี่ยวกับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เมื่อ 2 เมษายน 2549 (คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 9/2549) [Online]. แหล่งที่มา : <http://www.pub-law.net> [20 เมษายน 2552]
- บวรศักดิ์ อูวรรณโณ . กฎหมายมหาชน เล่ม 1 วิวัฒนาการทางปรัชญาและลักษณะของกฎหมายมหาชนยุคต่างๆ . พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2550.
- บวรศักดิ์ อูวรรณโณ . กฎหมายมหาชน เล่ม 3 ที่มาและนิติวิธี. พิมพ์ครั้งแรก. กรุงเทพมหานคร : นิติธรรม, 2538.
- บัญญัติ สุชีวะ. ความรับผิดชอบทางอาญาของนิติบุคคล. บทบัญญัติ 33 (2519): 5.
- บุญศรี มีวงษ์อุโฆษ . การเลือกตั้งและพรรคการเมือง : บทเรียนจากเยอรมัน . กรุงเทพมหานคร : สถาบันนโยบายศึกษา, 2542.
- บุญศรี มีวงษ์อุโฆษ . รายงานการวิจัย เรื่อง กฎหมายพรรคการเมืองเยอรมัน . โครงการวิจัยเสริมหลักสูตร มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2532.
- ประสิทธิ์ ไชวโกลกุล . เหยื่อหลังคุกกฎหมายและความยุติธรรม. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร : นิติธรรม, 2540.
- ปรีดี เกษมทรัพย์. นิติปรัชญา. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เดือนตุลา, 2550.
- ปัญญา อุดชาชน และม.ร.ว. วุฒิเลิศ เทวกุล, รายงานการวิจัย เรื่อง อำนาจศาลรัฐธรรมนูญในการยุบพรรคการเมือง The Constitutional Court Power To Dissolve Political Party. สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, พฤษภาคม 2547.
- พระราชบัญญัติกฏอัยการศึก พระพุทธศักราช 2457
- พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548

พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539

พระราชบัญญัติควบคุมการโฆษณาโดยใช้เครื่องขยายเสียง พ.ศ. 2493

พระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522

พระราชบัญญัติทางหลวง พ.ศ. 2535

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2550

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550

พฤษภาคมนี้ [Online]. แหล่งที่มา : <http://www.geocities.com/thaifreeman/17may/may.html>
[20 เมษายน 2552]

พิเชษฐ พันธุ์วิชาติกุล. ผลประชามติจากภาคใต้บอกอะไรบ้าง ? (อภิปรายนอกสภา). หนังสือพิมพ์แนวหน้า (22 สิงหาคม 2550)

แพรวพรรณ ศรีอนันต์. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 กับสิทธิและเสรีภาพของนิติบุคคลตามกฎหมายมหาชน. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2549.

ไพบูลย์ ช่างเรียน . สังคมการเมืองและการปกครองของไทย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2520.

มนตรี รูปสุวรรณ . บทวิเคราะห์ทางวิชาการเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550. (ม.ป.ท., 2550).

มนตรี รูปสุวรรณ และคณะ. เจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2542.

มานิตย์ จุมปา. คำอธิบายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พ.ศ. ๒๕๕๐). พิมพ์ครั้งที่ 7. (ม.ป.ท., 2548).

ยอดพล เทพสิทธิ์า . การใช้อำนาจรัฐของฝ่ายบริหารในประเทศไทยที่ไม่เป็นไปตามหลักนิติรัฐ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2549.

ย้อนรอยเลือกตั้งปี 2544 [Online]. แหล่งที่มา : <http://www.mthai.com/webboard/30/60222.html>
[21 เมษายน 2552]

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พ.ศ. 2549

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550

- เรืองวิทย์ เกษสุวรรณ. หลักรัฐศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: บพิธการพิมพ์, 2548.
- วรพจน์ วิศรุตพิชญ์. สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ (ศึกษารูปแบบการจำกัดสิทธิและเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญให้ไว้อย่างเหมาะสม). พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2538.
- วรเจตน์ ภาคีรัตน์. ความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญกับศาลรัฐธรรมนูญ . ใน รวมบทความเนื่องในโอกาสครบรอบ 90 ปี ธรรมศาสตร์อาจารย์สัญญา ธรรมศักดิ์ , หน้า 197. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2541.
- วนิดา แสงสารพันธ์ . กฎหมายมหาชนเบื้องต้น INTRODUCTION TO PUBLIC LAW. (กรุงเทพมหานคร: แผนกตำราและคำสอน มหาวิทยาลัยกรุงเทพ, ม.ป.ป.).
- วิชัย ดันศิริ. วิวัฒนาการของระบอบประชาธิปไตย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2548.
- วิษณุ เครืองาม. กฎหมายรัฐธรรมนูญ. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติบรรณาการ, 2530.
- ศราวดี ประทุม ราช. เครื่องมือคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ . กรุงเทพมหานคร : คณะทำงานไทยเพื่อจัดตั้งกลไกสิทธิมนุษยชนอาเซียน, 2547.
- ศาลรัฐธรรมนูญ, สำนักงาน. ความรู้เกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญ. กรุงเทพมหานคร: พี. เพรส, 2550.
- ศาลรัฐธรรมนูญ , สำนักงาน . ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญ . พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพมหานคร: พี. เพรส, 2548.
- สภาร่างรัฐธรรมนูญ . ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับลงประชามติ . กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา, 2550.
- สภาร่างรัฐธรรมนูญ. รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ, ครั้งที่ 14/2540. 8 กรกฎาคม 2540.
- สมชาย ปรีชาศิลป์กุล , การคือแห่งต่อกฎหมาย [Online]. แหล่งที่มา: <http://www.midnightuniv.org> [5 มิถุนายน 2552]
- สมชาย ปรีชาศิลป์กุล . หลักนิติรัฐประหาร . ใน รัฐประหาร 19 กันยา รัฐประหารเพื่อระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข . กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ฟ้าเดียวกัน, 2550.
- สมบัติ ชำรงชัญวงศ์ . การเมืองการปกครองไทย : ยุคเผด็จการ – ยุคปฏิรูป. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์เสมาธรรม, 2549.
- สมยศ เชื้อไทย. นิติปรัชญาเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2548.

สมเกียรติ วรรณปัญญานันต์ . ทำไมต้องบันทึกเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ [Online]. แหล่งที่มา :

http://law.tu.ac.th/About_LAW/vipak/p4.html [22 เมษายน 2552]

สิริพรรณ นกสวน และเอก ตั้งทรัพย์วัฒนา (บรรณาธิการ). คำและความคิดในรัฐศาสตร์ร่วมสมัย.

กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2546.

สุวิมล เจียมวงศ์แพทย์. สรุปคำพิพากษาที่น่าสนใจ. มูลนิธิ 3 (กรกฎาคม-สิงหาคม 2549): 78 - 79.

หยุด แสงอุทัย . ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพมหานคร :

สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2527.

หยุด แสงอุทัย . คำอธิบายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พ.ศ. 2511) เรียงมาตรา และ

คำอธิบายรัฐธรรมนูญทั่วไปโดยย่อ. (ม.ป.ท., ม.ป.ป.).

หยุด แสงอุทัย. หลักรัฐธรรมนูญทั่วไป. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2538.

อดอล์ฟ ฮิตเลอร์ [Online]. แหล่งที่มา: <http://th.wikipedia.org> [25 พฤษภาคม 2552]

อมร จันทรสมบูรณ์ . การปฏิรูปการเมือง คอนสติติวชันแนลลิสม์ ท างอกของประเทศไทย.

กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สำนักนโยบายศึกษา, 2539.

อมร รักษาศักดิ์. รัฐธรรมนูญฉบับประชาชนพร้อมบทวิจารณ์. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่ง

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541.

อริยพร โพธิโส. ประวัติการปฏิวัติ รัฐประหาร และกบฏในประเทศไทย . มูลนิธิ 3 (พฤศจิกายน -

ธันวาคม 2549): 87.

อุกฤษ มงคลนาวิน . ความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน . บทบัญญัติ 32 (2518):

13 - 25.

อุดม รัฐอมฤต, นพนธิ สุริยะ และบรรเจิด สิงคะเนติ . การอ้างศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์หรือใช้สิทธิ

และเสรีภาพของบุคคลตามมาตรา 28 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช

2540. กรุงเทพมหานคร: นานาส์พิมพ์.

ภาษาอังกฤษ

Basic Law for the Federal Republic of Germany (Promulgated by the Parliamentary Council on

23 May 1949) [Online]. Available from: <http://www.constitution.org/cons/germany.txt>

[25 May 2552]

Brain Smart. Defining Civil Disobedience. Civil Disobedience in Focus. London and New York : Routledge, 1990.

Constitution Drafting Commission, Constituent Assembly. CONSTITUTION OF THE KINGDOM OF THAILAND B.E. 2550 (2007). Bangkok: Bureau of Printing Services, 2007.

Dworkin, Ronald. Taking Rights Seriously. Massachusetta: Harvard University Press, 1978.

John Rawls. A Theory of Justice. Cambridge, Mass.: Harvard University Press, 1978.

Leiser, Bruton M. Liberty, Justice and Moral. New York: Macmillan publishing, 1979.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นายเกรียงไกร รอบรู้ เกิดเมื่อวันที่ 10 มิถุนายน พ.ศ.2528 ณ ตำบลปากน้ำประแส อำเภอกะเลง จังหวัดระยอง สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายจากโรงเรียนเทพศิรินทร์ ในปีการศึกษา 2545 ต่อมาปีการศึกษา 2546 เข้าศึกษาที่คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ จบจนสำเร็จการศึกษาเป็นนิติศาสตรบัณฑิตในปีการศึกษา 2549 และในปีการศึกษาดังกล่าวดำรงตำแหน่งรองประธานคณะนิติศาสตร์ และกรรมการสำนักงานช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย ปีการศึกษา 2550 ภายหลังจากจบการศึกษาระดับปริญญาตรี ได้เข้าศึกษาต่อในหลักสูตร ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต ณ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย นอกจากนี้ ได้รับ ประกาศนียบัตรหลักสูตรวิชาว่าความของสำนักฝึกอบรมวิชาว่าความแห่งสหภาพความ รุ่นที่ 29 ปีพุทธศักราช 2550 ประกาศนียบัตรสาขาวิชากฎหมายเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญและกฎหมายปกครอง รุ่นที่ 5 พุทธศักราช 2551 และประกาศนียบัตรสาขาวิชากฎหมายอาญาชั้นสูง รุ่นที่ 1 พุทธศักราช 2552 จากสถาบันวิชาชีพกฎหมายชั้นสูง สภานายความ

ศูนย์วิทยพัทธยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย